

Bestemmingsplan Buitengebied Westerveld

**Bestemmingsplan
Buitengebied Westerveld**

Code 06-84-02 / 01-02-10

TOELICHTING

<u>INHOUDSOPGAVE</u>	<u>blz</u>
1. INLEIDING	1
1. 1. Aanleiding	1
1. 2. Nota van uitgangspunten	1
1. 3. Plangebied	2
1. 4. Leeswijzer	3
2. STATUS EN REIKWIJDTE	5
2. 1. Beleidsgrenzen	5
2. 2. Instrumentele grenzen	5
2. 3. De functie van het bestemmingsplan	6
2. 4. Analooq en digitaal bestemmingsplan	6
2. 5. Systematiek	6
3. HUIDIGE SITUATIE	9
3. 1. Landschap	9
3. 2. Cultuurhistorie	15
3. 3. Landbouw	18
3. 4. Natuur	22
3. 5. Water	24
3. 6. Recreatie en toerisme	25
3. 7. Bedrijvigheid	26
3. 8. Wonen in het landelijk gebied	27
3. 9. Verkeer en infrastructuur	27
3. 10. Nutsvoorzieningen	27
3. 11. Overige functies	27
4. BELEIDSKADER	29
4. 1. Europees beleid en richtlijnen	29
4. 2. Rijksbeleid	32
4. 3. Provinciaal beleid	35
4. 4. Gemeentelijk beleid	44
5. OMGEVINGSASPECTEN	50
5. 1. Inleiding	50
5. 2. Water	53
5. 3. Natuur	57
5. 4. Milieu	61
5. 5. Archeologie	72

6. PLANUITGANGSPUNTEN	74
6. 1. Inleiding	74
6. 2. Algemene uitgangspunten	74
6. 3. Gebiedsindeling	75
6. 4. Landschap	78
6. 5. Cultuurhistorie	79
6. 6. Landbouw	81
6. 7. Natuur	91
6. 8. Water	92
6. 9. Recreatie en toerisme	93
6. 10. Bedrijvigheid	95
6. 11. Wonen in het landelijk gebied	97
6. 12. Overige functies	101
7. JURIDISCHE TOELICHTING	104
7. 1. Het juridisch systeem	104
7. 2. Toelichting op de regels	106
7. 3. Gebiedsbestemmingen	108
7. 4. Overige bestemmingen	111
7. 5. Dubbelbestemmingen	118
7. 6. Algemene aanduidingsregels	119
8. UITVOERBAARHEID	121
8. 1. Maatschappelijke uitvoerbaarheid	121
8. 2. Economische uitvoerbaarheid	121
8. 3. Grondexploitatie	121

BIJLAGEN

<u>Bijlage 1</u>	Overzicht inventarisatie landschapselementen
<u>Bijlage 2</u>	Aanwijzingsbesluiten Natura 2000-gebieden
<u>Bijlage 3</u>	Aanwijzingsbesluiten beschermde dorpsgezichten: Westeinde en Eursinge De Wal
<u>Bijlage 4</u>	Toetsing Kadernota gemeente Westerveld aan POP II

1. INLEIDING

1. 1. Aanleiding

Voor u ligt het voorontwerpbestemmingsplan voor het buitengebied van de gemeente Westerveld. Het plan voorziet in een herziene en geactualiseerde planologisch-juridische regeling voor het landelijk gebied. De gemeente biedt met het Bestemmingsplan Buitengebied het planologisch kader voor toekomstige ontwikkelingen in het landelijk gebied.

Het gemeentebestuur van de gemeente Westerveld heeft besloten te komen tot één nieuw Bestemmingsplan Buitengebied. Westerveld beschikt momenteel over vier bestemmingsplannen voor het buitengebied van de voormalige gemeenten Diever, Havelte, Dwingeloo en Vledder. De bestemmingsplannen zijn echter onvoldoende op elkaar afgestemd en de toepasbaarheid van de plannen in de dagelijkse praktijk levert steeds meer problemen op. Zowel beleidsmatig als juridisch is er derhalve geen sprake meer van een goede en actuele planologische regeling en is een nieuw integraal bestemmingsplan voor het buitengebied gewenst. Met de herziening gaat de gemeente weer beschikken over een nieuw samenhangend beleidskader voor het totale buitengebied.

Vooruitlopend op het Bestemmingsplan Buitengebied is in 2004 voor een aantal onderdelen een herziening voor de verschillende bestemmingsplannen buitengebied opgesteld. Daarna is in 2006 de Kadernota buitengebied Westerveld opgesteld die als basis voor het Bestemmingsplan Buitengebied geldt.

In het nieuwe plan Buitengebied wordt ingespeeld op de gewijzigde regeling op allerlei gebieden. Allereerst geldt de Wet ruimtelijke ordening met de SVBP 2008 waaraan het bestemmingsplan moet voldoen. Van belang zijn voorts bijvoorbeeld de wetswijzigingen op milieugebied (*Wet geluidhinder*, *Wet geurhinder en veehouderij*, *Meststoffenwet*) en op het gebied van de recreatie (het vervallen van de Wet op de Openluchtrecreatie). Ook het beleid opgenomen in het Provinciaal Omgevingsplan (POP II) en het voorbeeld voor een 'Ruimte voor ruimte'-regeling worden in het nieuwe Bestemmingsplan Buitengebied vertaald. Tevens vindt met de herziening van het plan Buitengebied een doorvertaling plaats van het nationale natuurbeleid, zoals de *Natuurbeschermingswet* en de *Flora- en faunawet*. Ook worden met het nieuwe bestemmingsplan gevoerde vrijstellingsprocedures (Wet op de Ruimtelijke Ordening) en ontheffingprocedures (nieuwe Wet ruimtelijke ordening) voorzien van een juridisch-planologische regeling.

1. 2. Nota van uitgangspunten

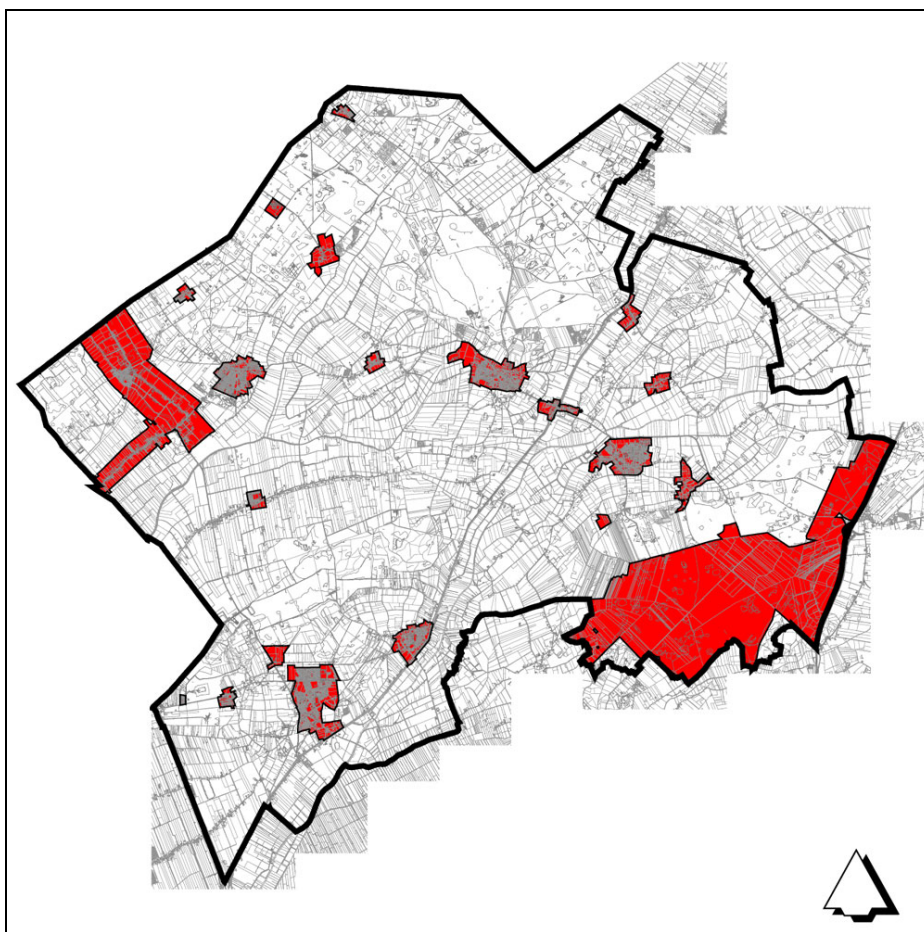
Een eerste belangrijke stap naar een herziening van het bestemmingsplan is het vaststellen van het beleid op hoofdlijnen. Daarmee wordt de grondslag gelegd voor een uitwerking in bestemmingen.

Ter voorbereiding op een nieuw Bestemmingsplan Buitengebied is daarom een kaderstellende notitie opgesteld ('Nota van uitgangspunten Bestemmingsplan Buitengebied Westerveld', vastgesteld door de gemeenteraad van Westerveld op 13 mei 2008).

In dit bestemmingsplan zijn per beleidsonderdeel de uitgangspunten kort samengevat en 'vertaald' naar een juridische regeling. Het resultaat is het voor u liggende voorontwerpbestemmingsplan Buitengebied voor de gemeente Westerveld.

1. 3. Plangebied

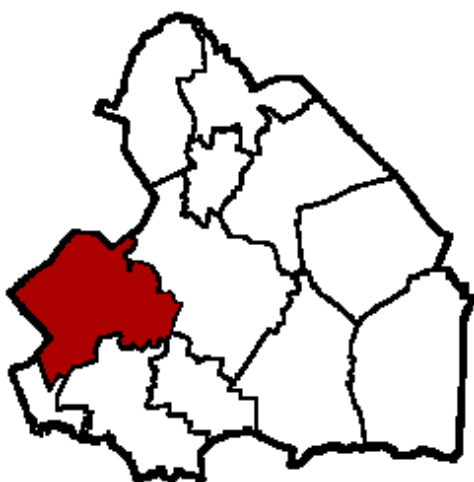
Het nieuwe Bestemmingsplan Buitengebied heeft betrekking op vrijwel het hele buitengebied van de gemeente. Met dit bestemmingsplan wordt een groot aantal bestemmingsplannen vervangen zoals de bestemmingsplannen buitengebied van de voormalige gemeenten Diever, Havelte, Dwingeloo en Vledder en delen van het buitengebied horende bij de gemeente Ruinen en Smilde, het bestemmingsplan voor de recreatieterreinen in Diever en verschillende partiële herzieningen.

Figuur 1. Begrenzing plangebied Bestemmingsplan Buitengebied Westerveld

Het Belvédèregebied Frederiksoord - Wilhelminaoord valt buiten het plangebied van het Bestemmingsplan Buitengebied. Dit geldt ook voor het beschermde dorpsgezicht Havelte - oud. Voor deze delen worden afzonderlijke bestemmingsplannen opgesteld. De kernen, waaronder het lintdorp Nijensleek, worden eveneens buiten beschouwing gelaten. Hiervoor zijn afzonderlijke bestemmingsplannen van toepassing. Figuur 1 geeft de begrenzing van het nieuwe Bestemmingsplan Buitengebied weer, waarbij in het rood de gebieden zijn aangegeven die buiten het Bestemmingsplan Buitengebied vallen.

De gemeente Westerveld grenst aan de gemeenten Meppel, Hoogeveen, De Wolden, Midden-Drenthe en de Friese gemeenten Ooststellingwerf en Weststellingwerf. De oppervlakte van de gemeente Westerveld bedraagt 283 km² (bron: Redactie Staatsalmanak). De ligging van de gemeente Westerveld in de provincie Drenthe is weergegeven in onderstaand figuur.

Figuur 2. Ligging gemeente Westerveld in de provincie Drenthe

1. 4. Leeswijzer

De integrale herziening van het buitengebied wordt in de volgende hoofdstukken gemotiveerd en toegelicht. In deze toelichting komen na deze inleiding aan de orde:

- een beknopte omschrijving van de *status en reikwijdte* van het bestemmingsplan (hoofdstuk 2);
- een beschrijving van de *huidige situatie* in het plangebied en van de diverse functies daarbinnen (hoofdstuk 3);
- het relevante *beleidskader* van rijk, provincie en gemeente, alsmede relevante Europese richtlijnen en wet- en regelgeving (hoofdstuk 4);
- de *omgevingsaspecten*, waarin de afstemming tussen het ruimtelijk beleid en met name het water- en milieubeleid plaatsvindt (hoofdstuk 5);

- de gemeentelijke afwegingen en de daaruit voortvloeiende *planuitgangspunten* voor de basis- en overige functies, zoals die voortkomen uit de bestaande situatie, het beleidskader en de voorgestane ruimtelijke en functionele ontwikkelingen (hoofdstuk 6);
- de *juridische toelichting*, ter toelichting op de regels en de bestemmingen op de verbeelding (hoofdstuk 7);
- de *uitvoerbaarheid* van het bestemmingsplan (hoofdstuk 8).

2. STATUS EN REIKWIJDTE

Het Bestemmingsplan Buitengebied speelt als instrument van het gemeentelijk ruimtelijk beleid, een belangrijke rol. De werkingkracht kent twee hoofdrichtingen: het regelen van beheer en het sturen van ontwikkelingen. Het bestemmingsplan is echter slechts één van de instrumenten die zich met deze twee zaken bezighoudt. Het is dan ook van belang de reikwijdte ervan aan te geven, te bepalen op welke wijze dit instrument kan worden ingezet en de functie van het bestemmingsplan aan te geven.

2. 1. Beleidsgrenzen

De gemeente dient bij de bepaling van haar beleid rekening te houden met de beleidskaders van de andere overheden (rijk, provincie, waterschap). Dit beleid is in hoofdstuk 4 weergegeven en is richtinggevend voor de algemene uitgangspunten van het bestemmingsplan. Ook het sectorale beleid (landbouw, natuur, recreatie, e.d.) heeft duidelijk invloed op de ontwikkelingen in het buitengebied. Die invloed is ook in de gemeente Westerveld duidelijk merkbaar, als we kijken naar de ontwikkelingen binnen de landbouw, de natuur en het landschap. Op gemeentelijk niveau wordt het beleid ten aanzien van de verschillende sectoren tegen elkaar afgewogen en, met inachtneming van de beleidskaders, samengevoegd in een integraal ruimtelijk plan. De afweging ten aanzien van sectorale aspecten vindt plaats in hoofdstuk 5.

2. 2. Instrumentele grenzen

Hierbij gaat het om de vraag welke gemeentelijke beïnvloedingsmogelijkheden in het bestemmingsplan moeten worden opgenomen. Het wordt namelijk van groot belang geacht dat er een eenduidig hanteerbaar en doelmatig bestemmingsplan tot stand komt, dat gehandhaafd en nageleefd kan worden. Om dit zoveel mogelijk te garanderen, zijn in het plan regels opgenomen waaraan de gebruikers en bewoners van het buitengebied zich dienen te houden (in de vorm van onder meer bebouwingsbepalingen, aanlegvergunningen, gebruiksbepalingen en strafbepalingen). Buiten het bestemmingsplan om zijn er dan nog de op wetten en verordeningen gebaseerde vergunningen waarmee de beleidsintenties zoals die in het bestemmingsplan zijn neergelegd, gestuurd en afgedwongen kunnen worden. Gedacht kan worden aan de milieuvergunning, de horecavergunning, de kapvergunning, e.d.

Met het oog op zowel naleving c.q. handhaving als daadwerkelijke sturing van processen in het buitengebied, is het van belang dat:

- niet méér wordt geregeld dan strikt noodzakelijk is voor een praktisch hanteerbaar plan;
- in het bestemmingsplan met name dié zaken worden geregeld waarop daadwerkelijk invloed kan worden uitgeoefend, zoals nieuwbouw, functietoekenning (welk stuk grond krijgt welke bestemming), functiewijzi-

BIJLAGE 2

**Aanwijzingsbesluiten
Natura 2000-gebieden**

- ging (in welke gevallen en op welke wijze kan een bestemming worden veranderd), ruimtelijke hoofdvorm van bebouwing, e.d.;
- er geen zaken worden geregeld waarvoor anderszins al wetgeving of verordeningen bestaan, zoals ten aanzien van het milieubeleid (bijvoorbeeld in het kader van de Ammoniakwetgeving) en waterbeleid (bijvoorbeeld in de vorm van peilbesluiten);
 - in zijn geheel een flexibel bestemmingsplan ontstaat waarmee het gemeentebestuur in staat is op ontwikkelingen in te spelen en/of deze te begeleiden;
 - er een inzichtelijk en eenvoudig te hanteren bestemmingsplan ontstaat dat gehandhaafd en nageleefd kan worden.

2. 3. De functie van het bestemmingsplan

Belangrijk is welke regelingen de gemeente in het bestemmingsplan wenst op te nemen. Drie begrippen staan centraal om aan te geven wat het bestemmingsplan wel en niet kan regelen: beheer, ontwikkeling en inrichting. Voor de bestaande functies (bijvoorbeeld agrarische bedrijven of aanwezige woningen) is het bestemmingsplan het beheerskader. Dat wil zeggen dat de huidige situatie in beeld wordt gebracht en dat, waar mogelijk en wenselijk, ontwikkelingsruimte wordt geboden. Nieuwe ontwikkelingen kunnen via ontheffingsregelingen of het toepassen van wijzigingsbevoegdheden geregeld worden ¹⁾. Het bestemmingsplan geeft daar zo mogelijk locaties voor aan. Het onderhavige bestemmingsplan kent een overwegend beheersmatig en conserverend karakter. Voor de daadwerkelijke uitvoering van inrichtingsmaatregelen geeft het plan de ruimtelijke randvoorwaarden aan en verzorgt het de afstemming.

2. 4. Analoog en digitaal bestemmingsplan

Het plan is opgesteld volgens de *Wet ruimtelijke ordening* en het *Besluit ruimtelijke ordening* en conform de SVBP 2008. Het bestemmingsplan is digitaal raadpleegbaar; tevens is er een analoge uitdraai beschikbaar. Het digitale plan is het juridisch bindende plan. Beide plannen zijn overigens identiek; het analoge plan is een 'uitdraai' van het digitale plan.

2. 5. Systematiek

In de Nota van Uitgangspunten zijn per thema uitgangspunten geformuleerd. Daarbij is gekozen voor een functionele benadering waarin onderscheid is gemaakt tussen de basisfuncties die een sterke relatie hebben met het buitengebied en de overige functies die 'gebruik maken' van het buitengebied.

¹⁾ Het gaat daarbij om ontwikkelingen waarvan de concrete uitwerking in de loop van de bestemmingsplanperiode (10 jaar) wordt verwacht. Concrete ontwikkelingen die zich bij de voorbereiding van het bestemmingsplan voordoen en passen binnen het beleid van de gemeente, zullen in het bestemmingsplan al worden inbestemd.

De basisfuncties zijn randvoorwaardenstellend voor ontwikkelingsmogelijkheden voor de overige functies. De ontwikkeling van de overige functies mag niet ten koste gaan van de basisfuncties.

Tot de basisfuncties worden de functies landbouw, natuur en water gerekend. Dat betekent dat functies zoals hobbymatige agrarische activiteiten, wonen, werken en recreatie, behoren tot de overige functies.

Dit onderscheid is noodzakelijk om structuur aan te brengen in de belangenafweging van de verschillende ruimteclaims; ontwikkeling van de ene functie zou immers ten koste kunnen gaan van de andere.

De basisfuncties komen, als gevolg van de ontstaansgeschiedenis én door toedoen van de mens, overal in het buitengebied naast elkaar voor. Afhankelijk van de plaats in het buitengebied varieert de betekenis die aan de basisfuncties wordt toegekend. De basisfuncties zijn gebiedsdekkend. De overige functies die verspreid over het buitengebied voorkomen, zijn niet gebiedsdekkend en veelal niet afhankelijk van een specifieke locatie in het buitengebied.

Omdat de basisfuncties voor hun functioneren afhankelijk zijn van het buitengebied, zal bij de ontwikkeling van (nieuwe) andere functies altijd rekening worden gehouden met de belangen van de basisfuncties. Met andere woorden: de ontwikkeling van de overige functies zal niet teveel ten koste mogen gaan van de basisfuncties.

De indeling in basisfuncties en overige functies heeft uitsluitend betrekking op de ruimtelijke afweging en heeft geen invloed op het belang van de betreffende functie voor de gemeente.

2.5.1. Overkoepelend beleidsuitgangspunt

Alhoewel in algemene zin aan de basisfuncties landbouw, natuur en water een doorslaggevend belang wordt toegekend, kan het zich voordoen dat ook binnen deze basisfuncties een spanningsveld optreedt als het gaat om ruimtelijke afwegingen. Daarbij gaat het met name om de functies landbouw en natuur. Gedacht kan worden aan bijvoorbeeld de afweging van het bieden van ontwikkelingsruimte van de landbouw versus het handhaven van waardevolle ecologische elementen in het buitengebied van Westerveld.

Het landschap in het buitengebied van Westerveld is het resultaat van een eeuwenlange ontwikkeling van en wisselwerking tussen de functies landbouw en natuur. Binnen dit landschap is sprake van belangrijke landschappelijke en/ of cultuurhistorische waarden. Dit cultuurlandschap verdient bescherming.

Het landschap wordt gezien als product van natuur en cultuur. Het landschap van Westerveld kan dan ook worden beschouwd als randvoorwaarde stellend aan de overige functies in het buitengebied, zoals landbouw, recreatie, wonen, etc.

Dit betekent overigens niet dat alleen maar conserverend kan worden gehandeld. Ook bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen zal het landschap de leidraad moeten vormen.

In het Bestemmingsplan Buitengebied is gekozen voor een plansystematiek waarbij de landschappelijke verscheidenheid de grondslag vormt. Behoud en ontwikkeling wordt verder nagestreefd door een beeldkwaliteitsplan. Samen met de welstandsnota wordt hiermee een aanvullend toetsingskader gevormd voor ontwikkelingen die gevolgen hebben voor het landschap en waarvoor medewerking van de gemeente nodig is.

3. HUIDIGE SITUATIE

In dit hoofdstuk wordt een beeld gegeven van de huidige situatie in het buitengebied. Omdat deze slechts een momentopname is van een landschap dat 'in beweging is', (zowel fysisch-geografisch alsook in economische zin) krijgen oude en/of nieuwe ontwikkelingen hierbij de nodige aandacht.

In de beschrijving wordt eerst ingegaan op het landschap en de cultuurhistorie, welke randvoorwaardenstellend zijn binnen de functionele benadering. Daarna wordt ingegaan op de basisfuncties landbouw, natuur en water en daarna op de overige functies recreatie, wonen, niet-agrarische bedrijvigheid, verkeer en infrastructuur en nutsvoorzieningen.

3. 1. Landschap

Het landschap in de gemeente Westerveld is het resultaat van een voortdurende wisselwerking van het natuurlijk milieu en de talloze menselijke ingrepen in de loop der eeuwen. In eerste instantie is de abiotische factor, de ondergrond, bepalend geweest voor de opbouw van het landschap. In de loop der tijd heeft de mens steeds sterker zijn stempel gedrukt op het landschap.

Geologische ontstaansgeschiedenis ²⁾

Van grote betekenis voor de vorming van het landschap van de gemeente Westerveld is met name het Saalien geweest, de periode vanaf de voorlaatste ijstijd zo'n 200 miljoen jaar geleden. In het Saalien was heel Drenthe bedekt met landijs, dat aan de onderzijde veel keien, zand en leem (grondmorene) meevoerde en hier en daar de bodem opstuwde. Deze grondmorene bleef na het verdwijnen van het landijs in de vorm van keileem achter. Aan het eind van het Saalien werden in dit keileemgebied, beter bekend als het Drents Plateau, smeltwaterdalen gevormd. Het huidige beekdalensysteem in de gemeente is hier het gevolg van. Door de schurende werking van het smeltwater, verdween de keileem in de smeltwaterdalen.

In de laatste ijstijd, het Weichselien, zo'n 100 miljoen jaar geleden, is de gemeente niet bedekt geweest met landijs. Deze periode is echter wel zeer bepalend geweest voor het huidige karakter van het gebied. In het begin van deze periode heeft de erosie het beekdalensysteem verder verdiept. Deze beekdalen werden vervolgens voor een groot deel weer gevuld met smeltwaterafzettingen. Door de afwezigheid van beplanting en als gevolg van de sterke wind, werd de hele gemeente in de loop van het Weichselien bedekt met een laag dekzand. Ook de beekdalen werden gevuld met dekzand. De dikte van de laag verschilde echter van plaats tot plaats.

²⁾ Voor meer informatie over de ontstaansgeschiedenis: G. Aalbersberg (2009) Gemeente Westerveld: een archeologische verwachtingen- en beleidsadvieskaart. RAAP-rapport 2021 (conceptversie). RAAP Archeologisch Adviesbureau BV, Weesp.

Na de ijstijd werd het klimaat warmer. In het Holoceen, de huidige periode na de ijstijden, vond op grote schaal veengroei plaats. Op lage plekken in het landschap, zoals in de beekdalen, werd voedselrijk laagveen gevormd.

Onder invloed van kwelwater werd op verschillende plaatsen voedselarm hoogveen gevormd. Hoogveen werd ook gevormd op plaatsen waar regenwater stagneerde, zoals in de waterscheidingsgebieden. Vanaf de Middeleeuwen heeft de wind weer vat gekregen op de stuifgevoelige dekzanden. Daardoor zijn verspreid in de gemeente stuifzanden ontstaan.

Ontginningsgeschiedenis

Bij het in gebruik nemen van de gronden heeft de mens ingespeeld op de natuurlijke omstandigheden. Het reliëf en de waterhuishouding waren sturende elementen bij het eerste gebruik en de eerste bewoning van het gebied. Vestiging vond plaats op de meest gunstige plaatsen, namelijk op de hellingen, gericht op de beekdalen. Hierdoor had men de beschikking over hoger en lager gelegen gronden. De hogere gronden kregen een functie als bouwland, de essen. De lagere gronden werden gebruikt als hooi- en weiland. Het bos leverde bouw materiaal en brandhout en had een functie als jachtgebied. Op de woeste gronden of heide werden de schapen geweid, die vooral van belang waren als mestleveranciers van de essen. Daarnaast werden er van de heide strooisel en plaggen gehaald. Door de eeuwenlange toevoer van mest en plaggen, zijn de essen veelal hoger komen te liggen dan de omgeving en hebben een relatief dikke humushoudende bovenlaag. De hooilanden lagen meestal vlak langs de beken en waterlopen en waren kleine, grillig gevormde percelen. Hoger op de helling van het beekdal lagen de weidegronden. Als veekering werden houtwallen aangelegd.

Gedurende de laatste 100 jaar kreeg de mens meer technische mogelijkheden om de grond landbouwkundig intensiever te gaan gebruiken. Daarnaast heeft er de laatste 100 jaar een trend plaatsgevonden van een groeiende bevolking, industrialisering en dus ook van groeiende kernen. Hierdoor is de beschreven oorspronkelijke samenhang tussen de natuurlijke gesteldheid van het gebied (reliëf, bodem en water) en het daarop aangepaste kleinschalige en extensieve menselijke gebruik, in de loop der tijd minder hecht geworden.

Typering van het landschap

De ontwikkeling van het huidige landschap vindt haar basis in de bodem en waterhuishouding, de natuurlijke vegetatie en de invloed die de mens in de loop van de tijd hierop heeft gehad. Door verschillen in reliëf, waterhuishouding en vruchtbaarheidstoestand van de bodem, heeft de mens het gebied op verschillende manieren in gebruik genomen. Als gevolg van natuurlijke processen en menselijke activiteiten is een verscheidenheid aan landschappen ontstaan. Elk van deze landschappen kent haar eigen ontstaansgeschiedenis, kenmerken en karakteristieken.

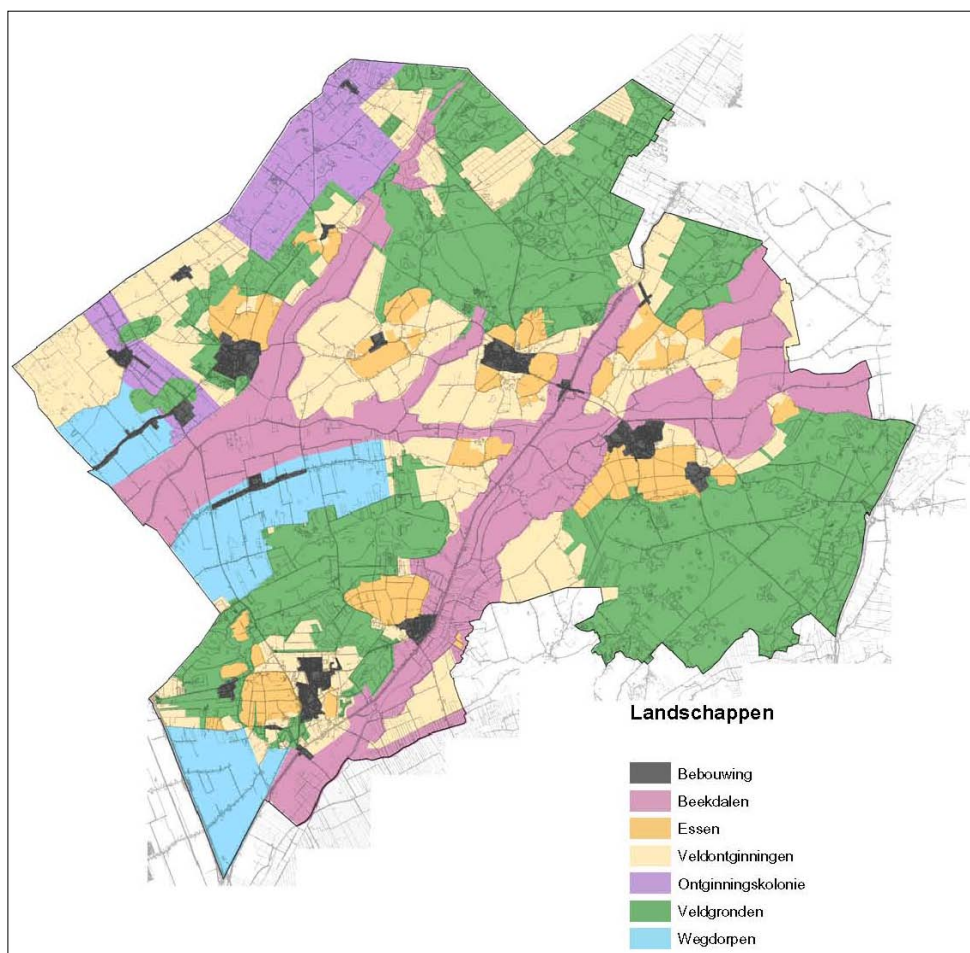
In de gemeente Westerveld komen drie grote landschappelijke eenheden voor:

- a. het esdorpenlandschap;
- b. het wegdorpenlandschap;
- c. het ontginningskolonielandschap.

Verreweg het grootste deel van het gemeentelijk grondgebied maakt deel uit van het esdorpenlandschap. Binnen dit landschapstype komt een aantal verschillende deelgebieden voor, eveneens elk met haar eigen ontstaansgeschiedenis en kenmerken. Binnen het esdorpenlandschap wordt nader onderscheid gemaakt in:

- de essen;
- de veldgronden (heide en bos);
- de beekdalen;
- de veldontginningen (landbouwgronden).

In figuur 3 zijn deze gebieden weergegeven.

Figuur 3. Landschapstypen binnen de gemeente Westerveld (bron: Kadernota)

3.1.1. Esdorpenlandschap

De dorpen liggen in het algemeen langs de rand van de essen, in de nabijheid van de beekdalen. De structuur van de dorpen is echter sterk verschillend. De meeste dorpen worden gekenmerkt door de aanwezigheid van één of meer brinken; dit zijn gemeenschappelijke, met bomen beplante, ruimten.

Oorspronkelijk lagen deze brinken aan de rand van het dorp, waarbij de brink aan de beekdalzijde niet bebouwd was. Later is in de meeste gevallen ook deze open zijde bebouwd.

Door hun opbouw rond de brink en door het vele zware geboomte, kenden deze dorpen een bijzonder groen en besloten karakter. De dorpen waren als markante groene plekken al van ver in het vrij groene landschap te herkennen.

Essen

De essen vormden in het toenmalige landbouwsysteem een belangrijk gegeven. De escultuur stond centraal in de hele bedrijfsvoering. De essen werden gebruikt als bouwland. Om de essen vruchtbaar te houden, werd er periodiek een mengsel van heideplaggen, strooisel en mest op de essen ondergeploegd. Door het eeuwenlang onderbrengen van de plaggen, strooisel en mest, zijn de akkers opgehoogd en hebben zij een enigszins bolle ligging gekregen. Op sommige essen is een esdek van meer dan 60 cm ontstaan. Om het vee van het bouwland te weren, waren de essen omgeven door een houtwal of door resten van het eerder gekapte bos.

De kernkwaliteiten van het essenlandschap:

- openheid;
- essen deels begrensd door houtwallen en bosrestanten;
- voornamelijk in gebruik als bouw- en grasland;
- reliëf;
- geen bebouwing op de essen.

Veldgronden

De veldgronden kunnen worden onderscheiden in heide- en bosgebieden:

- *Heide*

De heidevelden waren omstreeks 1800 bepalend voor het landschapsbeeld. Op plaatsen waar de heidevelden uit licht, zeer arm zand bestonden, zijn door afplagging en overbeweiding zandverstuivingen ontstaan. Het Wapserzand, Dieverzand en Oosterzand vormen voorbeelden van dergelijke zandverstuivingen. Voorzover het de heidegebieden betreft hebben de kernkwaliteiten van het veldgrondenlandschap betrekking op:

- afwisseling in open en besloten delen;
- geen duidelijke richtingen;
- voornamelijk natuurfunctie;
- vennen;

- plaatselijk bos;
 - nauwelijks bebouwing.
- **Bos**
Aangenomen wordt dat de oorspronkelijk uitgestrekte wouden al tegen het einde van de vroege Middeleeuwen waren verdwenen. Op de moeilijk te bewerken gronden en langs de randen van het dorp zijn de bosrestanten het langst in stand gebleven. Langs de Oosteresch van Wittelte ligt nog een klein oud esbos.

De kernkwaliteiten van het veldgrondenlandschap:

- sterk verdicht;
- loof- en naaldhoutbos;
- strakke blokvormige percelen;
- voornamelijk natuurfunctie;
- vennen;
- nauwelijks bebouwing.

Beekdalen

De beekdalen werden gebruikt als hooi- en weilanden. Kenmerkend voor de oudste ontginningen in de bredere beekdalen is het onregelmatige verkavelingspatroon. De opstreckende verkaveling van de beekdalranden is van latere datum.

De beekdalen werden gescheiden van het veld door grenswallen. Bij de latere individuele ingebruikname werden loodrecht op de stroomrichting van de beek dwarswallen aangelegd. In de nattere delen, waar men kon volstaan met het graven van veekerende sloten, werden geen wallen opgeworpen. Door de wallen verkregen de beekdalen een heel karakteristieke ruimtelijke opbouw.

In de beekdalen binnen de gemeente Westerveld is deze karakteristieke ruimtelijke bouw nog gedeeltelijk aanwezig. In de Veldhuizerlanden en de Zuid Wapserlanden zijn op verschillende plaatsen grenswallen en dwarswallen aanwezig. Het fijnmazige patroon is nog goed te zien ten oosten van Park Midzomer.

Daar waar de aangrenzende heide bij het beekdal werd gevoegd om zo over voldoende hoge en droge grond voor het vee te kunnen beschikken, werd achter de oude grenswal een tweede, nieuwe grenswal aangebracht.

De kernkwaliteiten van het beekdallandschap:

- openheid;
- verdichting door houtwallen evenwijdig aan en dwars op de beekdalranden;
- voornamelijk in gebruik als grasland;
- opstreckende verkaveling;
- reliëf;
- nauwelijks bebouwing.

Veldontginningen

Vanaf 1800 voltrokken zich grote veranderingen in het esdorpenlandschap. Er werd een begin gemaakt met de ontginning van de 'woeste gronden'. De ontginning van het hoogveen is systematisch aangepakt. In de meeste gevallen gebeurde dit door middel van de zogenaamde wijkvervening. Waar het hoogveen was verwijderd, werd de bodem geschikt gemaakt voor de landbouw. Door het gebruik van kunstmest, kon de escultuur als landbouwstelsel worden verlaten en konden de overige gronden in cultuur gebracht worden.

De jonge veldontginningen kunnen in het algemeen gekarakteriseerd worden als grote open, kale landschappen. Landschappelijk gezien betekende de ontginning van de heidevelden een grote verandering. Tot die tijd bestond het landschap uit relatief kleine enclaves cultuurgrond in de onmiddellijke nabijheid van de nederzettingen, te midden van uitgestrekte heidevelden. Na de ontginningen van de heidevelden was nagenoeg alle grond in cultuur gebracht. Het Wapserveld en het Oldendieversveld zijn voorbeelden van jonge veldontginningen. Er zijn nog enkele heiderestanten in deze gebieden aanwezig.

Gedeelten van de heidevelden zijn na de ontginning bebost. Hierdoor zijn in het noordelijk gedeelte van de gemeente grote boscomplexen ontstaan. Deze boscomplexen hebben gezorgd voor een verdichting van het landschap. Grote delen van de Berkenheuvel, het Wapser- en Dieversand waren al eerder bebost om de stuifzanden vast te leggen.

In de tweede helft van de twintigste eeuw vonden de eerste ruilverkavelingen plaats. Deze hadden vooral tot doel het versnipperde bezit op de essen te concentreren en de verkavelings situatie te verbeteren. Daar waar ruimte kon worden gewonnen, zijn landschapselementen zoals houtwallen en -singels verdwenen. Grootschalige aanpassingen zijn verricht met het normaliseren (recht trekken) van beken.

De kernkwaliteiten van het veldontginningslandschap:

- overwegend open, plaatselijk verdicht met bosjes, houtwallen en singels;
- in gebruik als bouw- en grasland;
- percelering afhankelijk van ontginning en ruilverkaveling;
- bebouwing voornamelijk langs ontginningsassen.

3.1.2. Wegdorpenlandschap

Binnen de gemeente bevindt zich een aantal gebieden die behoren tot het wegdorpenlandschap van de veenrandontginningen. Het gaat hierbij om het gebied rond Veendijk in het uiterste zuidwesten van de gemeente en de gebieden rond Wapserveen en Nijensleek.

Bij Veendijk heeft geen natte vervening plaatsgevonden, omdat de veenlaag hiervoor te dun was.

De overgebleven gronden waren uitstekende cultuurgronden en werden vanaf 1802 ontgonnen. Hiervoor werden wijken en sloten gegraven om de gronden te ontwateren.

Er werd tijdens de ontginningswerkzaamheden en de latere agrarische activiteiten veel hinder ondervonden van het water. In 1932 werd daarom het Waterschap Veendijk opgericht, die door middel van elektrische bemaling de gronden droog hield.

Ook in de buurtschappen Wapserveen en Nijensleek heeft geen natte vervening plaatsgevonden vanwege de dunne veenlaag. Op de overblijvende gronden ontstonden weidegronden.

De kernkwaliteiten van het wegdorpenlandschap:

- afwisseling in open en besloten delen;
- voornamelijk in gebruik als bouw- en grasland;
- opstrekkende verkaveling.

3.1.3. Ontginningskolonielandschap

In 1818 is de Maatschappij van Weldadigheid ³⁾ opgericht om in de arbeidsbehoefte te kunnen voorzien. Het voornaamste doel van de Maatschappij was de stichting van landbouwkoloniën op woeste gronden en de ontginning van deze gronden door paupers (behoefteigen) die ter plaatse gehuisvest moesten worden. Als vestigingsplaats werd gekozen de zuidwesthoek van Drenthe, waar nog een groot deel van de bodem was bedekt met heide en veen. In de omgeving van het landgoed zijn de eerste twee koloniën gesticht: Frederiksoord en Willemsoord. Uiteindelijk werden zes vrije koloniën gesticht, waaronder ook Zorgvlied.

Kernkwaliteiten van het ontginningskolonielandschap:

- strakke, planmatige opzet;
- afwisseling in open en besloten delen;
- grote bospercelen;
- gras- en bouwland;
- agrarische en natuurfunctie.

3. 2. Cultuurhistorie

De vele cultuurhistorische waarden geven het buitengebied van Westerveld identiteit en karakter. De belangrijkste archeologische en cultuurhistorische waardevolle elementen in het plangebied zijn de essen, houtwallen, beekdalen, hunebedden en landgoederen.

3.2.1. Archeologische waarden

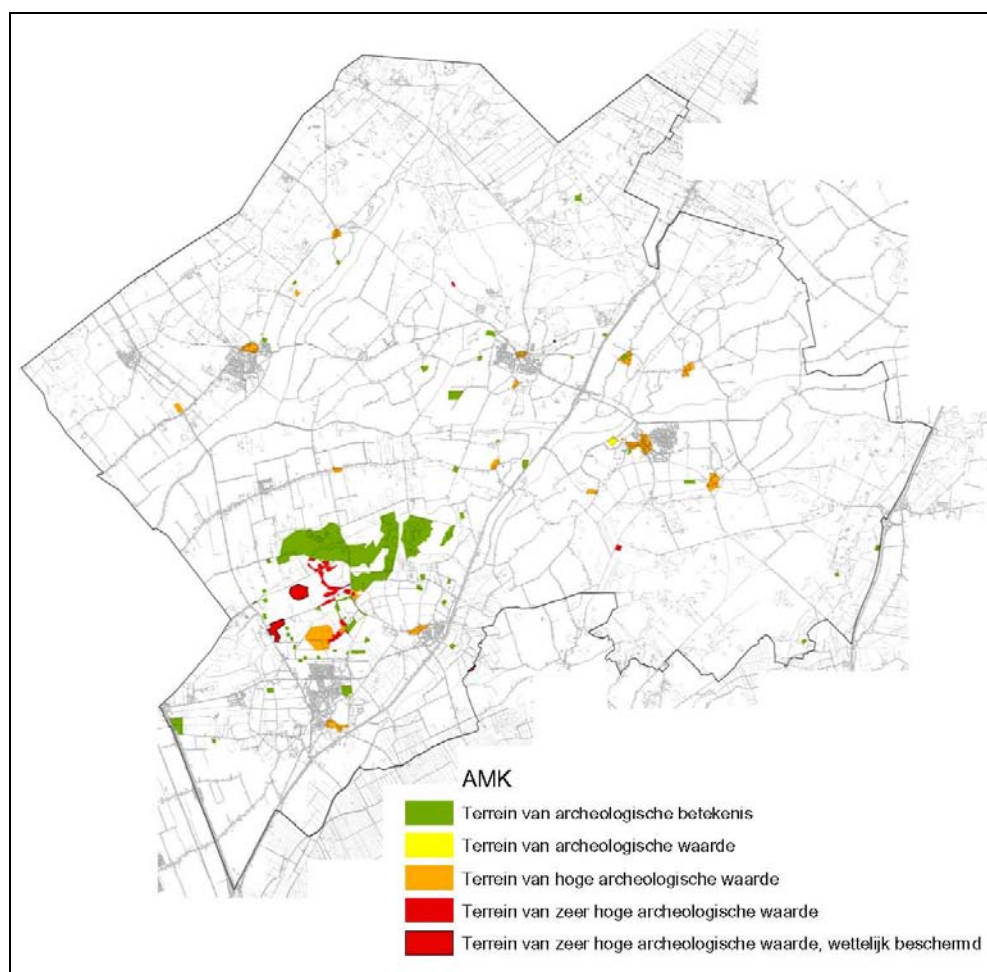
Voor een beknopte beschrijving van de archeologische waarden in het plangebied is de AMK en de IKAW geraadpleegd.

³⁾ De Maatschappij van Weldadigheid maakt geen deel uit van dit bestemmingsplan.

De Archeologische Monumenten Kaart (AMK) bevat een overzicht van de bekende archeologische terreinen in Nederland.

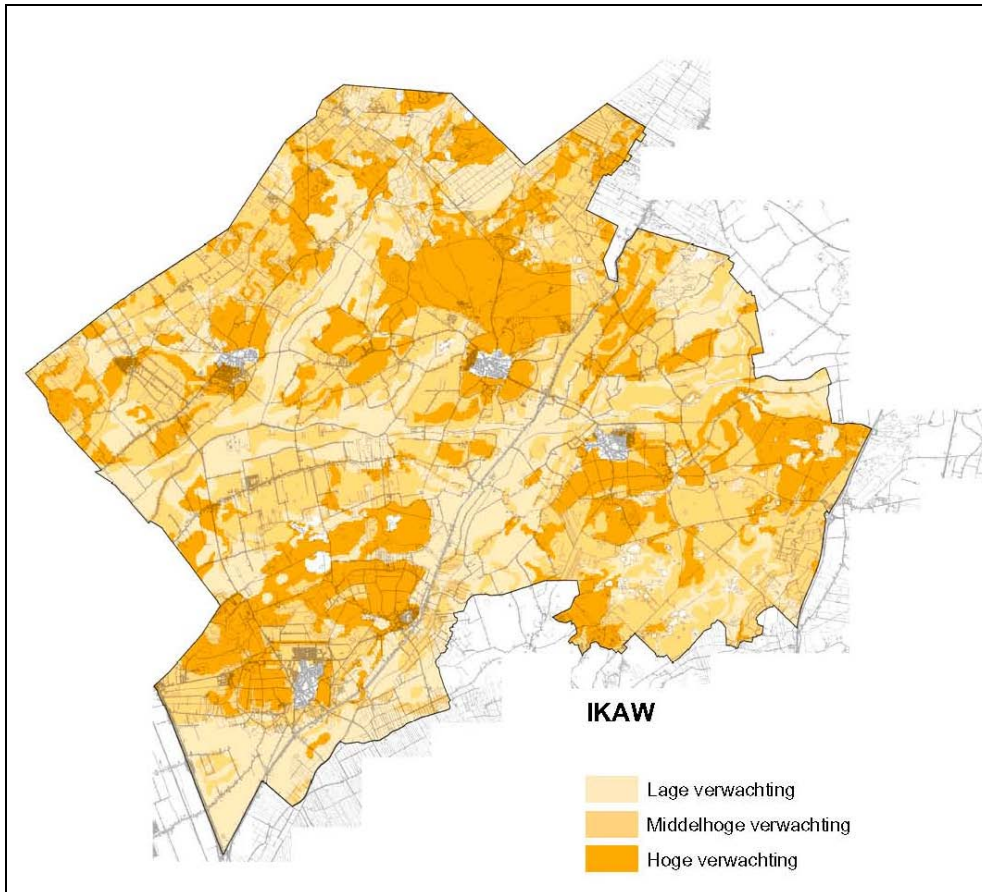
De terreinen zijn beoordeeld op verschillende criteria en op grond daarvan zijn de terreinen ingedeeld in categorieën: terreinen van 'archeologische waarde', 'hoge archeologische waarde' en 'zeer hoge archeologische waarde' (waaronder de beschermde monumenten). Daarnaast is er nog de categorie 'terreinen van archeologische betekenis'. Deze vindplaatsen dienen, indien hier bodemingrepen zijn voorzien, nog gewaardeerd te worden. Zie figuur 4, AMK-gebieden Westerveld (POP II, provincie Drenthe).

In Westerveld komen verspreid over het buitengebied terreinen van archeologische waarde voor. Het betreft veelal kleine heide- en stuifzandterreinen. De waarde varieert van terrein van 'zeer hoge archeologische waarde' tot 'archeologische betekenis'. Binnen de gemeente komen twee terreinen voor die wettelijk beschermd zijn. Deze liggen in het Natura 2000-gebied Holtingerveld. Hier geldt het beschermingsregiem van de Monumentenwet 1988.

Figuur 4. Archeologische Monumentenkaart Westerveld (bron: POP II)

De Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) geeft een overzicht van de archeologische verwachtingswaarden, zie figuur 5. Voor het buitengebied van Westerveld varieert de archeologische verwachtingswaarde van laag (voornamelijk de beekdalen) tot hoog (waaronder de meeste essen).

Figuur 5. Indicatieve Kaart Archeologische Waarden Westerveld (bron: POP II)

3.2.2. Cultuurhistorische waarden

De ingrepen die de mens in de loop der tijden in het landschap heeft gedaan om een beter bestaan op te bouwen, zijn als herkenbare structuren nog op veel plaatsen herkenbaar.

De ruimtelijke samenhang tussen essen, heide, beekdalen en dorpen heeft een cultuurhistorische oorsprong en is ook nu nog op veel plaatsen in Drenthe zeer herkenbaar in het landschap. De herkenbaarheid van de cultuurhistorie is in het POP II in drie categorieën weergegeven: hoogste, middelste en laagste gaafheidsgraad. Westerveld kent alle drie de gaafheden. Een hoge gaafheidsgraad wordt in Westerveld toegekend aan het zuidelijk deel van de gemeente.

Het noordwestelijk deel wordt gezien als het gebied met de middelste gaafheidsgraad en het noordoostelijk deel met een lage gaafheidsgraad.

Specifieke elementen waaraan een cultuurhistorische betekenis kan worden toegekend zijn:

- de nog herkenbare essen;
- hunebedden;
- landgoederen en buitenplaatsen;
- watererfgoed: waterlopen en cultuurhistorisch waardevolle waterwerken;
- archeologische monumenten;
- Maatschappij van Weldadigheid;
- beschermde dorpsgezichten Eursinge De Wal en Westeinde;
- hunebedden.

Beschermde dorpsgezichten

Onderdeel van het Bestemmingsplan Buitengebied zijn de beschermde dorpsgezichten Eursinge De Wal en Westeinde. De oorspronkelijke ruimtelijke structuur en bebouwing van de dorpen zijn door de eeuwen heen goed bewaard gebleven. Dit heeft er toe geleid dat de dorpen als 'beschermde dorpsgezicht' zijn aangemerkt.

Bouwkundige monumenten

Onderdeel van de cultuurhistorische waarden in het gebied zijn de gebouwen. Een aantal karakteristieke gebouwen en bouwwerken zijn aangewezen als rijks- of gemeentelijk monument. Het gaat vooral om een aantal (Saksische) boerderijen, schuren, molens en landhuizen. Voor de bescherming hiervan geldt de Monumentenwet. De bescherming richt zich daarbij voornamelijk op de instandhouding van de gebouwde omgeving.

3.2.3. Ontwikkeling

De waarde van het landschap is de laatste decennia steeds belangrijker geworden. Het behoud en het herstel van het landschap is een richtlijn om de ruimtelijke kwaliteit van het landschap vorm te geven. Nieuwe landschappelijke ontwikkelingen als natuurlijke waterlopen en oevers maken deel uit van uitvoeringsprogramma's.

De waarden van het landschap zijn ook van belang voor een aantrekkelijk woongebied en voor een recreatief landschap. Het behoud van karakteristieke boerderijen en het behouden van de essen en beekdalen, zijn ontwikkelingen die in een bestemmingsplan kunnen worden geregeld.

3. 3. Landbouw

In deze paragraaf wordt een beeld gegeven van de agrarische sector in de gemeente. Het betreft een weergave van de huidige situatie door middel van het beschrijven van een aantal aspecten, te weten grondgebruik, bedrijfssituatie, bedrijfsgrootte en opvolgsituatie.

3.3.1. Grondgebruik

De gemeente Westerveld is een gebied met een waardevol oud cultuurlandschap, waarin de landbouw vanouds een zeer belangrijke rol speelt. De landbouwgebieden zijn nauw verweven met de natuurgebieden, de bossen, de vele landschapselementen en de diverse recreatieve ontwikkelingen. Qua verschijningsvorm komen zowel kleinschalige als meer groot-schalige landbouwgebieden voor. De landbouw wordt in Westerveld vooral gevormd door de veehouderij, waarbij de nadruk ligt op de melkveehouderij. Ongeveer 60% van de totale oppervlakte van de gemeente is landbouwgrond. Circa 2,5% van de beroepsbevolking is werkzaam in de agrarische sector of in de daaraan gelieerde bedrijven.

3.3.2. Cijfers per bedrijfstype

Onderstaande tabellen geven een beeld van de situatie van de landbouw in Westerveld.

	<i>Aantal (hoofd en neven)</i>				<i>Oppervlakte (hectare)</i>			
	1986 ⁴⁾	%	2005	%	1986	%	2005	%
Akkerbouwbedrijven	24	4	14	4	482	4	406	4
Tuinbouwbedrijven en teeltbedrijven	6	1	23	6	7	0	428	4
Graasdierbedrijven	538	87	302	84	11.628	90	9.338	87
Hokdierbedrijven	13	2	4	1	25	0	37	0
Combinaties	37	6	17	5	751	6	559	5
Totaal	618	100	360	100	12.893	100	10.768	100

Tabel 1. Aantal en oppervlakte van hoofd- en nevenberoepsbedrijven per bedrijfstak van landbouw in Westerveld (bron: CBS)

In tabel 1 is te zien dat in 20 jaar tijd het totale aantal landbouwbedrijven in Westerveld met circa 40% is afgenomen. En dat terwijl de totale oppervlakte die de bedrijven in eigendom hebben slechts met circa 15% is afgenomen.

Verder is te zien dat in 2005, net als 20 jaar geleden, veruit de meeste bedrijven bestaan uit graasdierbedrijven. Opvallend is de forse stijging van het aantal tuinbouw- en teeltbedrijven.

In tabel 2 is te zien dat het aantal bedrijven met grote hoeveelheden grond fors is toegenomen. Had in 1986 nog slechts 3% van de bedrijven een oppervlakte van 50 hectare of meer, in 2005 was dit 18% van de bedrijven. Dit proces wordt schaalvergroting genoemd. Feitelijk blijkt dit proces ook al uit tabel 1. Waar het aantal bedrijven met 40% is afgenomen, is de totale hoeveelheid grond met slechts 15% afgenomen.

⁴⁾ In 1986 bestond de gemeente Westerveld nog niet. De gemeente bestond toen uit de gemeente Vledder, Havelte, Diever en Dwingelo. De cijfers voor 1986 betreffen een optelling van de cijfers van deze afzonderlijke gemeenten.

Dit houdt in dat bedrijven steeds grotere hoeveelheden grond in eigendom hebben.

	1986		2005	
	<i>absoluut</i>	<i>%</i>	<i>absoluut</i>	<i>%</i>
<i>Zonder cultuurgrond</i>	8	1	6	2
<i>0,01-1 hectare</i>	6	1	5	1
<i>1-5 hectare</i>	50	8	65	18
<i>5-10 hectare</i>	87	14	46	13
<i>10-15 hectare</i>	71	11	21	6
<i>15-20 hectare</i>	103	17	18	5
<i>20-30 hectare</i>	167	27	47	13
<i>30-50 hectare</i>	104	17	86	24
<i>50-100 hectare</i>	21	3	58	16
<i>> 100 hectare</i>	1	0	8	2
Totaal	618	100	360	100

Tabel 2. Aantal agrarische bedrijven naar gemiddelde oppervlakte per bedrijf (bron: CBS)

3.3.3. Ontwikkeling

Onder invloed van diverse factoren, waaronder met name het beleid, de economie en de omgeving, vinden belangrijke ontwikkelingen in de landbouw plaats. Statistieken geven duidelijk aan dat de inkomens in de landbouw regelmatig onder druk staan, waarbij overigens de verschillen per sector en per jaar soms groot zijn. In het kort kunnen de ontwikkelingen als volgt worden gekarakteriseerd.

Het aantal landbouwbedrijven dat stopt, is relatief groot. Er moet rekening gehouden worden met het gegeven dat het aantal bedrijven in de komende 10 tot 15 jaar zal halveren. Veel bedrijven hebben een te geringe omvang en daardoor een te gering bedrijfsinkomen.

	2005	
	<i>absoluut</i>	<i>%</i>
<i>3-8 nge</i>	62	17
<i>8-12 nge</i>	29	8
<i>12-16 nge</i>	16	4
<i>16-20 nge</i>	12	3
<i>20-24 nge</i>	12	3
<i>24-32 nge</i>	24	7
<i>32-40 nge</i>	13	4
<i>40-50 nge</i>	19	5
<i>50-70 nge</i>	41	11
<i>70-100 nge</i>	55	15
<i>100-150 nge</i>	47	13
<i>> 150 nge</i>	30	8
Totaal	360	100

Tabel 3. Bedrijfsomvang van hoofd- en nevenberoepsbedrijven in NGE (bron: CBS)

Uit tabel 3 blijkt dat in 2005 46% van het aantal agrarische bedrijven in Westerveld kleiner is dan 40 NGE en daarmee als relatief klein moet worden aangemerkt.

Bij dergelijke kleine bedrijven zien potentiële opvolgers vaak af van bedrijfsovername. Gemiddeld gesproken hebben met name bedrijven met een omvang groter dan 70 NGE een toekomstperspectief. In Westerveld behoort 36% van bedrijven tot deze categorie.

Overigens niet alleen een te geringe omvang van een bedrijf kan reden zijn tot het beëindigen van de bedrijfsvoering. Een andere oorzaak kan zijn dat een bedrijf op de huidige locatie geen mogelijkheid heeft tot uitbreiding als gevolg van verschillende omgevingsaspecten.

Uit tabel 4 blijkt dat met name de akkerbouwbedrijven en in mindere mate ook de graasdierbedrijven en de combinaties daarvan, de meest kwetsbare bedrijfstakken vormen in Westerveld. Op basis van deze cijfers kan geconcludeerd worden dat deze sectoren de komende jaren het meest zullen afnemen. De tuinbouw- en teeltbedrijven is een kleine sector in Westerveld, maar deze sector wel zeer levensvatbaar.

	2005	
	Aantal NGE	gem. NGE/bedrijf
Akkerbouwbedrijven	425	30
Tuinbouwbedrijven en teeltbedrijven	5.395	235
Graasdierbedrijven	18.486	61
Hokdierbedrijven	369	92
Combinaties	1.055	62
Totaal	25.731	71

Tabel 4. Aantal NGE's per bedrijfstak van hoofd- en nevenberoepbedrijven (bron: CBS)

Parallel aan de afname van het aantal bedrijven zijn de overblijvende agrarische bedrijven genoodzaakt om de bedrijfsomvang te vergroten. Dit gebeurt in de eerste plaats letterlijk, door gronden van stoppende bedrijven over te nemen. In Westerveld ontstaat hierdoor een hoge gronddruk, maar door het beperkt vrijkomen van gronden, is er een lage grondmobiliteit. Een deel van de bedrijven zoekt de toekomstige ontwikkeling echter in het toevoegen van nieuwe elementen aan het agrarisch bedrijf.

Verwacht moet worden dat er in de komende jaren, als gevolg van bovenstaande ontwikkelingen, steeds meer een vierdeling in de landbouwbedrijven zal ontstaan:

- gespecialiseerde grootschalige landbouwbedrijven, waaronder melkveehouderijbedrijven, intensieve veehouderijbedrijven en akkerbouwbedrijven, die door overname van gronden en melkquota in omvang relatief snel groeien;

- bedrijven die (soms naast specialisatie) kiezen voor verbreding, verdieping en/of schaalvergroting: het bewerken, verwerken en soms vanuit huis verkopen van eigen producten of het toevoegen van een nieuwe bedrijfstak, zoals agro-toerisme, zorg, landschaps- of natuuronderhoud of biomassavergisting;
- bedrijven die als nevenbedrijf worden voortgezet en waarvan het bedrijfshoofd buiten het landbouwbedrijf een inkomen gaat zoeken. Dergelijke bedrijven stoppen met de actieve bedrijfsvoering, maar houden de gronden aan en verhuren deze bijvoorbeeld aan een loonwerker voor de verbouw van maïs;
- bedrijven die stoppen. De bedrijfsgebouwen komen vrij voor een andere functie.

Verwacht mag worden dat er, ondanks de planologische mogelijkheid van nieuwe percelen, er, vanwege de verwachte afname van het totale aantal agrarische bedrijven, per saldo een vermindering van het aantal bedrijven zal optreden.

Ondanks alle veranderingen zal de landbouw in de komende decennia van belang blijven voor de gemeente. Het is daarom belangrijk dat de landbouw de mogelijkheden en de ruimte krijgt voor nieuwe ontwikkelingen, waarbij uiteraard moet worden beoordeeld in hoeverre deze ontwikkelingen passen binnen het waardevolle landschap van de gemeente.

3. 4. Natuur

Een belangrijk deel van de gemeente Westerveld is beschermd bos- of natuurgebied. Zo zijn de gebieden Drents-Friese Wold en Leggelderveld, Dwingelderveld en Holtingerveld (voorheen Havelte-Oost) aangewezen als Natura 2000-gebied. Het Drents - Friese Wold en het Dwingelderveld zijn daarnaast ook aangewezen als Nationaal Park. Deze drie gebieden maken, samen met de in het Gebiedsplan begrensde bos- en natuurgebieden ook deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS).

Naast de drie genoemde natuurgebieden en de EHS komen er verspreid in de gemeente bossen, heidevelden, e.d. voor. Hieronder volgt een beschrijving van de natuurgebieden:

Natura-2000

Drents-Friese Wold

Het Drents-Friese Wold ligt op de grens van Drenthe en Friesland en is circa 7.350 hectare groot. Het grootste deel van het gebied bestaat uit bos. Maar daarnaast komen verspreid weidse heide- en stuifzandterreinen voor. Het Aekingerzand (Kale Duinen) bijvoorbeeld is een voor Nederlandse begrippen unieke stuifzandgemeenschap. Naast de bossen, heideterreinen en zandverstuivingen komen er kleine veengebieden, vennen en duinen voor. Langs de randen van het park liggen akkers in de vorm van een coulisselandschap. In het park komen verschillende bijzondere dieren en planten voor.

Dwingelderveld

Het Dwingelderveld heeft een oppervlakte van ongeveer 3.800 hectare. In het Dwingelderveld zijn globaal twee typen gebruik te onderscheiden. De ene helft van het gebied bestaat uit bos. De andere helft bestaat uit heide en woeste grond, met daartussen grote stukken natte heide, veen en op sommige plaatsen cultuurgronden. De heidegronden liggen grotendeels op dekzandgronden en de bossen op stuifzandgronden. Binnen het gebied komt een veelvoud aan bijzondere zeldzame planten en diersoorten voor.

Holtingerveld

Dit gebied betreft het Wester- en Oosterzand met een oppervlakte van circa 1.750 hectare. Het gebied bestaat voornamelijk uit heide- en stuifzandgebieden. De stuifzandgebieden zijn veelal ingeplant met bos. Verder komen er veel poelen, houtwallen, houtsingels, bosjes, esrandbegroeiingen, e.d. voor. Het gebied is voor een groot gedeelte in gebruik als militair oefenterrein. Op 260 hectare na wordt het militair gebruik van het Holtingerveld beëindigd. In het integraal plan zijn hiervoor de uitgangspunten opgenomen.

EHS

Het Drents-Friese Wold, het Dwingelderveld en het gebied Holtingerveld zijn tevens opgenomen in de EHS. De EHS is een netwerk van gebieden in Nederland die onderling met elkaar worden verbonden. Het netwerk voorkomt zo dat planten en dieren in geïsoleerde gebieden uitsterven en dat natuurgebieden hun waarde verliezen. Bovengenoemde drie natuurgebieden worden daarom met elkaar verbonden door middel van (robuuste) ecologische verbindingzones.

De EHS is een netwerk van gebieden in Nederland waar de natuur in feite voorrang heeft. Dit netwerk kan worden gezien als de ruggengraat van de Nederlandse natuur.

Bossen

Het gebied ten oosten van de Vledder en Wapserveense Aa is zeer bosrijk. Dit komt mede door de ontginningsgeschiedenis van de Maatschappij van Weldadigheid. Boswachterij Smilde, Landgoed Fledderhof en het gebied Boschoord zijn als onderdeel van de Maatschappij opgericht en hebben daardoor een landgoedachtig karakter. Ook de omgeving van Darp, Havelte en Uffelte met het landgoed Overcinge is zeer bosrijk door de ligging op de rand van een stuifzandgebied.

Aan de westkant van de Drentse Hoofdvaart liggen het landgoed Rheebruggen en de buitenplaatsen Batinghe en Oldengaerde. Ook deze landgoederen hebben vanuit een lange historie een bosrijke omgeving.

Heidevelden

De heidevelden zijn over het algemeen restanten van woeste gronden. Deze gebieden zijn niet meegenomen bij de ontginningen. Vaak omdat ze door hun venige karakter te nat waren voor landbouwkundig gebruik.

Voorbeelden hiervan zijn het Dwingelderveld, Leggelerveld, Witteveen, Doldersumerveld en de kleine veengebieden op en om het Nijensleekerveen.

Overige natuur

Naast bovengenoemde natuurgebieden komen er verspreid door de gemeente natuurwaarden voor. Deze natuurwaarden komen o.a. voor in de vele vennen, houtwallen, bermen, enz., die de gemeente rijk is.

3. 5. Water

De gemeente Westerveld valt binnen het beheergebied van het waterschap Reest en Wieden. In het buitengebied is het waterschap verantwoordelijk voor het waterkwantiteits- en waterkwaliteitsbeheer. Grofweg is het watersysteem van Westerveld onder te verdelen in oppervlaktewater en grondwater. Van beide elementen wordt hieronder een beschrijving gegeven.

Oppervlaktewater

Het watersysteem van Westerveld bestaat in hoofdlijnen uit een stelsel van beken en een kanaal. Deze beken en het kanaal vormen de diverse watersystemen in Westerveld. Hieronder worden de watersystemen nader toegelicht:

- ***Vledder en Wapserveense Aa***

In de loop der tijd zijn beide beken bijna volledig gekanaliseerd ten behoeve van het landbouwkundig gebruik. De Vledder Aa vindt zijn oorsprong in het Drents-Friese Wold, in de buurt van het Aekingerzand. Voor de Vledder Aa is een herstelproject gaande, waarbij het brongebied en de bovenloop inmiddels zijn hersteld. De middenloop moet nog worden hersteld en zal tevens reservaatgebied worden, terwijl de benedenloop als beheersgebied wordt ingericht.

Ten zuiden van Vledder mondt de Vledder Aa uit in de Wapserveense Aa. De Wapserveense Aa vindt zijn oorsprong in het voormalige Oldendieversveld en Wittelerveld. Ter hoogte van de oorsprong van de beek monden de Kwasloot en de Slingegruppe in de beek uit. De Wapserveense Aa stroomt vanaf de samenvoeging met de Vledder Aa in zuidelijk richting verder en gaat daar over in de Steenwijker Aa.

De Vledder en Wapserveense Aa doen dienst voor de afwatering van de landbouwgebieden in het westelijk deel van de gemeente. Het gaat om het gebied globaal tussen Vledder, Diever en Wapserveen.

- ***Oude Vaart en Dwingelderstroom***

Zowel de Oude Vaart als de Dwingelderstroom zijn in de loop der jaren gekanaliseerd. Daarnaast wordt het beekdal van de Oude Vaart doorsneden door de Drentse Hoofdvaart.

- **Drentse Hoofdvaart**

De Drentse Hoofdvaart heeft een belangrijke functie voor de afwatering van het Drents Plateau.

Grondwater

In de gemeente komt op diverse plaatsen in de bodem keileem voor. Hierdoor kan het regenwater niet goed in de bodem zakken en stagneert het op het maaiveld. Hierdoor kan op die locaties wateroverlast ontstaan.

3. 6. Recreatie en toerisme

De toeristisch-recreatieve voorzieningen in de gemeente Westerveld bieden een gevarieerd beeld. Naast de mogelijkheden die het uitgebreide wandel- en fietspadennetwerk biedt, kan men in de omgeving mountainbiken, skeeleren, zwemmen, paardrijden en huifkartochten maken. Toeristische trekkers zijn ook de schaapskooien, hunebedden, grafheuvels en natuurgebieden. Daarnaast beschikt Westerveld over een breed palet aan accommodaties zoals bungalowcentra, campings, hotels en restaurants en afwisselende dagrecreatieve voorzieningen, waaronder een 18-holes golfbaan. De toeristische werkgelegenheid (direct en indirect) is relatief belangrijk voor de gemeente. Met een aandeel van 26% ⁵⁾ in de totale werkgelegenheid, vormt toerisme in Westerveld een belangrijke pijler voor de lokale economie.

Verblijfsrecreatie

De gemeente telt volop mogelijkheden om te overnachten. Het aantal overnachtingen groeide tussen 1998 en 2002 van 724.000 naar 889.000 ⁶⁾. Deze groei geeft de toenemende populariteit van het gebied aan. Een groot deel van de recreatievoorzieningen is gelegen in of bij de natuurgebieden.

Dagrecreatie

Op het gebied van dagrecreatie biedt de gemeente een aantal mogelijkheden. Met een uitgebreid wandel- en fietspadennetwerk, speeltuinen, kerken, kleine musea en bijvoorbeeld een vlindertuin, is er voor elk wat wils.

Er zijn echter weinig grootschalige dagattracties in Westerveld. De twee nationale parken trekken veruit de meeste bezoekers. De dagattractie met de meeste bezoekers is het bezoekerscentrum Nationaal Park Dwingelderveld te Ruinen (100.000 bezoekers) gevolgd door het Planetron Cinedrome in Dwingeloo (65.000 bezoekers). Volwaardige 'elk-weer'-accommodaties zijn er niet in Westerveld.

Natuur- en/of routegebonden recreatie

Westerveld beschikt over twee nationale parken, te weten het Dwingelderveld en het Drents-Friese Wold.

⁵⁾ Kadernota buitengebied Westerveld, 2006.

⁶⁾ Kadernota buitengebied Westerveld, 2006.

In het Drents-Friese Wold zijn 32 gemarkeerde wandelroutes en tientallen kilometers asfalt- en schelpenfietspaden te vinden. Ook zijn er verschillende ruit- en huijkaroutes. In het Doldersummerveld en het Aekingerzand zijn uitkijktorens gesitueerd. Daarnaast zijn er ook twee nieuwe bezoekerscentra in het park gelegen: een bezoekerscentrum in Appelscha en een informatiecentrum in Diever.

In het Dwingelderveld is zo'n 60 kilometer aan gemarkeerde wandelroutes en 40 kilometer aan fietspaden uitgezet. Voor de paardenliefhebbers is er 30 kilometer pad en zandweg beschikbaar. In het oriëntatiecentrum in Spier en het bezoekerscentrum van natuurmonumenten in de buurtschap Benderse, treft men alle informatie aan over het Dwingelderveld.

Cultuurhistorie en recreatie

Op cultuurhistorisch gebied heeft Westerveld veel te bieden. Zo worden er vele monumenten, boerderijen, molens, kerken, hunebedden, schaapskooien en brinkdorpen aangetroffen. In het buitengebied zijn Eursinge - De Wal en Westeinde aangewezen als beschermd dorpsgezicht. Verder zijn de havezaten, zoals Overcinge en Oldengaerde het bezoeken waard.

Ook is er sprake van verblijfsaccommodaties in diverse monumentale karakteristieke panden, te herkennen aan het Drentsgoed keurmerk. Een belangrijke speler op het gebied van cultuurhistorie is ook de Stichting Maatschappij van Weldadigheid, gelegen buiten het plangebied van dit bestemmingsplan.

Watergebonden recreatie

Vaarrecreanten kunnen de nationale parken en brinkdorpen bereiken via de Turfroute en het Drie Provinciëncircuit. Vanuit de aanlegplaatsen, zoals bij Dieverbrug, waar ook sanitair en horeca en in de directe omgeving verblijfsaccommodaties aanwezig zijn, kan het gebied verkend worden.

3. 7. Bedrijvigheid

Agrarisch aanverwante bedrijvigheid

Het landelijk gebied van de gemeente Westerveld wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van agrarische bedrijven. Naast de pure agrarische functie, komt in het landelijk gebied ook andere, veelal agrarisch aanverwante bedrijvigheid voor. Het gaat dan onder andere om agrarische bedrijven die in het kader van de verbreding nevenactiviteiten ontplooiën. Verder zijn in het buitengebied diverse agrarische handels- en hulpbedrijven aanwezig (onder meer loonbedrijven). Deze bedrijven leveren belangrijke diensten aan de agrariërs in het buitengebied. Daarnaast kan deze vorm van bedrijvigheid een aanvullende inkomstenbron voor een agrariër vormen.

Niet-agrarische bedrijvigheid

Niet-agrarische bedrijvigheid in het landelijk gebied komt in Westerveld verspreid liggend voor.

Het betreft een groot aantal paardenhouderijen en maneges, een enkel loonbedrijf, hoveniersbedrijven, ateliers en andere veelal kleinschalige productie en dienstverlening. De bedrijvigheid is veelal gevestigd in voormalige agrarische bedrijfsgebouwen. De laatste jaren is het aantal paardenhouderijen en maneges sterk toegenomen.

3. 8. Wonen in het landelijk gebied

Tot het grondgebied van Westerveld behoren meerdere kernen, waaronder de hoofdkernen Havelte, Diever, Vledder, Dwingeloo en Uffelte. In de kernen is het grootste deel van de woningen geconcentreerd. De kernen liggen buiten het plangebied van het onderhavige bestemmingsplan. In het buitengebied komt de woonfunctie voor in de vorm van agrarische bedrijfs-woningen, niet-agrarische bedrijfswoningen en burgerwoningen.

3. 9. Verkeer en infrastructuur

De gemeente Westerveld wordt ontsloten door een stelsel van provinciale wegen, namelijk de N371 (Assen - Meppel), de N353 (Havelte - Oldeberkoop) en de N855 (Steenwijk - Spier). Deze wegen lopen als een driehoek dwars door de gemeente. Vanuit deze wegen kan men de rijkswegen A28 (Zwolle - Groningen) en A32 (Zwolle - Leeuwarden) bereiken, die respectievelijk langs de oost- en westzijde van de gemeente liggen. Daarnaast is er in de gemeente een aantal buslijnen.

3. 10. Nutsvoorzieningen

Naast vervoer van goederen en mensen, is er in het buitengebied van Westerveld een straalpad voor telecommunicatie (met een daaraan gerelateerde maximale bouwhoogte) aanwezig. Ook zijn er leidingen ten behoeve van gas en water in de gemeente gelegen.

3. 11. Overige functies

In het buitengebied van Westerveld komen de volgende overige functies voor:

- ten noorden en westen van Havelte ligt een militair oefenterrein. Het oefenterrein is onderverdeeld in Havelte-West en Havelte-Oost. Beide gebieden worden van elkaar gescheiden door de N353. Het oefenterrein Havelte-West wordt heringericht om het geschikt te maken voor vredes- en crisisbeheersingsoperaties. Daarnaast blijft op Havelte-Oost een terrein beschikbaar voor zogenaamde overige oefeningen. Er blijft nog circa 260 hectare in gebruik als militair oefenterrein voor lichte oefeningen;
- op het militaire oefenterrein Havelte-West ligt een munitiecomplex met 2 veiligheidszones. Het betreft opslag op een afgesloten terrein, verdeeld over een aantal bunkers. Defensie onderzoekt in het kader van het munitieactieprogramma (MAP) of in de toekomst nog gebruik zal worden gemaakt van het munitieopslagdepot in Havelte;

- nabij de Dwingelder Heide ligt een radiotelescoop. Deze radiotelescoop heeft een grote ruimtelijke invloed op het plangebied, doordat er een tweetal zones met beperkingen worden onderscheiden;
- Westerveld heeft twee grondwaterbeschermingsgebieden. Het grondwaterbeschermingsgebied bij Havelte is van Vitens en het gebied bij Leggeloo is van Waterleidingmaatschappij Drenthe. Rondom de eigenlijke waterwingebieden ligt een beschermingszone. De totale grondwaterbeschermingsgebieden wordt primair beschermd op grond van de Provinciale MilieuVerordening (PMV). Voor de eigenlijke waterwingebieden geldt de meest stringente bescherming; voor de daaromheen liggende grondwaterbeschermingsgebieden betreft het een beperking op activiteiten en bedrijven die een risico kunnen vormen voor de grondwaterkwaliteit. Op de verbodsbepalingen kan ontheffing verleend worden voor activiteiten die door het stellen van regels een acceptabel en beheersbaar risico vormen. Zo is vestiging van lichte vormen van bedrijvigheid, zoals kantoren, binnen de grondwaterbeschermingsgebieden wel mogelijk. Ingevolge de Provinciale Milieu Verordening is een lijst van verboden (bedrijfs)activiteiten opgesteld. Momenteel worden de mogelijkheden onderzocht naar de ontwikkeling van een strategische grondwaterwinning te Darperheide. Zodra de plannen meer uitgewerkt zijn, wordt dit meegenomen in dit bestemmingsplan;
- In Westerveld wordt op twee plaatsen delfstoffen gewonnen. In Frederiksoord gaat het om de winning van ophoogzand. Bij Hoogersmilde (deels grondgebied Westerveld) wordt zand voor de kalksteenindustrie gewonnen door kalkzandsteenfabriek Calduran. Er is een uitbreiding van deze activiteiten op het grondgebied van de gemeente Westerveld in voorbereiding. Ook hier geldt dat wanneer de plannen voldoende zijn uitgewerkt, dit meegenomen wordt in dit bestemmingsplan.

4. BELEIDSKADER

Bij het actualiseren van een bestemmingsplan voor het buitengebied, heeft het gemeentebestuur te maken met het beleid van andere overheden, andere instanties of maatschappelijke organisaties. Dit beleid vormt het kader waarbinnen de gemeente haar eigen beleid formuleert. Het relevante beleid ten aanzien van water- en milieuaspecten wordt apart behandeld in hoofdstuk 5.

4. 1. Europees beleid en richtlijnen

Op Europees niveau kunnen beleidsvoornemens van belang zijn voor de landelijke gebieden in Nederland. In de regel is dergelijk beleid wel vertaald in het landelijk c.q. provinciaal beleid. Toch is aandacht voor enkele specifieke punten van belang.

4.1.1. Landbouw

Het landbouwbeleid wordt in belangrijke mate in Europees verband bepaald. Voor de landen van de EU is daarmee een open markt ontstaan, waarbinnen een gemeenschappelijk landbouwbeleid wordt gevoerd. Door de uitbreiding van de EU met landen uit Midden- en Oost-Europa en door de nieuwe GATT/WTO⁷⁾-onderhandelingen, staat dit landbouwbeleid meer en meer ter discussie. Verwacht wordt dat er een liberalisering van de markt optreedt met minder steunmaatregelen en een EU-prijsontwikkeling in de richting van de wereldmarktprijzen.

4.1.2. Milieu

Op Europees niveau worden meerdere milieurichtlijnen uitgevaardigd, die zijn of worden verwerkt in de eigen wet- en regelgeving. Van belang voor de agrarische sector zijn in het bijzonder:

- de regelgeving gericht op de productie van veilig voedsel voor de mens;
- het diergezondheidsbeleid;
- het beleid voor melkprijzen en quotaregeling;
- het marktordeningsbeleid voor graan, suiker en aardappelen;
- de Europese nitraatrichtlijn, gericht op bescherming van de bodem. De doorwerking van deze richtlijn betekent dat eisen worden gesteld aan de individuele landbouwers met op bedrijfsniveau een beheersing van de in- en uitstroom van mineralen;
- de Europese milieueffectrapportage (m.e.r.). De implementatie van deze richtlijn betekent dat er meer individuele beoordelingen op de noodzaak van een m.e.r. moeten plaatsvinden. Voor gemeenten betekent dit dat er meer activiteiten m.e.r.-beoordelingsplichtig zijn.

⁷⁾ De World Trade Organization (WTO) is een intergouvernementele organisatie met supranationale eigenschappen. Zij is opgericht in 1995 en komt voort uit de General Agreement on Tariffs and Trade (GATT, Algemene Overeenkomst over Tarieven en Handel).

4.1.3. Natuur

Om de achteruitgang van de biodiversiteit te stoppen, zijn afspraken gemaakt op Europees niveau. Daartoe wordt gewerkt aan het tot stand brengen van een netwerk van beschermde natuurgebieden: Natura 2000. Natura 2000 is gericht op de instandhouding en ontwikkeling van soorten en ecosystemen die voor Europa belangrijk zijn. Natura 2000-gebieden worden aangewezen op basis van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn. In Westerveld zijn de Natura 2000-gebieden Drents-Friese Wold & Leggelderveld en het Dwingelderveld aangewezen op basis van zowel de Vogel- en Habitatrichtlijn en Holtingerveld op basis van de Habitatrichtlijn.

De Vogelrichtlijn is in 1979 voor alle lidstaten binnen Europa van kracht geworden (tegelijkertijd en in onderlinge samenhang tot stand gekomen met de Conventie van Bern). De richtlijn bevat voorschriften en maatregelen ter bescherming van bedreigde Europese vogelsoorten. Een belangrijke maatregel is het - door de lidstaten - aanwijzen van speciale beschermingszones. Dit betreft de gebieden die voor de instandhouding van de in de bijlage van de Vogelrichtlijn genoemde soorten het meest geschikt zijn. De Nederlandse regering heeft de Vogelrichtlijngebieden aangewezen in maart 2000. Voor niet in de bijlage genoemde en geregeld voorkomende trekvogels, kunnen eveneens hun broed-, rui- en overwinteringsgebieden en hun rustplaatsen in de trekzones aangewezen worden.

De Habitatrichtlijn is in 1992 door de Europese Gemeenschap vastgesteld. Zij sluit aan bij de Conventie van Bern en bij de Europese Vogelrichtlijn. De doelstelling en het instrumentarium reiken echter duidelijk verder. Doelstelling is de bescherming van planten en dieren (behalve vogels) en hun leefgebieden (habitats). Zo draagt deze richtlijn bij aan het waarborgen van de biodiversiteit door natuurlijke habitats en aan het in stand houden van de wilde flora en fauna.

De lidstaten dragen een lijst van op hun grondgebied aanwezige beschermingswaardige habitats voor aan de Europese Commissie, onder vermelding van de soorten uit Bijlage II van de richtlijn. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen prioritaire en niet-prioritaire soorten. Op basis van deze gegevens stelt de Commissie een lijst van gebieden van communautair belang vast. De lidstaten dienen deze gebieden zo spoedig mogelijk als speciale beschermingszone aan te wijzen. Het moment van plaatsing op de communautaire lijst is echter al bepalend voor het van toepassing zijn van de bepalingen uit de richtlijn.

In de praktijk overlappen de beschermingszones van de Habitat- en Vogelrichtlijn en de EHS-gebieden elkaar voor een groot deel.

Voor alle Natura 2000-gebieden moet op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 door de provincie of door het ministerie van LNV een beheerplan worden vastgesteld.

Dit moet gebeuren binnen drie jaar na aanwijzing van het gebied als Natura 2000-gebied of binnen drie jaar na inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998 als het gebied reeds vóór de inwerkingtreding was aangewezen als Natura 2000-gebied.

De Habitatrichtlijn verplicht Nederland de habitattypen en soorten waar Nederland mede verantwoordelijkheid voor draagt, in een gunstige staat van instandhouding te brengen. Om dit te bereiken heeft Nederland daarvoor instandhoudingsdoelstellingen gedefinieerd.

Het beheerplan werkt de instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied verder uit in ruimte en tijd. Het beschrijft de resultaten die bereikt dienen te worden om het behoud of het herstel van deze natuurlijke habitats en soorten mogelijk te maken. Het beheerplan geeft een overzicht op hoofdlijnen van instandhoudingsmaatregelen die in de planperiode genomen moeten worden om de beoogde resultaten te behalen. Tenslotte gaat het beheerplan in op bestaand gebruik en geeft inzicht hoe met de externe werking omgegaan moet worden. Beheerplannen hebben een looptijd van maximaal zes jaar en worden opgesteld onder het bevoegd gezag van de provincie.

4.1.4. Archeologie

In 1992 werd het Europese Verdrag van Malta ondertekend door een groot aantal EU-landen, waaronder Nederland. Doelstelling van dit verdrag is de veiligstelling van het (Europese) archeologisch erfgoed. Dit moet met name gestalte krijgen in het ruimtelijke ordeningsbeleid. Concreet heeft dit tot gevolg dat bij de voorbereiding van bestemmingsplannen meer aandacht moet worden besteed aan de aanwezigheid van archeologische waarden en dat in bestemmingsplannen een beschermende regeling moet worden opgenomen ten aanzien van archeologische waarden.

Aandachtspunt is voorts dat uit het Verdrag van Malta voortvloeit dat er meer gelden beschikbaar moeten komen voor archeologisch onderzoek. Ook moet het beginsel 'de bodemverstoorder betaalt' worden doorgevoerd, in ieder geval voor wat betreft omvangrijke projecten (artikel 6 van het verdrag).

Ter implementatie van het Verdrag van Malta in de Nederlandse wetgeving, is in september 2007 de nieuwe Monumentenwet in werking treden. De kern van de wet is dat wanneer de bodem wordt verstoord, de archeologische resten intact moeten blijven. De wet verplicht gemeenten bij het opstellen van bestemmingsplannen rekening te houden met de in hun bodem aanwezige waarden.

4.1.5. Water

In 2000 is de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) vastgesteld. De KRW beoogt de aquatische ecosystemen en waterafhankelijke terrestrische natuur voor achteruitgang te behoeden, te beschermen en te verbeteren.

Een concreet doel van de KRW is een goede ecologische toestand van het grond- en oppervlaktewater te bereiken. In beginsel moet dit doel in 2015 behaald zijn.

De Kaderrichtlijn Water introduceert het denken in stroomgebieden. Dat gaat uit van het simpele feit dat water zich niet houdt aan lands- en bestuurlijke grenzen, maar z'n natuurlijke loop heeft binnen stroomgebieden. Om aan de voorwaarden van de KRW te kunnen voldoen, moeten waterbeheerders binnen een stroomgebied afspraken maken en samenwerken. Het doel is uiteindelijk dat er in het stroomgebied sprake is van schoon water, waarin een gevarieerd natuurlijk leven voorkomt. De KRW stelt namelijk eisen aan de chemische (geen verontreinigende stoffen) en ecologische kwaliteit van het oppervlaktewater. In 2009 moet er per stroomgebied een beheersplan zijn opgesteld.

4. 2. Rijksbeleid

Het rijksbeleid dat voor het landelijk gebied van belang is, blijkt uit de volgende nota's en andere beleidsstukken.

4.2.1. Nota Ruimte (2006)

De Nota Ruimte bevat de visie van het kabinet op de ruimtelijke ontwikkeling van Nederland tot 2020, met een doorkijk naar 2030. Sinds de vaststelling door de Eerste Kamer op 17 januari 2006 is de Nota Ruimte van kracht.

De Nota Ruimte bevat de visie van het kabinet op de ruimtelijke ontwikkeling van Nederland. De nota bevat de ruimtelijke bijdrage aan een sterke economie, een veilige en leefbare samenleving en een aantrekkelijk land. Het gaat om de inrichtingsvraagstukken die spelen tussen nu en 2020, met een doorkijk naar 2030. In de nota worden de hoofdlijnen van beleid aangegeven, waarbij het kabinet kiest voor 'decentraal wat kan, en centraal wat moet'.

Hoofddoel van het nationaal ruimtelijk beleid is ruimte te scheppen voor de verschillende ruimtevrugnende functies op het beperkte oppervlak in Nederland. Meer specifiek richt de nota zich op vier algemene doelen:

- versterking van de internationale concurrentiepositie van Nederland;
- bevordering van krachtige steden en een vitaal platteland;
- borging en ontwikkeling van belangrijke (inter)nationale ruimtelijke waarden;
- borging van de veiligheid (tegen water en risicovolle activiteiten).

Twee begrippen staan centraal in de Nota Ruimte: basiskwaliteit en Nationale Ruimtelijke Hoofdstructuur.

Ter waarborging van de algemene basiskwaliteit geeft de Nota Ruimte generieke regels die als ondergrens gelden voor alle ruimtelijke plannen ⁸⁾. Daarnaast geeft de nota extra regels voor de nationale Ruimtelijke Hoofdstructuur (c.q. de gebieden die van nationaal belang zijn). Hier streeft het rijk naar méér dan de algemene basiskwaliteit.

De Nationale Ruimtelijke Hoofdstructuur bestaat uit de belangrijkste gebieden in Nederland op het terrein van economie, infrastructuur en verstedelijking, water, natuur en landschap. Hieronder vallen onder meer de mainports Schiphol en Rotterdam, de nationale stedelijke netwerken, maar ook de ecologische hoofdstructuur en een aantal aangewezen nationale landschappen.

De (begrensde) gebieden van de ecologische hoofdstructuur in het buitengebied van Westerveld maken deel uit van de Nationale Ruimtelijke Hoofdstructuur. Hier geldt een 'nee, tenzij'-regime. Nieuwe plannen, projecten of handelingen zijn niet toegestaan als zij de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied aantasten. Voor het overige deel van het buitengebied van Westerveld is het rijksbeleid gericht op het waarborgen en zo mogelijk vergroten van de basiskwaliteit. De eerste verantwoordelijkheid voor deze basiskwaliteit ligt bij de provincie.

De Nota Ruimte geeft aan dat het rijk de mogelijkheden voor herbouw en nieuwbouw in het buitengebied wil verruimen. Dit om het economisch draagvlak en de vitaliteit van de landelijke gebieden te vergroten. Vrijkomende bebouwing kan worden omgezet in een woonbestemming of vestigingsruimte voor kleinschalige bedrijvigheid. Soms kan ook nieuwbouw wenselijk zijn. Zo kan woningbouw, bijvoorbeeld in de vorm van nieuwe landgoederen, geld opbrengen voor de aanleg van recreatie- of natuurgebieden (rood voor groen) of waterbergingsruimte (rood voor blauw).

Het rijk ondersteunt de transitieopgave van de landbouw, onder meer door heldere randvoorwaarden te stellen en ruimtelijke ontwikkelingen in de richting van duurzame productie te faciliteren. Voorwaarde voor de transitie naar een vitale en duurzame landbouw is, dat er een economisch perspectief aanwezig is. Het kabinet ziet daarbij een aantal handelingsperspectieven voor agrarische bedrijven;

- concurreren op de wereldmarkt;
- werken onder specifieke natuurlijke handicaps;
- economisch verbreden door andere maatschappelijke en/of economische diensten te leveren;
- of een combinatie hiervan.

⁸⁾ De Nota Ruimte bevat een aantal generieke regels die zorgen voor borging van de basiskwaliteit als ondergrens voor alle ruimtelijke plannen. Daarbij kan het gaan om inhoudelijke of procesmatige eisen, maar ook om basiskwaliteit in meer stimulerende zin. Daarnaast stellen verdragen, wetten en regels soms eisen die ruimtelijk relevant zijn. Dit is de 'wettelijke' basiskwaliteit die in de nota is opgenomen. Als laatste vorm van basiskwaliteit is in de Nota Ruimte een aantal principes van meer financiële aard opgenomen.

Uitgangspunt is om de mogelijkheden en potenties van de landbouw optimaal te benutten binnen de maatschappelijke eisen die worden gesteld.

Provincies worden gevraagd *niet-grondgebonden en/of kapitaalintensieve landbouw* en (eventueel) daaraan gerelateerde bedrijvigheid te bundelen in landbouwonwikkelingsgebieden. Voor de continuïteit van de grondgebonden landbouw is het van belang dat agrarische ondernemers voldoende ruimte krijgen om in te spelen op de eisen van de wereldmarkt en meer ruimte krijgen om hun bedrijfsvoering te verbreden.

De formulering van ruimtelijk beleid voor de *grondgebonden landbouw* is een verantwoordelijkheid van provincies en gemeenten. Van provincies wordt verwacht dat zij sturing geven aan de ontwikkeling van de grondgebonden landbouw, en daarbij rekening houden met de eisen die de wereldmarkt stelt aan landbouwbedrijven en met de wens van landbouwbedrijven om hun bedrijfsvoering te verbreden. Om de economische vitaliteit van de grondgebonden landbouw te kunnen versterken, verwacht het rijk van provincies dat zij in hun ruimtelijke plannen meer mogelijkheden scheppen voor een bredere bedrijfsvoering. Het rijk zal zelf ruimtelijke ontwikkelingen in de richting van een duurzame productie vergemakkelijken.

4.2.2. Nota Mobiliteit (2004)

De Nota Mobiliteit is de opvolger van het Tweede Structuurschema Verkeer en Vervoer (SVV2)⁹⁾.

De nota geeft de visie van het kabinet op het volledige verkeer- en vervoersbeleid tot 2020, waarbij wordt aangegeven wat het kabinet wil én kan op het terrein van verkeer en vervoer. Uitgangspunt daarbij is het bieden van bereikbaarheid van deur tot deur binnen de randvoorwaarden van veiligheid en kwaliteit van de leefomgeving. De ruimtelijke aspecten van het verkeers- en vervoersbeleid zijn opgenomen in de Nota Ruimte.

Centraal in de Nota Mobiliteit staat dat mobiliteit een noodzakelijke voorwaarde is voor economische en sociale ontwikkeling. Een goed functionerend systeem voor personen- en goederenvervoer en een betrouwbare bereikbaarheid, zijn essentieel om de economie en de internationale concurrentiepositie van Nederland te versterken. De Nota Mobiliteit geeft aan op welke wijze het kabinet dit wil doen. De A28 (Zwolle - Groningen) maakt deel uit van het hoofdwegennet.

4.2.3. Nota Belvedere (1999)

De Nota Belvedere (1999) is een beleidsnota over de relatie tussen cultuurhistorie en ruimtelijke inrichting. De nota vormt een belangrijke bouwsteen voor de Nota Ruimte.

⁹⁾ Het Nationaal Verkeers- en Vervoersplan (NVVP), dat in het voorjaar van 2002 door de Tweede Kamer werd afgewezen, was oorspronkelijk bedoeld als opvolger van het SVV2. Dit plan heeft echter nooit een officiële status gekregen.

De centrale doelstelling van het beleid luidt: 'de cultuurhistorische identiteit wordt sterker richtinggevend voor de inrichting van de ruimte, en het rijksbeleid zal daarvoor goede voorwaarden scheppen'. Binnen het grondgebied van de gemeente Westerveld is het gebied Frederiksoord-Willemsoord aangewezen als Belvederegebied. Dit gebied maakt echter geen deel uit van het bestemmingsplan Buitengebied.

4.2.4. Natuurbeschermingswet

De Natuurbeschermingswet (NB-wet) is de Nederlandse uitwerking van het internationale beleid, vastgesteld in de Habitat- en Vogelrichtlijn.

Per 1 oktober 2005 is de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 in werking getreden. Vanaf dat moment heeft Nederland de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn in nationale wetgeving verankerd. Provincies zijn in hoofdzaak het bevoegd gezag bij het verlenen van een Natuurbeschermingswetvergunning. In deze wet wordt uitgegaan van twee typen gebieden:

- de Natura 2000-gebieden;
- de beschermde natuurmonumenten (voormalige beschermde natuurmonumenten en Staatsnatuurmonumenten die buiten de Natura 2000-gebieden liggen).

In Westerveld zijn het Drents-Friese Wold & Leggelderveld, het Dwingelderveld en het Holtingerveld aangewezen als Natura 2000-gebied. In Westerveld zijn geen beschermde natuurmonumenten aangewezen.

4.2.5. AMvB Ruimte (ontwerp 2009)

Als gevolg van de nieuwe *Wet ruimtelijke ordening* werkt het Rijk aan de vernieuwing van haar beleidsinstrumentarium. Daarbij worden bestaande rijksbelangen juridisch geborgd in een Algemene Maatregel van Bestuur, het *Besluit algemene regels ruimtelijke ordening*. Daarmee vervangt het Besluit - ook wel de AmvB Ruimte genoemd - het bestaande planologisch beleid uit de Nota Ruimte en een aantal Planologische Kernbeslissingen.

In het besluit zijn onder andere de regelingen met betrekking tot de EHS, Rijksbufferzones, Nationale Landschappen, de Waddenzee en militaire terreinen opgenomen. Uitgangspunt daarbij is dat het huidige beleid zoveel mogelijk 'beleidsneutraal' wordt voortgezet. Een aantal regelingen zijn 'getrapt' vastgelegd. Dit wil zeggen dat de provincies en gemeentes verplicht zijn dit beleid nader uit te werken. Naar verwachting treedt het besluit medio 2010 in werking.

4. 3. Provinciaal beleid

4.3.1. Provinciaal Omgevingsplan II Drenthe

Het POP II bevat een visie op een duurzame ontwikkeling van Drenthe voor de periode tot circa 2030 en vormt daarmee het ontwikkelingskader en een basis voor uitvoeringsprogrammering en financiering.

Daarnaast vormt het POP het kader voor de toetsing van bestemmings-, beheers- en inrichtingsplannen en vergunningverlening voor de periode 2010/2015. In verband met de invoering van de nieuwe Wet ruimtelijke ordening, geldt het POP II als overgangsbeleid. In een beleidsnotitie ¹⁰⁾ heeft de provincie Drenthe opgenomen hoe zij in de overgangperiode omgaat met de nieuwe wet en ruimtelijke vraagstukken. Op dit moment wordt gewerkt aan een nieuwe Omgevingsvisie (Concept Ontwerp, 2009). Zolang de Omgevingsvisie nog niet in werking is getreden, geldt als toetsingskader voor ruimtelijke vraagstukken nog steeds POP II.

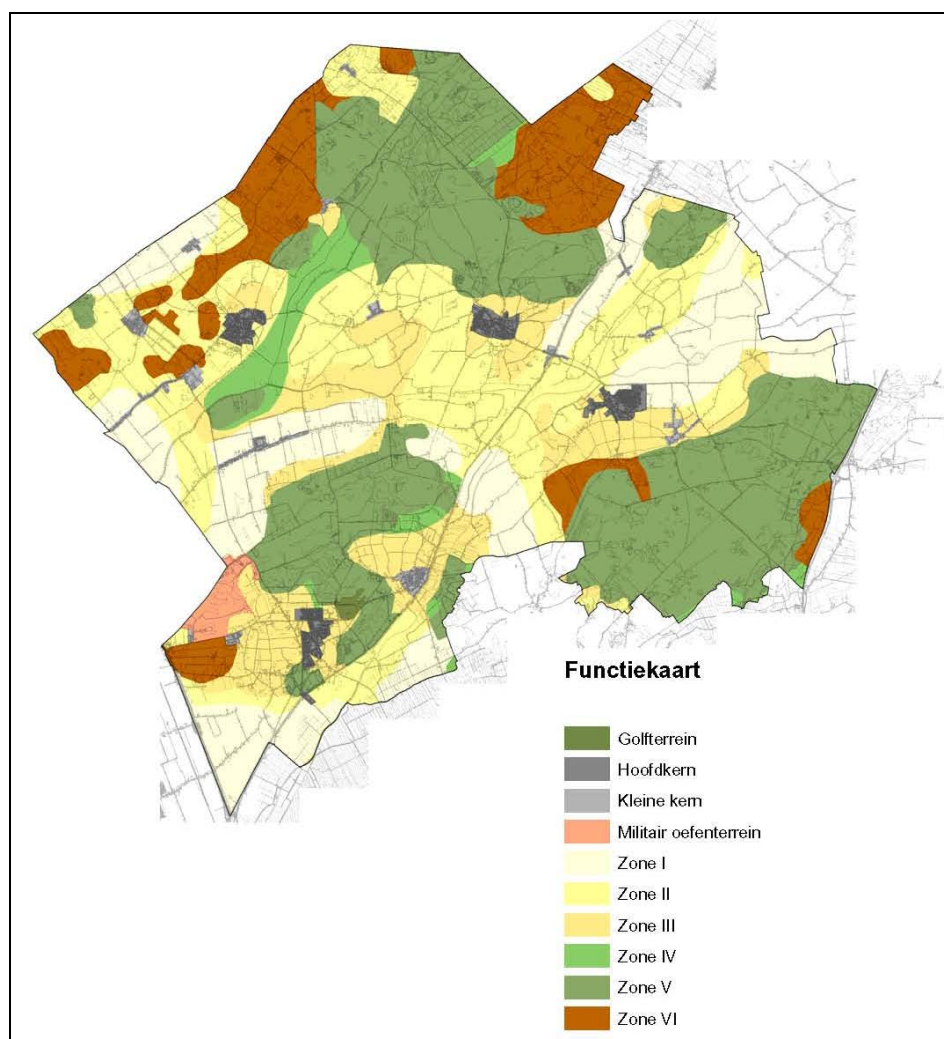
Integrale zonering landelijk gebied

Onderdeel van het POP vormt de integrale zonering van het landelijk gebied. De zonering speelt een rol bij de afweging van verschillende belangen in een bepaald gebied, alsmede bij de mogelijkheden voor ontwikkeling van bebouwd gebied en uitbreiding van infrastructuur. Samenvattend komt de zonering van het POP op het volgende neer:

- in zone I (grondgebonden landbouw met mogelijkheden voor recreatie) staat de uitoefening van de grondgebonden landbouw op bedrijfseconomische grondslag voorop. Recreatief medegebruik en de ontwikkeling van toeristisch-recreatieve bedrijven worden bevorderd. Daarbij mag de landbouwkundige hoofdfunctie niet wezenlijk worden aangetast;
- in zone II (grondgebonden landbouw met mogelijkheden voor recreatie binnen de landschappelijke en cultuurhistorische hoofdstructuur) staat de uitoefening van de grondgebonden landbouw op bedrijfseconomische grondslag voorop. Recreatief medegebruik en de ontwikkeling van toeristisch/recreatieve bedrijven wordt bevorderd. Daarbij mag de landbouwkundige hoofdstructuur niet wezenlijk worden aangetast en wordt gestreefd naar het in stand houden van de waarden van natuur, landschap en cultuurhistorie;
- in zone III (verwevingsgebied landbouw en landschap) zijn landbouw, recreatief gebruik en de waarden van natuur, landschap en cultuurhistorie gelijkwaardig. Daarbij staat de samenhang tussen landbouwkundige, abiotische, cultuurhistorische, landschappelijke en archeologische waarden voorop;
- in zone IV (verwevingsgebied landbouw en natuur) zijn doeleinden van landbouw, natuur, landschap en cultuurhistorie van belang. De onderlinge verhouding verschilt per gebied. In deze gebieden bestaat vaak een grote samenhang tussen vooral natuur, milieu en water. Het beleid richt zich erop om de samenhang tussen de functies landbouw en natuur te versterken. De waterhuishouding en de bijzondere omgevingskwaliteit hebben vooral een ondersteunende rol voor het behoud en de ontwikkeling van natuurwaarden;
- in zone V (natuur) gaat het om behoud, herstel of ontwikkeling van natuurwaarden. Daarbij zijn ook aspecten van cultuurhistorie en landschap van belang.

¹⁰⁾ Statenstuk 331 provincie Drenthe, vergadering OGB 18 juni 2008.

- Andere doeleinden zijn slechts aanvaardbaar voor zover deze verenigbaar zijn met of ten dienste staan van de natuurdoelstelling. Houtproductie en bedrijfsmatige landbouw passen veelal niet in deze zone. In sommige gevallen zal houtoogst of landbouw als beheersmaatregel echter noodzakelijk zijn. Recreatief medegebruik is mogelijk voor zover dit past binnen de doelstelling van natuurbehoud. Vestiging en uitbreiding van verblijfsrecreatie wordt getoetst aan het beleid voor de EHS, zoals dat is verwoord in het SRG, overig rijksbeleid en, in voorkomende gevallen, aan het beleid dat geldt voor de gebieden die vallen onder de Europese Habitat- en Vogelrichtlijnen en de Natuurbeschermingswet;
- in zone VI (bos met recreatie, houtproductie en natuur) gaat het om de meervoudige doelstelling van de bossen. Dit betreft zowel houtproductie en recreatief medegebruik, als behoud en ontwikkeling van de waarden van natuur, cultuurhistorie en landschap. Deze doelstelling zal per deelgebied in wisselende mate aan de orde zijn.

Figuur 6. Fragment functiezonerings (bron: POP II, provincie Drenthe)

Land- en tuinbouw

Als doelstellingen voor de land- en tuinbouw formuleert de provincie:

- een duurzaam, veilig en concurrerend producerende land- en tuinbouw;
- een goed economisch perspectief voor de land- en tuinbouw.

Nieuwe bebouwing in het buitengebied wordt in het algemeen alleen binnen de bouwpercelen toegestaan. Open gebieden, zoals essen, stroomdalen en sommige veld- en veenontginningen, dienen open te blijven. De provincie stimuleert de ontwikkeling van biologische landbouw. Glastuinbouw wordt (buiten de twee concentratiegebieden bij Emmen) tegengegaan. Alleen bij agrarische bedrijven wordt een maximum oppervlakte van 1.000 m² ondersteunend glas toegestaan. Voor kwekerijen is het uitgangspunt dat deze in (voormalige) agrarische bebouwing in zone 1 en 2 gevestigd kunnen worden. Toevoeging van het onderdeel detailhandel aan dergelijke kwekerijen wordt niet toegestaan ¹¹⁾.

Activiteiten die gericht zijn op verbreding van landbouwbedrijven verdienen een plaats in het landelijk gebied. Dit kan betekenen dat aan de agrarische hoofdbestemming een nevenbestemming voor kleinschalige bedrijvigheid wordt toegevoegd. De uitstraling als agrarisch bedrijf dient in stand te blijven. Onderscheiden worden:

- afzet van regionale producten;
- verbreding met een niet-landbouwactiviteit, zoals toerisme, logementen, 'kamperen bij de boer' en zorgboerderijen;
- productie van collectieve goederen;
- natuur- en landschapsbeheer.

Erfgrootte en bebouwingsmogelijkheden

Voor zone I en II geldt dat een agrarisch bouwvlak voor een grondgebonden bedrijf en een intensieve veehouderij niet groter is dan 1,5 hectare. Bij gebleken noodzaak kan een grotere oppervlakte worden aangehouden. In zone III en IV is de uitbreiding van de bouwvlakken voor de (grondgebonden) landbouwbedrijven beperkt tot maximaal 1,5 hectare. Afhankelijk van de kwaliteit van het omringende gebied kan een kleiner oppervlak gewenst zijn.

Intensieve veehouderij

Zone 1: Vestiging van nieuwe bedrijven voor de intensieve veehouderij en het toevoegen van een (ondergeschikte tweede) tak van intensieve veehouderij aan een bestaand of nieuw grondgebonden bedrijf, wordt in het algemeen niet toegestaan. Voor de uitbreiding van bestaande intensieve veehouderijen worden mogelijkheden geboden voor zover dit verenigbaar is met de milieuwetgeving. Ook de bescherming van de waterkwaliteit met het oog op de drinkwaterwinning kan hierbij van belang zijn.

¹¹⁾ Behoudens voorzover het gaat om de verkoop aan huis van ter plaatste gekweekte producten.

Zone 2: Vestiging van nieuwe bedrijven voor de intensieve veehouderij en de toevoeging van een (ondergeschikte tweede) tak van intensieve veehouderij aan een bestaand grondgebonden bedrijf, is niet toegestaan. Uitbreiding van de bestaande intensieve veehouderijen is, rekening houdend met de lokale landschappelijke kenmerken en mits verenigbaar met de generieke milieuwetgeving, mogelijk. Bestaande bedrijven hebben, los van de hiervoor geschetste ontwikkelingsmogelijkheden, mogelijkheid de staloppervlakte uit te breiden teneinde aan dierenwelzijnseisen te voldoen. Daarbij mag een staloppervlak toegestaan worden tot een maximum van 25% van het aantal dieren dat gehouden wordt. Dit om tegemoet te komen aan de rentabiliteit van de uitbreiding.

Zone 3 en 4: Vestiging of uitbreiding van intensieve veehouderijen, alsmede van een (ondergeschikte tweede) tak van intensieve veehouderij, is in deze zone niet mogelijk. Bestaande bedrijven hebben de mogelijkheid de staloppervlakte uit te breiden teneinde aan de dierenwelzijnseisen te voldoen. Daarbij mag ook hier een staloppervlak toegestaan worden tot een maximum van 25% van het aantal dieren dat gehouden wordt. Dit om tegemoet te komen aan de rentabiliteit van de uitbreiding.

Blaastunnels en tunnelkassen

De vestiging van blaastunnels en tunnelkassen is in het algemeen mogelijk binnen zone I en II, waarbij beperkingen gelden naar hoogte en periode van plaatsing. In zone II geldt daarnaast dat rekening moet worden gehouden met landschappelijke waarden. Oprichten van tunnelkassen en blaastunnels in zone III en IV is uitgesloten.

Kleinschalige bedrijvigheid en incidentele bedrijfsvestiging

Vestiging van bedrijven in het buitengebied wordt alleen toegestaan, als vestiging aldaar functioneel noodzakelijk is. Daarbij gaat het vooral om bedrijven waarvoor het gebruik van de grond, als productiemiddel, een onmiskenbaar onderdeel is van de bedrijfsvoering. Daarnaast zijn er ook andere bedrijven die vanwege de relatie met hun omgeving allicht beter in het buitengebied kunnen functioneren.

Vrijkomende agrarische bebouwing en werken

De mogelijkheden voor nieuwe functies in voormalige agrarische bebouwing worden mede beoordeeld op het uitgangspunt om het buitengebied primair te reserveren voor die functies die daar functioneel aan gebonden zijn en op het instandhouden van de kwaliteit van het buitengebied. Het is aan de gemeente om op basis van de in het POP aangereikte voorwaarden en aandachtspunten een regeling in het bestemmingsplan op te nemen die een goede afweging garandeert in een concrete situatie. In het POP II worden genoemd:

- de bedrijfsbestemming dient gericht te zijn op kleinschalige activiteiten¹²⁾,

¹²⁾ Voornamelijk de categorieën 1 en 2 uit de lijst van de bedrijfstypen in de publicatie *Bedrijven en milieuzonering van de VNG*.

- de bedrijfsactiviteiten dienen zoveel mogelijk in het hoofdgebouw plaats te vinden;
- vestiging van een kleinschalige bedrijfsfunctie in een nieuw bijgebouw is mogelijk, maar mede afhankelijk van de mate waarin voormalige agrarische bebouwing wordt afgebroken (reductieregeling).

Wonen in het buitengebied

Uitgangspunt van het omgevingsbeleid is dat de bebouwing in het buitengebied de functie van het buitengebied ondersteunt. Veel agrarische bebouwing verliest haar functie. De provincie wil beleidsruimte scheppen om wonen in het buitengebied mogelijk te maken. Van gemeenten wordt gevraagd voor wonen in het buitengebied een planologische regeling uit te werken die rekening houdt met een aantal uitgangspunten. De provincie heeft een 'Ruimte voor ruimte'-regeling uitgewerkt in de vorm van een voorbeeldregeling voor gemeenten. Zo'n regeling maakt het mogelijk dat in ruil voor het afbreken en opruimen van vrijkomende agrarische bebouwing, het recht op een woonhuis op dezelfde plaats of in een dorpsuitbreiding ontstaat. Een nadere toelichting is te vinden in paragraaf 4.3.3.

Om eenduidig beleid uit te kunnen voeren vraagt de provincie aan gemeenten om voor het wonen in het buitengebied een planologische regeling uit te werken die rekening houdt met het feit dat voor het wonen minder bebouwing nodig is dan voor een agrarisch bedrijf. In de regel is een totale bebouwingsoppervlakte van 250 m² toereikend om ook nevenactiviteiten uit te oefenen, zoals een aan-huis-verbonden beroep.

Een bestaande, grotere bebouwingsomvang is aanvaardbaar, zolang het een bebouwingsomvang is die past bij het kleinschalig karakter. In die situaties is het toegestaan de aanwezige bebouwing te vernieuwen of op het perceel te herschikken, mits het bebouwde oppervlak in totaal niet toeneemt en dat bij een herschikking de ruimtelijke samenhang op het perceel verbetert. Als uitgangspunten in het POP II voor bebouwing in het landelijk gebied worden genoemd: bebouwing met kap, passende dakhelling en beperkte goot- en bouwhoogte.

Landgoederen

In het Provinciaal Omgevingsplan wordt voor een landgoed een ondergrens gehanteerd van minimaal 5 hectare bos.

De provincie heeft een voorkeur voor situering van nieuwe landgoederen in de Veenkoloniën, heideontginningen, stadsranden of (sub)streekcentra. Indien men niet aan deze eisen kan voldoen, moet een grotere oppervlakte dan 5 hectare bos deel uitmaken van het landgoed.

De provincie zal de oprichting van nieuwe landgoederen ondersteunen binnen de mogelijkheden die het omgevingsbeleid biedt. Dit betekent in het bijzonder dat nieuwe landgoederen passen in het bosclusteringsbeleid, er sprake is van het versterken van natuur en landschapswaarden en aansluiten op bestaande bebouwing.

Recreatie en toerisme

Het beleid ten aanzien van recreatie en toerisme richt zich op selectieve groei van het toerisme, waarbij kwaliteitsverbetering, product vernieuwing en promotie de belangrijkste begrippen zijn. Recreatieve nevenfuncties van agrarische bedrijven worden gestimuleerd. Ontwikkelingsmogelijkheden per sector zijn onder meer:

- accent op versterking en uitbreiding van bestaande verblijfsrecreatieve bedrijven, waaronder de mogelijkheid van omzetting van standplaatsen in recreatiewoningen;
- vestiging van kleinschalige accommodaties is afhankelijk van de kwaliteit van de omgeving;
- permanente bewoning van verblijfsreactie is niet toegestaan;
- recreatiewoningen hebben een maximale oppervlakte van 100 m²;
- maneges en paardenrecreatiebedrijven dienen te worden gevestigd in een kern. Is dit niet mogelijk, dan is vestiging toegestaan in voormalige agrarische bebouwing, in de nabijheid van een hoofdkern of (sub)-streekcentrum.

Het provinciaal beleid geeft aan dat recreatief medegebruik en de ontwikkeling van toeristisch-recreatieve bedrijven worden bevorderd in zone I en II. In zone III wordt de vestiging van nieuwe recreatiebedrijven toegestaan voor zover er geen wezenlijke aantasting plaatsvindt van aanwezige waarden en er voldoende landschappelijke inpassing mogelijk is. Uitbreiding van bestaande recreatiebedrijven is in zone III in het algemeen mogelijk.

Om de verstening van het landelijk gebied te beperken, worden nieuwe bungalowcomplexen alleen toegestaan op locaties in zone I, II of III, voor zover deze aansluiten op de (sub)streekcentra en in de nabijheid liggen van de hoofdinfrastructuur en de OV-voorzieningen.

Landschap, cultuurhistorie en archeologie

Voor het beleid ten aanzien van de landschappelijke en cultuurhistorische waarden in het landelijk gebied, is de zonering bepalend. In de provinciale *Nota Landschap* worden de verschillende landschapstypen beschreven.

Ten aanzien van archeologie dient rekening te worden gehouden met zowel de bekende als de te verwachten archeologische waarden.

De bekende waarden zijn onderverdeeld in 4 niveaus; de twee hoogste niveaus hiervan worden gekarakteriseerd als 'behoudenswaardig'. Bij voorgenomen ruimtelijke ontwikkelingen dient de verstoorder door middel van een vooronderzoek na te gaan of, en waar, zich archeologische waarden in de bodem bevinden.

Windenergie

Het Drents beleid voor windenergie is gestoeld op het besef dat een enkele windturbine verhoudingsgewijs een groot effect heeft op een wijde omgeving. Daarom worden windturbines gegroepeerd in een windpark. Met de keuze voor een te realiseren windpark bij Coevorden is de taakstelling naar verwachting te realiseren. De toepassing van nieuwe, kleine windturbines wordt gestimuleerd.

Deze kunnen worden geplaatst in combinatie met bedrijfsmatige activiteiten, op bijvoorbeeld gebouwen, waar al de nodige 'verstoring' aanwezig is (in de vorm van schotelantennes, ketelhuizen en zendmasten). Opbrengsten van 5.000 kW/uur per molen behoren tot de mogelijkheden. Naast het genoemde beleid voor windparken (Coevorden) en kleine, moderne windturbines, wordt geen medewerking verleend aan de bouw van windmolens.

4.3.2. Omgevingsvisie Drenthe (Concept Ontwerp, 2009)

Op het moment van schrijven werkt de Provincie Drenthe aan het opstellen van een omgevingsvisie. In deze visie worden de uitgangspunten van het provinciaal ruimtelijk beleid geactualiseerd en in overeenstemming gebracht met de nieuwe taakverdeling zoals deze is vastgelegd in de nieuwe Wet ruimtelijk ordening. Uitgangspunt van de visie is de ruimtelijke identiteit en de ruimtelijke kwaliteiten van de provincie te versterken. Daarbij speelt de kernkwaliteit 'oorspronkelijkheid' een belangrijke rol. Onder deze kwaliteit verstaat men archeologische, cultuurhistorische en aardkundige waarden.

De visie wordt begin 2010 ter inzage gelegd en is naar verwachting medio 2010 van kracht. De provincie Drenthe heeft vooralsnog geen nieuwe omgevingsverordening opgesteld.

4.3.3. Voorbeeldregeling 'Ruimte voor ruimte' (2006)

In het POP II is opgenomen dat de provincie een uitwerkingsplan zal opstellen voor een 'Ruimte voor ruimte'-regeling in de vorm van een voorbeeldregeling voor gemeenten. Zo'n regeling maakt het mogelijk dat in ruil voor het afbreken en opruimen van vrijkomende agrarische gebouwen, het recht op een woonhuis op dezelfde plaats of in een dorpsuitbreiding ontstaat.

Er verdwijnt zo overbodig geworden bouwmassa in het landelijk gebied, mede ter verbetering van de landschappelijke kwaliteit. De kosten voor sloop worden opgebracht door de opbrengst van de uitgifte van de nieuwe bouwrijpe kavels. In het kort houdt de regeling het volgende in.

Het doel van de regeling is het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit in het buitengebied en het verwijderen van landschapsontsierende bebouwing. Het gaat zowel om een kwantitatieve verbetering (het terugbrengen van het aantal vierkante meters bebouwing in het buitengebied) als een kwalitatieve verbetering (de vormgeving van de compensatiewoning). Het maakt daarbij geen verschil of de landschapsontsierende bebouwing nog agrarisch in gebruik is of dat het agrarisch gebruik inmiddels is beëindigd.

De voorbeeldregeling is van toepassing op vrijkomende agrarische bedrijven en voormalige agrarische bedrijven, waarin inmiddels in de meeste gevallen een woonfunctie is gevestigd. De regeling is niet specifiek ontworpen ten behoeve van bedrijfsverplaatsingen.

Indien sprake is van een bedrijfsverplaatsing voor het oplossen van milieuknelpunten in het kader van de ammoniakwetgeving en de EHS, kan op de vrijkomende locatie in sommige gevallen de voorbeeldregeling worden toegepast. Hiervoor geldt wel een aantal aanvullende voorwaarden die in de regeling verder zijn uitgewerkt. Er is een aantal voorwaarden verbonden aan de toepassing van de regeling.

Samengevat zijn de belangrijkste voorwaarden:

- de regeling is van toepassing voor de sloop van landschapsontsierende bebouwing (grootschalige stallen voor (pluim)vee en grootschalige akkerbouwschuren);
- cultuurhistorisch waardevolle en/of karakteristieke bebouwing komt niet in aanmerking voor toepassing van de regeling;
- het agrarisch bedrijf moet ter plekke zijn of worden beëindigd;
- de regeling kan niet worden gebruikt voor agrarische bedrijven die op de huidige locatie nog voldoende ontwikkelingsmogelijkheden hebben;
- bij sloop van minimaal 1.000 m² ontstaat het recht op de bouw van een compensatiewoning en bij de sloop van minimaal 2.000 m² ontstaat het recht voor de bouw van een tweede compensatiewoning;
- wanneer een milieuknelpunt wordt opgelost in het kader van de ammoniakwetgeving en de EHS kan het recht ontstaan voor de bouw van een extra compensatiewoning;
- de locatie voor de te bouwen compensatiewoning(en) is verbonden aan een aantal voorwaarden (o.a. zonerings, landschap, natuur, cultuurhistorie) en er mogen geen belemmeringen ontstaan voor de uitoefening van de landbouw;
- voor de omvang en vormgeving van de compensatiewoning(en) wordt aansluiting gezocht bij het reeds bestaande beleid in het POP.

4.3.4. Beleidskader co-vergisting (Provincie Drenthe, 2006)

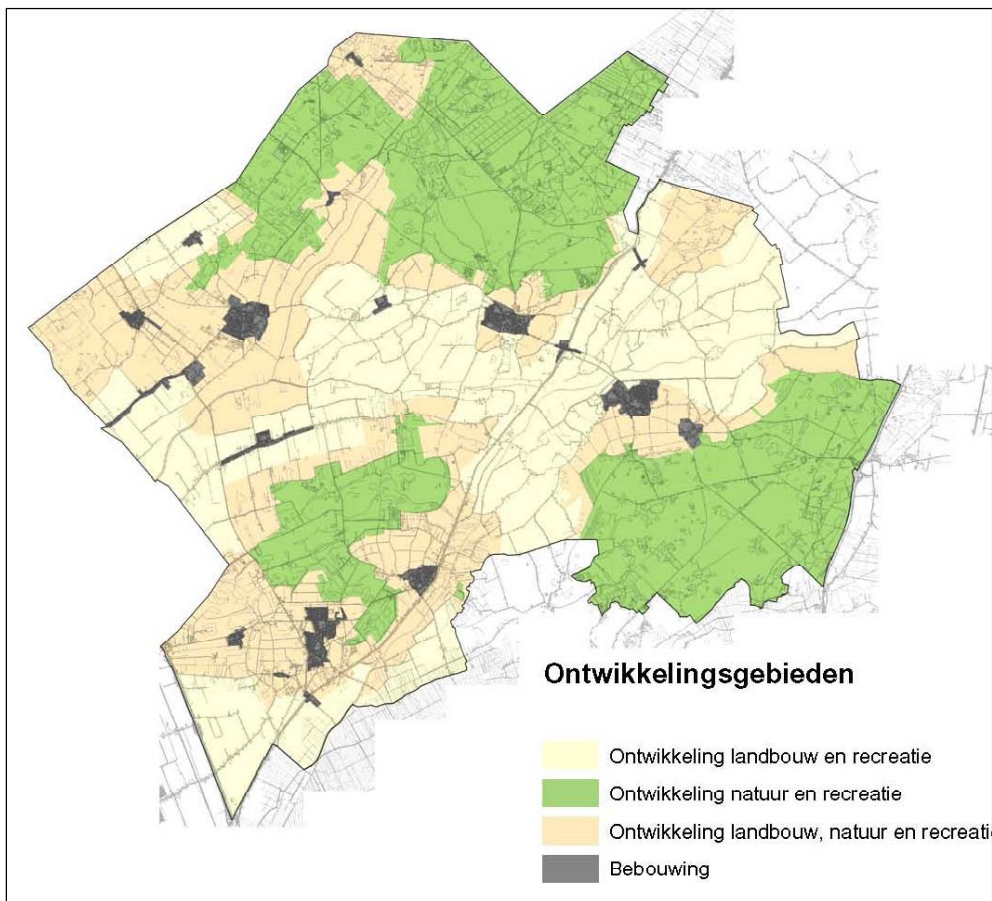
Met de notitie 'Beleidskader co-vergisting' wil de provincie het bestaande beleid in het POP II verduidelijken en specificeren voor mestvergistingsinstallaties. In het algemeen kunnen vergistingsinstallaties uit de categorieën A, B en C gezien worden als een agrarische (neven)activiteit. Voor de vestiging van een agrarische vergister wordt in eerste instantie uitgegaan van de bouw mogelijkheden op een bestaand agrarisch bouwvlak. Indien uitbreiding van een bestaand bouwvlak nodig is, kan dit mogelijk worden gemaakt door het opstellen van een projectbesluit of een nieuw bestemmingsplan. Als het oprichten van een vergistingsinstallatie op het agrarisch bouwvlak niet mogelijk is en er geen mogelijkheden zijn om het perceel uit te breiden, zal een nieuwe locatie gevonden moeten worden. Hierbij zal in eerste instantie aansluiting gezocht moeten worden bij reeds versturende elementen in het buitengebied.

Voor initiatieven in de categorie D, waarbinnen mestvergisting moet worden gezien als een industriële activiteit, geldt dat installaties in principe moeten worden gevestigd op speciaal daarvoor aangewezen bedrijventerreinen.

Als uitgangspunt voor transport geldt dat er zoveel mogelijk gebruik gemaakt moet worden van bestaande infrastructuur.

De geschiktheid van de bestaande infrastructuur is punt van aandacht. De aan- en afvoerroutes dienen zo kort mogelijk te worden gehouden. Dit beperkt het aantal verkeersbewegingen en voorkomt 'gesleep met mest', maar is ook vanuit bedrijfseconomisch oogpunt gunstiger.

Om een goede landschappelijke inpassing te garanderen (en de bebouwingssmassa te doorbreken), stelt de provincie de voorwaarde om bij de aanvraag/goedkeuring een beplantingsplan aan de ruimtelijke onderbouwing (projectbesluit of bestemmingsplan) toe te voegen. In het beleidskader covergisting wordt specifiek aandacht besteed aan de categorie 'buurtvergister'. Hierbij gaat het om een samenwerking van een beperkt aantal bedrijven op lokaal niveau, die gezamenlijk een vergister rendabel kunnen exploiteren.

Figuur 7. Ontwikkelingsgebieden Kadernota (bron: Kadernota 2006)

4. 4. Gemeentelijk beleid

4.4.1. Kadernota buitengebied Westerveld

Een eerste belangrijke stap naar de herziening van het Bestemmingsplan Buitengebied is het vaststellen van het beleid op hoofdlijnen.

Daarmee wordt de basis gelegd voor een uitwerking in bestemmingen. Dit beleid is in de Kadernota (vastgesteld 14 februari 2006) vastgelegd.

In de Kadernota zijn de algemene uitgangspunten voor ontwikkelingen in het buitengebied van de gemeente Westerveld opgenomen. Belangrijk onderdeel van de nota is een ontwikkelingskaart aan de hand waarvan nieuwe ontwikkelingen worden getoetst.

De drie ontwikkelingsgebieden geven de gewenste richting voor ontwikkelingen aan. De gebieden zijn op basis van het bestaande grondgebruik en het vastgelegde beleid in grote eenheden globaal begrensd en gelden als vertrekpunt. De gewenste ontwikkelingsrichting van de drie ontwikkelingsgebieden staan in het kader aangegeven.

- I. De grote natuurgebieden worden aangeduid met 'Ontwikkeling natuur en recreatie'. In dit gebied staan de natuurwaarden en het toeristisch recreatief medegebruik op de eerste plaats. Voor bestaande recreatieve functies geldt als uitgangspunt dat deze kunnen worden voortgezet en dat recreatiebedrijven, indien wenselijk voor het voortbestaan van het bedrijf, kwalitatief mogen worden uitgebreid. Voor de uitbreiding worden voorwaarden gesteld met betrekking tot een goede landschappelijke inpassing. Tevens moet bij uitbreiding worden aangetoond dat de natuurwaarde van het gehele gebied in hoofdzaak niet wordt aangetast. Nieuwe recreatiebedrijven mogen alleen aan de randen van het gebied worden ontwikkeld. Voor nieuwe functies wordt een bijdrage in de verbetering van de kernkwaliteiten van het landschap gevraagd. Het gebied heeft tevens een functie voor het vasthouden en bergen van water.
- II. Het bestaande verwevingsgebied wordt aangeduid met 'Ontwikkeling landbouw, natuur en recreatie'. In dit gebied kunnen landbouw, natuur en recreatie zich gelijkwaardig ontwikkelen. Hierbij geldt dat bestaande functies en de verder ontwikkeling daarvan, op de eerste plaats staan. Nieuwe functies kunnen worden toegestaan, mits de verdere ontwikkeling van bestaande functies niet wordt aangetast dan wel wordt gecompenseerd. Hiertoe behoort ook het voorkomen van ongewenste versnippering. Omdat schaalvergroting in dit gebied als gevolg van de kleinschalige eigendomssituatie en natuur- en milieuwetgeving veelal moeilijk te realiseren valt, wordt een ontwikkeling verwacht waarbij functieverandering en functieverbreiding veelvuldig nodig zal zijn. Hierbij moet worden gedacht aan een ontwikkeling van bestaande en nieuwe bedrijfstvormen waarin verschillende functies worden gecombineerd. In het gebied liggen agrarische gronden die binnen de doelbegrenzing van de Ecologische Hoofdstructuur vallen. De realisatie van de nieuwe EHS vindt zo mogelijk op bedrijfseconomische grondslag plaats door het natuurbeheer onder te brengen in extensieve vormen van landbouw, zoals agrarisch natuurbeheer en biologisch landbouw. Boerderijen die niet benut kunnen worden als beheerboerderij, krijgen zo mogelijk een nieuwe passende functie, bijvoorbeeld wonen, zorg of kleinschalige verblijfsrecreatie. Het gebied heeft tevens een functie voor het vasthouden en bergen van water.
- III. De grootschalige landbouwgronden worden aangeduid met 'Ontwikkeling landbouw en recreatie'. In dit gebied wordt gestreefd naar een ontwikkeling waarbij de grondgebonden landbouw de nodige schaalvergroting kan doormaken. Dit kan in geval van nieuwvestiging van een grootschalig agrarisch bedrijf deels zonder landschappelijke tegenprestatie (in de geel gewaardeerde gebieden) en deels met landschappelijke tegenprestatie (in de rood-blauw gewaardeerde gebieden). Het gebied 'Ontwikkeling landbouw en recreatie' behoort tot de agrarische hoofdstructuur en blijft of wordt hiervoor zo optimaal mogelijk ingericht. Nieuwe functies zijn mogelijk, mits de agrarische hoofdstructuur in hoofdzaak in stand blijft. Dit betekent dat ontwikkeling van niet agrarische functies die ruimtebeslag vragen, bij voorkeur langs de randen van het gebied plaatsvinden. Hierbij wordt met name gedacht aan recreatieve ontwikkelingen, waaronder bijvoorbeeld de vestiging van grootschalige verblijfsrecreatieterreinen.

4.4.2. Nota kampeerbeleid

De nationale parken en overige natuurgebieden vormen de pijlers onder het recreatieve beleid in Westerveld. De recreatieve beleving is gericht op natuur en landschap, maar ook op cultuurhistorie, fietsen en wandelen. Nieuwe ontwikkelingen dienen hier op aan te sluiten. Het beleid richt zich hierbij enerzijds op de rustzoekende, cultuurgeïnteresseerde en natuurge-richte toeristen en recreanten en anderzijds op de eigen bevolking.

De toeristisch-recreatieve missie van Westerveld is als volgt geformuleerd: 'Ontwikkeling en versterking van het toeristisch-recreatieve product gericht op een beheerste groei en kwaliteitsverbetering, teneinde te komen tot seizoensverlenging, genereren van herhalingsbezoeken en vergroten van de herkenbaarheid van de gemeente Westerveld.'

In het kader van *ontwikkeling* wordt ruimte geboden aan vestiging van vernieuwende hoogwaardige toeristisch-recreatieve voorzieningen die zich onderscheiden van het bestaande aanbod. Randvoorwaarde hierbij is dat er nieuwe doelgroepen worden aangesproken. De in te zetten ontwikkelingen moeten in de komende jaren meer banen en hogere bestedingen opleveren.

Met *versterking* wordt bedoeld op kwaliteitsverbetering van het bestaande aanbod. Van groot belang daarbij is de afstemming tussen het aanbod uit de sector en de inpassing in landschap en natuur. Het toeristisch-recreatief product van Westerveld zal hierbij in een groter geheel (provincie Drenthe) worden gezien. Het Recreatieschap Drenthe vormt daarbinnen een belangrijke spil.

Om de missie concreet te maken, is een zevental strategieën ontwikkeld:

- verbeteren en uitbreiden van de infrastructuur gericht op fietsen, wandelen en paardrijden;
- bevorderen van een verdergaande integratie van de natuurgebieden in het toeristisch-recreatief product;
- ondersteunen van initiatieven gericht op de ontwikkeling van een netwerk van kleinschalige dagattracties;
- stimuleren en ontwikkelen van activiteiten gericht op het vergroten van de aantrekkelijkheid van de dorpen;
- stimuleren van initiatieven gericht op de differentiatie en kwaliteitsverbetering van het verblijfsrecreatief aanbod;
- initiëren en ondersteunen van structurele afstemming en organisatie van het toeristisch veld en overige partijen;
- versterken van de promotie.

4.4.3. Welstandsnota

De welstandsnota van de gemeente Westerveld is in 2008 herzien. Daarmee sluit de welstandsnota beter aan bij de wens van de gemeente om kleinere bouwplannen ambtelijk te kunnen toetsen en zijn enkele gebieden, waarvoor in de 'oude' nota nog geen of onjuist beleid was, opnieuw bekeken.

De doelstelling van het welstandsbeleid is het veiligstellen van een basis-kwaliteit van de gebouwde omgeving. Indien mogelijk zal plaatselijk een verbetering van de kwaliteit van de gebouwde omgeving het gewenste doel zijn. Kleine veel voorkomende veranderingen en aanpassingen, mogen niet storend zijn.

Bij kleine en middelgrote projecten moet er sprake zijn van een samenhang met de omgeving, maar een zelfstandige ontwerpstyl mag niet worden uit-gesloten. Bij grote projecten moeten de stedenbouwkundige kwaliteitsdoel-stellingen worden vertaald in toetsingskaders voor de welstandsadvisering.

De gemeente baseert haar ruimtelijk kwaliteitsbeleid in hoofdzaak op de in de gemeente van kracht zijnde bestemmingsplannen. De gemeente onder-scheid algemene welstandscriteria die altijd van toepassing zijn en ge-biedsgerichte criteria die alleen voor bepaalde gebieden van toepassing zijn.

In de welstandsnota zijn zes aandachtspunten geformuleerd voor het ont-werpen van gebouwen. De aandachtspunten vormen een algemeen beoor-delingskader om in eerste instantie snel na te gaan of een bouwplan aan redelijke eisen van welstand voldoet.

De volgende aandachtspunten zijn geformuleerd:

- De verschijningsvorm van het bouwwerk heeft een relatie met het ge-bruik ervan en de wijze waarop het is gemaakt. Daarnaast heeft de vormgeving van het bouwwerk haar eigen samenhang en logica.
- Het bouwwerk levert een positieve bijdrage aan de kwaliteit van de be-bouwde omgeving. De eisen op dit punt worden hoger naarmate de openbare betekenis van het bouwwerk of van de omgeving groter is.
- Eventuele verwijzingen en associaties naar culturele uitingen en archi-tectuurstijlen worden zorgvuldig gebruikt, zodat er bruikbare ontwerp-concepten en vormen ontstaan.
- In de structuur van het bouwwerk zijn helderheid en complexiteit tege-lijkertijd in een evenwichtige en in een spanningsvolle relatie aanwezig.
- In het bouwwerk is een samenhangend stelsel van maatverhoudingen toegepast in ruimtes, volumes en vlakverdelingen.
- Het materiaal, de textuur en de kleur ondersteunen het karakter van het bouwwerk en ze verduidelijken de ruimtelijke samenhang met de om-geving (of de daar te verwachten ontwikkeling).

Voor een 14-tal gebieden heeft de gemeente gebiedsgerichte welstandscri-teria opgesteld. Bij de indeling van deze gebieden heeft cultuurhistorie een belangrijke rol gespeeld. Voor gebieden zoals beschermde dorpsgezichten, lintbebouwing, esgronden, natuurgebieden, e.d., die beeldbepalend zijn voor deze omgeving, gelden gebiedsgerichte welstandscriteria.

Beeldkwaliteitsplan

De welstandsnota richt zich op de gebouwde omgeving. Nieuwe ontwikke-lingen dienen aan te sluiten bij bestaande structuren.

Om deze ontwikkelingen ook landschappelijk in te kunnen passen, is er een beeldkwaliteitsplan ¹³⁾ opgesteld die de landschappelijke waarden van de gemeente in beeld brengt. Zo zorgen de welstandsnota en het beeldkwaliteitsplan samen voor een goede inpassing van nieuwe ontwikkelingen in het buitengebied van de gemeente Westerveld.

Het beeldkwaliteitsplan gaat over de kenmerken en essenties van de zes verschillende landschapstypen en de verschillen in bebouwingstypologieën binnen de gemeente Westerveld. Aan de hand van de verschillende landschapstypen, overeenkomstig de Kadernota beschreven, zijn de kenmerken van de landschappen weergegeven.

Vervolgens zijn criteria geformuleerd die gehanteerd kunnen worden bij de toetsing van nieuwe ontwikkelingen. In het beeldkwaliteitsplan worden tevens voorstellen gedaan voor de landschappelijke inpassing per landschapstype.

4.4.4. Beleidsnota lokale economie

De gemeente Westerveld heeft in december 2009 de 'Beleidsnota lokale economie, *Met kwaliteit en authenticiteit boven het maaiveld uit*' vastgesteld. De nota schetst de mogelijkheden die gelden voor de langere termijn. Tegelijkertijd zijn er verschillende richtingen uitgewerkt die op korte termijn versterking kunnen geven aan de lokale economie. De nota geeft daarnaast de koers aan waaraan zowel ondernemers als gemeente houvast hebben voor investeringsbeslissingen, prioriteiten of inrichtingsvragen.

4.4.5. Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan Westerveld

De visie die de gemeente Westerveld heeft op het gebied van verkeer en vervoer, komt voort vanuit het principe 'duurzaam veilig'. Het principe 'duurzaam veilig' gaat uit van het scheiden van verkeersstromen met verschillende functies (doorgaand verkeer, bestemmingsverkeer, fietsers, enz.). Daartoe worden wegen in verschillende categorieën ingedeeld. De volgende categorieën worden onderscheiden:

- stroomwegen A en B: Wegverbindingen voor interregionaal, nationaal en internationaal verkeer;
- gebiedsontsluitingswegen A en B: Ontsluiten en verbinden van de grotere kernen, (sub)regionale kernen en streken en het verkeer naar de stroomwegen leiden;
- erftoegangswegen: Ontsluiten van de kleine kernen en de woningen/bedrijven in de rurale gebieden en binnen de bebouwde kommen;
- erftoegangsverzamelweg: Wegen die in principe een belangrijke functie hebben in de verkeersafwikkeling. Echter, hierdoor zou de leefbaarheid in een aantal gebieden aangetast kunnen worden. Daarom zijn deze wegen niet opgewaardeerd naar gebiedsontsluitingswegen, maar naar een tussencategorie, namelijk de erftoegangsverzamelweg.

¹³⁾ *Beeldkwaliteitsplan gemeente Westerveld*, B+O Architecten, januari 2010.

Deze wegen krijgen een snelheid van 80 en 50 km/uur en op (mogelijke) knelpunten een snelheid van 60 en 30 km/uur.

De diverse categorieën wegen krijgen elk hun eigen kenmerken, waardoor ze goed door de weggebruiker te herkennen zijn.

5. OMGEVINGSASPECTEN

5. 1. Inleiding

5.1.1. Algemeen

In dit hoofdstuk wordt aangegeven waar en hoe er afstemming plaatsvindt tussen het ruimtelijk beleid en de omgevingsaspecten. Centraal hierin staan met name het water-, natuur- en milieubeleid. Weliswaar hebben de beleidsvelden ieder hun eigen specifieke taken en eigen werking, maar er is ook sprake van een aanvullende werking ten opzichte van elkaar. Het bestemmingsplan kan door middel van de bestemmingskeuzen aanwijzingen geven en voorstellen doen in de richting van het water-, natuur- en milieubeleid. Omgekeerd kunnen waterbeheerplannen, natuurplannen en milieubeleidsplannen richting geven aan een functietoedeling. Hieronder wordt ingegaan op een aantal thema's die voor het bestemmingsplan van belang zijn.

5.1.2. Planmer

Mer-plicht algemeen

Op grond van de *Wet milieubeheer* is het verplicht ten aanzien van plannen, activiteiten en besluiten die (mogelijk) grote gevolgen kunnen hebben voor het milieu, een procedure voor milieueffectrapportage (mer ¹⁴⁾ te doorlopen. De mer is bedoeld om milieubelangen meer expliciet af te wegen bij het opstellen van plannen en het uitvoeren van projecten. Ten aanzien van de mer-plicht doen zich drie verschillende mogelijkheden voor:

- het betreft een activiteit of besluit ten aanzien waarvan het bevoegd gezag moet afwegen of er belangrijke gevolgen voor het milieu kunnen zijn en of het opstellen van een volledig MER noodzakelijk is. Activiteiten waarop de zogenaamde mer-beoordelingsplicht van toepassing is, zijn opgenomen in onderdeel D van het *Besluit mer*;
- het betreft een besluit dat rechtstreeks een project mogelijk maakt dat is aangewezen in onderdeel C van het *Besluit mer*. In dit geval moet een MER worden opgesteld. Er is in dit geval sprake van een project-mer-plicht;
- het betreft een plan dat het kader vormt voor mer-plichtige activiteiten, maar deze niet direct mogelijk. Voor dit soort plannen dient een plan-mer-plicht te worden opgesteld.

Planmer-plicht Bestemmingsplan Buitengebied

Het Bestemmingsplan Buitengebied zet primair in op het beheer van de huidige situatie. Het voorliggend bestemmingsplan biedt daarnaast enige ontwikkelingsruimte aan onder andere grondgebonden veehouderij, recreatie en, op beperktere schaal, intensieve veehouderij.

¹⁴⁾ Met de afkorting mer wordt verwezen naar het proces van de milieueffectrapportage. Met MER wordt het uiteindelijke product, het milieueffectrapport, aangeduid.

Grootschalige ontwikkeling van een (mer-plichtige) intensieve veehouderij is niet rechtstreeks mogelijk, aangezien voor dergelijke ontwikkelingen een milieuvergunning noodzakelijk is. Recreatieve ontwikkelingen worden slechts mogelijk gemaakt via wijzigingsbevoegdheden. Aangezien het bestemmingsplan deze mer-plichte ontwikkelingen niet rechtstreeks mogelijk maakt, maar slechts het kader daarvoor vormt, is er sprake van een planmer-plicht. Er bestaat nog een tweede reden waarom het bestemmingsplan een planmer dient te worden opgesteld. In verband met de aanwezigheid van Natura 2000-gebieden in het plangebied is het tevens noodzakelijk een passende beoordeling op te stellen.

Inhoud en procedure planmer

Ten aanzien van een planmer gelden minder vorm- en procedurele vereisten dan bij een projectmer. Het schaalniveau van plannen is immers vaak ook niet concreet genoeg om gedetailleerd milieuonderzoek uit te voeren. Wel verplicht zijn de volgende zaken:

- een openbare kennisgeving dat een planmer-procedure wordt doorlopen;
- het bevoegd gezag (de gemeente) stelt betrokken bestuursorganen en adviseurs in staat stelt om te adviseren over de reikwijdte en het detailniveau van een op te stellen rapportage. In dit geval gebeurt dit via het opstellen van een Notitie Reikwijdte en Detailniveau welke tezamen met het voorontwerpbestemmingsplan wordt toegezonden aan de betrokken adviseurs (zie hieronder);
- in het rapport dient ten minste een vergelijking te worden gemaakt tussen de milieueffecten in de autonome situatie en de voorgenomen ontwikkelingen;
- waar nuttig en noodzakelijk kunnen verschillende alternatieven worden onderzocht;
- een planmer dient vergezeld te gaan met een publieksvriendelijke samenvatting;
- bij plannen die gevolgen kunnen hebben voor beschermde natuurgebieden (waarvoor een passende beoordeling wordt gemaakt), is tevens toetsing van het MER door de Commissie voor de mer verplicht. De Commissie stelt vast of het MER voldoende informatie bevat om een besluit te nemen.

De planmer wordt grotendeels parallel aan dit bestemmingsplan opgesteld. In onderstaande tabel is weergegeven op welke manier de procedures op elkaar zijn afgestemd. De uitkomsten van de planmer worden meegewogen in het op te stellen ontwerpbestemmingsplan.

Stap	Bestemmingsplan	Planmer
1.		de mer-procedure wordt gestart met een openbare kennisgeving
2.	opstellen voorontwerpbestemmingsplan	opstellen Notitie Reikwijdte en Detailniveau
3.	ter inzage leggen voorontwerpbestemmingsplan en overleg met betrokken bestuursorganen en adviseurs conform artikel 3.1.1. Bro	inwinnen advies ten aanzien van reikwijdte en detailniveau bij betrokken bestuursorganen en adviseurs en Commissie voor de mer
4.	opstellen ontwerpbestemmingsplan (verwerken inspraak en overleg)	opstellen planMER
5.	ter inzage leggen ontwerpbestemmingsplan	ter inzage leggen planMER
6.		toetsingsadvies Commissie voor de mer
7.	vaststellen bestemmingsplan (verwerken inspraak en overleg)	

Tabel 5 Samenhang procedures

Notitie Reikwijdte en Detailniveau

Ten behoeve van de planmer is een Notitie Reikwijdte en Detailniveau opgesteld ¹⁵⁾. In de notitie wordt beschreven welke milieueffecten worden onderzocht en aan welke criteria zal worden getoetst (zie tabel 6).

Aspect	Criteria
Archeologie en Cultuurhistorie	• Aantasting archeologische waarden; • Aantasting van cultuurhistorisch waardevolle elementen en patronen.
Landschap	• Verandering van de regionale landschapsstructuur, in het bijzonder op de variatie in de landschapsstructuur en op de herkenbaarheid en identiteit van het landschap. • Verandering van de landschapstypen. • Verandering van landschapselementen.
Natuur	• Effect op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebied (◦ ammoniakdepositie ◦ verstoring ◦ vernietiging • Effect op de PEHS: ◦ vernietiging ◦ verstoring ◦ versnippering. • Effect op beschermde soorten Flora- en Faunawet ◦ vernietiging ◦ verstoring
Water	• Risico op negatieve effecten voor grondwater
Infrastructuur	• Risico op verslechtering oppervlaktewaterkwaliteit • Verandering van verkeer op de wegen • Verandering in de verkeersveiligheid
Geluid	• Toename/afname geluidsgehoor
Geur	• Toename/afname aantal geurgehinderden
Fijnstof	• Toename/afname fijnstof.

Tabel 6 Onderzochte milieueffecten

¹⁵⁾ Grontmij, Notitie Reikwijdte en Detailniveau Plan-milieueffectrapportage bestemmingsplan buitengebied Westerveld, projectnr. 277841/272838, d.d 18 januari 2010.

Naast de effecten wordt omschreven welke alternatieven in het MER zullen worden onderzocht. Vooralsnog is er sprake van twee alternatieven:

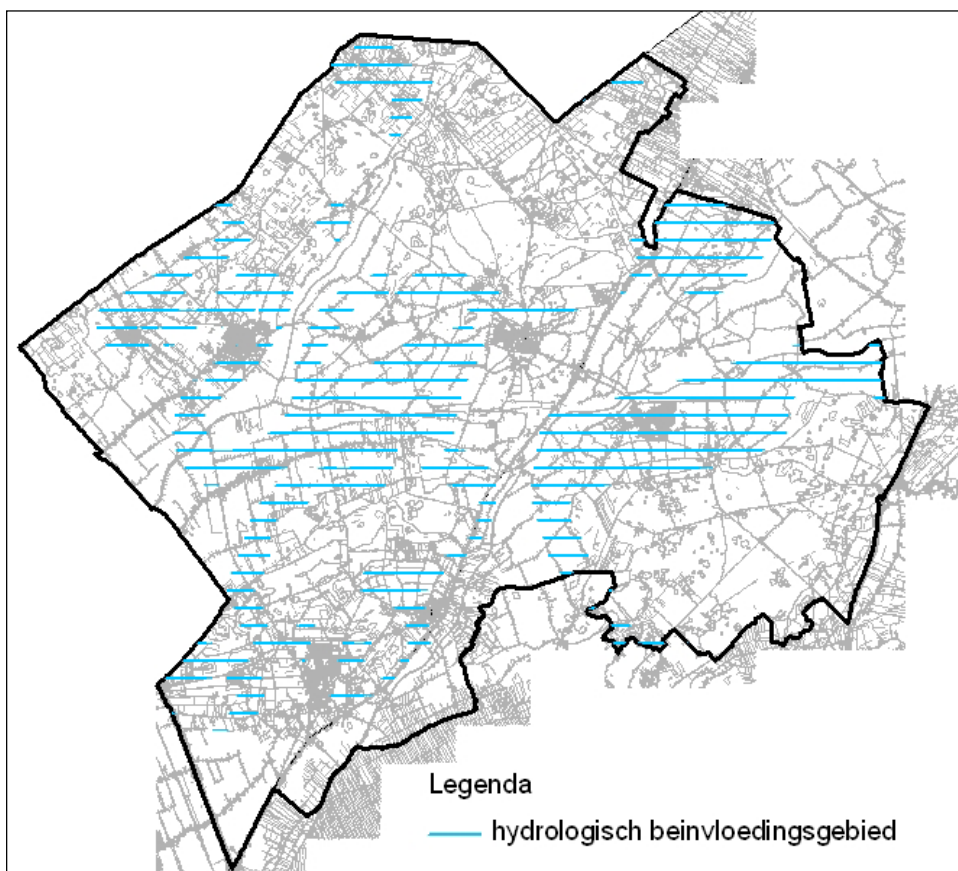
- alternatief landbouw, waarbij de maximale ontwikkelingsruimte van agrarische bedrijven als uitgangspunt wordt genomen;
- alternatief natuur, waarbij agrarische bedrijven in het geheel geen uitbreidingsruimte hebben en de beleidsopgave voor natuur maximaal wordt ingevuld.

5. 2. Water

5.2.1. Normstelling en beleid

Watertoets en waterbeleid algemeen

Water is één van de ordenende principes in het landelijk gebied. Bij de functietoekenning, de inrichting, het beheer en het gebruik van de fysieke omgeving, moet worden uitgegaan van de eigenschappen en potenties van het watersysteem. Daarom is in de startbijeenkomst Waterbeleid in de 21e eeuw (WB21) in 2001 vastgelegd dat bij de totstandkoming van ruimtelijke plannen rekening moet worden gehouden met de belangen van het water.

Figuur 8. Hydrologische beïnvloedingsgebieden (Bron: POP II)

Op grond van het document *Waterbeleid in de 21^e eeuw* en het *Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW)* is de zogenaamde watertoets ingevoerd. Het doel van de Watertoets is waarborgen dat waterhuishoudkundige doelstellingen meer expliciet en op een evenwichtige wijze in beschouwing worden genomen bij alle waterhuishoudkundig relevante ruimtelijke plannen en besluiten. De 'winst' die wordt behaald bij de Watertoets, ligt bij de vroegtijdige betrokkenheid van de waterbeheerder en informatievoorziening.

Het primaat voor het waterbeheer in de gemeente Westerveld ligt bij het Waterschap Reest en Wieden. Het POP II en het waterbeheerplan van het Waterschap Reest en Wieden zijn sturend voor dit bestemmingsplan. Daarnaast geeft ook de Kaderrichtlijn Water richting aan dit bestemmingsplan. Onderstaand wordt kort ingegaan op de uitgangspunten die uit dit beleid volgen.

POP II

In het POP II worden op het gebied van water hydrologische beïnvloedingsgebieden aangegeven. Dit zijn gebieden met verschillende functies, die op korte afstand van elkaar zijn gelegen, en conflicterende eisen stellen aan het grondwaterpeil (bijvoorbeeld landbouw en natuur). Deze gebieden zijn door het waterschap nader uitgewerkt en opgenomen in de Keur. In deze gebieden dient nadere afweging plaats te vinden ten aanzien van ontwikkelingen die het grondwaterpeil kunnen beïnvloeden. De hydrologische beïnvloedingsgebieden zijn opgenomen in figuur 8.

Waterbeheerplan Reest en Wieden

Het Waterschap Reest en Wieden heeft in het kader van het Waterbeheerplan een *Signaleringskaart Ruimte voor Water* opgesteld. De kaart - weergegeven in figuur 9 - sluit aan bij de werknormen uit het Nationaal Bestuursakkoord Water die zijn weergegeven in tabel 5. Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen zullen worden getoetst aan de hand van deze kaart. Zo zullen in de beekdalen alleen via compensatie grote kapitaalintensieve ontwikkelingen mogelijk zijn indien er bijvoorbeeld sprake is van zwaarwegend maatschappelijk belang. In de natuurlijke laagten van het beekdal zal voor nieuwe ontwikkelingen geen ruimte zijn, ook niet na compensatie. Daarbij sluit het waterschap aan bij het beleid uit het POP II.

Het waterschap richt haar watersysteem zodanig in, dat in de beekdalen het grasland gevrijwaard blijft van water tot aan een extreme bui met een kans van eens in de 10 jaar. Binnen grasland geldt een maaiveldcriterium van 5%. Dit houdt in dat op 5% van het grasland geen garantie op het voorkomen van wateroverlast kan worden gegeven, omdat daar ook in minder extreme situaties water op het land kan staan. Voor de bebouwing in het gebied heeft het waterschap als basisuitgangspunt *eens in de honderd jaar*, aansluitend bij het Nationaal Beleid.

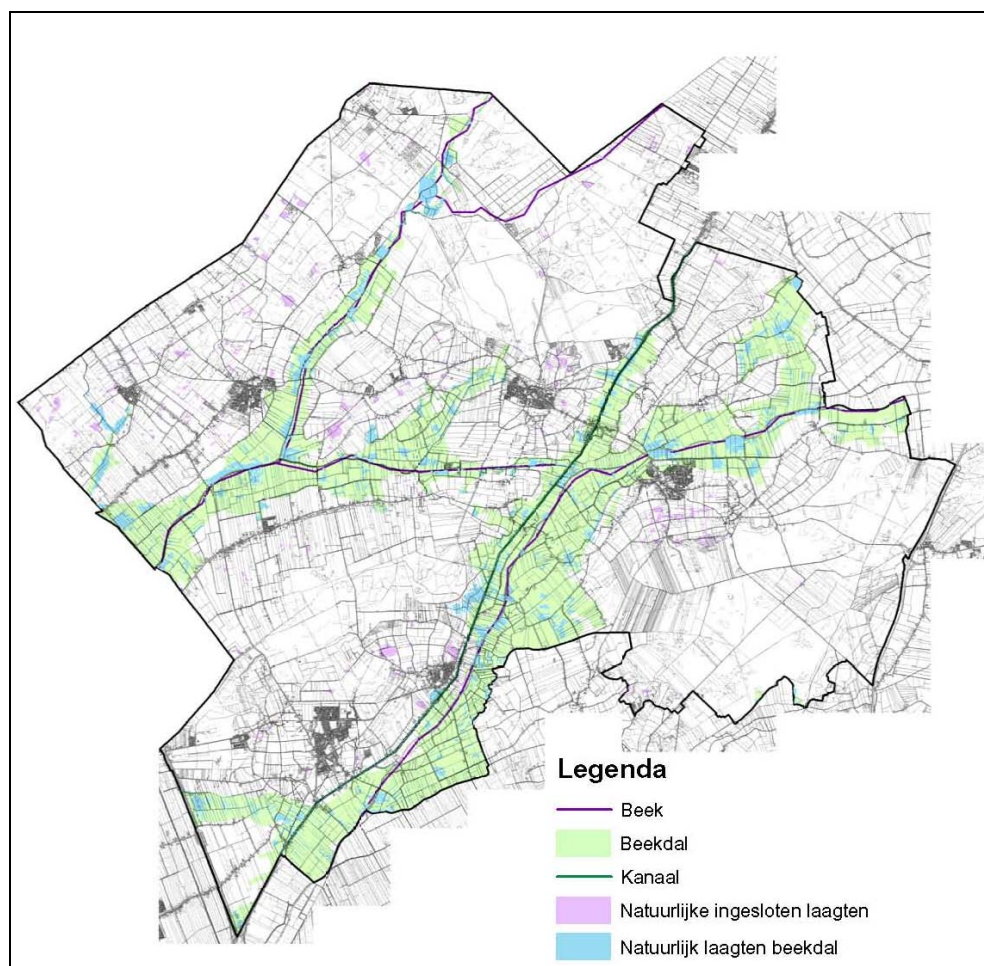
Vergunningenstelsel Keur

Het waterschap kent een vergunningenstelsel voor hoofdwatergangen en schouwsloten. Voor werkzaamheden binnen de onderhoudsvrije zone van 5 meter van hoofdwatergangen en schouwsloten, is een vergunning op grond van de keur van het waterschap noodzakelijk.

Nieuw verhard oppervlak

Het Waterschap Reest en Wieden gaat bij nieuw te verharden oppervlak uit van een maximale afvoer gebaseerd op de afvoercoëfficiëntenkaart van het waterschap, tot een maximum van 1,2 l/s/ha.

Vanuit de wateropgave uit WB21 geldt dat de Vledder Aa en Wapserveense Aa zijn aangewezen voor waterberging voor Steenwijk en Meppel.

Figuur 9. Signaleringskaart Ruimte voor Water (bron: Waterschap Reest en Wieden)

<i>Normklasse gerelateerd aan grondgebruikstype</i>	<i>Maaiveldcriterium</i>	<i>Basis werk criterium (l/jr)</i>
Grasland	5 %	1/10
Akkerbouw	1 %	1/25
Hoogwaardige land- en tuinbouw	1 %	1/50
Glastuinbouw	1 %	1/50
Bebouwd gebied	0 %	1/100
<i>Deze normen zijn uitgedrukt in de kans dat het peil van het oppervlaktewater het niveau van het maaiveld overschrijdt ('kans op inundatie vanuit oppervlakte'). Daarbij worden voor verschillende bestemmingen van de grond uiteenlopende normen gehanteerd (variërend van eens per honderd jaar voor bebouwd gebied tot eens per tien jaar voor weidegebied).</i>		

Tabel 5. Werknormen uit Nationaal Bestuursakkoord Water

Kaderrichtlijn Water

De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) richt zich op het verbeteren van de waterkwaliteit van (grensoverschrijdende) stroomgebieden, zowel in chemische als in ecologische zin. Het plangebied maakt deel uit van het stroomgebied van de Rijn. Voor dit stroomgebied wordt een beheersplan opgesteld dat in 2015 moet leiden tot een goede chemische en ecologische toestand van de hoofdwaters. Voor kunstmatige wateren geldt als doelstelling dat er een goed ecologisch potentieel wordt gerealiseerd.

5.2.2. Toetsing en uitgangspunten bestemmingsplan**Waterkwantiteit**

Uitgangspunt voor dit bestemmingsplan is om de bestaande afvoer en berging van afval- en regenwater te handhaven. Het plan beoogt immers geen directe wijzigingen in het watersysteem. Indien een wijzigingsplan of planherziening een toename van het verharde oppervlak (bijvoorbeeld door erfvergroting) mogelijk maakt, moet waterberging worden gecreëerd, bijvoorbeeld door het verbreden van de waterlopen. Onderhavige plan biedt wel directe mogelijkheden voor erfvergroting. Het is mogelijk dat bij een dergelijke erfvergroting (waarbij onverhard oppervlak wordt gewijzigd in verhard oppervlak) de geldende afvoernorm wordt overschreden. Dit heeft dan mogelijk (negatieve) gevolgen voor het watersysteem. Bij daadwerkelijke uitbreiding van het verhard oppervlak (erfuitbreiding) dient de norm ten aanzien van de afvoer van water te worden toegepast.

Natuurvriendelijke oevers

Een relatief eenvoudige maatregel in het kader van de Kaderrichtlijn Water die voor een aantal beken in Westerveld als effectief beoordeeld wordt, is de aanleg van natuurvriendelijke oevers. De gemeente wil de realisatie hiervan niet onnodig ingewikkeld maken. Daarom zal voor het realiseren van natuurvriendelijke oevers een strook van 10 meter breed aan weerszijden van de waterlopen die hiervoor zijn aangewezen worden opgenomen in het bestemmingsplan.

Binnen deze zone zal via wijziging omzetting naar water mogelijk zijn.

Binnen de gemeente Westerveld gaat het om de volgende waterlopen:

1. Dwingelerstroom, Oude Vaart;
2. Vledder Aa;
3. Wapserveense Aa, Kwasloot.

Overige uitgangspunten

In het kader van de planmer zullen effecten voor het watersysteem worden onderzocht. Mochten daaruit randvoorwaarden voor ontwikkelingen voortvloeien, dan zullen deze te zijner tijd in het ontwerpbestemmingsplan worden verwerkt.

5. 3. Natuur

5.3.1. Normstelling en beleid

In het bestemmingsplan dient rekening te worden gehouden met Europees en nationaal beleid en wetgeving ten aanzien van de natuurbescherming (zie ook paragraaf 4.1.3 en paragraaf 4.2.4). Uitgangspunt voor het bestemmingsplan is dat er geen strijdigheid ontstaat met het beleid en de wetgeving. Hierin wordt onderscheid gemaakt tussen gebiedsbescherming en soortbescherming.

Gebiedsbescherming

Ten aanzien van de gebiedsbescherming is op 1 oktober 2005 de nieuwe *Natuurbeschermingswet 1998* in werking getreden. In deze wet is de bescherming van natuurgebieden die zijn aangewezen onder de Europese Vogel- en Habitatrichtlijnen geregeld (de zogenaamde Natura 2000-gebieden). Daarnaast kunnen op grond van de *Natuurbeschermingswet* gebieden van nationaal belang worden aangewezen: beschermde natuurmonumenten.

Beheerplan voor Natura 2000-gebied

Voor de Natura 2000-gebieden zijn instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd. Dit zijn doelen op gebiedsniveau waarin wordt aangegeven hoe de aanwezige natuurdoelen in stand gehouden worden of hoe ze in de toekomst zijn te realiseren. De doelen zijn geformuleerd per habitattypen. De instandhoudingsdoelstellingen staan opgenomen in de aanwijzingsbesluiten en zijn opgenomen in bijlage 2 bij dit bestemmingsplan.

De Natuurbeschermingswet bepaald dat drie jaar na aanwijzing van een Natura 2000-gebied een beheerplan dient te worden vastgesteld. Het beheerplan wordt opgesteld in overleg met eigenaren, gebruikers, andere belanghebbenden en betrokken andere overheden. De looptijd van beheerplannen is maximaal zes jaar. Daarna kan het bevoegd gezag het plan verlengen of aanpassen. In een beheerplan staan onder andere de maatregelen die ervoor moeten zorgen dat de instandhoudingsdoelen worden gerealiseerd. In het beheerplan staat ook welke activiteiten in en rond het gebied geen effect hebben op de soorten en habitattypen waarvoor het gebied is aangewezen. Voor de activiteiten die in het beheerplan zijn beschreven is geen vergunning nodig op grond van de Natuurbeschermingswet 1998. Met het beheerplan krijgen beheerders, gebruikers en belanghebbenden dus meer duidelijkheid over de vraag welke activiteiten in het Natura 2000-gebied in geen geval zijn toegestaan zonder dat deze eerst getoetst zijn aan de Natuurbeschermingswet 1998 (Habitattoets).

Naar verwachting worden de beheerplannen in de provincie Drenthe medio 2010 worden vastgesteld.

Ten aanzien van nieuwe (ruimtelijke) ontwikkelingen in de omgeving van deze beschermde gebieden, dient te worden beoordeeld of deze ontwikkelingen "significant negatieve effecten" kunnen veroorzaken. Indien effecten niet kunnen worden uitgesloten, dient een vergunning op grond van de *Natuurbeschermingswet* te worden aangevraagd. Aan deze vergunning kunnen voorschriften worden verbonden. Voor activiteiten die in een beheerplan voor Natura 2000-gebied zijn opgenomen, hoeven geen vergunning worden aangevraagd.

Provinciaal Ammoniakbeleid (concept)

Bij de uitvoering van de *Natuurbeschermingswet* is stikstofdepositie in Nederland een belangrijk onderwerp. De provincie heeft in augustus 2009 nieuw beleid gepresenteerd ten aanzien van de uitstoot van ammoniak. Het beleid is gerelateerd aan de "kritische depositiewaarde", de drempelwaarde waarbij de natuur blijvend schade ondervindt. Ten aanzien van agrarische bedrijven binnen 3 km rond een Natura 2000-gebied gelden de volgende uitgangspunten:

- bij een verhoging van 1% ten opzichte van de kritische depositiewaarde, wordt geen vergunning geweigerd;
- bij een verhoging tussen de 1% en 50% moeten mitigerende maatregelen worden getroffen;
- bij een verhoging boven de 50% geldt dat een vergunning wordt geweigerd, tenzij de effecten zeer sterk beperkt kunnen worden.

Daarnaast geldt dat bij bestaande bedrijven met een "piekbelasting" (bedrijven binnen 3 km, die meer dan 50% van de kritische depositie veroorzaken), maatregelen zullen worden getroffen.

EHS

Naast gebieden die zijn aangewezen op grond van de *Natuurbeschermingswet* dient rekening te worden gehouden met het provinciale beleid ten aanzien van gebieden die zijn gelegen binnen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Voor ontwikkelingen binnen of nabij de EHS geldt het "nee tenzij-principe", hetgeen betekent dat ontwikkelingen geen afbreuk mogen doen aan de natuurlijke kenmerken van het gebied. Indien vernietiging of verstoring van de EHS plaatsvindt, kan een ontwikkeling slechts doorgang vinden indien de effecten worden gemitigeerd en gecompenseerd. De EHS moet er te allen tijde in saldo op vooruitgaan.

Soortbescherming

De bescherming van soorten vindt plaats via *Flora- en faunawet*. Op grond van deze wet mogen beschermde dieren en planten die in de wet zijn aangewezen, niet worden gedood, gevangen, verontrust, geplukt of verzameld en is het niet toegestaan dieren of hun verblijfplaatsen te beschadigen, vernielen of te verstoren. Onder voorwaarden is ontheffing van de verbodsbepalingen mogelijk. Voor soorten die staan vermeld op Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en een aantal Rode-Lijst-soorten zijn de voorwaarden voor ontheffing streng.

In een aantal gevallen is ontheffing in het geheel niet mogelijk en zullen voldoende mitigerende maatregelen moeten worden getroffen om overtreding van de *Flora- en faunawet* te voorkomen.

5.3.2. Toetsing en uitgangspunten bestemmingsplan

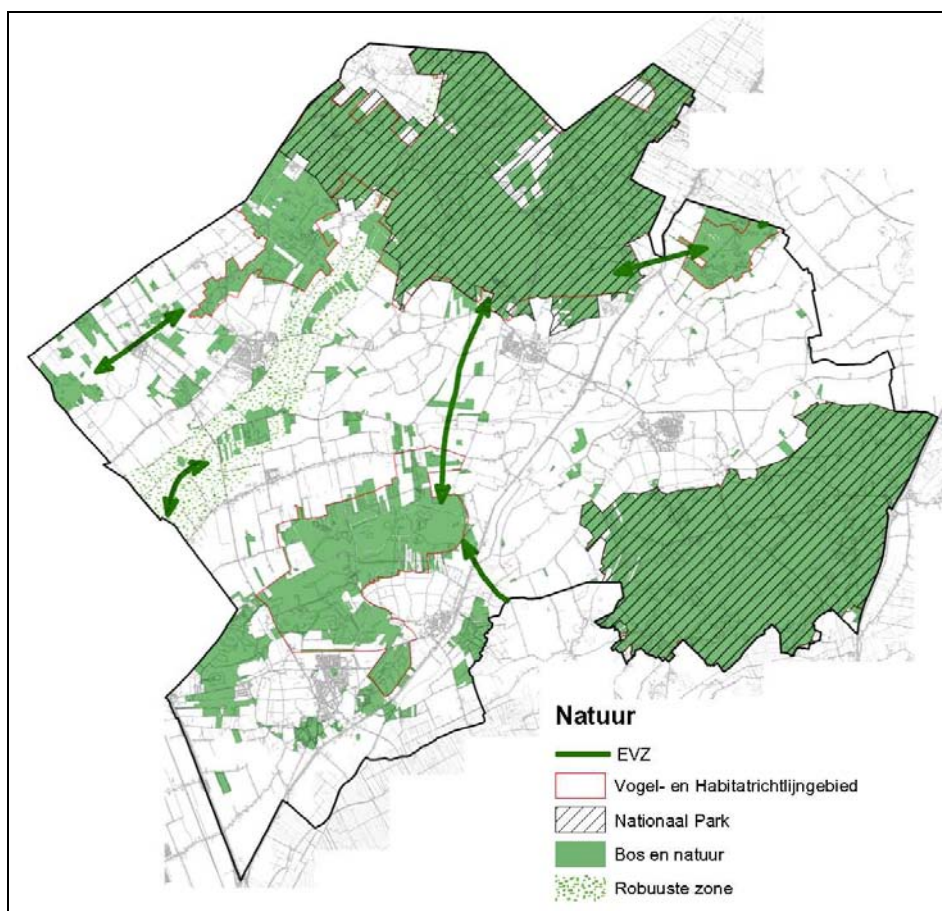
Gebiedsbescherming

In de gemeente Westerveld zijn de gebieden Drents-Friese Wold & Leggelderveld, Dwingelderveld en Havelte-Oost aangewezen als Natura 2000-gebied (zie figuur 10). Ten aanzien van Natura 2000-gebieden gelden instandhoudingsdoelstellingen die verband houden met de ecologische waarden van het gebied. In bijlage 2 worden de kenmerken van de genoemde Natura 2000-gebieden beschreven. Daarbij wordt ingegaan op de abiotische toestand en wat de kansen en knelpunten zijn voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen.

In het bestemmingsplan wordt geen specifieke regeling opgenomen voor de Natura 2000-gebieden. De bescherming van de natuurwaarden in de gebieden wordt namelijk al geregeld via de Natuurbeschermingswet. Wel is de begrenzing van de Natura 2000-gebieden in dit bestemmingsplan opgenomen als signaleringsfunctie. Nieuwe ontwikkelingen worden hierdoor ook getoetst aan de overige waarden van het gebied, zoals bijvoorbeeld de recreatieve waarde en de eventueel in het gebied gesitueerde agrarische bedrijven.

Ontwikkelingen buiten de Natura 2000-gebieden kunnen echter ook invloed hebben op de ecologische waarden binnen dit gebied. Mogelijke effecten van in het bestemmingsplan geboden ontwikkelingsruimte op Natura 2000-gebieden worden onderzocht in een planmerprocedure. Indien noodzakelijk, zal de ontwikkelingsruimte in het bestemmingsplan worden afgestemd op de uitkomsten van de planmer.

De bovengenoemde Natura 2000-gebieden maken tevens deel uit van de EHS. Daarnaast maken ook andere bos- en natuurgebieden, zoals aangewezen in het Gebiedsplan, deel uit van de EHS. Al deze gebieden worden met elkaar verbonden door middel van robuuste verbindingen en ecologische verbindingszones. In figuur 10 zijn de natuurgebieden in de gemeente Westerveld in beeld gebracht. Een aantal gebieden binnen de EHS is nu nog in gebruik als landbouwgrond. Binnen het bestemmingsplan wordt het via een wijzigingsbevoegdheid mogelijk gemaakt deze gronden op termijn te wijzigen in natuur.

Figuur 10. Natuurgebieden in Westerveld (bron: POP II)

Soortbescherming

Het bestemmingsplan is hoofdzakelijk conserverend van aard. Het bestemmingsplan bevat (beperkt) enige ontwikkelingsruimte bij bestaande agrarische bedrijven. Voor ontwikkelingen die verder gaan dan de gebruikelijk ontwikkelingsmogelijkheden op perceelsniveau, zijn in het plan diverse flexibiliteitsbepalingen opgenomen.

Omdat het voorliggende bestemmingsplan wel een aantal ontwikkelingen mogelijk maakt, maar deze ontwikkelingsruimte in de meeste gevallen niet of pas op de langere termijn zullen worden benut, heeft het weinig nut op dit moment gedetailleerd onderzoek te doen naar de aanwezigheid van beschermde planten en dieren. Voor wat betreft de soortenbescherming wordt derhalve gewerkt met de zogenaamde 'uitgestelde toets'. Dit betekent dat een beoordeling op grond van de *Flora- en faunawet* plaats vindt op het moment dat de ontwikkeling daadwerkelijk wordt mogelijk gemaakt, dat wil zeggen, bij het aanvragen van een bouwvergunning. Ontwikkelingen die mogelijk worden mogelijk gemaakt via flexibiliteitsbepalingen, kunnen op het moment dat gebruik wordt gemaakt van de ontheffings- of wijzigingsbevoegdheid, worden getoetst aan de *Flora- en faunawet*.

Een beoordeling op het moment dat activiteiten daadwerkelijk aan de orde zijn (en dus niet ten tijde van het maken van het bestemmingsplan) geeft het meest actuele en beschermingswaardige beeld.

Gelet op het feit dat het voorliggend bestemmingsplan in beginsel conserverend van aard is en er geen grootschalige ontwikkelingen zullen plaatsvinden, wordt het plan op het punt van soortbescherming uitvoerbaar geacht.

In het kader van de planmer zullen (op globaal niveau) de gevolgen van het bestemmingsplan voor de flora- en fauna in beeld worden gebracht. Indien hier concrete aandachtspunten uit volgen, zullen deze worden meegenomen bij het opstellen van het ontwerpbestemmingsplan.

Ecologisch onderzoek Altenburg & Wymenga

De gemeente Westerveld heeft aanvullend op de bestaande gegevens die aanwezig zijn een ecologisch onderzoek laten uitvoeren naar de aanwezige natuurwaarden in de gemeente. Als basis voor dit onderzoek zijn de ecologische gegevens van de provincie Drenthe gebruikt. De uitkomsten van het onderzoek gelden als onderbouwing voor de gebiedsindeling die wordt gehanteerd in dit bestemmingsplan.

Uit het rapport, dat is opgenomen in bijlage 4, blijkt dat naast de bestaande natuurwaarden in de gemeente ook enkele natuurplekjes aanwezig zijn. Het gaat hier voornamelijk om kleine terreinen, die gelegen zijn buiten de Ecologische Hoofdstructuur en die men kan beschouwen als waardevolle natuur. Door de onderlinge samenhang van de verschillende kleine gebieden, zijn ze als eenheid in het landschap voor veel diersoorten van groot belang. In dit bestemmingsplan krijgen de natuurplekjes daarom een natuurbestemming.

5. 4. Milieu

Het milieubeleid en de daarop gebaseerde regelgeving, spelen een steeds grotere rol bij het ruimtelijke ordeningsbeleid. Via beide beleidsterreinen is de bescherming van de kwaliteit van de (leef)omgeving gewaarborgd. Hoewel ruimtelijk- en milieubeleid ieder hun eigen werking hebben, liggen er op een aantal onderdelen ook relaties. Dit vraagt om een afstemming tussen de milieuwetgeving en het bestemmingsplan.

Uitgangspunt van het bestemmingsplan is dat rekening wordt gehouden met de beperkingen die voortvloeien uit de milieuwetgeving. Daarbij gaat het met name om de *Wet geluidhinder* (wegverkeerslawaaï en industrielawaai), de luchtkwaliteitseisen uit de *Wet milieubeheer*, de *Wet ammoniak en veehouderij* en het *Besluit externe veiligheid*. Tevens van belang in het landelijk gebied is de regelgeving ten aanzien van geurhinder, welke is vastgelegd in de *Wet geurhinder en veehouderij* en het *Besluit landbouw milieubeheer*.

5.4.1. Geluidhinder

Normstelling en beleid

De *Wet geluidhinder* ¹⁶⁾ heeft als belangrijkste doel het bestrijden en voorkomen van geluidhinder. Op grond van de wet zijn verschillende vormen van geluidhinder te onderscheiden die directe raakvlakken hebben met de ruimtelijke ordening. Zo dient onder meer ingevolge de *Wet geluidhinder* voorafgaand aan de vaststelling van een bestemmingsplan waarin nieuwe geluidsgevoelige objecten worden mogelijk gemaakt, te worden aangetoond of zij voldoen aan de normen uit de *Wet geluidhinder*.

Rond geluidbronnen met een grote geluidsuitstraling gelden geluidszones. In deze zones zijn de wettelijke regelingen van de *Wet geluidhinder* van toepassing. Binnen de zones gelden specifieke regels voor geluidsgevoelige bestemmingen zoals woningen, scholen, ziekenhuizen, etc. Met betrekking tot het landelijk gebied van Westerveld dient rekening te worden gehouden met het aspect 'wegverkeerslawaaï'.

Wegverkeerslawaaï

Op grond van de *Wet geluidhinder* hebben alle wegen een geluidzone, tenzij er sprake is van een woonerf, een 30-km/uur-gebied of een gemeentelijke geluidsniveaukaart waaruit blijkt dat de geluidsbelasting op 10 meter uit de as van de meest nabijgelegen rijstrook 48 dB of minder bedraagt. Ten aanzien van wegverkeerslawaaï is de voorkeursgrenswaarde 48 dB. De gemeente beschikt niet over een door de gemeenteraad vastgestelde geluidsniveaukaart. Dit houdt in dat alle wegen in principe geluidzoneplichtig zijn. Bovendien komen er in het buitengebied geen of weinig woonerven en 30-km/uur-gebieden voor.

Industrielawaaï

Ten aanzien van industrielawaaï geldt dat industrieterreinen waar inrichtingen voorkomen die 'in belangrijke mate geluidshinder' kunnen veroorzaken, dienen te worden gezoneerd. Buiten de geluidzone mag de geluidsbelasting niet hoger zijn dan 50 dB(A). Binnen de geluidzone mogen geen nieuwe geluidsgevoelige objecten mogelijk worden gemaakt, tenzij kan worden aangetoond dat zij kunnen voldoen aan de voorkeursgrenswaarde.

Toetsing en uitgangspunten bestemmingsplan

Wegverkeerslawaaï

Rondom de meeste wegen in het buitengebied is een geluidzone van kracht. Het gaat immers in veel gevallen om wegen met een maximumsnelheid van 50 km/uur of hoger. In het voorliggend bestemmingsplan worden echter geen nieuwe geluidsgevoelige objecten direct mogelijk gemaakt. Toetsing aan de *Wet geluidhinder* is derhalve niet noodzakelijk. Bestaande hindergevoelige functies in het bestemmingsplangebied betreffen voornamelijk woningen bij de agrarische bedrijven in het buitengebied.

¹⁶⁾ De gewijzigde *Wet geluidhinder* is op 1 januari 2007 in werking getreden.

Voor sommige wegen zijn in het verleden hogere grenswaarden van 55 en 60 dB aangevraagd. Deze situaties zullen in het bestemmingsplannen gehandhaafd blijven.

Ondanks het beleid van de gemeente nieuwe burgerwoningen in het buitengebied te weren, zijn er via flexibiliteitsbepalingen in het plan wel een aantal uitzonderingen mogelijk waardoor er nieuwe situaties in de zin van de *Wet geluidhinder* kunnen ontstaan. Het gaat om de volgende situaties:

- nieuwe compensatiewoning voortkomend uit de toepassing van de 'Ruimte voor ruimte'-regeling;
- woningen die gebouwd worden op een landgoed en woningen die worden gerealiseerd in een hoeveplan (alleen mogelijk door middel van planherziening);
- woningsplitsing van vrijkomende boerderijen vanaf 200 m² in meerdere wooneenheden.

De hierboven genoemde nieuwe ontwikkelingen zijn gekoppeld aan een ontheffings- dan wel een wijzigingsprocedure. Op het moment dat een nieuwe ontwikkeling zich gaat voordoen, zal getoetst worden aan het aspect 'wegverkeerslawaaï'. Daarbij dient te worden onderzocht of een ontwikkeling voldoet aan de voorkeursgrenswaarde van 48 dB. Indien dit niet het geval is, zal een procedure *Verzoek Hogere Waarden* moeten worden gevolgd. Uitgangspunt hierbij is dat de binnenwaarde niet hoger wordt dan 33 dB.

Toename van geluidhinder in de toekomst wordt in dit bestemmingsplan (waar mogelijk) beperkt. Van de wegen in het buitengebied is op de plankaart een dwarsprofiel opgenomen (pm), hetgeen inhoudt dat het profiel van de weg niet zonder meer mag worden veranderd en de bestaande geluidsgevoelige bebouwing langs de zoneplichtige wegen niet dichterbij de weg toe mag worden gebouwd. Van het dwarsprofiel mag slechts via een ontheffing worden afgeweken, mits er geen wezenlijke verandering in de geluidssituatie optreedt en de verkeersveiligheid niet onevenredig zal worden aangetast. In de regels zijn de randvoorwaarden opgenomen om te voorkomen dat dichterbij de weg wordt gebouwd.

Industrielawaai

In of nabij het plangebied zijn geen industrieterreinen gelegen waar op grond van de *Wet geluidhinder* een geluidszone van kracht is. Zodoende heeft het aspect 'industrielawaai' geen gevolgen voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan.

5.4.2. Luchtkwaliteit

Normstelling en beleid

Sinds 15 november 2007 is de vernieuwde regelgeving voor luchtkwaliteit in de *Wet Milieubeheer* in werking getreden. De wet is enerzijds bedoeld om de negatieve effecten op de volksgezondheid aan te pakken als gevolg van te hoge niveaus van luchtverontreiniging.

Anderzijds heeft de wet tot doel mogelijkheden te creëren voor ruimtelijke ontwikkeling, ondanks overschrijdingen van de Europese grenswaarden voor luchtkwaliteit.

De *Wet Milieubeheer* voorziet onder meer in een gebiedsgerichte aanpak van de luchtkwaliteit via het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL). De programma-aanpak zorgt voor een flexibele koppeling tussen ruimtelijke activiteiten en milieugevolgen. Luchtkwaliteitseisen vormen onder de *Wet luchtkwaliteit* geen belemmering voor ruimtelijke ontwikkeling als:

- er geen sprake is van een feitelijke of dreigende overschrijding van een grenswaarde;
- een project, al dan niet per saldo, niet tot een verslechtering van de luchtkwaliteit leidt;
- een project is opgenomen in een regionaal programma van maatregelen of in het NSL;
- een project 'niet in betekenende mate' bijdraagt aan de luchtverontreiniging.

Van bepaalde projecten met getalsmatige grenzen is vastgesteld dat deze 'niet in betekenende mate' bijdragen aan de luchtverontreiniging. Projecten die 'niet in betekenende mate' bijdragen aan de luchtverontreiniging zijn onder andere:

- woningbouwlocaties met niet meer dan 1500 nieuwe woningen bij één ontsluitingsweg en 3000 nieuwe woningen bij twee ontsluitingswegen;
- kantoorlocaties met een bruto vloeroppervlak van niet meer dan 100.000 m² bij één ontsluitingsweg en 200.000 m² bij twee ontsluitingswegen;
- bepaalde landbouwinrichtingen.

Toetsing en uitgangspunten bestemmingsplan

Voor wat betreft de in en rond het plangebied optredende emissie, kan opgemerkt worden dat de in het bestemmingsplan voorgestane ontwikkelingen, zoals bijvoorbeeld nieuwe compensatiewoningen, vergroting van het agrarische bouwvlak, intensieve veehouderij en het splitsen van voormalige agrarische bedrijven naar meerdere woningen, geen zodanige nieuwe luchtverontreiniging toe zullen voegen dat daardoor grenswaarden zouden kunnen worden overschreden. Op het bestemmingsplan is derhalve het Besluit en de Regeling 'niet in betekenende mate' van toepassing.

De provincie Drenthe heeft in 2006 het *rapport Luchtkwaliteit* vastgesteld. Uit het rapport blijkt dat in 2006 de normen uit het *Besluit luchtkwaliteit* 2005 in geheel Drenthe, en daarmee in Westerveld, niet zijn overschreden. Zodoende is ter plaatse van het plangebied sprake van een goed woon- en leefklimaat uit het oogpunt van luchtkwaliteit.

5.4.3. Milieuhinder agrarische bedrijvigheid

Normstelling en beleid

Voor de agrarische bedrijven zijn verschillende landelijke wetten en richtlijnen van belang. Zaken die hierbij een rol spelen zijn:

- de afstand van agrarische bedrijven tot gevoelige functies (woningen, bos- en natuurgebieden). Dit in verband met stankhinder en voor verzuring gevoelige gebieden;
- het beleid ten aanzien van de nieuwvestiging en uitbreiding intensieve veehouderijbedrijven;
- de plaatsing van mestopslagplaatsen, opslag en/of gebruik van gronden voor kuil en dergelijke.

Beleid hiervoor is onder meer geformuleerd in de *Wet ammoniak en veehouderij*, de *Wet geurhinder en veehouderij* en het *Besluit landbouw milieubeheer*.

Wet ammoniak en veehouderij (Wav)

Met de Wet ammoniak en veehouderij wordt ter bescherming van zeer kwetsbare natuur een aanvullend zoneringsbeleid gevoerd. De Wet Ammoniak en Veehouderij is gewijzigd in mei 2007 en geeft een ruimere ammoniakemissie aan dan voorheen. De kwetsbare gebieden zijn gewijzigd naar zeer kwetsbare gebieden en hiervoor is een nieuwe zonering aangegeven. Het ammoniakplafond voor veehouderijen is omhoog gegaan.

De provincie Drenthe heeft een aantal gebieden aangewezen als 'voor verzuring gevoelig gebied'. Ook binnen de gemeente Westerveld komen gevoelige gebieden voor, zie hiervoor de Wav-kaart van POP II. Binnen een zone van 250 m om een kwetsbaar natuurgebied is nieuwvestiging van veehouderijen niet mogelijk (uitgezonderd veehouderij ten behoeve van natuurbeheer). Uitbreiding van bestaande veehouderijen is ook beperkt: ruimtelijk waar het gaat om bouwmogelijkheden van veestallen en milieuhygiënisch tot een emissieplafond c.q. een maximale omvang van de rundveestapel.

De Wet geurhinder en Veehouderij

De Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) vormt vanaf 1 januari 2007 het toetsingskader voor de milieuvergunning, als het gaat om geurhinder vanwege dierenverblijven van veehouderijen. De nieuwe wet bepaalt op welke manier geur (stank) van veehouderijstallen in de milieuvergunning moet worden beoordeeld. Uitgangspunten bij de nieuwe wet zijn dat aan de ene kant de uitbreidingsmogelijkheden van de veehouderijsector niet in gevaar komen, maar ook dat woningen en recreatiewoningen optimaal tegen geurhinder worden beschermd.

In deze wet zijn voor bepaalde typen dieren geurnormen opgenomen. Deze normen zijn uitgedrukt in odeur units per kubieke meter. Een belangrijke inhoudelijke wijziging in de wet is dat onderscheid wordt gemaakt tussen de maximaal toegestane geurbelasting binnen en buiten de bebouwde kom en concentratie en niet-concentratiegebieden.

Ten aanzien van dieren waarvoor geen geurnorm is vastgesteld, gelden vaste afstanden. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen geurgevoelige objecten in de bebouwde kom en daarbuiten. Gemeenten kunnen bij verordening afwijken van de geurnormen en vaste afstanden uit de wet. Hiervoor geldt een in de wet vastgelegde bandbreedte.

De *Wet geurhinder en veehouderij* regelt ook hoe om te gaan met voormalige agrarische bedrijfswoningen. Als een agrarisch bedrijf wordt beëindigd en een nieuwe bestemming krijgt, dan zal voor het voormalige agrarische bedrijf de regeling gelden van een agrarisch bedrijf. Zo kan een voormalig agrarisch bedrijf de overgebleven agrarische bedrijven in de omgeving niet beperken in de bedrijfsvoering.

Besluit landbouw milieubeheer

Op kleinschalige veehouderijen en akkerbouwbedrijven is het *Besluit landbouw milieubeheer* van toepassing. In het besluit zijn afstanden opgenomen die tussen landbouwinrichtingen en geurgevoelige objecten moeten worden aangehouden. Deze afstanden zijn afhankelijk van het type omgeving en van het type gevoelig object. Daarnaast zijn de afstanden bij inrichtingen waar landbouwhuisdieren worden gehouden, groter dan bij akkerbouwbedrijven.

Geurgebiedsvisie gemeente Westerveld (concept)

Door een hoge mate van functiemenging in landelijke kernen en bebouwingslinten leveren de wettelijke afstanden vaak knelpunten op voor de realisatie van nieuwe geurgevoelige functies of de uitbreiding van veehouderijen.

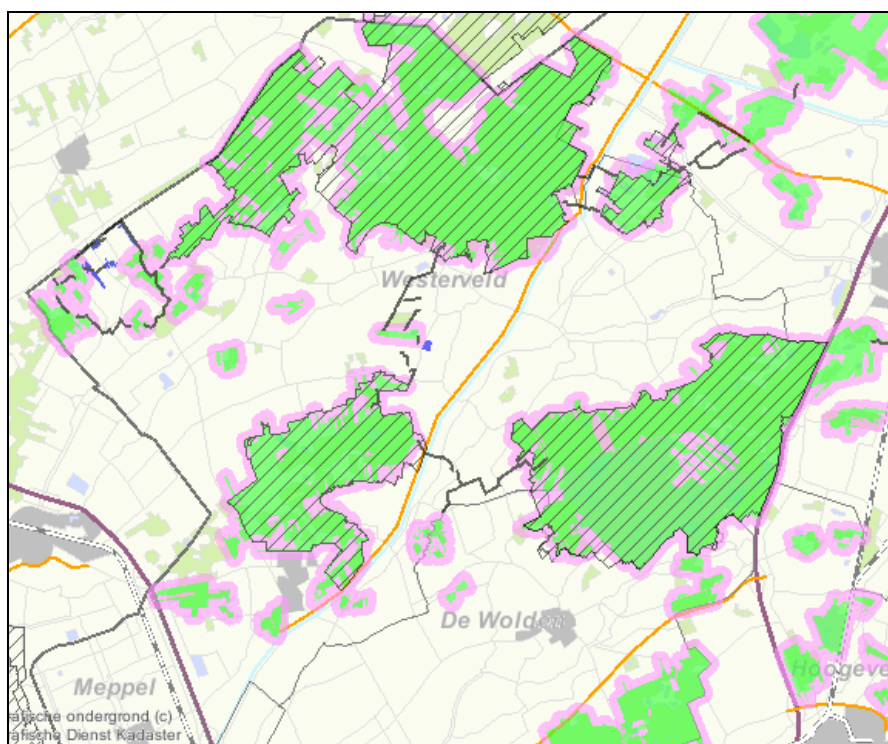
Op grond van een geurgebiedsvisie ¹⁷⁾ werkt de gemeente Westerveld aan het opstellen van een geurverordening. Uit de conceptverordening blijkt dat er aangepaste vaste afstanden zullen worden toegepast tussen geurhinderlijke en geurgevoelige objecten. De nieuwe afstanden zullen afhankelijk zijn van het aantal dieren dat bij de inrichting wordt gehouden, het type gebied (woonkernen of buitengebied), het karakter van dit gebied (type woonkern, verwevingsgebied of landbouwontwikkelingsgebied) en de vraag of het gaat om uitbreiding van bestaande stallen, nieuwbouw van stallen of nieuwvestiging van een agrarisch bedrijf.

Toetsing en uitgangspunten bestemmingsplan

Ammoniak en veehouderij

In het plangebied komen gebieden voor die kunnen worden aangemerkt als zeer kwetsbaar gebied in de zin van de *Wet ammoniak en veehouderij* (zie groene gekleurde gebieden op onderstaande figuur). In een zone van 250 m rond deze gebieden zijn geen nieuwe veehouderijen toegestaan. Uitbreidingen zijn slechts in een zeer beperkt aantal gevallen mogelijk. De wet wordt echter geregeld via milieuvergunningen en levert daardoor geen concrete uitgangspunten voor dit bestemmingsplan op.

¹⁷⁾ *Geurgebiedsvisie*, ten behoeve van de verordening geurhinder en veehouderij voor de gemeente Westerveld, rapport en aanbevelingen (concept) , SRE Milieudienst, 15 december 2009.

Figuur 11. Kaartje Wet ammoniak en veehouderij (Bron: POP II)

Agrarische bedrijven en geurhinder

In het plangebied komen veel melkveehouderijen voor waarop de vaste afstanden uit de *Wet geurhinder en veehouderij* of het *Besluit landbouw milieubeheer* van toepassing zijn. Deze afstanden zullen worden vervangen door afstanden uit de gemeentelijke geurverordening. Bij deze bestaande veehouderijen zijn beperkt uitbreidingsmogelijkheden toegestaan. Hiervoor zijn in de regels voorwaarden opgenomen. Bij uitbreiding dient rekening te worden gehouden met de afstanden uit de geurverordening. Om de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan te kunnen waarborgen, dient de geurverordening te worden vastgesteld voordat het ontwerpbestemmingsplan ter inzage wordt gelegd.

In het bestemmingsplan zijn tevens mogelijkheden opgenomen voor uitbreiding van intensieve veehouderij. Dergelijke bedrijven, waarop de geurnormen uit de *Wet geurhinder en veehouderij* van toepassing zijn, dienen een milieuvergunning aan te vragen. Geurhinder van intensieve veehouderijen wordt derhalve in de milieuvergunning geregeld. Bij realisatie van geurgevoelige objecten in de omgeving van intensieve veehouderijen dient rekening te worden gehouden met de geurbelasting die geldt op grond van de vergunde situatie bij deze bedrijven. Dergelijke objecten - zoals recreatiewoningen - zijn slechts bij wijziging toegestaan, zodat toetsing aan het aspect geurhinder plaatsvindt op het moment dat er van de wijzigingsbevoegdheid gebruik wordt gemaakt. Het plan is daarmee uitvoerbaar op het punt van geurhinder.

5.4.4. Externe veiligheid

Normstelling en beleid

Risicovolle inrichtingen

Met ingang van 27 oktober 2004 is het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi) in werking getreden. In dit besluit worden grenzen gesteld aan de risico's van inrichtingen voor (externe) objecten in de omgeving. De risico's worden daarbij op twee manieren gemeten: het plaatsgebonden risico (PR) voor individuen en groepsrisico (GR) voor groepen mensen.

Ten aanzien van het plaatsgebonden risico geldt voor nieuwe situaties een grenswaarde van 10^{-6} per jaar. Dit betekent dat de overlijdenskans van een persoon die onafgebroken op dezelfde plaats verblijft, niet groter mag zijn dan één op de miljoen per jaar. Voor bepaalde inrichtingen zijn in de Regeling externe veiligheid inrichtingen (Revi) vaste afstanden tot gevoelige functies vastgelegd. Nieuwe ontwikkelingen mogen binnen de zonering rond een inrichting niet plaatsvinden.

Het groepsrisico betreft de kans dat groepen omwonenden van een bepaalde risico-opleverende activiteit dodelijk getroffen kunnen worden door een ongeval. Daarbij is relevant hoeveel mensen op welke plaats in de omgeving van de bron aanwezig kunnen zijn. Hoe meer mensen rond een bron wonen of werken, hoe groter het groepsrisico. De norm van het groepsrisico is afhankelijk van het aantal eventuele dodelijke slachtoffers en bedraagt 10^{-5} /jaar voor 10 doden, 10^{-7} /jaar voor 100 doden, 10^{-9} /jaar voor 1000 doden, etc.

Indien een ruimtelijk plan leidt tot de toename van het GR dient het bevoegd gezag een afweging te maken ten aanzien van het GR. Verplichte onderdelen die bij de verantwoording van het groepsrisico moeten worden betrokken zijn:

- de dichtheid van personen in het invloedsgebied;
- de hoogte van het groepsrisico en eventuele veranderingen daarin;
- de mogelijkheden tot beperking van het groepsrisico;
- de mogelijkheden om de ramp te beperken;
- de mogelijkheden tot zelfredzaamheid.

Volgens artikel 13 lid 3 van het Bevi is het bevoegd gezag wettelijk verplicht met betrekking tot het groepsrisico een advies van de Regionale brandweer te vragen. Het bevoegd gezag maakt vervolgens een bewuste keuze omtrent de verantwoording van het groepsrisico.

Vervoer van gevaarlijke stoffen

Het afwegingskader voor ruimtelijke ontwikkelingen nabij routes waarover gevaarlijke stoffen worden vervoerd is vastgelegd in de *Circulaire risico-normering vervoer van gevaarlijke stoffen (2004)*. Dit afwegingskader is volledig in overeenstemming met het Bevi. Er geldt dezelfde grenswaarde voor het plaatsgebonden risico en tevens een verantwoordingsplicht voor het groepsrisico.

Ten aanzien van het vervoer van gevaarlijke stoffen door buisleidingen gelden de *Circulaire zonering langs hogedruk aardgastransportleidingen* en de *Circulaire voor brandstoffen uit K1-, K2- en K3-categorie*. Op grond van dit beleid gelden er toetsings- en bebouwingsafstanden ten opzichte van leidingen. Er wordt echter gewerkt aan het vaststellen van een AmvB, waarmee het afwegingskader zal aansluiten bij het Bevi.

Toetsing en uitgangspunten bestemmingsplan

Risicovolle inrichtingen

In het plangebied en de omgeving daarvan komt een aantal risicovolle activiteiten en risicobronnen voor die vallen onder de werking van het Bevi en het Revi. Het gaat om een zestal LPG-tankstations:

- V.o.f. Garage Menger te Frederiksoord;
- Fa. Koops en Zn te Havelte;
- Tankstation Blok v.o.f. te Dieverbrug;
- Autobedrijf Chatelain te Dwingeloo;
- Tankstation Paardeweide te Darp;
- Tankstation Bovenboer te Nijeveen, gemeente Meppel (ligt net buiten de grens van de gemeente).

Behalve voor het tankstation Paardeweide en Bovenboer, geldt voor deze LPG-tankstations een PR 10^{-6} -contour van 45 m ten opzichte van het vulpunt. Bij tankstation Paardeweide geldt een 10^{-6} -contour van 35 m en voor het tankstation Bovenboer geldt een 10^{-6} -contour van 110 m. Voor alle tankstations geldt dat het invloedsgebied van het GR tot 150 m van het vulpunt reikt.

Daarnaast worden bij de volgende inrichtingen gevaarlijke stoffen opgeslagen:

- gasbehandelingsinstallatie Nijensleek 1 te Nijensleek;
- bosbad Vledder te Vledder;
- zwembad De Kerkvlekken te Havelte;
- camping Groot Bartje te Zorgvlied;
- camping 'd' Olde Lantschap' te Wateren;
- camping 'Hoeve aan de Weg' te Oude Willem;
- bosbad 'De Paasbergen' te Dwingeloo;
- hotel de Börken te Dwingeloo;
- vakantiepark De Wiltzangh te Ruinen.

Tevens ligt in Westerveld in Darp de Johannes Postkazerne. In de buurt van deze kazerne ligt een munitieopslag waarvoor twee veiligheidszones gelden (zie onderstaande figuur). Binnen beide zones mogen geen kwetsbare en beperkt kwetsbare bestemmingen worden opgericht. In de zone welke het dichtst bij de inrichting is gelegen (zone A), mogen tevens geen agrarische bestemmingen worden gelegd waarbij meer dan incidentele aanwezigheid van personen vereist is.

Figuur 12. Veiligheidszones Johannes Postkazerne (bron: www.risicokaart.nl)

Binnen de gemeentegrens vallen ook een laagvliegroute en een -gebied voor helikopters, waarvoor een aanvullende bestemming is opgenomen op de kaart.

In het bestemmingsplan worden geen nieuwe risicovolle inrichtingen mogelijk gemaakt. Bestaande risicovolle inrichtingen worden bestemd conform de bestaande situatie. Het plan maakt bij recht slechts uitbreiding van bestaande agrarische bedrijven mogelijk. Dergelijke uitbreidingen kunnen worden aangemerkt als beperkt kwetsbare objecten in de zin van het Bevi. De uitbreidingsmogelijkheden liggen te allen tijde buiten de PR 10^{-6} -contour van risicovolle inrichtingen en voldoen daarmee aan de richtwaarden. De uitbreidingen leiden niet tot een toename van het groepsrisico.

Vervoer van gevaarlijke stoffen

De N371, die midden door de gemeente loopt, wordt gebruikt als route voor gevaarlijke stoffen. Daarnaast worden de wegen A32 en A28, die respectievelijk langs de zuidwest en oostzijde van de gemeente liggen, tevens gebruikt als route voor gevaarlijke stoffen.

Voor alle drie de wegen is de 10^{-6} -risicocontour kleiner dan 25 m gemeten vanuit de as van de weg. Daarnaast ligt het groepsrisico voor de drie wegen lager dan de oriëntatiewaarde (bron: Risico-atlas wegtransport gevaarlijke stoffen, 24 maart 2003). De N371, de A32 en de A28 leveren voor externe veiligheid zodoende geen belemmeringen op.

Vervoer van gevaarlijke stoffen over het spoor en over het water, komt in de omgeving van het plangebied niet voor.

Door het plangebied loopt een aantal aardgastransportleidingen. Het gaat om de leidingen in de onderstaande tabel. Eén leiding - een aardgastransportleiding - bestaat uit meerdere onderdelen (onder andere N-521-45-KR) en loopt langs de noordzijde van het plangebied en verlaat het gebied parallel aan de N371 naar de gemeente Midden-Drenthe. Aan de westzijde van het plangebied loopt een leiding van Vermilion Oil & Gas Netherlands naar de gasbehandelingsinstallatie aan de Nijensleek 1. In het zuiden van het plangebied loopt een aardgastransportleiding vanaf Steenwijk naar het gasontvangststation tussen Darp en Havelte. Uit onderstaande tabel blijkt dat op grond van het huidige beleid slechts beperkte veiligheidsafstanden gelden (toetsingsafstand en bebouwingsafstand). Deze afstanden leveren geen belemmeringen op voor de in het plan opgenomen uitbreidingsmogelijkheden. Bij toekomstige ontwikkelingen zal tevens rekening moeten worden gehouden met het invloedsgebied van het GR.

naam leiding	druk, diameter	toetsingsafstand (m)	bebouwingsafstand (m)	10 ⁻⁶ -contour (m)	invloedsgebied GR (m)
N-521-45-KR	40 bar, maximaal 6 inch	20	4	0	70
07-NSL1-6-S-5002	89 bar, 6 inch	maximaal 22	5	11	-
N-500-15-KR	40 bar, 6 inch	20	4	0	70

Tabel 6 Leidinggegevens binnen het plangebied (bron: www.risicokaart.nl)

De leidingen in het plangebied zullen op de verbeelding worden opgenomen en worden voorzien van een dubbelbestemming. Door de dubbelbestemming te koppelen aan een bouwverbod en een aanlegvergunningstelsel, wordt voorkomen dat de leiding wordt beschadigd.

Conclusie externe veiligheid

Het bestemmingsplan leidt niet tot een overschrijding van de grenswaarde voor het PR en heeft geen gevolgen voor de hoogte van het GR. Zodoende wordt het plan op het punt van externe veiligheid uitvoerbaar geacht. Momenteel wordt gewerkt aan een externe veiligheidsbeleidsplan 2010-2014, waarmee aansluiting wordt gezocht bij het provinciaal beleid.

5.4.5. Bodem

Normstelling en beleid

Met het oog op een goede ruimtelijke ordening dient in geval van ruimtelijke ontwikkelingen te worden aangetoond dat de bodem geschikt is voor het beoogde functiegebruik. Ter plaatse van locaties die verdacht worden van bodemverontreiniging, moet verkennend bodemonderzoek uit worden gevoerd.

Toetsing en uitgangspunten bestemmingsplan

Het Bestemmingsplan Buitengebied kent een overwegend conserverend karakter. Met het plan worden geen grootschalige ontwikkelingen mogelijk gemaakt waarbij de bodem een belemmering kan vormen voor de uitvoerbaarheid van het plan. Bij de beperkte ontwikkelingen die wel rechtstreeks mogelijk worden gemaakt, zal bij de bouwaanvraag verkennend bodemonderzoek moeten worden uitgevoerd. Ter plaatse van deze uitbreidingsmogelijkheden zijn geen verontreinigende activiteiten bekend die de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan in de weg staan.

5. 5. Archeologie**5.5.1. Normstelling en beleid*****Rijksbeleid***

Ter implementatie van het Verdrag van Malta in de Nederlandse wetgeving is op 1 september 2007 de *Wet op de archeologische monumentenzorg* (Wamz) in werking getreden. Deze nieuwe wet maakt deel uit van de (gewijzigde) *Monumentenwet*. De kern van Wamz is dat wanneer de bodem wordt verstoord, de archeologische resten intact moeten blijven. De Wamz verplicht gemeenten bij het opstellen van bestemmingsplannen rekening te houden met de in hun bodem aanwezige waarden. Naast het inventariseren van de te verwachten archeologische waarde, zal het bestemmingsplan uiteindelijk, indien nodig (en mogelijk), een bescherming moeten bieden voor waardevolle gebieden. Dit kan bijvoorbeeld door middel van een aanlegvergunningstelsel.

Provinciaal beleid Drenthe

De archeologische waarden in de provincie Drenthe zijn vastgelegd op een Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW). De reeds gewaardeerde gebieden met archeologische waarden zijn op de Archeologische Monumentenkaart (AMK) aangeduid.

Ten aanzien van deze archeologische waarden hanteert de provincie een onderzoeksplicht. Op grond van inhoudelijke overwegingen en expert judgement hanteert de provincie Drenthe een vrijstellingsmogelijkheid voor projecten met een oppervlakte kleiner dan 500 m². Daarbij dienen de volgende uitgangspunten te worden gehanteerd:

- het gaat om het totaal aan te verstoren bodemoppervlak binnen een plangebied of bouwblok van een samenhangend project dat niet opgedeeld kan worden in deelsluitwerkingen;
- de vrijstelling geldt voor gebieden met een lage (alleen beekdalen), middelhoge en hoge archeologische verwachtingswaarde, zoals aangegeven op de IKAW, tenzij binnen een afstand van 50 meter een AMK-terrein aanwezig is;
- de vrijstelling geldt niet voor bekende vindplaatsen die op de AMK van Drenthe staat aangegeven; uitzondering hierop zijn de historische kernen die op de AMK staan aangegeven als 'terrein van hoge archeologische waarde'. Voor deze terreinen is een vrijstelling van 70 m² mogelijk.

Archeologisch onderzoek is niet vereist als het gaat om herbouw met dezelfde maatvoering als het oorspronkelijke bouwwerk, dat wil zeggen dat de funderingen dezelfde horizontale en verticale afmetingen hebben of wanneer werkzaamheden vergunningsvrij kunnen worden uitgevoerd.

Indien de provinciale ontheffingsbevoegdheid niet van toepassing is op de voorgenomen bodemverstoring, moet door de veroorzaker inventariserend archeologisch veldonderzoek worden uitgevoerd. Dit onderzoek kan aangeven of het gebied vrij van archeologie is of dat er waarden zijn waar rekening mee dient worden gehouden.

Gemeentelijk archeologiebeleid

Tijdens het opstellen van dit bestemmingsplan is door RAAP een archeologische verwachtingen- en beleidsadvieskaart voor de gemeente opgesteld¹⁸⁾. Het beleid uit dit document zal op termijn het provinciaal archeologiebeleid gaan vervangen. Naar verwachting wordt het beleid in 2010 vastgesteld.

5.5.2. Toetsing en uitgangspunten bestemmingsplan

Uitgangspunt voor het bestemmingsplan is het veiligstellen van de aanwezige (en aangetoonde) en de te verwachten archeologische waarden. Conform het Verdrag van Malta dient gestreefd te worden naar het behoud van archeologische resten in de archeologische verwachtingszones.

Op de AMK zijn de bekende waarden aangegeven. Er is sprake van vier niveaus: terreinen 'van zeer hoge archeologische waarde' (al dan niet beschermd), 'van hoge archeologische waarde', 'van waarde' en 'van archeologische betekenis'. De twee hoogste niveaus worden gekarakteriseerd als behoudenswaardig. Uitgezonderd zijn de archeologische monumenten die krachtens de Monumentenwet zijn beschermd.

Met name in het gebied Havelte-Oost worden archeologische monumenten van alle niveaus aangetroffen. In het Wester- en Oosterzand wordt een groot aaneengesloten archeologisch monument van archeologische betekenis aangetroffen. Verder liggen er verspreid over de gemeente diverse kleinere archeologische monumenten (zie figuur 4).

De te verwachten waarden zijn aangegeven op de IKAW. De te verwachten waarden zijn ingedeeld in gebieden met een hoge, middelhoge en een lage verwachting. De archeologische verwachtingswaarde varieert globaal van hoog op de hogere zandgronden tot laag in de beekdalen (zie figuur 5).

Aan de archeologische waarden is geen regeling gekoppeld in dit bestemmingsplan. Nieuwe ontwikkelingen zullen worden getoetst aan het rapport van RAAP, de archeologische verwachtingen- en beleidsadvieskaart.

¹⁸⁾ G. Aalbersberg (2009) Gemeente Westerveld: een archeologische verwachtingen- en beleidsadvieskaart. RAAP-rapport 2021 (conceptversie). RAAP Archeologisch Adviesbureau BV, Weesp.

6. PLANUITGANGSPUNTEN

6. 1. Inleiding

Op basis van de reeds omschreven huidige situatie in het buitengebied van Westerveld, het geldende beleidskader en de in grote lijnen in de Nota van Uitgangspunten geformuleerde uitgangspunten, worden in dit hoofdstuk de uitgangspunten voor het voorliggende bestemmingsplan geformuleerd. De uitgangspunten vormen de basis voor de juridische regelingen zoals die in de regels worden vastgelegd. Gezien de systematiek van het bestemmingsplan komen, na de algemene uitgangspunten, eerst de uitgangspunten ten aanzien van de basisfuncties aan de orde en vervolgens de uitgangspunten ten aanzien van de overige functies.

6. 2. Algemene uitgangspunten

Functionele benadering buitengebied

Uit de beschrijving van de systematiek in hoofdstuk 2 is gebleken dat het buitengebied van Westerveld ruimte biedt aan de basisfuncties (landschap, landbouw, natuur en water) en de toegevoegde functies (wonen, werken en recreatie). De waarden die aan deze functies worden toegekend en de onderlinge relaties verschillen per gebied. Het is dan ook noodzakelijk belangen af te wegen. Soms gaat de ontwikkeling van de ene functie ten koste van andere functies, soms kunnen zij elkaar ook versterken.

Bij de afweging van de verschillende belangen wordt, aansluitend bij het beleid van zowel gemeente, provincie als rijk, aan de basisfuncties een doorslaggevend belang toegekend. Dit houdt in dat ontwikkelingen primair gericht dan wel afgestemd dienen te zijn op de basisfuncties in het landelijk gebied. Ontwikkelingen van de toegevoegde functies mogen dus niet een zodanige omvang of intensiteit aannemen dat ze de basisfuncties onevenredig negatief beïnvloeden.

De basisfuncties in het buitengebied vormen ook de grondslag voor de gebiedsbestemmingen in dit plan. Het karakter van de basisfuncties is echter niet gelijk. Landbouw, natuur en water zijn gebiedsdekkende functies terwijl landschap betrekking heeft op de landschappelijke waarden die overal aanwezig zijn. Het landschap is het resultaat van de menselijke invloeden op de fysieke omgeving. Een ingewikkeld samenspel dat in ons land vele waardevolle cultuurlandschappen met zeer verschillende identiteiten heeft opgeleverd. Ook op de schaal van Westerveld is dit het geval: de ontginningsgeschiedenis heeft geleid tot het huidige waardevolle cultuurlandschap, waarin vooral de landbouw haar eigen plaats heeft.

Vanwege de wisselwerking tussen landbouw, natuur, water en landschap en gelet op het grote belang dat wordt gehecht aan de instandhouding van dit cultuurlandschap, gelden voor dit bestemmingsplan de volgende en algemene beleidskeuzes:

Landschap randvoorwaardenstellend

Binnen de basisfuncties kan een spanningsveld optreden als het gaat om ruimtelijke afwegingen. Randvoorwaarden ten aanzien van de (ontwikkelings) mogelijkheden voor de functies in het buitengebied vloeien in belangrijke mate voort uit het landschap van Westerveld. Dit met het oog op aanwezige waardevolle kenmerken en het in stand houden en versterken van de landschappelijke verscheidenheid. In de Kadernota zijn de verschillende landschappen van de gemeente Westerveld uitgewerkt. De denkrichting uit de Kadernota is vertaald in een beeldkwaliteitsplan. Hierin zijn de waardevolle kenmerken en kwaliteiten van een gebied in beeld gebracht, met het doel om de identiteit van een gebied te versterken. Het kan gaan om het behouden en versterken van een bestaande identiteit of het realiseren van nieuwe. Per landschapstype zijn randvoorwaarden beschreven waarbinnen - met ruimte voor deskundige creativiteit - de landschappelijke inpassing vormgegeven kan worden.

Met inachtneming van deze randvoorwaarden krijgen de verschillende functies in het buitengebied de ruimte zich verder te ontwikkelen. De ontwikkeling mag echter niet ten koste gaan van de basisfuncties landschap, landbouw, natuur en water.

Bij de ontwikkeling van de basis en de toegevoegde functies geldt:

Behoud en herstel en of ontwikkeling van de karakteristieke landschapstypen en waarborgen van de dynamiek en de verschillen daarbinnen.

Verweving van functies

Uitgangspunt voor het beleid is zoveel mogelijk het principe van verweving toe te passen. Dit betekent een beleid dat erop is gericht om de waardevolle combinaties van functies zoveel mogelijk in stand te houden. Wanneer de functies strijdig zijn en er is sprake van onverenigbare doelstellingen, kan middels prioritering worden besloten tot een scheiding van functies.

Aandacht voor waterbeleid

Water wordt als beleidslijn steeds meer in ruimtelijke plannen toegepast. Het waterbeleid van de 21^e eeuw waarbij het vasthouden, bergen en afvoeren van water centraal staat zal, zoveel waar mogelijk, worden toegepast bij het leggen van bestemmingen.

6. 3. Gebiedsindeling

Op basis van de afweging dat het landschap randvoorwaardenstellend is, kan worden gekomen tot een bepaalde gebiedsindeling. In de Kadernota zijn vanuit de verschillende landschapstypen en het huidige gebruik drie ontwikkelingsgebieden onderscheiden. Deze gebieden zijn op basis van het bestaande grondgebruik en het vastgelegde beleid, in grote lijnen globaal begrensd. Deze ontwikkelingsgebieden zijn richtinggevend voor de gebiedsindeling.

Er wordt een onderscheid gemaakt tussen de gebieden waar de ontwikkeling van de landbouw voorop staat en de gebieden waar landbouw wordt verweven met recreatie, natuur en landschap. In de gebieden waar natuur gebiedsdekkend aanwezig is wordt gesproken over natuurgebieden. De verdere ontwikkeling van de natuur is daarbij de hoofdkoers. In hoofdlijnen wordt aansluiting gezocht bij het POP II, het beeldkwaliteitsplan en de begrenzing van natuurgebieden van de provincie.

De keuze voor een plansystematiek, waarbij de landschappelijke verscheidenheid het vertrekpunt vormt, kan leiden tot een spanningsveld met de zonering van het POP II, waar immers voor een functionele invalshoek is gekozen. Daar waar er sprake is van een zekere 'discrepancie' tussen de POP-zonering en de toegekende gebiedsbestemming vanuit de Kadernota, is dit nader onderbouwd. In het rapport *'Toetsing Kadernota gemeente Westerveld aan POP II'* (Altenburg & Wymenga, januari 2010), opgenomen in bijlage 4, worden voorstellen gedaan voor een nieuwe gebiedsbegrenzing voor die gebieden waar POP II en Kadernota conflicteren.

Om inzicht te krijgen in de ecologische waarden van de conflictgebieden is gebruik gemaakt van verschillende bronnen, waaronder verspreidingsgegevens van zeldzame en bijzondere fauna, provinciale gegevens met betrekking tot verspreiding van botanische waarden, de verspreiding van bijzondere landschapselementen, expert judgement en veldbezoeken. Binnen de conflictgebieden is nagegaan welke potentiële natuurwaarden in de gebieden aanwezig zijn. De potentiële natuurwaarden zijn beschreven in het rapport. Aan de hand van deze natuurwaarden zijn vervolgens voorstellen gedaan voor een eventuele nieuwe begrenzing. De voorgestelde begrenzing is overgenomen in dit bestemmingsplan.

6.3.1. Landbouw en recreatie

Hoofduitgangspunt voor deze gebieden is om landbouw en recreatie, binnen acceptabele, ruimtelijke, natuurlijke en milieutechnische randvoorwaarden ontwikkelingsruimte te bieden. Voor recreatieve ontwikkelingen geldt dat de agrarische hoofdstructuur in stand moet blijven. Deze gebieden komen overeen met zone I en II van het POP II. De gebieden zijn veelal grootschalig en open.

Uitgangspunt voor het bestemmingsplan is om de ontwikkelingen af te stemmen op de aanwezige landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Uitgangspunt hiervoor zijn de randvoorwaarden die gelden vanuit het beeldkwaliteitsplan voor nieuwe ontwikkelingen. In het beeldkwaliteitsplan is per landschapstype schematisch weergegeven aan welke kwaliteitseisen ontwikkelingen moeten voldoen en op welke wijze het landschap kan worden versterkt. De unieke onvervangbare landschapselementen worden behouden door deze aan te duiden op de plankaart. De overige worden beschermd binnen de gebiedsbestemming.

Op een aantal onderdelen is binnen de gebiedsbestemming onderscheid aangebracht in de regelingen ten aanzien van de landschappelijke verscheidenheid.

Zo zijn meerjarige opgaande teelten en bosaanplant vrijwel overal mogelijk, maar wordt dit binnen waardevolle open gebieden uitgesloten. Deze gebieden worden in principe ook uitgesloten voor de verplaatsing of inplaatsing van agrarische bedrijven. Tevens zijn kassen (ook als ondersteunend glas) en nieuwe kwekerijen niet toegestaan.

6.3.2. Landbouw, natuur en recreatie

Hoofduitgangspunt voor deze gebieden is om de landbouw ontwikkelingsmogelijkheden te bieden in combinatie met de ontwikkeling van recreatie en natuur. Deze gebieden komen grotendeels overeen met zone III en IV van het provinciale streekplan. De beslotenheid van het gebied speelt een belangrijke rol bij ontwikkelingen.

De ontwikkeling van de verschillende functies wordt gerealiseerd door de inpassing zoals aangegeven in het beeldkwaliteitsplan te stimuleren en de unieke onvervangbare landschapselementen te behouden door deze aan te duiden op de plankaart. De overige worden beschermd binnen de gebiedsbestemming. In het beeldkwaliteitsplan zijn randvoorwaarden opgenomen waaraan ontwikkelingen worden getoetst. Voor natuur geldt het behoud van bestaande natuurwaarden en het streven naar nieuwe ontwikkelingen. Voor het watersysteem geldt dat dit wordt afgestemd op de natuur.

De landschappelijke verscheidenheid binnen het verwevingsgebied wordt versterkt doordat ook binnen deze gebiedsbestemming een regeling is opgenomen ter versterking van de landschappelijke waarden.

6.3.3. Natuur

Hoofduitgangspunt voor deze gebieden is het behouden en verder ontwikkelen van bos en of natuur. In deze gebieden wordt de rust en stilte gewaarborgd en wordt versnippering en verstoring tegengegaan. De bestemming komt grotendeels overeen met de aangewezen Natura 2000-gebieden. Daarnaast zijn er verspreid over het plangebied kleinere gebieden gelegen. Binnen de gebiedsbestemming is een onderscheid aangebracht tussen bos en natuur, om de verscheidenheid binnen het landschap van de gemeente Westerveld te behouden. Daarnaast is ook een onderscheid aangegeven tussen bosgebieden die al dan niet recreatief worden gebruikt. Alle bos- en natuurgebieden moeten aansluitend groter zijn dan 2 hectare, als landschappelijk waardevol aangeduid of in vigerende bestemmingsplannen al een natuurbestemming hebben.

6.3.4. Water

De landschappelijke en ecologische waarde van het water wordt steeds belangrijker. Door de belangrijkste waterlopen te bestemmen blijven deze behouden en kan optimale ruimte worden geboden voor de waterafvoerende functie.

De landschappelijk waardevolle beekdalen en brongebieden worden specifiek beschermd. Tevens is er aandacht voor de ecologische ontwikkeling van de beekdalen.

6.3.5. Conclusie

Geconcludeerd kan worden dat de ruimtelijke weerslag van de basisfuncties terug te zien is in de gebiedsindeling. Op grond van het onderscheid in hoofdfunctie, zijn de volgende gebiedsbestemmingen toegekend:

- 'Agrarisch - 1' komt overeen met de gebieden waarbij landbouw de hoofdfunctie is, en komt overeen met zone I en II van het POP II;
- 'Agrarisch - 2' komt overeen met de gebieden waar landbouw wordt verweven met recreatie en natuur, en komt grotendeels overeen met zone III en IV van het POP II;
- 'Bos - 1', 'Bos - 2' en 'Natuur' komen overeen met de bestaande natuur- en bosgebieden en de gronden die in eigendom zijn van de natuurbeherende instanties;
- 'Water' komt overeen met de watergangen met een belangrijke waterafvoerende werking en die watergangen die een landschappelijke en natuurlijke betekenis hebben.

6. 4. Landschap

De overkoepelende beleidskeuze dat het landschap randvoorwaardenstellend is, leidt tot de volgende hoofduitgangspunten met betrekking tot het landschapsbeleid:

- behoud en waar mogelijk versterking van de karakteristieke ruimtelijke inrichting en de structuurbepalende elementen van de verschillende landschapstypen zoals beschreven in paragraaf 3.1 van deze plantoelichting;
- behoud en waar mogelijk versterking van de waardevolle en bovendien onvervangbare en overige waardevolle landschappelijke elementen die structuurbepalend zijn voor het Drents landschap;
- de huidige en toekomstige inrichting en het beheer van het landschapstype mogen de dynamiek niet evenredig aantasten: eventuele nieuwe ontwikkelingen en/of inrichtingen dienen, na een gedegen afweging met de (natuur- en) landschapswaarden, waar mogelijk inpasbaar te zijn. Het beeldkwaliteitsplan geeft randvoorwaarden voor ontwikkelingen.

Behoud en waar mogelijk versterking

De randvoorwaarden ten aanzien van de (ontwikkelings)mogelijkheden voor de functies vloeien in het buitengebied in belangrijke mate voort uit het landschap van Westerveld. Dit met het oog op de aanwezige waardevolle kenmerken en het in stand houden en versterken van de landschappelijke verscheidenheid.

De landschappelijke kwaliteit komt naar voren in de waardevolle landschappelijke gebieden. Dit zijn onder andere gebieden als de essen en de beekdalen.

Uitgangspunt voor het bestemmingsplan is deze gebieden te beschermen en open te houden. Voor de beekdalen is een aanduiding en voor de essen een dubbelbestemming opgenomen, zodat de gebieden kunnen worden uitgesloten van bijvoorbeeld boomteelt.

De aanwezigheid van het waardevolle Drentse landschap brengt met zich mee dat er in de gemeente veel waardevolle landschappelijke elementen voorkomen, zoals bijvoorbeeld houtwallen, poelen of karakteristieke beplantingen. Uitgangspunt voor het bestemmingsplan is een tweedeling aan te brengen in deze landschappelijke elementen. De waardevolle en bovendien onvervangbare (landschaps)elementen worden beschermd door een dubbelbestemming op de verbeelding. In bijlage 1 is voor deze landschapselementen een beschrijving opgenomen; tevens is de ligging weergegeven. De overige landschapselementen worden door middel van de regels beschermd. Overige landschapselementen zijn bijvoorbeeld houtwallen of beplantingen die kenmerkend zijn in het totaalbeeld van het landschap, maar die niet locatiegebonden zijn. Uitgangspunt is deze elementen te behouden door een compensatieregeling. Bij verwijdering moeten deze elementen op een andere locatie worden teruggeplaatst.

Incidenteel zal landschapsversterkende beplanting mogelijk zijn ter verbetering van de landschappelijke structuur: de aanleg van landschappelijke beplantingen in beekdalen, open gebieden of op een es is ook mogelijk, daar waar dit de landschappelijke structuur ten goede komt.

Waterlopen zoals kleine beken kunnen ook landschappelijke waardevol zijn. Uitgangspunt hiervoor is de landschappelijke waterstructuur te behouden door in het hele buitengebied via een aanlegvergunningstelsel het graven en dempen van sloten vergunningsplichtig te stellen.

Afweging van nieuwe ontwikkelingen met het beeldkwaliteitsplan

Het beeldkwaliteitsplan ¹⁹⁾ is richtinggevend voor de inpassing van nieuwe ontwikkelingen in het landschap. Om de landschappelijke verscheidenheid te handhaven c.q. te versterken, worden nieuwe ontwikkelingen getoetst aan de landschappelijke kwaliteiten zoals deze zijn vastgelegd in het beeldkwaliteitsplan. In het rapport staan de kwaliteitseisen en criteria opgenomen waaraan nieuwe ontwikkelingen worden getoetst. Deze verschillen per landschapstype en per gebied.

6. 5. Cultuurhistorie

6.5.1. Cultuurhistorie

De gemeente onderschrijft de algemene beleidsregel gericht op het behoud en de ontwikkeling van cultuurhistorische waarden.

¹⁹⁾ *Beeldkwaliteitplan gemeente Westerveld*, B&O Architecten, januari 2010.

In het kader van het Bestemmingsplan Buitengebied is door het Drents Plateau (centrum voor erfgoed en architectuur) een inventarisatie uitgevoerd naar karakteristieke panden. De resultaten van deze inventarisatie zijn in dit bestemmingsplan verwerkt. De betreffende panden zijn op de kaart aangeduid als 'karakteristiek' en gekoppeld aan een aanlegvergunning. Voor al deze panden gelden strengere regels met betrekking tot restauratie, verbouw en sloop. Rijksmonumenten worden al beschermd via de Monumentenwet en behoeven geen nadere planologische bescherming.

Karakteristieke bijgebouwen

De inventarisatie van karakteristieke panden richt zich voornamelijk op de bijzondere waarden van hoofdgebouwen. In de gemeente Westerveld zijn echter ook diverse karakteristieke bijgebouwen aanwezig. Deze bijgebouwen vormen vaak in samenhang met het hoofdgebouw belangrijke cultuurhistorische ensembles. Om de karakteristieke bijgebouwen te beschermen is een regeling opgenomen waarbij per aanvraag - die betrekking heeft op een bijgebouw - bekeken zal worden of sprake is van een karakteristiek bijgebouw. Binnen de karakteristieke bijgebouwen is het mogelijk om een recreatief verblijf te realiseren, mits wordt voldaan aan enkele voorwaarden. In onderstaand kader is een overzicht opgenomen van de verschillende categorieën bijgebouwen die voorkomen in de gemeente Westerveld, enkele basisvoorwaarden bij herbestemming en criteria.

Karakteristieke bijgebouwen:

- bak- of stookhuisje: in baksteen opgetrokken huisje onder zadeldak voorzien van dakpannen; vroeger vaak gebruikt voor het koken van de was, het bereiden van maaltijden, varkenskost of het bakken van brood;
- schaapskooi: vaak in hout opgetrokken (potdekselwerk), voorzien van een rieten kap, soms een pannendak; Kapschuur: gedeeltelijk open constructie voor opslag van bijvoorbeeld hooi of materieel;
- varkenshok: vaak langwerpig in baksteen opgetrokken voorzien van zadeldak; in de zijgevels voorzien van mestdeuren, in sommige gevallen gecombineerd met een stook- of bakhuisje;
- Leerlooiershuisjes: met name in Dwingeloo aan de Nijstad;
- koetshuis en/of garages; rijk vormgegeven en vaak bij havezaten, herenhuizen en/of landhuizen;
- bijgebouwen bij landhuizen, havezaten en landgoederen (bouwhuis, orangerie, thee/tuinkoepel, poortgebouw, koetshuis, etc.);
- bijgebouwen vanuit oogpunt van ambacht en kunstnijverheid: hieronder vallen onder andere kleinschalige timmerwerkplaatsen, smederijen, stelmakerijen, etc.

Basisvoorwaarden bij herbestemmen:

- geen negatieve invloed op ontwikkelingsmogelijkheden voor aanwezige agrarische bedrijven;
- geen negatieve invloed op natuur- en landschapswaarden in de directe omgeving;
- uitstraling naar de omgeving dient minimaal te zijn;
- uiterst beperkte buitenactiviteiten (opslag en parkeren);
- recreatieve activiteiten moeten plaatsvinden in de bestaande bebouwing;
- het oprichten van nieuwe bebouwing ten behoeve van recreatieve activiteiten is niet toegestaan;
- handhaving van de woonfunctie in het hoofdgebouw is een verplichting;

Criteria:

- het oorspronkelijke volume moet zichtbaar zijn;

- de relatie van het bijgebouw met het hoofdgebouw moet intact zijn, dat wil zeggen een origineel stookhuisje bij een boerderij welke is vervangen door een moderne woning kan niet meer als 'karakteristiek' worden aangemerkt;
- de relatie met de oorspronkelijke functie moet nog afleesbaar zijn;
- aanwezigheid oorspronkelijk materiaalgebruik exterieur (herbouw in oorspronkelijke vorm met nieuwe materialen is uitgesloten);
- aanwezigheid oorspronkelijke detaillering exterieur (ramen, gootlijsten, kozijnen, betimmeringen).

Beschermde dorpsgezichten

In de gemeente Westerveld is een aantal beschermde dorpsgezichten gelegen, waarvan Westeinde en Eursinge - De Wal binnen het plangebied zijn gelegen. De oorspronkelijke ruimtelijke structuur en bebouwing van de dorpen zijn door de eeuwen heen goed bewaard gebleven. Dit heeft er toe geleid dat beide dorpen als 'beschermde dorpsgezicht' zijn aangemerkt. Voor de beschermde dorpsgezichten is een beschermende regeling opgenomen in de vorm van een dubbelbestemming. Aan de dubbelbestemming is een aanlegvergunningstelsel gekoppeld, maar ook een bouw- en sloopvergunning. De beschrijving van de karakteristieken van de beide gebieden is opgenomen in bijlage 3.

6.5.2. Archeologie

Ook voor de archeologische waarden in het buitengebied geldt dat de gemeente zich richt op behoud en ontwikkeling. Als nadere uitwerking op de bestaande gegevens van AMK en IKAW is een gemeentelijke archeologische beleidsadvieskaart opgesteld²⁰⁾. Ontwikkelingen zullen worden getoetst aan deze kaart.

6. 6. Landbouw

De landbouwbedrijven zijn een essentiële drager voor de economische ontwikkeling in het buitengebied. Daarnaast zijn de agrarische bedrijven ook deels de beheerder van het landschap. De agrarische bedrijven vormen een onderdeel van de twee agrarische gebiedsbestemmingen.

Uitgangspunt voor het bestemmingsplan is drie vormen van agrarische bedrijvigheid aan te duiden binnen de twee agrarische gebiedsbestemmingen:

- de grondgebonden bedrijven;
- de niet-grondgebonden bedrijven (in deze gemeente voornamelijk de intensieve veehouderij);
- de gemengde bedrijven met een grondgebonden en een intensief deel.

Het onderscheid tussen grondgebonden en niet-grondgebonden bedrijven heeft ruimtelijke redenen.

²⁰⁾ G. Aalbersberg (2009) Gemeente Westerveld: een archeologische verwachtingen- en beleidsadvieskaart. RAAP-rapport 2021 (conceptversie). RAAP Archeologisch Adviesbureau BV, Weesp.

Grondgebonden agrarische bedrijven hebben een directe relatie met de omliggende gronden. Vaak zijn dit eigen gronden die kenbaar ruimtelijk deel uitmaken van de bedrijfsvoering.

Deze bedrijven zijn voor het voortbestaan afhankelijk van de kwaliteit van die omgeving. De omstandigheden zoals bodemkwaliteit en grondsoort zijn van invloed op de bedrijfsvoering. De bedrijven kunnen niet zonder meer op iedere plaats in het buitengebied gevestigd worden. Dit in tegenstelling tot de niet-grondgebonden agrarische bedrijven, die zich veelal kenmerken door grootschalige intensieve bebouwing zonder een directe relatie met het omliggende agrarische gebied. Deze agrarische bedrijven hebben in sommige gevallen een bijna industrieel karakter.

Uitgangspunt voor het bestemmingsplan is het agrarisch bedrijf aan te duiden op de plankaart door te werken met een zogenaamde agrarische bedrijfskavel. Binnen die bedrijfskavel is ruimte voor een 'denkbeeldig' bouwvlak (waarbinnen de bebouwing is geconcentreerd) waarvoor voorwaarden zijn opgenomen in de regels. Bij het leggen van de agrarische bedrijfskavel is rekening gehouden met de landschappelijke inpassingsmogelijkheden, zodat de vorm van de kavel is afgestemd op de bestaande situatie en eventuele uitbreidingsmogelijkheden.

Uitgangspunt voor het bestemmingsplan is de landschappelijke inpassing als randvoorwaarde voor nieuwe ontwikkelingen mee te nemen. Bij nieuwe ontwikkelingen met een oppervlakte groter dan 500 m² is via een ontheffing de randvoorwaarde opgenomen voor het opstellen van een landschapsplan. De nieuwe ontwikkeling moet aansluiten bij de bestaande bebouwing en de ruimtelijke kwaliteit moet worden vergroot.

6.6.1. Oppervlakte van agrarische bedrijfskavels

Onder de grondgebonden bedrijfsactiviteiten vallen de melkveebedrijven, schapen- en geitenhouderijen, paardenfokkerijen en akker- en tuinbouwbedrijven (sier- en boomteelt is uitgesloten). Uitgangspunt is deze bedrijven de maximale ontwikkelingsmogelijkheden te geven.

In de twee agrarische gebiedsbestemmingen wordt geen onderscheid gemaakt in oppervlakte van de agrarische bedrijfskavels. In zowel het landbouwontwikkelingsgebied als in het verwevingsgebied hebben agrarische bedrijven de ruimte nodig om hun bedrijfsactiviteiten uit te kunnen voeren. In het landbouwontwikkelingsgebied zullen deze activiteiten zich hoogst waarschijnlijk richten op het agrarisch gebruik, binnen het verwevingsgebied is daarentegen ook ruimte nodig voor eventuele nevenactiviteiten. Het onderscheid tussen de gebieden wordt gemaakt doordat binnen de regels voor het verwevingsgebied extra landschappelijke randvoorwaarden zijn opgenomen voor nieuwe ontwikkelingen.

Alle bestaande agrarische bedrijven in het buitengebied hebben bij recht de mogelijkheid een oppervlakte van 1,5 hectare te bebouwen.

In de regels zijn hiervoor de randvoorwaarden opgenomen. Deze randvoorwaarden zijn onder andere gericht op de landschappelijke inpassing. Uitbreiding is mogelijk bij ontheffing tot een maximale oppervlakte van 2,0 hectare. Bij wijziging is het mogelijk om uit te breiden tot een maximale oppervlakte van 3,0 hectare.

Overwegingen die hieraan ten grondslag liggen zijn:

- de toenemende ruimtebehoefte van bedrijven als gevolg van bijvoorbeeld schaalvergroting. Het bestemmingsplan moet voor zeker tien jaar in ontwikkelingsruimte voorzien;
- de druk, óók vanuit milieuoptiek, om de bedrijfsmatige activiteiten (zoals voeder- en mestopslag) zoveel mogelijk op de bouwpercelen te concentreren;
- de ruimte die agrariërs nodig hebben voor het oprichten van een agrarische neventak (bijvoorbeeld een mini-camping), waarmee een (soms noodzakelijk) aanvullend inkomen kan worden verworven en die past binnen het streven naar plattelandsvernieuwing;
- de noodzaak om aan de steeds groter wordende landbouwvoertuigen de nodige manoeuvreer- en opslagruimte te bieden.

Om verrommeling en verstening van het landschap tegen te gaan, geldt voor de agrarische bedrijven dat alle bebouwing en bouwwerken behorende bij het agrarisch bedrijf, dus ook mestbassins en kuilopslag, binnen de maximale toegestane oppervlakte moeten worden gerekend. Bij gebreken noodzaak zal een mestbassin buiten het bouwvlak geplaatst mogen worden.

Bij uitbreidingen spelen de volgende ruimtelijke uitgangspunten een rol:

- het respecteren van de historisch gegroeide landschapsstructuur; hierbij gaat het om de hoofdoorientatie van de agrarische bebouwing en het behoud en/of herstel van de landschappelijke structuur;
- de te behouden afstanden tot ruimtelijke elementen; het gaat daarbij om de situering en uitbreidingsrichting van het bouwvlak ten opzichte van de omgeving;
- een goede infrastructurele ontsluiting: de beste locatiemethode gericht op afbouw van de tweede en/of volgende locaties, waarbij op een vast te leggen moment sloop van de gebouwen zal plaatsvinden;
- ordening, maatvoering en vormgeving van de bedrijfsgebouwen; hierbij wordt gedacht aan de rangschikking en spreiding van gebouwen, de bouwvorm, zoals volume, hoogte, dakvorm en -helling, materiaal- en kleurgebruik en het aanpassen van bestaande bebouwing en opruimen van oude bebouwing en verhardingen;
- erfinrichting en beheer: de erfbeplanting, de aanleg van natte en droge landschapselementen ten behoeve van de waterhuishouding en het (duurzaam) beheer.

6.6.2. Aanduiding van agrarische bedrijfskavels

Met het leggen van agrarische bedrijfskavels kan de gemeente via het bestemmingsplan sturend optreden en ontwikkelingsmogelijkheden bieden aan de landbouwers.

De gemeente Westerveld kiest voor een flexibele manier van bestemmen door te werken met zogenaamde 'zoekgebieden', de agrarische bedrijfskavels.

De bestaande grondgebonden agrarische bedrijven hebben een agrarische bedrijfskavel van minimaal 1,5 hectare, de oppervlakte die bij recht wordt geboden, en maximaal 3,0 hectare. De oppervlakte van de agrarische bedrijfskavel is afgestemd op de huidige omvang van het bedrijf ²¹⁾. De huidige omvang van een bedrijf is aan de hand van de bestaande bebouwing berekend en vervolgens verdubbeld. De omvang van de agrarische bedrijfskavel is daarmee gelijk aan de verdubbeling, met een minimale omvang van 1,5 hectare.

Dat betekent dat bij kleine bedrijven, met vaak niet meer bebouwing dan het oorspronkelijke boerderijpand en een kleine schuur, de agrarische bedrijfskavel niet groter zal zijn dan het bij recht gegeven bouwvlak van 1,5 hectare. Bij bedrijven met bijvoorbeeld 1,0 hectare aan bestaande bebouwing betekent dit een agrarische bedrijfskavel van 2,0 hectare. De agrarische bedrijfskavel is in dat geval 0,5 hectare groter dan het bouwvlak. De bedrijven die nu al 1,5 hectare of meer aan bebouwing in gebruik hebben, hebben een agrarische bedrijfskavel van maximaal 3,0 hectare gekregen.

Voor alle agrarische bedrijven is het mogelijk om bij ontheffing uit te breiden naar 2,0 hectare en bij wijziging kan de omvang van de agrarische bedrijfskavels verder worden vergroot tot een maximum van 3 hectare. Uitbreiding is mogelijk al dan niet met vergroting van de agrarische bedrijfskavel.

6.6.3. Nieuwvestiging grondgebonden bedrijven

De vraag naar vestigingsruimte voor nieuwe agrarische bedrijfskavels zal naar verwachting beperkt zijn. Uitgangspunt is terughoudend om te gaan met het leggen van nieuwe agrarische bedrijfskavels. In eerste instantie moet bij een aanvraag voor vestiging worden gezocht naar mogelijkheden op eerder vrijgekomen agrarische bedrijfskavels. Toch kan het voorkomen dat zich de vraag voordoet naar een nieuwe agrarische bedrijfskavel. Nieuwvestiging van grondgebonden bedrijven wordt bij wijziging toegestaan binnen de gebiedsbestemming 'Agrarisch 1', uitgezonderd de waardevolle gebieden zoals de essen en de beekdalen. Nieuwvestiging binnen de gebiedsbestemming 'Agrarisch 2' is in beginsel niet toegestaan, uitgezonderd indien het gaat om een bedrijfsverplaatsing binnen een gebiedsontwikkeling. In het laatste geval is sprake van planherziening.

²¹⁾ Huidige situatie: oppervlakte van het agrarisch bedrijf per 01-09-08.

6.6.4. Bouwhoogte en uitstraling van agrarische bedrijfsgebouwen

Voor de agrarische bedrijfsgebouwen in het buitengebied wordt uitgegaan van een bouwwijze van één bouwlaag met kap. Op deze wijze wordt een landschappelijk aanvaardbare bouwstijl voorgeschreven.

Voor de goothoogte voor agrarische bedrijfsgebouwen is uitgegaan van een hoogte van 4,5 meter. Voor deze hoogte is gekozen in verband met de eisen die tegenwoordig aan agrarische bedrijfsbebouwing worden gesteld (onder andere in relatie tot de maatvoering van moderne landbouwmachines). Voor de nokhoogte wordt uitgegaan van 12 meter. Ook deze hoogte hangt samen met de eisen die aan een moderne bedrijfsvoering worden gesteld.

Bij ontheffing is een maximale goothoogte van 5,5 meter toegestaan als hieraan specifieke bedrijfsbelangen ten grondslag liggen. Zo kan bijvoorbeeld voor de opslag van pootaardappelen uit kwaliteitsoogpunt en om redenen van doelmatigheid een hoogte van 5,5 meter noodzakelijk zijn. Dergelijke randvoorwaarden/criteria zijn in dat geval in de regels opgenomen.

6.6.5. Grondgebonden landbouw

Grondgebonden landbouw is een agrarische bedrijfsvoering waarbij het gebruik van agrarische gronden noodzakelijk is voor het functioneren van het bedrijf. In het buitengebied van Westerveld is de grondgebonden landbouw een belangrijke functie. Dit zal ook in de toekomst zo blijven. De prioriteit ligt bij de ontwikkeling van de bestaande agrarische bedrijven ten opzichte van nieuwvestiging. Het bestemmingsplan maakt daarbij geen onderscheid tussen vormen van grondgebonden landbouw zoals akkerbouw, veeteelt, fruitteelt, bollenteelt, boomteelt en houtteelt, tenzij er ruimtelijk aanleiding voor bestaat. Dit kan onder meer het geval zijn bij opgaande teelt als boom- en houtteelt in een open landschap.

Het bestemmingsplan biedt de bestaande bedrijven ruimte voor intensivering, specialisatie, schaalvergroting en verbreding, gericht op de grondgebonden landbouw. Wel is een aantal van deze activiteiten gekoppeld aan een nadere afweging of ontheffings- of wijzigingsprocedure waarbij ruimtelijke voorwaarden gelden.

6.6.6. Niet-grondgebonden landbouw

Nieuwvestiging en uitbreiding

Voor nieuwvestiging van intensieve veehouderij zijn (zowel voor een hoofdtak als voor een neventak) in Westerveld geen mogelijkheden. Naast de milieubelasting (emissies) speelt, vanwege de vereiste bebouwing, ook de ruimtelijke beïnvloeding van de gebiedskenmerken en het landschap een rol (grootschaligheid en bouwmassa).

Voor de uitbreiding van bestaande intensieve veehouderijen geeft dit bestemmingsplan zowel voor hoofdtak als neventak mogelijkheden in de landbouwonwikkelingsgebieden.

Hierdoor wordt ruimte geboden voor continuïteit van bedrijven met perspectief.

Intensieve veehouderij als neventak

In de gemeente Westerveld worden alleen bestaande intensieve neventakken toegestaan. De gemeente Westerveld kiest er, uit een oogpunt van helderheid, voor om een reële maximale oppervlaktemaat voor de niet-grondgebonden landbouw als neventak te hanteren. Deze maximale maat is 2.000 m² bij recht en 3.000 m² bij ontheffing. Via een wijzigingsbevoegdheid wordt 4.000 m² mogelijk gemaakt. De maximale maatvoering van 2.000 m² is bij recht van toepassing in zowel de landbouwwontwikkelingsgebieden als de verwevingsgebieden. De begrenzing in vierkante meters is vanuit het oogpunt van toetsing en handhaving het meest effectief en efficiënt.

In het verwevingsgebied waar landbouw, natuur en recreatie mogelijkheden hebben om te ontwikkelen, oftewel zone III- en IV-gebieden uit het POP II, mag een neventak alleen uit dierwelzijnsoverwegingen worden uitgebreid. Daarbij mag een extra staloppervlakte toegestaan worden tot een maximum van 25% van het aantal dieren dat gehouden wordt. Dit om tegemoet te komen aan de rentabiliteit van de uitbreiding.

Intensieve veehouderij als hoofdtak

Aansluitend bij het provinciaal beleid is uitbreiding van bestaande bedrijven die intensieve veehouderij als hoofdtak hebben, (zowel in de landbouwwontwikkelingsgebieden als de verwevingsgebieden) bij recht alleen mogelijk bij bedrijven gelegen in de POP-zone I en II. De uitbreiding dient verenigbaar te zijn met de milieuwetgeving. Voor de gebieden behorende tot de POP-zone II, geldt tevens dat de uitbreiding mogelijk moet zijn binnen de landschappelijke hoofdstructuur. De uitbreiding van intensieve veehouderij als hoofdtak dient plaats te vinden binnen het bouwvlak van maximaal 2,0 hectare.

6.6.7. Maneges, paardenhouderijen en -fokkerij

De paardenhouderij kent een grote diversiteit aan verschijningsvormen ²²⁾. Zo zijn er de puur agrarische bedrijven waar uitsluitend paarden worden gefokt, opgefokt, als hengstenhouderij in gebruik zijn of waar paarden voor de melkproductie worden gehouden. Een paardenfokkerij is een bedrijf waar paarden uit het eigen fokprogramma worden opgeleid, getraind en verhandeld. Deze bedrijven worden, conform het provinciaal beleid, aangemerkt als een grondgebonden agrarisch bedrijf.

In meerderheid gaat het echter om bedrijven waar al dan niet in overwegende mate niet-agrarische activiteiten worden ondernomen. Voorbeelden daarvan zijn de trainings- en africhtingsstallen, de sportstallen, de handelsstallen en de pensionstallen en maneges. Veelal betreft het een mengvorm van activiteiten.

²²⁾ Handreiking paardenhouderij en ruimtelijke ordening, VNG 2006.

Het trainen, stallen en verhandelen van paarden van derden in een paardenhouderij of paardenstallen kan niet worden aangemerkt als de exploitatie van een agrarisch bedrijf, omdat de gerichtheid op het voortbrengen van dieren hier volledig ontbreekt. Deze bedrijven zullen in het bestemmingsplan worden opgenomen als paardenhouderij.

Met het onderscheiden in agrarische en niet-agrarische paardenhouderij wordt aan de paardenhouderij een zelfstandige plaats geboden in het buitengebied. Dit doet geen afbreuk aan de zuiver agrarische paardenhouderij. Ook voor bedrijven die in het verleden onder de agrarische bestemming zijn gestart, levert het opnemen van een maatbestemming geen beletsel op. Voor deze groep bedrijven zal alsnog de bestemming die het vereist worden opgenomen.

Naast de hierboven beschreven bedrijfsmatige activiteiten worden maneges en paardenrecreatieverblijven beschouwd als toeristisch-recreatieve bedrijven. Ook mengvormen, zoals een manege met groepsaccommodatie, vallen hieronder. Daarbij wordt gekeken naar de hoofdfunctie.

Voor zover inpasbaar in de omgeving, dienen nieuwe bedrijven te worden gevestigd op voormalige agrarische bouwpercelen, bij voorkeur in de buurt van de kernen. Belangrijke voorwaarde is de landschappelijke inpassing.

Paardenbakken

In het buitengebied worden steeds meer (hobbymatig) paarden gehouden. Aanvragen voor het aanleggen van paardenbakken komen steeds vaker voor. Paardenbakken zijn vaak opvallende elementen in het landschap door hun ligging en materiaalgebruik. Bovendien kan als gevolg van de aanwezigheid van verlichting sprake zijn van hinder voor omliggende woningen.

Paardenbakken zijn in het buitengebied bij alle functies met bebouwing toegestaan via een ontheffing. Voorwaarde is dat er sprake is van landschappelijke inpassing. Tevens geldt dat voor de aanleg van paardenbakken een ontheffing moet worden aangevraagd.

6.6.8. 'Ruimte voor ruimte'-regeling

Door de veranderingen in de landbouw zijn er steeds meer agrarische gebouwen die hun functie verliezen. De landelijke trend van schaalvergroting heeft ook in Westerveld het aantal agrarische bedrijven laten afnemen. Om de kwaliteit van het landelijk gebied hoog te houden, is er onder andere een 'Ruimte voor ruimte'-regeling opgesteld voor de overbodig geworden en vaak landschapsontsierende gebouwen in het buitengebied.

De 'Ruimte voor ruimte'-regeling houdt in dat in ruil voor het afbreken en opruimen van vrijkomende agrarische gebouwen, het recht op een woonhuis op dezelfde plaats of in een dorpsuitbreiding ontstaat. Er verdwijnt zo overbodig geworden bouwmassa in het landelijk gebied, mede ter verbetering van de landschappelijke kwaliteit.

De gemeente Westerveld kiest voor de minimale oppervlakte van 750 m² van te slopen bedrijfsgebouwen, waarvoor ter compensatie één woonhuis gebouwd mag worden. Dit in afwijking van het huidige provinciale beleid, waar een oppervlakte van 1000 m² geldt. De gemeente kiest hiervoor, omdat de oorspronkelijke agrarische bebouwing in Westerveld veelal een kleinere oppervlakte heeft. Zo kunnen de bedrijven toch gebruik maken van de regeling. Daarnaast kiest de gemeente ervoor de salderingsregeling²³⁾ niet toe te passen waar in het POP II over wordt gesproken. Clustering van landschapsontsierende bebouwing is bijna onhaalbaar. Door de oppervlakte van de 'Ruimte voor ruimte'-regeling te verlagen, is saldering ook niet noodzakelijk. Het gaat bij deze regeling om kwaliteitsverbetering en niet om kleine gebouwen.

Bij een te slopen oppervlakte van meer dan 1.500 m² zullen maximaal twee woonhuizen gebouwd mogen worden. Deze woonhuizen zullen bij voorkeur op het perceel waarop de regeling van toepassing is worden teruggebouwd. Bij het toepassen van de regeling zal worden getoetst aan het beeldkwaliteitsplan.

6.6.9. Biogasinstallaties

In een biomassa-/vergistingsinstallatie wordt onder andere biogas (methaan) geproduceerd uit organische stof. Als organische stof worden bijvoorbeeld maïs en mest gebruikt. De opgewekte energie wordt in de praktijk geleverd aan het energiebedrijf. Het restproduct van de maïs en mest wordt gebruikt op het (agrarisch) bedrijf of wordt eventueel verkocht.

In een biomassa-/vergistingsinstallatie is een viertal situaties te onderscheiden):

- A. Het bedrijf verwerkt eigen geproduceerde mest en voegt eigen en/of van derden afkomstige co-substraten (bijv. maïs) toe. Het digestaat (restproduct) wordt op de tot het bedrijf behorende gronden gebruikt.
- B. Het bedrijf verwerkt eigen geproduceerde mest en voegt eigen en/of van derden afkomstige co-substraten toe. Het digestaat wordt op de tot het bedrijf behorende gronden gebruikt of naar derden afgevoerd.
- C. Het bedrijf verwerkt aangevoerde mest geproduceerd door derden en voegt eigen en/of van derden afkomstige co-substraten toe. Het digestaat wordt op de tot het bedrijf behorende gronden gebruikt.
- D. Het bedrijf verwerkt aangevoerde mest van derden en voegt eigen en/of van derden afkomstige co-substraten toe. Het digestaat wordt als meststof afgeleverd aan derden.

In navolging op het standpunt van de staatssecretaris worden de categorieën A, B en C beschouwd als een agrarische activiteit, passend bij en gebonden aan een agrarische bestemming.

²³⁾ Salderingsregeling: meerdere bedrijven kunnen gebruik maken van de 'Ruimte voor ruimte'-regeling en samen tot een oppervlakte komen van minimaal 1000 m².

Deze categorieën worden als 'nevenactiviteit mestverwerking' bij een agrarische bestemming in het bestemmingsplan opgenomen.

Categorie D wordt niet beschouwd als een bedrijfseigen activiteit. Hier is ruimtelijk maatwerk nodig. Een mogelijkheid voor deze categorie is vestiging op een bedrijventerrein.

Een biomassa-/vergistingsinstallatie kan over het algemeen een sterke toename van (zwaar) verkeer tot gevolg hebben, door de aanvoer van mest en/of biomassa. Uitzondering hierop vormen de installaties 'op boerderijniveau', waarbij zowel co-substraat als mest van het eigen bedrijf komen.

Het aanwezige wegennet dient hierop te zijn afgestemd. Voorgesteld wordt daarom in het plan een aparte regeling op te nemen voor een biomassa-/vergistingsinstallatie, zodat uit ruimtelijk oogpunt sturing aan deze ontwikkeling kan worden gegeven. Ook uit oogpunt van handhaving biedt een aparte regeling meer houvast.

De gemeente beschouwt een biogasinstallatie (categorieën A, B en C) als een nevenactiviteit bij alle agrarische bedrijven waarvoor een binnenplanse ontheffing gevolgd kan worden. Zodoende kan rekening gehouden worden met landschappelijke en verkeersaspecten. Bij de toepassing van de ontheffing kan tevens beoordeeld worden in hoeverre nog sprake is van een agrarische activiteit. Wanneer geen sprake meer is van een agrarische activiteit, komt vestiging op het bedrijventerrein in aanmerking. Hier is sprake van maatwerk.

6.6.10. Boomteelt, houtteelt en opgaande meerjarige beplanting

Boomteelt, houtteelt en andere opgaande meerjarige beplanting is een vorm van agrarische productie die, met name in een open landschap, nogal wat ruimtelijke gevolgen heeft. Gezien het karakter van het landschap in het buitengebied van de gemeente Westerveld, voert de gemeente een terughoudend beleid ten aanzien van boomteelt, houtteelt en andere opgaande beplanting in het buitengebied in verband met de impact op het landschap en de natuurwaarden.

In het gehele buitengebied zijn deze vormen van agrarische productie gekoppeld aan een ontheffing op het gebruik. De ontheffing is gekoppeld aan criteria ten aanzien van de landschappelijke inpassing.

Belangrijke landschappelijke waardevolle elementen zoals essen, beekdalen of open gebieden komen niet in aanmerking voor opgaande meerjarige teelten.

6.6.11. Bollenteelt

De bollenteelt kent verschillende vormen:

- projectmatige locaties, waar hoogwaardige bedrijven worden geconcentreerd en waar de omgevingsfactoren relatief goed kunnen worden beheerst. Deze gebieden zijn te vergelijken met de geconcentreerde glastuinbouwgebieden.

Een dergelijke projectlocatie komt binnen de gemeente Westerveld niet voor;

- de teelt van bollen in de vorm van een wisselteelt. In Westerveld gaat het met name om deze vorm van bollenteelt.

Voor de bollenteelt zijn spoelplaatsen noodzakelijk. Uitgangspunt met betrekking tot deze spoelplaatsen is deze te concentreren op het bouwvlak, evenals de andere noodzakelijk bebouwing. Onder voorwaarden is het mogelijk om met een ontheffing hier gemotiveerd van af te wijken.

6.6.12. Kassen en ondersteunend glas

Het komt steeds vaker voor dat agrarische bedrijven, in het kader van de verbreding van de agrarische bedrijfsvoering, bedrijfsmatige activiteiten met glas uitvoeren.

Uitgangspunt voor het bestemmingsplan is dat kassen en ondersteunend glas geen onevenredige aantasting van het landschap als gevolg mogen hebben. De bestaande locaties zullen worden inbestemd.

Als ondersteuning van de agrarische bedrijfsvoering mag bij ontheffing maximaal 500 m² aan kassen worden gerealiseerd op het bouwvlak van een bestaand bedrijf, waarbij de noodzaak van het ondersteunend glas moet worden aangetoond. Voor tuinbouwbedrijven en kwekerijen zijn bij ontheffing grotere oppervlaktes toegestaan. Nieuwvestiging van kassencomplexen is niet toegestaan.

6.6.13. Functieverbreiding

Door de veranderingen in de landbouw zijn er veel agrarische bedrijven die naast de standaard agrarische werkzaamheden nieuwe activiteiten ontwikkelen. De gemeente wil deze ontwikkeling beleidsmatig ondersteunen door de agrarische ondernemers zoveel mogelijk te ondersteunen bij het rendabel houden van het bedrijf.

Het bestemmingsplan biedt, aansluitend op het streven naar plattelandsvernieuwing, ruimte voor verbreding van de agrarische bedrijven met nevenactiviteiten. De activiteiten zijn genoemd in bijlage 1 bij de regels. Onder andere wordt ruimte geboden aan:

- een combinatie met recreatie (kleinschalig kamperen) of logiesverstrekking bij agrarische bedrijven;
- productiegebonden detailhandel;
- welzijnszorg (zorgboerderij);
- aan-huis-verbonden beroepen;
- overige niet-agrarische bedrijvigheid in de VNG-categorie 1 en 2.

De aan-huis-verbonden beroepen zullen als niet-agrarische nevenactiviteit bij agrarische bedrijven bij recht worden toegestaan.

Overkoepelende randvoorwaarde voor activiteiten binnen het agrarisch gebied is het behoud van de kenmerkende landschappelijke en cultuurhistorische waarden. De activiteit vindt plaats binnen de bestaande bebouwing.

Voor het toestaan van bovengenoemde nevenactiviteiten (met uitzondering van de aan-huis-verbonden beroepen) geldt een nader afwegingsmoment in de vorm van een ontheffingsprocedure, gekoppeld aan ruimtelijke randvoorwaarden. Zo mag bijvoorbeeld geen sprake zijn van buitenopslag, aantasting van het straatbeeld, etc. Ook de aantrekkende werking van verkeer zal nader onderzocht moeten worden.

6. 7. Natuur

De waardevolle beschermde natuurterreinen en grote aaneengesloten natuurgebieden (zoals deze zijn beschreven in paragraaf 5.3), die zijn aangewezen via de Natuurbeschermingswet en zijn opgenomen in Europees, nationaal en provinciaal beleid, zijn in het bestemmingsplan opgenomen binnen de gebiedsfunctie 'Natuur'. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen bos en natuur. Die gebieden die in de Kadernota en op de Natuurdoeltypenkaart 2007 zijn aangegeven als bosgebied, zijn in het bestemmingsplan opgenomen als 'Bos'.

De terreinen groter dan 2 hectare, uitgezonderd lijnvormige elementen, die binnen een andere gebiedsbestemming liggen, zijn beschermd in het bestemmingsplan door een specifieke bestemming voor 'Bos' of 'Natuur'.

Naast de grotere natuurterreinen komt in het buitengebied van de gemeente Westerveld ook veel natuur voor met een oppervlakte kleiner dan 2 hectare. Vaak gaat het om landschappelijke en cultuurhistorische waardevolle landschapselementen. De bescherming van deze elementen is beschreven in paragraaf 6.4.

6.7.1. Bos

Productiebos wordt gezien als een agrarische activiteit, terwijl permanent bos meer als natuur wordt gezien. Beide 'bossoorten' hebben invloed op het landschap.

Voor permanent bos is, conform het provinciaal beleid, gestreefd naar bosclustering. Alleen permanent bos met een duidelijke maatschappelijke meerwaarde is mogelijk.

Binnen bos wordt een onderscheid gemaakt tussen bos waar recreatief medegebruik is toegestaan en bos met meer een natuurfunctie.

In gebieden met openheid als landschappelijke kernkwaliteit is bosaanleg niet mogelijk. Daarnaast geldt voor het landbouwontwikkelingsgebied dat de landbouwkundige functie niet wezenlijk belemmerd wordt. Deze voorwaarde is gekoppeld aan een wijzigingsbevoegdheid.

In het Bestemmingsplan Buitengebied is voor de aanleg van maximaal 1,0 hectare bos een aanlegvergunningsstelsel opgenomen. Voor de aanplant van meer dan 1,0 hectare bos is een wijzigingsbevoegdheid noodzakelijk. Aan deze wijzigingsbevoegdheid zijn ten aanzien van de locatie voor bos-aanplant voorwaarden gekoppeld. Aan minimaal één van de volgende voorwaarden moet worden voldaan:

- de bosaanplant grenst aan een waardevolle bosgemeenschap (dit is een bosgemeenschap die representatief is voor een natuurlijke bosgemeenschap);
- de bosuitbreiding grenst aan bestaand natuurgebied dat groter is dan 50 hectare, voor zover zij de ontwikkeling van natuurwaarden versterkt;
- de bosuitbreiding grenst aan een bestaand of toekomstig recreatieterrein, dat groter is dan 10 hectare;
- de bosuitbreiding is gelegen in een milieubeschermingsgebied, voor zover zij tevens de ontwikkeling van landschaps-, cultuurhistorische en natuurwaarden versterkt;
- de bosuitbreiding grenst aan of ligt bij/in een woonkern, voor zover het bos een recreatieve functie kan krijgen en de bestaande cultuurhistorische, landschappelijke en natuurwaarden niet aangetast worden.

In de waardevolle open gebieden mag geen bosaanplant plaatsvinden, tenzij het een landschappelijke versterking betreft.

6. 8. Water

Water is één van de ordenende principes in het landelijk gebied. Daarom zijn de bestaande hoofdwatgangen positief bestemd op basis van de waterafvoerende functie van het watersysteem. In het POP II worden op het gebied van water hydrologische beïnvloedingsgebieden aangegeven. Deze gebieden zijn door het waterschap nader uitgewerkt en opgenomen in de Keur. Om dubbele regelgeving te voorkomen, zijn de beïnvloedingsgebieden niet opgenomen op de plankaart en in de regels. Omdat nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen wel worden afgestemd op deze beïnvloedingsgebieden, is in de toelichting een kaart (figuur 8) opgenomen waarop de ligging van de hydrologische beïnvloedingsgebieden is weergegeven.

Voor het realiseren van natuurvriendelijke oevers is een strook van 10 meter breed aan weerszijden van de waterlopen die hiervoor zijn aangewezen, opgenomen in het bestemmingsplan. Binnen deze zone zal via wijziging omzetting naar 'Water' mogelijk zijn. Binnen de gemeente Westerveld gaat het om de volgende waterlopen:

1. Dwingelerstroom, Oude Vaart;
2. Vledder Aa;
3. Wapserveense Aa, Kwasloot.

6. 9. Recreatie en toerisme

6.9.1. Recreatieterreinen

Er zijn verschillende soorten recreatieterreinen. De gemeente Westerveld maakt een onderscheid tussen kampeerterreinen en bungalow-/huisjesterreinen. Daarnaast worden de kampeerterreinen onderscheiden in de reguliere kampeerterreinen en de bijzondere kampeerterreinen, zoals het kleinschalig kamperen. In de loop der jaren zijn er ook enkele mengvormen binnen de gemeente ontstaan. Deze worden specifiek bestemd.

De gemeente wil het onderscheid tussen de terreinen behouden. Hierdoor blijft er diversiteit bestaan binnen de gemeente. In paragraaf 6.9.6 wordt specifiek ingegaan op de uitgangspunten voor kleinschalig kamperen.

Reguliere kampeerterreinen

Voor de nieuwvestiging van reguliere kampeerterreinen in het landbouw-ontwikkelingsgebied en het verwevingsgebied, is een wijzigingsbevoegdheid opgenomen. Dit sluit aan bij het beleid van de provincie.

Bij nieuwvestiging van reguliere kampeerterreinen zal niet alleen worden gekeken naar de economische effecten van de nieuwe locatie en de directe omgeving, maar de nieuwe ontwikkeling zal worden geplaatst in de beoogde ontwikkelingsrichting van het gehele ontwikkelingsgebied.

Bestaande reguliere kampeerterreinen

Recreatieve ontwikkelingen in gebieden in het ontwikkelingsgebied 'Natuur en recreatie' zijn uitsluitend langs de randen van het gebied mogelijk. Deze ontwikkelingen mogen niet ten koste gaan van de ontwikkelingsmogelijkheden van eventuele reeds in de omgeving aanwezige functies, zoals bijvoorbeeld de aanwezige natuur en agrarische bedrijven. Uitbreiding is mogelijk door middel van een wijziging. De externe werking van uitbreiding van recreatieterreinen wordt in het kader van de planmer/ passende beoordeling, die momenteel wordt uitgevoerd, onderzocht.

Bungalow-/huisjesterreinen

Hoewel het accent ligt op versterking en uitbreiding van bestaande bedrijven, wordt nieuwvestiging van bungalow-/huisjesterreinen niet uitgesloten.

Nieuwe bungalow-/huisjesterreinen kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan een integrale gebiedsgerichte ontwikkeling ten behoeve van een vitaal platteland. Omdat de randvoorwaarden van tevoren niet concreet kunnen worden gemaakt, wordt deze ontwikkeling niet in het bestemmingsplan mogelijk gemaakt, maar zal in voorkomend geval de Kadernota het eerste afwegingskader zijn. Er zal dan sprake zijn van planherziening.

Bestaande bungalow-/huisjesterreinen

De bestaande bungalow-/huisjesterreinen zijn opgenomen in dit Bestemmingsplan Buitengebied; daarbij komen de huidige bestemmingsplannen voor deze terreinen te vervallen.

Voor de terreinen is een specifieke bestemming opgenomen. In de regels zijn randvoorwaarden opgenomen ten aanzien van de maatvoering van de bebouwing en, indien sprake is van nieuwvestiging, ook ten aanzien van de landschappelijk inpassing van het terrein. Er is een onderscheid gemaakt tussen bedrijfsmatig geëxploiteerde en particuliere huisjesterreinen. Op de eerstgenoemde terreinen is ruimte voor voorzieningen. Particuliere terreinen kunnen ook bedrijfsmatig geëxploiteerd worden, maar bedrijfsmatig geëxploiteerde terreinen particulier beheren is niet mogelijk.

Door de terreinen als één geheel op te nemen in het bestemmingsplan, is er de nodige flexibiliteit om binnen de terreingrenzen in te spelen op de eisen en wensen van de recreant. In de regels zijn de voorwaarden opgenomen, terwijl op de kaart alleen gewerkt wordt met een vlak waarbinnen die voorwaarden gelden. Eventuele bestaande bouwmogelijkheden, die nog niet zijn benut, zijn specifiek op de kaart weergegeven door middel van een bouwvlak.

6.9.2. Oppervlakte recreatiewoningen

De gemeente sluit voor wat betreft dit onderwerp aan bij het provinciaal beleid, waarbij de norm van 80 m² als oppervlakte voor bestaande en nieuwe recreatiewoningen vanuit kwaliteitsoverwegingen verruimd is naar 100 m².

Voor de bestaande recreatiewoningen is deze verruiming van oppervlakte bij recht toegestaan, mits voldoende ruimte op het perceel aanwezig is én de eventuele uitbreiding qua verschijningsvorm is afgestemd op de bestaande recreatiewoning.

6.9.3. Permanente bewoning van recreatiewoningen

Omzetting van recreatiewoningen in een woonbestemming betekent in feite dat ter plaatse een woongebied ontstaat en daarmee een uitbreiding van het woningbestand in het buitengebied. Permanente bewoning leidt onder andere tot een verlies aan capaciteit in de verblijfsrecreatie (met extra behoefte elders), een verminderde economische omzet(groei) en werkgelegenheid en is strijdig met het verstedelijkingsbeleid. Verscheidene locaties zijn ook qua voorzieningenniveau en infrastructuur niet geschikt voor permanente bewoning. Permanente bewoning van recreatiewoningen wordt daarom door de gemeente Westerveld in het buitengebied niet toegestaan.

6.9.4. Bed & Breakfast

In toenemende mate worden verzoeken ingediend om Bed & Breakfast-accommodaties te realiseren in bijvoorbeeld vrijkomende c.q. voormalige agrarische bedrijven.

De gemeente staat dergelijke kleinschalige voorzieningen toe in bestaande bebouwing in het buitengebied.

Vestiging moet plaatsvinden binnen bestaande bebouwing en moet in een hoofdgebouw gerealiseerd worden. In het hoofdgebouw moet een ontbijtruimte, en mag een eventuele woonkamer, worden gerealiseerd. Er mogen geen uiterlijke kenmerken aan een woning worden toegevoegd. Parkeren vindt plaats op eigen erf.

6.9.5. Groepsaccommodatie

Door de veranderingen in vrijetijdsbesteding de afgelopen jaren is er steeds meer vraag naar groepsaccommodaties. Deze sector bestaat, in tegenstelling tot de vaak hobbymatig opgezette Bed & Breakfast, uit professionele logiesverstrekkers.

Deze vorm van verblijfsrecreatie heeft hoofdzakelijk plaats in het hoofdgebouw, of een daarmee functioneel samenhangend bijgebouw. Er is in ieder geval sprake van één geheel met de overige gebouwen. Tevens geldt dat de groepsaccommodatie niet mag worden afgesplitst als zelfstandig bedrijf. Het hele jaar door kan de accommodatie verhuurd worden, maar permanente bewoning is niet toegestaan.

6.9.6. Kleinschalig kamperen

Het bestemmingsplan biedt ruimte voor verbreding van de agrarische bedrijven met niet-agrarische nevenactiviteiten, waaronder kleinschalig kamperen (kamperen-bij-de-boer). De gemeente Westerveld kiest ervoor om via een ontheffing kleinschalig kamperen tot maximaal 25 standplaatsen toe te staan bij agrarische bedrijven met minimaal 20 NGE's. Het terrein moet op of direct aansluitend aan het bouwvlak gerealiseerd worden. Er kunnen gebouwen gerealiseerd worden met een maximale oppervlakte van 5% van het kampeerterrein.

Binnen twee jaar na de beëindiging van het agrarisch bedrijf moet het kleinschalig kamperen worden beëindigd. Er zijn randvoorwaarden opgenomen ten aanzien van de landschappelijke inpassing.

6. 10. Bedrijvigheid

Het landelijk gebied van de gemeente Westerveld wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van agrarische bedrijven. Een belangrijke ontwikkeling van de laatste jaren is de verbreding van de landbouw, waarbij naast de agrarische activiteit op het boerenbedrijf nog een nevenactiviteit plaatsvindt. Naast deze bedrijvigheid komt er incidenteel ook niet-agrarische bedrijvigheid voor. Het betreft dan onder meer paardenhouderijen, loonbedrijven en hoveniers. Deze niet-agrarische bedrijvigheid is met een eigen bestemming opgenomen in het Bestemmingsplan Buitengebied.

Bij bedrijvigheid in het buitengebied is onderscheid gemaakt in:

- niet-agrarische nevenactiviteiten (zie hiervoor paragraaf 6.6.13);
- zelfstandige activiteiten;
- detailhandel en horeca.

6.10.1. Zelfstandige activiteiten

Naast de niet-agrarische nevenactiviteiten biedt het plan ruimte voor zelfstandige activiteiten die passen in het landelijk gebied. Het kan daarbij bijvoorbeeld gaan om:

- agrarisch dienstverlenende bedrijven, zoals loonbedrijven;
- agrarisch aanverwante bedrijven, zoals bijvoorbeeld paardenhouderijen;
- maneges;
- niet-agrarische activiteiten.

Ook hier geldt de overkoepelende randvoorwaarde; in het agrarische gebied staat het behoud van de kenmerkende landschappelijke en cultuurhistorische waarden voorop. De bestaande bedrijvigheid is overeenkomstig bestemd. Uitbreiding is mogelijk mits dit niet ten koste gaat van de hoofdfuncties van het buitengebied.

Om verstening te voorkomen worden nieuwe zelfstandige activiteiten alleen toegestaan in vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen/boerderijen. Door mee te werken aan bedrijfsvestiging in voormalige agrarische bedrijfsbebouwing kan kapitaalsvernietiging worden voorkomen en de leefbaarheid en werkgelegenheidsfunctie van het platteland worden vergroot.

Voor het toestaan van zelfstandige activiteiten geldt een nader afwegingsmoment in de vorm van een ontheffings- of wijzigingsprocedure, gekoppeld aan ruimtelijke randvoorwaarden.

Zo mag er bijvoorbeeld geen sprake zijn van verkeersoverlast, buitenopslag, aantasting van het straatbeeld, etc.

6.10.2. Detailhandel en horeca

In het bestemmingsplan wordt geen ruimte geboden voor nieuw te vestigen detailhandel buiten de detailhandel die voortkomt uit de aan-huis-verbonden beroepen en kleinschalige bedrijvigheid. De bestaande detailhandel wordt als zodanig bestemd en krijgt slechts beperkte ontwikkelingsmogelijkheden. Eén specifieke vorm van detailhandel, de 'productiegebonden detailhandel', is wél toegestaan. Het gaat hierbij om detailhandel in streekgebonden producten. Hiervoor gelden wel voorwaarden: het moet gaan om de verkoop van goederen die ter plaatse worden vervaardigd, geteeld, gerepareerd en/of toegepast in het productieproces, waarbij de detailhandelsfunctie ondergeschikt is aan de productiefunctie.

Voor horecavoorzieningen geldt dat de bestaande gelegenheden een positieve bestemming krijgen.

Voor nieuwe lichte horecavormen geldt dat uitsluitend in ondergeschikte vorm ruimte wordt geboden bij recreatieve voorzieningen én binnen vrijkomende agrarische bedrijfsbebouwing. De zwaardere horeca, zoals bars en dancings, zijn niet gewenst in het buitengebied.

In sommige gevallen kan een nieuwe horecavorm in het buitengebied een meerwaarde aan een gebied geven. Bij wijziging zijn daarom nieuwe horecavormen mogelijk als er sprake is van een versterking van de recreatieve structuur. Dit is bijvoorbeeld het geval in het 'ontwikkelingsgebied natuur en recreatie' en het 'verwevingsgebied landbouw, natuur en recreatie' uit de Kadernota. In de wijzigingsbevoegdheid is dit als randvoorwaarde opgenomen.

6. 11. Wonen in het landelijk gebied

De bestaande woonfunctie in het buitengebied levert een positieve bijdrage aan de leefbaarheid en vitaliteit van het platteland, maar levert echter ook beperkingen op ten aanzien van de basisfuncties. Daarom wordt in dit bestemmingsplan slechts beperkte ontwikkelingsruimte geboden aan de woonfunctie en aansluiting gezocht bij de bestaande situatie.

Handhaving van de woonfunctie is wenselijk: de bestaande woningen krijgen een positieve bestemming. Bij vervanging wordt gestreefd naar herbouw die qua maat en schaal past bij de aanwezige bebouwing. De welstandsnota zal daarbij een essentiële rol spelen. Binnen de mogelijkheden van het bestemmingsplan is ook gestreefd naar behoud van monumentale en karakteristieke boerderijen en overige panden. In het bijzonder kunnen de karakteristieke bijgebouwen worden genoemd. Voor deze gebouwen is geen subsidieregeling aanwezig. Om deze gebouwen toch te behouden wil de gemeente Westerveld in deze bijgebouwen via een ontheffing op het gebruik verblijfsrecreatie toestaan. Of een bijgebouw hiervoor in aanmerking komt, kan worden getoetst aan de hand van de randvoorwaarden die zijn opgenomen in paragraaf 6.5.1.

De gezamenlijke oppervlakte van hoofdgebouwen en bijgebouwen (inclusief aan- en uitbouwen), mag niet meer dan 250 m² bedragen. Voor bijgebouwen geldt een maximale gezamenlijke oppervlakte van 150 m², mits ondergeschikt aan het hoofdgebouw. Er is geen mogelijkheid opgenomen ter vergroting van deze oppervlakte. In de regels is wel een aanvullende ontheffing opgenomen voor het compenseren van het afbreken van beeldverstorende bebouwing bij woningen.

6.11.1. Wonen in voormalige boerderijen

Ontwikkelingen als schaalvergroting en extensivering leiden tot het vrijkomen van agrarische bedrijven en woningen. Deze tendens zal zich ook voor de gemeente Westerveld op de langere termijn voortzetten. Alhoewel een percentage moeilijk is aan te geven, betekent dit dat er, gezien over een langere periode, sprake zal zijn van een groot aantal vrijkomende gebouwen.

In het Bestemmingsplan Buitengebied is daarom een onderscheid gemaakt tussen 'Wonen' en 'Wonen - Voormalige boerderijen'. Bij het 'Wonen - Voormalige boerderijen' is voor het behoud van de hoofdvorm en de maatvoering een aparte regeling noodzakelijk. Het in stand houden van een voormalige boerderij, waarbij veelal sprake is van een karakteristiek pand, vergt veel inspanning en kapitaal. In dit bestemmingsplan is daarom voor deze specifieke woonbestemming een verruiming van het gebruik voor kleinschalige activiteiten opgenomen.

Een toename van kleinschalige activiteiten kan leiden tot een toename van mobiliteit, milieuhinder en bijvoorbeeld hinder voor omringende agrarische bedrijven. Er zijn echter ook positieve aspecten aan hergebruik verbonden. Kleinschalige bedrijvigheid of het bewoond blijven van de woning kan ten goede komen aan de leefbaarheid van een gebied. Het is mogelijk om een agrarisch bedrijf om te zetten naar:

- een woonfunctie voor ten hoogste twee woningen (zie 6.11.4);
- een aan-huis-verbonden beroep en kleinschalige bedrijfsmatige activiteiten;
- lichte bedrijvigheid (categorie 1 en 2 VNG-Bedrijvenlijst);
- verblijfsrecreatieve appartementen, uitsluitend in het hoofdgebouw.

Bij vrijkomende agrarische bebouwing is er vaak sprake van een grotere oppervlakte aan hoofdgebouw en bijgebouwen dan bij recht in het buitengebied is toegestaan. Het is in de meeste gevallen landschappelijk goed inpasbaar om bij vrijkomende agrarische bebouwing een groter oppervlak aan bijgebouwen toe te staan. Bij vrijkomende agrarische bebouwing is een oppervlakte van 150 m² aan bijgebouwen toegestaan. Alles boven de 150 m² valt onder het overgangsrecht.

Binnen de bestemming is het mogelijk om bij vervanging van beeldverstorende bijgebouwen gebruik te maken van een saneringsregeling, waarbij de bijgebouwen op het perceel eenmalig mogen worden vernieuwd. Daarbij mag 50% van het oppervlak tussen de 150 en 500 m² worden teruggebouwd, bovenop de bij recht toegestane oppervlakte van 150 m². Indien meer dan 500 m² aan bijgebouwen aanwezig is, mag tot een maximum van 20% van het oppervlak boven de 500 m² worden teruggebouwd. De toepassing van deze regeling heeft tot gevolg dat er een afname van de bestaande hoeveelheid aan bebouwing plaatsvindt. Tevens geldt dat er een verbetering van het aanzicht en of landschappelijke inpassing plaatsvindt. Karakteristieke bijgebouwen komen niet in aanmerking voor de saneringsregeling. Tevens geldt dat voor bijgebouwen met een oppervlakte van meer dan 750 m² de 'Ruimte voor ruimte'-regeling toegepast kan worden. Er kan slechts gebruik gemaakt worden van één van de genoemde regelingen.

Deze regeling is niet van toepassing op de hoofdgebouwen uit oogpunt van het behouden van de omgevingskwaliteit. Vaak gaat het om oorspronkelijke Saksische boerderijen die een groter oppervlak hebben dan in het buitengebied is toegestaan. Het is niet gewenst deze bebouwing te vervangen.

Het uitsluitend toestaan van de saneringsregeling voor de bijgebouwen zorgt al voor een verbetering van de verhouding hoofdgebouw/bijgebouw en een verbetering van de omgevingskwaliteit.

Naast de standaardregeling en saneringsmethode wordt er binnen de bestemming 'Wonen - Voormalige boerderijen' een grotere oppervlakte aan bijgebouwen toegestaan voor de hobbyboer. Voor de hobbyboer geldt, via ontheffing en gekoppeld aan bepaalde voorwaarden, een totale oppervlakte aan bijgebouwen van 500 m².

Om als hobbyboer aangemerkt te worden, moet de agrarische activiteit een omvang hebben van ten minste 10 Nge.

Voorbeeld saneringsmethode: op een terrein waar functieverandering heeft plaatsgevonden van agrarisch bedrijf naar wonen, staat een hoofdgebouw met een oppervlakte van 300 m² en een aantal bijgebouwen met een gezamenlijke oppervlakte van 800 m². In het algemeen geldt voor bijgebouwen bij een woonfunctie in het buitengebied een maximale oppervlakte van 150 m². Er is dus sprake van 650 m² teveel aan bijgebouw. Bij vervangende nieuwbouw zal 50% van het teveel tussen de 150 m² en 500 m² aan bijgebouw teruggebouwd mogen worden op het terrein, bovenop de oppervlakte die bij recht is toegestaan. Van de oppervlakte boven de 500 m² mag 20% worden teruggebouwd. In totaal zal er dan $150 \text{ m}^2 + (50\% \times 350) + (20\% \times 300) = 385 \text{ m}^2$ aan bijgebouw mogen worden teruggebouwd.

6.11.2. Nieuwe woningen

Het beleid van de gemeente is gericht op het weren van nieuwe burgerwoningen in het buitengebied, zie hiervoor het Woonplan. Grondslag hiervoor is het niet willen toestaan van functies die niet gebonden zijn aan het buitengebied en de belemmering die deze overige functies vormen voor de basisfuncties. Nieuwe burgerwoningen in het buitengebied, zonder functionele binding met het gebied, worden door de gemeente niet toegestaan. Hierop zijn een aantal uitzonderingen denkbaar:

- nieuwe compensatiewoningen voortkomend uit de toepassing van de 'Ruimte voor ruimte'-regeling;
- woningen die gebouwd worden op een landgoed en woningen die worden gerealiseerd in een hoeveplan (beide alleen mogelijk met planherziening).

6.11.3. Karakteristieke panden

Een aantal panden in het plangebied is als karakteristiek aan te merken. Voor deze karakteristieke panden (waaronder veel voormalige boerderijen) is een afzonderlijke regeling in het bestemmingsplan opgenomen. Karakteristieke panden zijn aangeduid met de aanduiding 'karakteristiek'. Monumenten zijn niet onder deze aanduiding gebracht; deze worden reeds afdoende op grond van de Monumentenwet beschermd. Uitgangspunt is dat de ruimtelijke waarden van de karakteristieke panden zoveel mogelijk in stand worden gehouden.

De regeling is gericht op het behoud van de hoofdvorm en de maatvoering. Deze panden zijn daarmee tevens bestemd voor het behoud en het herstel van de karakteristieke hoofdvormen. Bij volledige herbouw van een karakteristiek pand, zal qua inhoud en oppervlakte geen vergroting plaatsvinden. Tevens zal bij de maatvoering aansluiting gezocht moeten worden bij datgene wat reeds op het perceel aanwezig is c.q. was. De aanduiding 'karakteristiek' betekent dus niet dat het pand precies in de huidige staat moet worden bewaard, wél dat bij de beoordeling van bouwplannen erop zal worden gelet dat de kenmerken die de ruimtelijke waarde bepalen, zoveel mogelijk intact blijven.

Ter bescherming van de karakteristieke bijgebouwen is een toetsingscriterium opgenomen in paragraaf 6.5.1.

6.11.4. Splitsing vrijkomende agrarische bebouwing

Om (monumentale of karakteristieke) boerderijen in stand te houden, is het mogelijk de panden onder bepaalde voorwaarden te splitsen. Splitsing van dergelijke boerderijen naar twee woningen is alleen mogelijk bij boerderijen groter dan 200 m². Bij een boerderij groter dan 300 m² worden maximaal drie woningen toegestaan. Bij splitsing worden de woningen gerealiseerd binnen het bestaande hoofdgebouw.

In het algemeen geldt voor bijgebouwen bij voormalige agrarische bedrijfsbebouwing een toegestane oppervlakte van maximaal 150 m² per woning. Om te voorkomen dat bij splitsing voor iedere woning een oppervlakte van 150 m² aan bijgebouwen wordt geplaatst en de oppervlakte aan bijgebouwen groter wordt dan de oppervlakte van het hoofdgebouw, geldt bij splitsing een oppervlakte van 100 m² bijgebouw per woning. Tevens geldt dat ook hier een saneringsmethode (paragraaf 6.11.1.) kan worden toegepast omdat er sprake is van een specifieke woonbestemming in voormalige boerderijen. Algemeen aandachtspunt bij splitsing is de afstemming met en de toetsing aan de milieuwet- en regelgeving (geurhinder). De ontwikkelingsmogelijkheden voor de basisfuncties dienen in stand te blijven.

6.11.5. Hoeveplan/buurtschap

Naast de genoemde mogelijkheden is in dit bestemmingsplan via een wijzigingsbevoegdheid binnen de agrarische bestemming de mogelijkheid opgenomen tot het realiseren van een woonhoeve/buurtschap. Een woonhoeve/buurtschap wordt, om verstening van het buitengebied te voorkomen, gerealiseerd op de locatie van een vrijkomend agrarisch bedrijf in de plaats van de bestaande gebouwen en bevat meerdere wooneenheden. Binnen de planperiode van het Bestemmingsplan Buitengebied wil de gemeente ten minste één woonhoeve/buurtschap realiseren.

Bij de invulling van de woonhoeve/buurtschap kan gedacht worden aan bestemmingen voor specifieke doelgroepen.

Huisvestingsmogelijkheden voor gehandicapten, of een combinatie daarvan met 'reguliere' woningen, of een combinatie van 'wonen en werken', zodat ruimte kan worden geboden aan kleinschalige bedrijven. Bij het realiseren van een woonhoeve/buurtschap zal sprake zijn van maatwerk en landschappelijke inpassing. Een andere belangrijke voorwaarde voor het realiseren van een woonhoeve/buurtschap, is de ligging nabij een kern.

6.11.6. Bedrijfswoningen

Wonen bij agrarische bedrijven

Uit een oogpunt van een goede agrarische bedrijfsvoering is het gewenst om bij agrarische bedrijven te kunnen wonen. De aanwezigheid van een eerste bedrijfswoning is dus logisch. Wanneer een agrarisch bedrijf zich zo ontwikkelt dat sprake is van een duurzaam meermansbedrijf (gelet op aard, omvang en continuïteit van het bedrijf) kan het voorkomen dat een tweede bedrijfswoning gewenst is. De gemeente Westerveld wil echter versterking van het buitengebied tegengaan. Een tweede bedrijfswoning heeft in de meeste gevallen een grote ruimtelijke impact. In het algemeen geldt dan ook dat tweede bedrijfswoningen niet gewenst zijn. Alleen bij uitzonderlijke gevallen kan worden gewerkt met een partiële herziening van het bestemmingsplan.

Wonen bij niet-agrarische bedrijven

Ook bij niet-agrarische bedrijven is een bedrijfswoning voor beheer en toezicht (soms) wenselijk. Het realiseren van meerdere woningen is hier echter niet gewenst en ook niet noodzakelijk.

Op enkele grotere recreatieterreinen is al sprake van meerdere bedrijfswoningen; daar geldt de bestaande situatie als uitgangspunt. Via een wijziging is het voor deze grote terreinen mogelijk maximaal twee bedrijfswoningen te realiseren. Er is dan sprake van maatwerk.

6. 12. Overige functies

6.12.1. Zandwinning

Voor de zandwinlocatie in het plangebied is een speciale regeling opgenomen die aansluit bij de verleende vergunning. Het bestaande zandwingebied is als zodanig bestemd. De regeling voor de winning is afgestemd op de bestaande (planologische) situatie.

6.12.2. Waterwinning

Rondom de waterwingebieden ligt een beschermingszone. Het totale grondwaterbeschermingsgebied wordt primair beschermd op grond van de Provinciale milieu verordening (Pmv). Voor het eigenlijke waterwingebied geldt de meest stringente bescherming; voor het daaromheen liggende grondwaterbeschermingsgebied betreft het een beperking op activiteiten en bedrijven die een risico kunnen vormen voor de grondwaterkwaliteit.

Op de verbodsbepalingen kan ontheffing verleend worden voor activiteiten die door het stellen van regels een acceptabel en beheersbaar risico vormen. Zo is vestiging van lichte vormen van bedrijvigheid, zoals kantoren, binnen het grondwaterbeschermingsgebied wel mogelijk. Ingevolge de Provinciale milieu verordening is een lijst van verboden (bedrijfs)activiteiten opgesteld. De grondwaterbeschermingsgebieden zijn onder een gelijknamige aanvullende bestemming ondergebracht. De gronden naast de basisbestemmingen zijn tevens bestemd voor drinkwaterwinning, drinkwaterproductie, drinkwaterdistributie en bescherming van de grondwaterkwaliteit.

6.12.3. Zendmasten en installaties

Voor het plaatsen van hoge zendmasten geldt dat de nadelige invloed voor het landschap zoveel mogelijk beperkt moet worden. Om die reden geldt de volgende locatievoorkeursvolgorde:

- op of nabij hoge gebouwen of bouwwerken;
- op bedrijventerreinen;
- langs grote infrastructuurlijnen.

Voor de plaatsing van zendmasten tot ten hoogste 45 meter is in het plan een algemene ontheffingsbevoegdheid opgenomen.

6.12.4. Militaire terreinen

Binnen het plangebied zijn meerdere oefenterreinen gesitueerd en drie bebouwde objecten (Johannes Postkazerne, Brigadegebouw KL en Brigadegebouw KMar aan de Helomaweg). Voor alle militaire terreinen in Nederland is een planologische kernbeslissing opgesteld, het 2^e Structuurschema Militaire Terreinen (SMT). Hierin zijn de hoofdlijnen van het rijksbeleid voor militaire terreinen en complexen opgenomen. In het SMT zijn de plannen van het ministerie van Defensie vastgelegd met betrekking tot de locaties en het gebruik van oefenterreinen, kazernes en andere complexen, militaire vliegvelden en havens.

In algemene zin is het ruimtelijk beleid volgens het structuurschema gericht op een doeltreffende uitvoering van de krijgsmachttaken die uit het defensiebeleid voortvloeien.

De Johannes Postkazerne heeft in het bestemmingsplan een specifieke bestemming gekregen met bijbehorende veiligheidszones. Van het militair natuurgebied Havelte-Oost met een oppervlakte van ongeveer 1300 hectare, is in het SMT 260 hectare aangewezen als 'overig oefenterrein'. Dit betekent dat het begrensde gebied alleen gebruikt wordt voor lichte oefeningen (oriëntatie, lopen en bivak; geen gebouwen). Het overgrote deel van het militair natuurgebied verliest de militaire functie. De verwachting is dat dit gebied binnenkort zal worden overgedragen aan een natuurbeherende instelling of particulier.

In de gemeente liggen ook laagvlieggebieden voor jachtvliegtuigen en heli-copters.

In deze gebieden zijn geen bouwmogelijkheden voor masten, windmolens en andere hoge objecten. De laagvlieggebieden zijn op de kaart opgenomen.

7. JURIDISCHE TOELICHTING

Het beleid en de planuitgangspunten, zoals verwoord in vorige hoofdstukken, hebben in de regels van dit bestemmingsplan hun juridische vertaling gekregen in de vorm van bestemmingen. Het juridisch systeem en de gelegde bestemmingen en aanduidingen worden in dit hoofdstuk beschreven en toegelicht.

7. 1. Het juridisch systeem

7.1.1. Wet ruimtelijke ordening

Het bestemmingsplan regelt de gebruiks- en bebouwingsmogelijkheden van de gronden. De wijze waarop deze regeling juridisch kan worden vormgegeven, wordt in grote lijnen bepaald door de Wet ruimtelijke ordening (Wro) en het bijbehorende Besluit ruimtelijke ordening (Bro). Inherent hieraan is de toepassing van de Standaard Vergelijkbare Bestemmingsplannen (SVBP) 2008 en de verplichting om het plan digitaal op te stellen. Onderliggend exemplaar is een 'uitdraai' van het digitale plan. Het digitale plan is tevens het juridisch bindende plan.

7.1.2. SVBP 2008

De SVBP maakt het mogelijk om bestemmingsplannen te maken die op vergelijkbare wijze zijn opgebouwd en op eenzelfde manier worden verbeeld. Deze standaard, welke slechts een systematische standaardisering betreft en geen inhoudelijke standaard is, is verplicht in het Besluit ruimtelijke ordening (Bro). Zo voorziet het SVBP in een standaardopbouw van een bestemmingsplan door onder andere:

- standaardbenamingen van een bestemming en de daarin voorkomende bepalingen (bouwregels, aanlegvergunningen, e.d.);
- de alfabetische volgorde van de begripsbepalingen en bestemmingen;
- een vaste volgorde van een indeling van een bestemming;
- een aantal standaardbegripsbepalingen;
- een standaardwijze van meten;
- vaste kleuren en kleurcodes van een bestemming op de plankaart;
- standaardbenamingen van aanduidingen op de plankaart en in de regels.

7.1.3. Algemene begrippen

10%-regeling

Bij hoge uitzondering kan door middel van een ontheffing worden toegestaan dat van de bij recht in de regels gegeven maten, afmetingen en percentages, tot ten hoogste 10% afgeweken wordt. Het gaat dan om incidentele gevallen, waarbij het om bouwtechnische redenen en/of redenen van doelmatigheid noodzakelijk wordt geacht en aantoonbaar is, dat in geringe mate van de gegeven maten moet worden afgeweken.

Het begrip 'bestaand'

In de regels wordt veelvuldig verwezen naar de bestaande situatie. Voor bouwwerken en gebruik is dat de situatie op het moment van inwerkingtreding van dit plan. Onder bestaande oppervlakte of gebruik wordt tevens de ten tijde van het in werking treden van het plan reeds vergunde, maar nog niet gerealiseerde oppervlakte of gebruik begrepen.

De bestaande situatie herleidt de gemeente in de eerste plaats uit de opgestelde gebruikskaat aan de hand van de WOZ-gegevens. De gebruikskaat is met de betrokkenen besproken tijdens inloopbijeenkomsten en daar waar dat nodig was, aangepast.

Bovendien beschikt de gemeente over recente luchtfoto's vanwaar op schaal de bouwwerken, de percelen en de landschapselementen kunnen worden herleid. Daarnaast hanteert de gemeente het bouwvergunningen-archief, waarin alle perceelsgewijze bouwvergunningen zijn opgeslagen. Vanuit die gegevens kunnen bijvoorbeeld de afmetingen van bouwwerken worden bepaald. Ook de WOZ legt jaarlijks de perceelsgegevens vast. Tot slot is er nog het archief van de milieugegevens. Deze optelsom aan gegevens biedt een volledige en rechtszekere garantie om op een juiste wijze invulling te geven aan het begrip 'bestaand'.

Woonhuizen/Recreatiewoningen/Bedrijfswoningen en aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen

Het onderscheid tussen de woonhuizen, als zijnde de hoofdgebouwen binnen de woonbestemmingen, recreatiewoningen en de bedrijfswoningen enerzijds en de daarbijbehorende aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen anderzijds, is uitsluitend gebaseerd op ruimtelijke aspecten, zoals de afmetingen, de situering en de bouwkundige ondergeschiktheid. De diverse begripsbepalingen zijn vanuit de ruimtelijke interpretatie opgezet en dienen ook als zodanig te worden gelezen. Bij het bepalen van het onderscheid wordt expliciet niet gekeken naar de functie van de ruimtes.

Aan-huis-verbonden beroepen en kleinschalige bedrijfsmatige activiteiten

Bij alle woonfuncties (wonen en wonen bij bedrijvigheid) is de mogelijkheid opgenomen om aan huis een beroep of bedrijf uit te oefenen. De begripsbepalingen bepalen de reikwijdte van de functies. Voorts zijn in de specifieke gebruiksbepalingen de objectieve begrenzingen van de functies bepaald, om in ieder geval te waarborgen dat de functies altijd ondergeschikt blijven aan het wonen. Ten behoeve van deze functies mag geen extra bebouwing worden opgericht. De functies moeten binnen de bestaande bouw mogelijkheden van de diverse bestemmingen worden uitgeoefend.

Inpassingsplannen

Bij veel bestemmingen is bepaald dat een bouwplan vergezeld moet gaan van een landschapsinpassingsplan. Een landschapsinpassingsplan richt zich met name op de landschappelijke inpassing van de gebouwen.

Het beeldkwaliteitsplan strekt zich wat verder uit en ziet niet alleen op de inpassing in het landschap, maar ook op de ruimtelijke kwaliteit van het bebouwingsbeeld. De nieuwe bebouwing moet zich qua situering en vormgeving inpassen in het bestaande bebouwingsbeeld.

Beeldkwaliteitsplan

Als onderdeel van dit bestemmingsplan is een beeldkwaliteitsplan opgesteld. Bij nieuwe ontwikkelingen wordt getoetst aan het beeldkwaliteitsplan. Het beeldkwaliteitsplan brengt waardevolle kenmerken en kwaliteiten van een gebied in beeld, met het doel om de identiteit van een gebied te versterken. Het kan gaan om het behouden en versterken van een bestaande identiteit of het realiseren van nieuwe. Per landschapstype worden randvoorwaarden beschreven waarbinnen, met ruimte voor deskundige creativiteit, de landschappelijke inpassing vorm gegeven kan worden.

7. 2. Toelichting op de regels

Bestemmingsomschrijving

Hierin staat beschreven voor welke functie(s) de gronden mogen worden ingericht, gebruikt en hoe de onderlinge rangorde van functies is.

Bouwregels

Hierin is aangegeven welke gebouwen en andere bouwwerken in principe zijn toegestaan en welke maatvoering daarbij moet worden aangehouden.

Ontheffing van de bouwregels

In de toekomst kunnen zich omstandigheden voordoen (thans nog niet voorzien), waaruit blijkt dat de bouwregels niet voldoende blijken te zijn. Of zijn er bouwvragen waar de gemeente op dit moment nog niet van kan voorzien of die vraag aanvaardbaar is of niet. Burgemeester en Wethouders kunnen in deze gevallen ontheffing van de bouwregels verlenen. Van geval tot geval zal een afweging worden gemaakt.

Specifieke gebruiksregels

In principe moeten gronden en gebouwen worden gebruikt overeenkomstig de bestemming. Waar nodig zijn de gebruiksvormen genoemd die in ieder geval als strijdig met de bestemming moeten worden aangemerkt.

Ontheffing van de gebruiksregels

Van een aantal gebruiksvormen kan nu nog niet worden gezegd of ze aanvaardbaar zijn of niet. Voor dergelijke gebruiksvormen is een ontheffing opgenomen. Er zijn ook gebruiksvormen die beleidsmatig wel mogelijk zijn, maar die vanwege een zorgvuldige afweging onder een ontheffing zijn gebracht. De ontheffing wordt afgegeven na een zorgvuldige afweging van waarden en functies in de bestemmingen.

Aanlegvergunningen

Voor een aantal werken en werkzaamheden geldt een aanlegvergunningsplicht.

Het gaat daarbij om werken en werkzaamheden die ingrijpen in de aard van de gegeven bestemming, maar die zich wel verhouden tot de bestemmingsomschrijving en de functionele benadering van de basisfuncties en de overige functies. Dat betekent dat deze pas mogen worden uitgevoerd nadat een vergunning van Burgemeester en Wethouders is verkregen. Hierbij vindt een afweging van belangen naar evenredigheid plaats. Als het gaat om activiteiten die behoren tot het normale onderhoud en/of beheer of het normaal agrarisch gebruik, is geen aanlegvergunning vereist. Bij de toelaatbaarheid van activiteiten zal met name een groot gewicht worden toegekend aan de afweging in relatie tot de landschappelijke waarden.

Een algemene toestemming (waarbij meerdere werkzaamheden onder worden gebracht in één vergunning) kan worden verleend als de plannen passen binnen de randvoorwaarden van het bestemmingsplan. Alle werken en werkzaamheden kunnen dan in een keer worden toegestaan en voor afzonderlijke gevallen is geen vergunning meer nodig.

Wijzigingsbevoegdheden

Het plan bevat voor een aantal gevallen mogelijkheden om bestemmingen te wijzigen binnen de regels aangegeven grenzen. Voor zover het een wijziging binnen de bestemming zelf betreft, bijvoorbeeld het verwijderen van een aanduiding, staat deze in het betreffende artikel genoemd. Voor zover het een wijziging naar een andere bestemming betreft, kan deze in het betreffende artikel zijn opgenomen of in een algemeen artikel.

Nadere eisen

Hierin wordt aangegeven dat Burgemeester en Wethouders, na afweging van een aantal criteria, nadere eisen kunnen stellen aan de plaats en de afmetingen van de bebouwing.

De eisen kunnen echter alleen gesteld worden wanneer er ten aanzien van de plaats en de afmetingen van de bebouwing reeds een hoofdeis is opgenomen binnen de bestemming.

Overgangsbepaling

Het overgangsrecht is gericht op bouwwerken die ooit met een bouwvergunning of een melding zijn gebouwd, of een gebruik dat ooit is toegestaan, maar dat nu, vanwege een bestemmings- of beleidswijziging, onder het overgangsrecht zijn gebracht. Ook tientallen jaren aanwezige bouwwerken, die niet met een vergunning zijn gebouwd, of langdurig aanwezig gebruik worden met het overgangsrecht beschermd. Het overgangsrecht is erop gericht dat deze bouwwerken uiteindelijk zullen verdwijnen of het gebruik ervan wordt beëindigd, zodat de situatie in overeenstemming geraakt met de gegeven bestemming.

In beginsel mogen de bouwwerken slechts in ondergeschikte mate gedeeltelijk worden vernieuwd en veranderd. Het is niet mogelijk om hiermee geheel of in stappen tot een nieuw bouwwerk te komen.

7. 3. Gebiedsbestemmingen

De gebiedsbestemmingen zijn in hoofdzaak onbebouwde bestemmingen met een hoofdfunctie in het buitengebied: 'Agrarisch - 1' en 'Agrarisch - 2', 'Bos', 'Natuur' en 'Water'. De gebiedsbestemmingen zijn vrij globaal van karakter, wat de flexibiliteit van het plan ten goede komt.

Agrarisch - 1 en Agrarisch - 2

De gronden binnen de bestemming 'Agrarisch - 1' en 'Agrarisch - 2' hebben als hoofdfunctie de uitoefening van de agrarische functie. Het belangrijkste onderscheid tussen de beide gebiedsbestemmingen wordt bepaald door het landschap. De beschrijving van de landschappen is in paragraaf 3.1 gegeven. Het 'Agrarisch - 1'-gebied kan in het algemeen omschreven worden als grootschalig open en komt grotendeels overeen met de POP-zonering 1 en 2, terwijl 'Agrarisch - 2' meer besloten is en overeenkomt met de POP-zones 3 en 4.

In de beide gebieden worden mogelijkheden geboden voor de voortzetting van de landbouwfunctie op bedrijfseconomische grondslag. In 'Agrarisch - 1' is de bescherming van het landschap in beginsel ondergeschikt aan het agrarisch gebruik, met uitzondering van een aantal waardevolle landschapselementen.

In de beide gebieden worden de waardevolle landschappelijke waarden, zoals de houtwallen en essen beschermd door middel van een specifieke bestemming. Voor een aantal werkzaamheden is een aanlegvergunningsstelsel opgenomen om structurele veranderingen van het landschap te voorkomen dan wel structurele ingrepen in het landschap af te kunnen wegen. Structuurbepalende landschappelijke elementen die niet zijn aangeduid, kunnen, wanneer daar een landbouwkundige noodzaak voor is, worden verwijderd, maar criterium daarbij is wel dat de structuur van het landschap niet wordt aangetast. Dit kan betekenen dat het element elders gecompenseerd moet worden.

Agrarische bedrijfskavel grondgebonden agrarisch bedrijf

Binnen de bestemming is een regeling opgenomen voor de agrarische bedrijven. De agrarische bedrijfskavels zijn toegekend op basis van de bestaande situatie die is geïnventariseerd en die vanaf de recente luchtfoto's zijn bekeken. Voor alle agrarische bedrijven geldt een oppervlakte van 1,5 hectare bij recht. Het bouwvlak mag volledig worden benut voor bebouwing en alle bijbehorende activiteiten die gerelateerd zijn aan het agrarisch bedrijf, zoals de stalling van voertuigen en kuil- en mestopslag.

De bouwvlakken van sierteelt- en/of boomkwekerijen zijn op maat vastgelegd, omdat er grote verschillen in omvang bestaan tussen de aanwezige bedrijven.

Wanneer er behoefte is aan een groter bouwvlak, dan bieden de regels daarin mogelijkheden. Vergroting van het bouwvlak is mogelijk naar 2,0 hectare door middel van een ontheffing.

Via een wijziging is het mogelijk de bouwvlakken uit te breiden naar een oppervlakte boven de 2,0 hectare, tot een maximum van 3,0 hectare. Nieuwvestiging is toegestaan binnen de bestemming 'Agrarisch - 1', waarbij de waardevolle gebieden zijn uitgesloten van nieuwvestiging.

Wanneer buiten de agrarische bedrijfskavel, bijvoorbeeld aan de overzijde van de weg, bebouwing is gesitueerd die feitelijk tot de agrarische bedrijfskavel behoort (bijvoorbeeld een schuur of kuilopslag), is dit door middel van een koppelteken op de plankaart weergegeven. Het betreft hier dus de bebouwing behorende bij één bedrijfskavel.

Agrarische bedrijfskavel niet-grondgebonden agrarische bedrijf

De agrarische bedrijfskavels voor niet-grondgebonden agrarische bedrijven zijn op de kaart specifiek aangeduid. Nieuwvestiging is niet mogelijk, evenals de omzetting van grondgebonden naar een niet-grondgebonden agrarisch bedrijf. Uitbreiding van bestaande bedrijven is alleen mogelijk tot een bouwvlak met een maximum van 2,0 hectare.

Agrarische bedrijfskavel gemengd bedrijf

De gemengde bedrijven zijn specifiek op de kaart aangeduid. Voor het grondgebonden deel geldt dezelfde maatvoering voor het bouwvlak als bij 'agrarische bedrijfskavel grondgebonden agrarisch bedrijf'. Voor het intensieve deel geldt de regeling zoals voor 'agrarische bedrijfskavel niet-grondgebonden agrarisch bedrijf'. Nieuwvestiging is niet mogelijk en uitbreiding is toegestaan binnen de randvoorwaarden die zijn opgenomen in de regels.

Bedrijfswoning/tweede bedrijfswoning

Per bedrijf is een bedrijfswoning toegestaan met een oppervlakte van maximaal 150 m². Daar waar in de bestaande situatie reeds twee of meer bedrijfswoningen aanwezig zijn, is op de plankaart een aanduiding opgenomen.

Ontheffingen

In de regels zijn zowel ontheffingen op de bouwregels als de gebruiksregels opgenomen. De meeste ontheffingen wijzen voor zich of zijn anders beleidsmatig reeds onderbouwd in de Planuitgangspunten.

Bij ontheffing is het bijvoorbeeld mogelijk om het agrarisch bedrijf te vergroten tot een oppervlakte van 2,0 hectare. Of bebouwing op te richten met een oppervlakte groter dan 500 m².

In de bijlage bij de regels zijn allerlei vormen van bedrijvigheid genoemd, die als ondergeschikte tweede tak bij een agrarisch bedrijf uitgeoefend kunnen worden. In veel gevallen zijn beperkende bepalingen opgenomen om zodoende de ondergeschiktheid ten opzichte van de agrarische activiteiten te benadrukken.

Wijzigingen

Indien de noodzakelijkheid van bedrijfsuitbreiding kan worden aangetoond, is vergroting van het denkbeeldige bouwvlak boven de 2,0 hectare bij wijziging mogelijk. Voorwaarde hierbij is onder meer dat met de vormgeving van het aaneengesloten bouwvlak zoveel mogelijk wordt aangesloten bij de landschappelijke karakteristiek en/of de landschappelijke structuur. Dit zal worden getoetst aan de hand van het beeldkwaliteitsplan. Het bouwvlak van een grondgebonden agrarisch bedrijf mag worden gewijzigd naar maximaal 3,0 hectare.

Ook is een wijziging opgenomen om op de kaart een agrarische bedrijfskavel op te nemen voor de vestiging van een nieuw grondgebonden agrarisch bedrijf. Daarnaast is een wijziging opgenomen voor het vergroten van een intensieve neventak bij een agrarisch grondgebonden bedrijf.

Tevens is een algemene wijziging opgenomen om agrarische gronden om te zetten naar 'Natuur'. Deels zijn hiervoor in gebiedsplannen al gronden aangewezen. Na verwerving van de gronden voor natuurontwikkeling zal ook de wijziging toegepast kunnen worden.

Ten behoeve van een functieverandering op een agrarische bedrijfskavel zijn de volgende wijzigingen opgenomen. De agrarische bedrijfskavel kan worden gewijzigd ten behoeve van een woonfunctie en niet-agrarische bedrijvigheid. De criteria in de wijzigingsbevoegdheden zijn afgestemd op het specifieke beleid dat voor deze functieveranderingen is geschreven en waaraan in de *Planuitgangspunten* de nodige aandacht is besteed. Ook zijn er voorwaarden opgenomen ten behoeve van de 'Ruimte voor ruimte'-regeling.

Tevens zijn wijzigingsbevoegdheden opgenomen om woonpercelen te vergroten en qua situering te wijzigen. Het is inmiddels een gegeven dat er ook landbouwgrond wordt opgekocht door particulieren om zodoende het woonperceel te verruimen. Op het moment dat die gronden als tuin bij het woonhuis worden ingericht, dient de agrarische bestemming omgezet te worden in 'Wonen'. Vanwege de landschappelijke impact is hier wel een grens aan gesteld. Voorts is het in gevallen wenselijk dat bij herbouw van woonhuizen een betere situering van het woonhuis wordt gezocht, bijvoorbeeld in relatie tot nabijgelegen bedrijvigheid of andere woonpercelen, of anderszins vanwege de stedenbouwkundige structuur van de omgeving. In dat geval kan het bestemmingsvlak qua situering na wijziging worden aangepast.

Natuur

De bestemming 'Natuur' betreft de bestaande natuurgebieden. Hieronder vallen de Natura 2000-gebieden, die met een extra aanduiding op de kaart zijn aangegeven, de EHS, maar ook de overige natuurgebieden met een oppervlakte groter dan 2,0 hectare. Het behoud, herstel en ontwikkeling van de waarden van deze gebieden staat voorop. Om onevenredige aantasting van de aanwezige waarden te voorkomen, is een aanlegvergunningstelsel opgenomen en zijn enkele expliciete verboden opgenomen.

Binnen de natuurgebieden komen enkele schaapskooien voor. Deze zijn specifiek bestemd als 'Natuur - Schaapskooi'. De bestemming richt zich onder andere op bebouwing voor het beheer en onderhoud van omliggende gebieden en eventuele informatievoorzieningen en dagrecreatief medegebruik. Voor de schaapskooi nabij Uffelte is, aansluitend bij de plannen, een wijzigingsbevoegdheid opgenomen.

Bos

Aan de aaneengesloten bosgebieden is de bestemming 'Bos' gegeven. Sommige bosgebieden zijn onderdeel van de Natura 2000-gebieden. Binnen de bestemming wordt het beeld bepaald door de aanwezigheid van opgaande beplanting. Binnen de bestemming is geen bebouwing toegestaan. Er is een onderscheid opgenomen tussen 'Bos - 1' en 'Bos - 2', waarbij binnen 'Bos - 2' het recreatief medegebruik is toegestaan.

Voor de bescherming van de bosgebieden is een aanlegvergunningstelsel opgenomen.

Water

Deze bestemming is gelegd op de bestaande hoofdwatervan. De bijbehorende kaden, dijken en oeverstroken zijn ook als zodanig bestemd. Op deze gronden mogen geen bouwwerken en overkappingen worden gebouwd.

7. 4. Overige bestemmingen

Naast de gebiedsbestemmingen zijn er in het buitengebied van de gemeente Westerveld ook nog andere bestemmingen. Deze bestemmingen worden in deze paragraaf beschreven. Per bestemming wordt eerst een algemene beschrijving gegeven, waarna ingegaan wordt op de specifieke bestemming(en). Enkele bestemmingen zijn echter zo specifiek dat de regels voor zich spreken en een nadere toelichting op die bestemming niet nodig is.

Bedrijf

Onder deze bestemming vallen de niet-agrarische bedrijven. Het gaat om bestaande legale bedrijven. In beginsel zijn de bedrijven bestemd overeenkomstig de aard van het aanwezige bedrijf. De bestemming biedt de bedrijven enige uitbreidingsmogelijkheden.

Binnen de bestemming zijn de bedrijfsoorten toegestaan die zijn genoemd in bijlage 2 van de regels onder de categorieën 1 en 2 van de VNG-Bedrijvenlijst. Dat zijn lichte vormen van bedrijvigheid die algemeen passend en aanvaardbaar worden geacht voor de vestiging in het buitengebied.

Bij ontheffing zijn ook bedrijven toegestaan die naar aard en invloed op de omgeving vergelijkbaar zijn met de in bijlage 2 genoemde bedrijven, mits het niet gaat om geluidzoneringsplichtige bedrijven, risicovolle inrichtingen en/of vuurwerkbedrijven.

Dit kan gelden voor nieuwe bedrijvigheid, die niet als zodanig in de lijst is genoemd, of zwaardere bedrijvigheid, die qua omvang zodanig gering is, dat sprake is van vergelijkbaarheid met een lichtere vorm van bedrijvigheid.

De bestaande zwaardere bedrijven die niet passen in de in bijlage 2 genoemde bedrijven worden met een aanduiding op de kaart aangegeven. Wanneer er een (gedeeltelijke) bedrijfsverplaatsing of beëindiging van een dergelijk bedrijf aan de orde is, dan kan de bestemming zodanig worden veranderd dat zich op de betreffende locatie alleen nog eenzelfde soort bedrijf of een bedrijf uit categorie 1 en 2 kan vestigen, of woningbouw.

Per bedrijf wordt rekening gehouden met een bijbehorende bedrijfswoning. Indien geen bedrijfswoning of twee bedrijfswoningen zijn toegestaan, staat dit aangeduid op de plankaart.

Door de aard en ruimtelijke invloed van enkele bedrijven is de bestemming 'Bedrijf' voor deze situaties verbijzonderd (zie hieronder voor de betreffende bestemmingen). De huidige situatie is voor die locaties als uitgangspunt gebruikt. In de regels wordt aangegeven welke voorwaarden gelden voor de betreffende bestemming.

- *Bedrijf - Agrarisch loonbedrijf*
Deze bestemming komt enkele malen voor in het buitengebied. Het betreft hier loonbedrijven, al dan niet gecombineerd met agrarische activiteiten. De bedrijven hebben bebouwingsmogelijkheden ten behoeve van de bedrijfsfunctie. Bij het bedrijf is een bedrijfswoning toegestaan, inclusief bijbehorende aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen. Voor de maatvoering van de verschillende gebouwen is in de regels een bouwschema opgenomen.
- *Bedrijf - Delfstof/-energiewinning*
- *Bedrijf - Nutsvoorziening*
- *Bedrijf - Paardenhouderij*
Deze bestemming ziet op een regeling voor de gebruiksgerichte paardenhouderijen. Hier geeft met name de begripsbepaling invulling aan de functie van de bestemming. Binnen deze paardenhouderijen zijn expliciet manegeactiviteiten uitgesloten. Daar waar dit mogelijk is hebben de paardenhouderijen een bestemmingsvlak van 1,5 hectare. Binnen dit bestemmingsvlak is op de kaart aangegeven welk bebouwingspercentage kan worden bebouwd.
Er is geen sprake van een publieksgerichte functie, om welke reden er ook geen mogelijkheid bestaat om ondergeschikte horeca in te passen.
- *Bedrijf - Rioolwaterzuivering*
- *Bedrijf - Zandwinning en -opslag*
De bestaande zandwinningen zijn als zodanig bestemd. De regeling voor de winning is afgestemd op de bestaande (planologische) situatie. Binnen de bestemming zijn gebouwen voor onderhoud en beheer toegestaan. Er kan een ontheffing worden verleend voor de opslag van baggerspecie. Extensief recreatief gebruik is toegestaan.

Cultuur en ontspanning

De bestemming 'Cultuur en ontspanning' is op die locaties gelegd waar sprake is van een informatiecentrum, kalkovens, een museum, een openluchttheater, een planetarium. Deze locaties zijn specifiek bestemd, omdat de ruimtelijke invloed en aard van de bestemming zeer verschillend zijn. Er is dan ook geen sprake van uitwisselbaarheid. Daar waar dat is aangegeven, is ook een bedrijfswoning toegestaan. Binnen de bestemming is bebouwing toegestaan dat voldoet aan de in het bouwschema opgenomen eisen. In de regels zijn de voorwaarden gegeven die van toepassing zijn voor de verschillende bestemmingen.

- *Cultuur en ontspanning - Informatiecentrum*
- *Cultuur en ontspanning - Kalkovens*
- *Cultuur en ontspanning - Museum*
- *Cultuur en ontspanning - Openluchttheater*
- *Cultuur en ontspanning - Planetarium*

Detailhandel

De in het plangebied aanwezige detailhandel valt binnen deze bestemming. In een bijlage bij de regels zijn de adressen opgenomen waar deze bestemming van toepassing is.

Bedrijfswoningen zijn binnen de bestemming 'Detailhandel' toegestaan. De bestemming biedt geen ruimte voor uitbreiding van het aantal detailhandelsbedrijven.

Een specifieke bestemming is opgenomen voor:

- *Detailhandel - Tuincentrum*
De bestemming heeft betrekking op bedrijfsgebouwen en kassen ten behoeve van een tuincentrum, al dan niet in combinatie met hoveniersbedrijven. Detailhandel ten behoeve van de inrichting van tuinen en bouwwerken is hierbij toegestaan.
Bij wijziging is een uitbreiding van de bebouwing ten behoeve van het tuincentrum mogelijk, indien de vergroting noodzakelijk is voor een goede uitoefening van het bedrijf. De uitbreiding mag niet nadelige consequenties hebben voor omringende agrarische bedrijven.

Horeca

De in het buitengebied aanwezige hotels, restaurants, cafés en pensions vallen onder de bestemming 'Horeca'. In de doeleindenomschrijving zijn deze vormen van horeca expliciet genoemd. Andere vormen van horeca zijn daarmee niet toegestaan, omdat de gronden niet in strijd met de gegeven bestemming mogen worden gebruikt. Wel is er een uitwisselbaarheid van de genoemde vormen mogelijk. Uitgezonderd:

- *Horeca - Landgoed*
Voor de instandhouding van het pand en de specifieke voorwaarden die gelden voor de combinatie van horeca in een gebouw met allure, geldt de bestemming 'Horeca - Landgoed'.

Kantoor

Voor de bestaande kantoorlocatie is de bestemming 'Kantoor' van toepassing. Bij het kantoor is een bedrijfswoning toegestaan.

Maatschappelijk

De bestemming 'Maatschappelijk' heeft betrekking op de maatschappelijke voorzieningen in het buitengebied. Doordat er sprake is van verschil in ruimtelijke kenmerken en effecten, is de bestemming specifiek toegespitst op de betreffende situaties. De verschillende functies zijn niet uitwisselbaar. Uitgangspunt voor de bestemmingen is de huidige situatie.

- *Maatschappelijk - Asielzoekerscentrum*
- *Maatschappelijk - Begraafplaats*
In tegenstelling tot de andere maatschappelijke bestemmingen, wordt er slechts ruimte geboden aan een klein gebouw ten behoeve van het beheer en onderhoud.
- *Maatschappelijk - Conferentiecentrum*
- *Maatschappelijk - Dierenpension*
- *Maatschappelijk - Dorpshuis*
- *Maatschappelijk - Kerk*
- *Maatschappelijk - Levensbeschouwing*
- *Maatschappelijk - Militair 1*
De kazerne heeft een specifieke bestemming. Voor de gebouwen op het terrein is een passende regeling opgenomen.
- *Maatschappelijk - Militair 2*
Voor het militair oefenterrein geldt de bestemming 'Maatschappelijk - Militair 2'. Op dit terrein zijn gebouwen toegestaan ten behoeve van het oefenterrein.
- *Maatschappelijk - Zorgboerderij*
Er bestaan verschillende vormen van zorgboerderijen. Daar waar de zorg de hoofdfunctie heeft, is de bestemming 'Maatschappelijk - Zorgboerderij' van toepassing. In de regels zijn de voorwaarden opgenomen die van toepassing zijn op deze bestemming.

Overig - Radiosterrenwacht

Voor de radiosterrenwacht is een specifieke bestemming opgenomen. In de regels is een regeling opgenomen ten aanzien van de bebouwing. Uitgangspunt voor de bestemming is de huidige situatie.

Recreatie

De bestemming 'Recreatie' is van toepassing op de recreatieterreinen. Daarbij worden de volgende bestemmingen onderscheiden:

- *Recreatie - 1*
Kampeerterreinen uitsluitend bedoeld voor het plaatsen van tenten, toercaravans en trekkershutten alsmede de gemengde kampeerterreinen (waar zowel tenten en toercaravans als stacaravans zijn toegestaan), vallen onder de bestemming 'Recreatie - 1'.
Daar waar sprake is van trekkershutten zijn deze specifiek geregeld. Binnen deze bestemming zijn gebouwen ten dienste van het kampeerterrein, zoals toiletgebouwen, onderhouds- en beheersgebouwtjes, dienstverlening, sportvoorzieningen, recreatieve voorzieningen, een kantine/restaurant en één bedrijfswoning, toegestaan.
De oppervlakte van een stacaravan zal maximaal 45 m² zijn en van het bijgebouw maximaal 6 m².

De (sta)caravans mogen niet permanent bewoond worden. Zowel in de gebruiksbepaling als in de maatvoering (kleiner dan reguliere woningen) krijgt dit beleid gestalte. Om de continuïteit van de toeristische sector te kunnen waarborgen, is omzetting van standplaatsen in recreatiewoningen mogelijk. Hiertoe is een wijzigingsbevoegdheid opgenomen: de bestemming 'Recreatie - 1' kan worden gewijzigd in de bestemming 'Recreatie - 3' onder voorwaarde dat ten hoogste 15% van het kampeerterrein wordt bebouwd.

- *Recreatie - 2*
Kampeerterreinen waar in afwijking van 'Recreatie - 1' geen stacaravans en chalets zijn toegestaan. Ook de natuurkampeerterreinen vallen onder deze bestemming.
- *Recreatie - 3*
Recreatieterreinen uitsluitend bedoeld voor recreatiewoningen (bungalowterreinen), vallen onder de bestemming 'Recreatie - 3'. Op deze terreinen, welke veelal bedrijfsmatig worden geëxploiteerd, zijn dienstverlenende gebouwen (bijvoorbeeld een kantine of een beheersgebouwtje) toegestaan.
De oppervlakte van een recreatiewoning bedraagt ten hoogste 100 m².
- *Recreatie - 4*
'Recreatie - 4' betreft de huisjesterreinen in particuliere handen. Hier zijn geen beheersgebouwen of kantines toegestaan. De oppervlakte van een recreatiewoning bedraagt ten hoogste 100 m².
- *Recreatie - 5*
Groepsaccommodaties en kampeerboerderijen zijn onder de bestemming 'Recreatie - 5' gebracht. De groepsaccommodaties betreffen veelal verbouwde boerderijpanden, ingericht voor groepen, families, e.d. en inspelend op het recreatief aantrekkelijke karakter van het omringende gebied. Vaak betreft het ook kwalitatief goed ingerichte accommodaties. Bij een groepsaccommodatie is een bedrijfswoning toegestaan.
- *Recreatie - Dagrecreatie visvijver*
- *Recreatie - Dagrecreatie zwemplas*
- *Recreatie - Recreatiewoningen*
Deze bestemming heeft betrekking op de solitaire recreatiewoningen in het buitengebied. De inhoud van een recreatiewoning zal ten hoogste 100 m² bedragen. De recreatiewoningen mogen niet worden gebruikt voor permanente bewoning.

Sport

De bestemming 'Sport' ligt op de sportlocaties in het plangebied. Door de verschillende ruimtelijke invloeden en aard van de activiteiten, zijn de functies specifiek bestemd. De bestaande bebouwing is vastgelegd en er is geen omzetting naar andere sportfuncties mogelijk. Gezien de omvang van de terreinen en de ligging in vaak landschappelijke fraaie omgevingen, is een aanlegvergunningstelsel opgenomen om te voorkomen dat er structurele veranderingen in het landschap kunnen worden aangebracht.

- *Sport - Golfbaan*
- *Sport - Hondensportterrein*
- *Sport - IJsbaan*

In het plangebied komen enkele ijsbanen voor. Dit zijn agrarische gronden die in de wintermaanden gebruikt kunnen worden als ijsbaan. Op het terrein is een gebouw ten behoeve van de ijsbaan toegestaan.

- *Sport - Manege*

Voor de maneges in het buitengebied geldt een niet-agrarische bestemming door het recreatieve en publieksgerichte karakter van de functie. Bij een manege is een bedrijfswoning toegestaan met aan-, uit- en bijgebouwen. Een ondergeschikte vorm van horeca is toegestaan, omdat het bij maneges gebruikelijk is dat er kantines aanwezig zijn. De oppervlakte van de horecavoorziening is vastgelegd op 100 m² om zodoende te waarborgen dat het om een ondergeschikte vorm van horeca gaat, die ten dienste staat van de hoofdfunctie manege.

- *Sport - Midgetgolfbaan*
- *Sport - Sporthal*
- *Sport - Sportvelden*
- *Sport - Verenigingsgebouw*
- *Sport - Zwembad*

Verkeer

Onder de bestemming 'Verkeer' zijn de bestaande openbare wegen in het buitengebied gebracht. Het zijn wegen waar de doorgaande verkeersfunctie voorop staat. Bruggen, dammen of duikers, sloten, bermen en beplanting, parkeervoorzieningen, verkooppunten van motorbrandstof (specifiek aangeduid op de plankaart) en parkeerterreinen vallen ook onder deze bestemming. Bij de verkooppunten van motorbrandstof is bebouwing en de bijbehorende detailhandel toegestaan.

Voorts zijn de geluidszoneringsplichtige wegen voorzien van een dwarsprofiel (pm). Dit profiel legt de bestaande inrichting van de weg vast, zodat er niet zonder bestemmingswijzigingen een verandering in het profiel kan worden aangebracht. Dit is noodzakelijk om te voorkomen dat door een verandering aan de weg de geluidsbelasting op gevels van geluidsgevoelige functies kan veranderen. Bij wijziging zal daarom eerst geluidsonderzoek moeten worden gedaan om aan te tonen dat de geluidssituatie niet verslechterd.

Naast de wegen in het plangebied is de bestemming 'Verkeer' specifiek toegespitst op de fiets- en voetpaden (pm).

- *Verkeer - Fiets- en voetpaden*

Water - Waterwinning

Het pompstation en het bijbehorende waterwinningsgebied zijn als zodanig bestemd. De functie waterwinning is de hoofdfunctie. De waterwinningsgebieden zijn apart bestemd en het onttrekkingsgebied rond de waterwinning (het grondwaterwinningsgebied) is als dubbelbestemming geregeld. Gebruiksvormen die de functie van het waterwingebied kunnen aantasten, zijn uitgesloten. Op dit punt werkt het bestemmingsplan aanvullend op de Provinciale milieuverordening.

Wonen

De bestemming 'Wonen' heeft betrekking op de bestaande woonhuizen met hun aan- en uitbouwen, bijgebouwen en overkappingen. Bijbehorende tuinen, erven en terreinen zijn ook onder deze bestemming gebracht.

Binnen de bebouwingsbepalingen voor deze bestemming is onderscheid gemaakt tussen hoofdgebouwen enerzijds en aan- en uitbouwen en bijgebouwen anderzijds. Het hoofdgebouw is het belangrijkste bouwwerk op het perceel, niet alleen qua bestemming maar ook qua bouwmassa. Daarnaast worden bijgebouwen gezien als gebouwen die zowel functioneel als ruimtelijk ondergeschikt zijn aan en ten dienste staan van het hoofdgebouw, zoals een garage, berging, en dergelijke. Een bijgebouw kan in die zin zowel vrijstaand als aangebouwd worden gerealiseerd.

Tenslotte zijn aan- en uitbouwen gebouwen die ruimtelijk ondergeschikt zijn, maar functioneel deel uitmaken van het hoofdgebouw, zoals een uitbreiding van de woonkamer of een serre. De ondergeschiktheid manifesteert zich uitsluitend in ruimtelijke zin, bijvoorbeeld door een lagere nokhoogte, een terugrooiing, en dergelijke. De bereikbaarheid of de scheiding van andere ruimtes is voor deze ruimtelijke benadering niet van belang.

De woonfunctie mag bij recht gecombineerd worden met een aan-huisverbonden beroep ²⁴⁾ en kleinschalige bedrijfsmatige activiteiten. Hiervoor zijn enkele criteria opgenomen in de regels.

De bestemming 'Wonen' is opgesplitst in een aantal bestemmingen. In de regels zijn de voorwaarden per bestemming opgenomen.

- *Wonen*

Per bestemmingsvlak mag één vrijstaand woonhuis worden gebouwd. Er wordt in principe uitgegaan van woningen met een maximale oppervlakte van 250 m², inclusief aan- en uitbouwen en bijgebouwen. Voor bijgebouwen geldt een maximale oppervlakte van 150 m², mits ondergeschikt aan het hoofdgebouw. Als de bestaande omvang al groter is dan de genoemde 250 m², wordt uitgegaan van de bestaande situatie. Per bestemmingsvlak mag binnen 'Wonen' één vrijstaand woonhuis worden gebouwd.

- *Wonen - Landgoed*

Voor het landgoed is een specifieke bestemming opgenomen 'Wonen - Landgoed'. Binnen de bestemming is er bijzondere aandacht voor de cultuurhistorische waarden en mogelijkheden van het landgoed.

- *Wonen - Voormalige boerderijen*

Voormalige agrarische bedrijven met een woonbestemming zijn onder de bestemming 'Wonen - Voormalige boerderijen' gebracht. In veel gevallen is de oppervlakte van deze woonhuizen groter dan binnen de bestemming 'Wonen'. Bij recht is binnen de bestemming een bedrijf toegestaan dat is genoemd in bijlage 1 bij de regels.

²⁴⁾ Een (vrij) beroep dat in of bij een woonhuis met behoud van de woonfunctie kan worden uitgeoefend en dat gericht is op het verlenen van diensten.

Splitsing van voormalige boerderijen is mogelijk tot maximaal drie woningen. Daarnaast is met behulp van de 'Ruimte voor ruimte'-regeling de bouw van een tweede woning binnen het bouwvlak mogelijk. De regeling kan uitsluitend worden toegepast ter compensatie van de afbraak van bestaande binnen het bestemmingsvlak aanwezige of bij het bestemmingsvlak behorende bijgebouwen. Het te slopen oppervlakte moet minimaal 750 m² bedragen. Cultuurhistorisch waardevolle bijgebouwen mogen echter niet worden gesloopt.

Om te voorzien in de mogelijkheid dat een voormalig agrarisch bedrijf met een woonbestemming opnieuw gebruikt gaat worden als agrarisch bedrijf, kan de bestemming gewijzigd worden in de van toepassing zijnde gebiedsbestemming. Voor het toekennen van het agrarisch bouwperceel gelden dezelfde criteria als bij nieuwe agrarische bouwpercelen binnen deze agrarische bestemming.

- *Wonen - Woongemeenschap*

7. 5. Dubbelbestemmingen

Leiding - Gas

Deze dubbelbestemming heeft betrekking op hoofdgastransportleidingen. De regeling voorziet in de aanwezigheid van deze functie en in de bescherming ervan door middel van een veiligheidszone op de kaart. Binnen de op de kaart aangegeven strook mogen geen gebouwen en bouwwerken worden gebouwd, anders dan ten behoeve van de leidingen. Voor werkzaamheden die schadelijk kunnen zijn voor de leidingen, is een aanlegvergunningstelsel opgenomen. Nieuwe buisleidingen, langer dan 5 km, worden buiten het plan geregeld.

Leiding - Water

Voor de hoofdwaterleidingen geldt de bestemming 'Leiding - Water'. Evenals voor gasleidingen geldt dat binnen de op de kaart aangegeven strook geen gebouwen en bouwwerken mogen worden gebouwd, anders dan ten behoeve van de waterleidingen.

Waarde - Beschermd dorpsgezicht

Voor de Beschermd dorpsgezichten Westeinde en Eursinge De Wal geldt de dubbelbestemming 'Waarde - Beschermd dorpsgezicht'. Binnen deze bestemming worden de waarden binnen het aangegeven gebied specifiek beschermd. Naast de toetsing aan de basisbestemmingen en de toegevoegde bestemmingen wordt bij ontwikkelingen getoetst aan de aanwezige waarden.

Waarde - Cultuurhistorie

De waardevolle essencomplexen zijn in het bestemmingsplan opgenomen binnen deze bestemming. De bescherming en het behoud van de essen staat centraal. Bebouwing is toegestaan indien geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan de cultuurhistorische en archeologische waarden van de gronden.

Waarde - Landschap

De dubbelbestemming 'Waarde - Landschap' richt zich op het behoud en de bescherming van de waardevolle landschappen. Net als voor de essen geldt dat bij nieuwe ontwikkelingen geen onevenredig afbreuk mag worden gedaan aan de cultuurhistorische en archeologische waarden van de gronden.

Er worden twee bestemmingen gehanteerd:

- *Waarde - Landschap 1*
De unieke onvervangbare landschapselementen hebben de bestemming 'Waarde - Landschap 1'. Binnen de bestemming is een verwijzing opgenomen naar de beschrijving van de elementen in bijlage 1.
- *Waarde - Landschap 2*
De beekdalen worden beschermd door de bestemming 'Waarde - Landschap 2'.

7. 6. Algemene aanduidingsregels**Milieuzone waterwingebied en grondwaterbeschermingsgebied**

Het grondwaterbeschermingsgebied rondom het waterwingebied valt onder een aanvullende bestemming. De gronden zijn naast de basisbestemmingen tevens bestemd voor drinkwaterwinning, drinkwaterproductie, drinkwaterdistributie en bescherming van de grondwaterkwaliteit.

Veiligheidszone - lpg

Op de plankaart zijn veiligheidszones opgenomen ten behoeve van LPG-stations. De zones zijn gebaseerd op het LPG-vulpunt, de afleverzuil en het reservoir. Risicogevoelige functies worden in beginsel geweerd.

Vrijwaringszone - laagvlieggebied

Binnen de vrijwaringszone van een laagvlieggebied is het bestemmingsplan terughoudend in het voorzien van bouwmogelijkheden voor masten, windmolens en andere hoge objecten. Binnen het laagvlieggebied voor jachtvliegtuigen wordt bebouwing uitgesloten hoger dan 40 m.

Vrijwaringszone - molenbiotoop

De molenbeschermingszone is opgenomen rond molens die als zodanig in bedrijf zijn (ook ten behoeve van een recreatieve functie). Het betreft een zone die ervoor zorgt dat een optimale windvang voor de molen aanwezig blijft. Dit houdt in dat er eisen worden gesteld aan de hoogte van bouwwerken en beplanting.

Vrijwaringszone - radiotelescoop 1 en 2

De in het plangebied gesitueerde radiotelescoop heeft twee invloedszones. Met name hoge bebouwing en gemotoriseerd verkeer kunnen van invloed zijn op het functioneren van de observatieposten. Via de aanvullende bestemmingsregeling wordt daar rekening mee gehouden.

Vrijwaringszone - straalpad

De aanduiding heeft betrekking op straalpaden ten behoeve van telecommunicatie. Er worden in deze zone eisen gesteld aan de hoogte van bouwwerken en beplanting.

Vrijwaringszone - vaarweg

Langs de belangrijke vaarverbindingen is aan weerszijden een vrijwaringszone opgenomen. Binnen de aanduiding gelden beperkingen ten aanzien van het oprichten van bebouwing.

Vrijwaringszone - weg

Langs belangrijke wegen liggen aan weerszijden vrijwaringszones waarbinnen beperkingen gelden ten aanzien van het oprichten van bebouwing.

8. UITVOERBAARHEID

8. 1. Maatschappelijke uitvoerbaarheid

Vanuit het oogpunt van maatschappelijke uitvoerbaarheid heeft de gemeente een aantal belangenorganisaties betrokken bij de totstandkoming van het Bestemmingsplan Buitengebied.

Over het voorontwerpbestemmingsplan wordt gelegenheid gegeven tot Inspraak van 4 februari 2010 tot en met 18 maart 2010 op het plan in het kader van de gemeentelijke Inspraakverordening. In het kader van het vooroverleg zal de gemeente het plan met verschillende overleginstanties bespreken.

De Inspraak- en Overlegreacties zullen in het ontwerpbestemmingsplan worden verwerkt. In eerste instantie zal een reactienota worden opgesteld waarin alle reacties worden beantwoord en tevens zal door de gemeente een standpunt worden ingenomen. Dit zal in het ontwerpbestemmingsplan worden verwerkt.

Op het ontwerpplan wordt vervolgens gelegenheid geboden tot het inbrengen van zienswijzen bij de gemeenteraad. Na het ontwerpplan wordt het plan gereed gemaakt voor vaststelling. Na deze fase kunnen eventueel bedenkingen worden ingediend bij Gedeputeerde Staten.

8. 2. Economische uitvoerbaarheid

Het weergeven van de economische uitvoerbaarheid door middel van een cijfermatige opzet, is in het kader van een Bestemmingsplan Buitengebied moeilijk te geven. Immers, een Bestemmingsplan Buitengebied is geen uitvoeringsinstrument, maar een beoordelingskader voor de inrichting en het beheer van het landelijk gebied.

Met betrekking tot de economische uitvoerbaarheid kan dan ook worden opgemerkt dat het hier een bestaande situatie betreft die in een nieuwe planologische regeling is vervat. Van gemeentewege zijn geen nieuwe ontwikkelingen in het plan opgenomen die in een financieel kader geplaatst moeten worden.

8. 3. Grondexploitatie

Wanneer een bestemmingsplan een bij algemene maatregel van bestuur aangewezen bouwplan mogelijk maakt en het kostenverhaal niet anderszins is verzekerd, dient op basis van artikel 6.12. van de Wro (tegelijkertijd met de vaststelling van een bestemmingsplan) een exploitatieplan te worden vastgesteld. Onder een aangewezen bouwplan wordt krachtens artikel 6.2.1. van het Bro onder andere de bouw van één of meer woningen of andere hoofdgebouwen, of de bouw van kassen met een oppervlakte van ten minste 1.000 m² verstaan.

De (rechtstreekse) bouwmogelijkheden voor agrarische bedrijven die in dit Bestemmingsplan Buitengebied worden geboden moeten dan ook in beginsel worden aangemerkt als een aangewezen bouwplan als bedoeld in artikel 6.2.1 Bro. Het exploitatieplan is de basis voor het doorberekenen van de verhaalbare kosten die de gemeente maakt om de aangewezen bouwplannen mogelijk te maken. Op basis van artikel 6.2.4 van het Bro worden daartoe onder andere gerekend:

- de kosten van het verrichten van sectorale onderzoeken (zie artikel 6.2.4 a Bro);
- de kosten van gemeentelijke ruimtelijke plannen, waaronder het bestemmingsplan (zie artikel 6.2.4 h Bro);
- plankosten in relatie tot voorbereiding, ontwikkeling en begeleiding van ruimtelijke projecten (zie artikel 6.2.4 j Bro);
- andere - bij ministeriële regeling aan te wijzen - kosten. De ministeriële regeling is thans in voorbereiding en nog niet gepubliceerd.

Het gemeentebestuur is niet voornemens om de kosten voor het opstellen van dit bestemmingsplan via een exploitatieplan te verhalen op initiatiefnemers van bouwplannen. Het gemeentebestuur acht het onjuist om kosten die zij maakt in het kader van haar reguliere uitoefening van haar wettelijke taken (en die ten bate komen voor alle inwoners van de gemeente) rechtstreeks door te rekenen aan enkel de eigenaren in het buitengebied die reguliere bouwmogelijkheden geboden worden. Daarbij speelt een rol dat ten opzichte van het vigerende bestemmingsplan niet structureel meer bouwmogelijkheden worden geboden.

In het plangebied worden slechts beperkte bouwmogelijkheden geboden voor met name de agrariërs. Het bestemmingsplan heeft een conserverend karakter, waarbij de bestaande situatie als uitgangspunt geldt met actuele bouw- en gebruiksregels, met inachtneming van de verplichte sectorale toetsen, wordt vastgelegd. Het betreft in alle gevallen particulier initiatief, waaraan in beginsel geen kosten voor de gemeente zijn verbonden, afgezien van kosten van het ambtelijk apparaat voor de begeleiding en toetsing van aanvragen. Deze kosten worden door middel van leges gedekt. Mochten er andere kosten zijn, die op grond van artikel 6.13 Wet ruimtelijke ordening dienen te worden verhaald, dan zal uitsluitend worden meegewerkt indien het kostenverhaal wordt geregeld.

Uit overleg met het Ministerie van VROM is gebleken dat in de in voorbereiding zijnde ministeriële regeling een mogelijkheid wordt geboden om plankosten voor bestaande bouwplannen op nul te zetten. Het vaststellen van een exploitatieplan is voor conserverende bestemmingsplannen dan ook niet langer nodig. Immers, er zijn geen door te berekenen kosten in de zin van de artikelen 6.2.4 en 6.2.5 Bro. Vooruitlopend op het in werking treden van deze regeling is daarom besloten om geen exploitatieplan vast te stellen.

De enige kosten die verder uit dit plan kunnen voortvloeien, zijn planschadekosten. Deze zijn op voorhand niet uit te sluiten.

Bij ontheffings- en wijzigingsbevoegdheden zal met de belanghebbende aanvrager een overeenkomst worden gesloten, zoals bedoeld in artikel 6.4a van de Wet ruimtelijke ordening. Daarmee kan worden voorkomen dat de gemeenschap de planschadekosten moet betalen die gemaakt worden in het belang van de aanvrager.

Een verdergaande toets ten aanzien van de financieel-economische uitvoerbaarheid is niet noodzakelijk.

===

BIJLAGE 1

**Overzicht inventarisatie
landschapselementen**

Overzicht aangewezen landschapselementen in aantallen percelen en eigendom

nr	omschrijving	aantal percelen		eigenaar		te beschermen structuur	
		kern	randzone	kern	randzone	kern	randzone
4	Joodse begraafplaats Dwingeloo	1	4	?	particulier		hakhoutbosje
5	Vledderlanden	11		deels particulier, deels gemeente (paar houtwallen)?		houtwallen	
11	Scheidgruppe		40?		SDL/ particulier	grensriviertje	landschap en ecologie
12	Kalterbroeken	44	26	2 SBB, 2 gemeente	16 NM	oude zandwegen, houtwallen en sloten	
13	Uffelter Vaartje	30? Vaartje ligt soms op perceelsgrens, soms midden over perceel		particulier, NM, defensie		vaart uitdiepen en verwijderen opslag. Afwatering westelijk deel ongewenst	
14	Veendijk	30		part, meest woonkavels		waardevolle erven met behuizing, kavelscheidingen en houtopstanden	
15	Busselte	30		part, zowel woon- als agrarisch		houtwallen met hoge ecologische waarde	
17	Wapserveen	>100		meest particulier (bebouwde kom?)		zie Veendijk	
18	Helveen	4	4	1 SBB, rest part.	particulier	gebruik als hakhoutbos	gebiedsvreemd water buitensluiten
19	Landschappelijke eenheid Lheebroek	30		6 SBB, rest particulier (NB 1=camping Meisterhof)		overgang van veld naar hakhout, eszoom en es	
20	Sliekerveen	2	6	SBB	particulier	heiderestant en brongebied	buffer waterhuishouding
23	Witteveen	10		7 SBB, 3 particulier		open veld	buffer gewenst
25	Diepenveen	3	1	1 part, 1 Nm, 1 SBB	particulier	veenplas, reconstructie cultuurlandschap gewenst	
26	Oldendiever	10 percelen in clusters		7 part, 3 SBB		bosjes en veenplas	
27	Westerbeekslot	? Lijnvormig element		gemeente Westerveld ?		diepe sloot als karakteristiek element kolonielandschap	
28	Reeweg bij Vledder	? Lintvormig element		gemeente Westerveld ?		meer dan 200 jaar oude zandweg; niet verhard !	

nr	omschrijving	aantal percelen		eigenaar		te beschermen structuur	
		kern	randzone	kern	randzone	kern	randzone
29	Jodenweg	? Lintvormig element		gemeente Westerveld ?		aangelegd door joodse dwamngarbeiders in WOII. Als zandweg handhaven	
30	Tilgrup	?	>30 ?		part/SBB/NM	culthistorisch waardevol; vorm handhaven	
31	Martenswal	? Lijnvormig element op perceelsgrens			NM/SBB	grenswal markenscheiding; wal en opgaande begroeiing herstellen	
33	Jonckindt Conincklaan	5; plus weg		particulier ??		kavelpatronen en bebouwing	
34	Schoollaan	10; plus weg				kolonielandschap; weg niet verhard	
35	Grenspoel en weer	onderdeel van grotere percelen; deels in FL		SBB		herstel van de weer (oude verdedigingswal)	
36	Kolonievaart	?	20 (Drentse kant)		SBB, part	zie Tilgrup	
39	Ettelte	17		17 part, 2 SBB		oud kleinschalig cultuurlandschap met hoge ecologische waarde	

Nummer	4
Naam	Joodse begraafplaats Dwingeloo
Ligging	221.4 – 537.5
Oppervlakte en vorm	vlakvormig
Eigenaar	
Planologische status	
Landschapstype volgens kadernota	esdorpenlandschap / grens es en beboste veldgronden
Bijzondere waarden	De Joodse begraafplaats is wat betreft ligging en vormgeving karakteristiek. Ze werden in de 19 ^e eeuw op eigen grond aangelegd ver buiten de dorpen, ‘aan de rand van de beschaving’. Deze begraafplaats is aangelegd op de rand van veldgronden en de Dwingelder es. Ter bescherming van de es tegen stuifzand werd hier op de rand in het verleden eikenhakhout geplant. Naast bescherming leverde dit bos ook geriefhout en schors. Nu is het complexje opgenomen in de grote boswachterij. De hier naast nog aanwezige restjes in cultuurgebrachte veldgronden getuigen van de strijd van kleine boeren om een bestaan op te bouwen door zelf met de schop kleine velden te ontginnen. Eikenhakhout op stuifzand is door zijn geschiedenis (al op de kaart van 1900 aanwezig!) en schrale bodem een zeldzaam biotoop.
Huidig gebruik	Bos en ‘parkje’
Bedreiging	De begraafplaats wordt goed onderhouden. Het omringende hakhoutbosje dreigt te verrommelen door stort van tuinafval en verwaarlozing
Advies voor beheer en gebruik	Het eikenhakhout als zodanig beheren (geregeld afzetten). De begraafplaats en stenen onderhouden.

Nummer	5
Naam	Vledderlanden
Ligging	210.5 – 540.5
Oppervlakte en vorm	lijnvormig element
Eigenaar	
Planologische status	
Landschapstype volgens kadernota	Esdorpenlandschap / beekdalen
Bijzondere waarden	Ligging en vorm van de houtwallen herinneren aan het vroeger besloten complex van gras- en hooilanden op de overgang van het eigenlijke beekdal van de Vledder Aa naar de hogere (veld)gronden (zie kaart 1811, structuur al aanwezig, fietspad is voormalig zandpad). Naast de landschappelijke waarde kennen deze wallen een ecologische waarde als broed- en schuilgebied voor vogels en wild en voor de ondergroei van kruiden en struiken als meidoorn en bosanemoon op de wat rijkere bodem. De roekenkolonie in een van de wallen is ecologisch zeer waardevol, want zeldzaam in het buitengebied daar roeken door de jacht in het verleden de dorpen in zijn getrokken.
Huidig gebruik	Moderne gras- en maaiweiden afgewisseld door oude wallen met opstanden die niet worden beheerd.
Bedreigingen	Vermesting door omringend landgebruik. Teloorgang van het karakter door uitgroei van kroonbomen en hol worden onderbegroeiing
Advies voor beheer en gebruik	Het beheer van de oude bomen afstemmen op de aanwezigheid van roeken, d.w.z. de bomen met rust laten en hoog en breed laten uitgroeien. Waar mogelijk openheid in de wal schappen zodat bomen, struiken en ondergroei zich kunnen verjongen

Nummer	11
Naam	Scheidgruppe
Ligging	216.5 / 217.5 – 532.5 / 537
Oppervlakte en vorm	lijnvormig element
Eigenaar	binnen ‘Rheebrugge’: Het Drentse landschap
Planologische status	
Landschapstype volgens kadernota	Esdorpenlandschap / beekdalen
Bijzondere waarden	De Scheidgruppe is een origineel bovenstroompje van de Dwingelder stroom of Oude vaart (via de Leislout). Zoals de naam aangeeft vormde het stroompje de grens tussen de marken Uffelte en Ansen/ Dwingeloo en de latere gemeente Havelte en D. Deels is de Scheidgruppe niet vergraven (door het landgoed Rheebrugge) deels is zij in beperkte mate gekanaliseerd. De landschappelijke waarde is hoog , juist ook buiten het landgoed daar zij nog steeds bepalend is voor de kavelvorm die aan beide zijden verschilt. Ecologisch gezien kan de grup door voeding met lokaal (kwel)water een waardevolle gebiedseigen flora en fauna ontwikkelen.
Huidig gebruik	Van belang voor waterhuishouding in deze brede strook laaggelegen en eeuwenoud weide- en hooilandgebied
Bedreiging	Eutrofiëring door omringende landerijen. Verdere vergravingen en opschaling buiten het landgoed Rheebrugge
Advies voor beheer en gebruik	Aanwijzing van de gehele stroom – van ’t Loo in het noorden tot de leislout in het zuiden al landschappelijk en ecologisch waardevol gebied met hoge potenties. Waar mogelijk met een brede oever- wal zone.

Nummer	12
Naam	Kalterbroeken
Ligging	216 / 217 – 541 / 542
Oppervlakte en vorm	
Eigenaar	
Planologische status	
Landschapstype volgens kadernota	Esdorpenlandschap. Overgang veldgronden, beekdalen en esgehuchten
Bijzondere waarden	Het deel ten zuiden van de weg naar Wapse wordt gekenmerkt door de typerende structuur van enerzijds kleine particuliere veldontginningen op de rand van het beekdal en anderzijds de grootschaliger ontginning van de hogere gronden richting Zoerte. Het gebied ten noorden van deze weg wordt ter wille van de rijkdom aan amfibieën tot natuurgebied omgevormd.
Huidig gebruik	Herinrichting t.b.v. nieuwbouw enerzijds en natuurgebied anderzijds
Bedreigingen	uitloopgebied voor mens en hond vanuit nieuwbouw, mogelijke ontwatering van het gebied t.b.v. die nieuwbouw
Advies voor beheer en gebruik	aan beide zijden van de weg het behouden van structuurbepalende elementen als oude (zand)wegen, houtwallen en sloten. Voldoende maatregelen treffen om een veilige uitwisseling voor amfibieën aan beide zijden van de weg en in de woonwijk te garanderen

Nummer	13
Naam	Uffelter vaartje
Ligging	213/216 – 535.5 (Van het Uffelterveen tot aan de Drentse Hoofdvaart)
Oppervlakte en vorm:	lijnvormig element, karakter van een greppel en slootje, kleine stukjes gedempt voor erven (oostelijke kant)
Eigenaar	westelijk deel: natuurorganisatie (NM?) oostelijk deel: enkele particulieren en waterschap?
Planologische status	als oude vaart waarschijnlijk geen status als geheel
Landschapstype volgens kadernota	deels veldgronden (natuur en veldontginning) deels beekdal
Bijzondere waarden	de vaart is op de franse kaart van 1811 aanwezig en sindsdien op alle kaarten als vaart(je) of tracé terug te vinden (kaarten van 1850, 1868, 1900, 1963, 1992, 2004). Historisch onderzoek kan opleveren wanneer de vaart exact is gegraven. Hij was met enkele kleine zijvaarten bedoeld om het Uffelterveen te ontwateren en werd gebruikt voor de afvoer van turf. In 1868 wordt hij als Uffelter boerenvaart gekarteerd. De vaart is tevens bepalend voor de kavelstructuur t.z.v. Ootmaan, liggend op de grens van beekdal (oude Vaart) en veldontginning met op die laatste karakteristieke en ecologisch waardevolle houtwallen.
Huidig gebruik	De vaart is als zodanig niet meer in gebruik en is in het natuurterrein verworpen tot een ondiepe greppel vol struiken. Op de camping is het eveneens een sterk bestruikte sloot die echter wel water voert. Ten oosten van de camping is de vaart deels aanwezig in de vorm van boerenslootjes.
Bedreiging	het vaartje als eenheid dreigt te verdwijnen
Advies voor beheer en gebruik	De vaart als structurelement behouden en versterken door uitdieping en verwijderen opslag. In het belang van de natuur en vanuit waterstaatkundig oogpunt is de functie van afwatering in het westelijk deel ongewenst.

Nummer	14
Naam	Veendijk
Ligging	210 / 211 – 528.5 / 530.1
Oppervlakte en vorm	lintvorm langs de weg met vlakvormige erven en kavels
Eigenaar	
Planologische status	
Landschapstype volgens kadernota	Wegdorpenlandschap
Bijzondere waarden	Veendijk heeft binnen de gemeente een bijzonder status als gaaf lintdorp, ontstaan vanuit Havelte als veenontginning. Sedert de kartering van dorp en landschap in 1819 is de structuur in hoofdzaak onveranderd gebleven al is het aantal erven toegenomen en is door de ruilverkaveling het fijne strookvormige patroon verdwenen. De kavelvorm en richting zoals nu aanwezig is authentiek. Een aantal erven heeft nog de originele breedte van de laagveenontginning.
Huidig gebruik	moderne gras- en hooiweiden
Bedreiging	Door schaalvergroting verdwijnt de oorspronkelijke structuur, erven en behuizingen verliezen hun karakter door de toepassing van moderne tuintrends en het (ver)bouwen zonder oog voor cultuurhistorische waarden
Advies voor beheer en gebruik	Op basis van een nadere inventarisatie van waardevolle erven met hun behuizing, indeling en houtopstanden en kavels met kenmerkende kavelscheidingen als sloten (en een enkele houtsingel) een aantal erven een beschermde status verlenen

Nummer	15
Naam	Busselte
Ligging	209 / 210.7 – 530.9 – 531.5
Oppervlakte en vorm	strook van 200 meter aan beide zijden van de Busselterweg
Eigenaar	
Planologische status	
Landschapstype volgens kadernota	Overgang van beekdal in wegdorpenlandschap (Veendijk) en veldontginningen en bebossing in het Esdorpenlandschap (Bisschopsberg)
Bijzondere waarden	Juist deze overgang maakt het gebied bijzonder daar de oude ontginning op deze gradiënt door de nog aanwezige kavelvormen en perceelscheidingen (op basis van oudere ontginningen vastgelegd vanaf 1850) is te beleven. Zij geeft aan het landschap een bijzonder karakter met authentieke zichtlijnen naar de open Paardenweiden en Lege Veld, behorend bij het veenlandschap van Veendijk. De ecologische waarde wordt gevormd door de leeftijd en ongestoorde ontwikkeling van de houtwallen (schrane ondergroei) en de aantrekkelijkheid van dit halfopen landschap als migratie- en vestigingsgebied waarbij de veenweiden als fourageergebied en de bossen als schuilplaats fungeren.
Huidig gebruik	groen- en bouwland, uitgerasterde houtwallen
Bedreiging	uitgroei van de oude wallen waardoor het intieme karakter verloren gaat en het doorsnijden van de zichtlijnen de beplantingen haaks op de kavelstructuur
Advies voor beheer en gebruik	beheer gericht op instandhouding van dit halfopen landschap met daarin een beheer van de houtwallen gericht op de rijkdom in structuur

Nummer	17
Naam	Wapserveen
Ligging	208.5 / 214.4 – 536 / 5385
Oppervlakte en vorm	lintvormige bebouwing met vlakvormige erven en kavels
Eigenaar	
Planologische status	
Landschapstype volgens kadernota	Wegdorpenlandschap
Bijzondere waarden	Wapserveen is een bijzonder gaaf lintdorp, ontstaan op een langgerekte zandrug in het veengebied van de Wapserveense Aa. in de 13^e of 14^e eeuw. Een aantal erven en kavels heeft nog dezelfde omvang als gekarteerd in 1819. Bijzonder zijn ook de tientallen geriefbosjes op of grenzend aan het erf en de aanplant op de perceelsscheidingen. Nader onderzoek zal aantonen welke erven, kavels en scheidingen het meest waardevol zijn wat betreft ouderdom en samenstelling van de erfbepanting, boomgaarden en hagen. Dit onderzoek dient tevens vast te leggen waar het kenmerkende reliëf tussen veen en zandrug nog aanwezig is (aardkundige waarden). In vergelijking met Veendijk (van latere datum en sterker aangetast) is de waarde van Wapserveen zeker cultuurhistorisch groter.
Huidig gebruik	erven van boeren en burgers
Bedreiging	zie onder 14 Veendijk, met toevoeging van de verrommeling van de bosjes op de grens van het hogere cultuurland (met lintbebouwing) en de laagveenpercelen.
Advies voor beheer en gebruik	zie onder 14 Veendijk.

Nummer	18
Naam	Helveen
Ligging	223.1 / 223.4 – 538.4 / 538.6
Oppervlakte en vorm	rechthoekig perceel
Eigenaar	
Planologische status	
Landschapstype volgens kadernota	Esdorpenlandschap, buitengebied
Bijzondere waarden	Het Helveen bij Lhee bestaat uit een uniek hakhoutbosje van zwarte els met de daarbij behorende kenmerkende en zeldzame ondergroei van zeggesoorten en gele lis. Het bos is plasdras, behorende bij de ligging en geschiedenis. In feite ligt het bosje aan een van de kleine bovenstroompjes van de Dwingelder stroom, van die relatie is door verkaveling niets meer terug te vinden. In 1811 bestond dit gebiedje uit kleine hooilandjes en stukjes natte heide. Rond 1900 lagen er wat veenputten en zijn er singels aangeplant. De kleinschalige structuur van rond 1900 is nog geheel aanwezig en bepalend voor de overgang van de bebouwde kom van Lhee naar het grote open beekdal. Vanwege de aanwezige veenputten en het onvruchtbare karakter is het bosjes als hakhout geëxploiteerd geweest hetgeen sterk bijdraagt aan het huidige karakter (bos met broeken)
Huidig gebruik	bos en weiland, bos is natuurgebied
Bedreiging	verdroging en eutrofiëring van de randen, te zware ontwikkeling van elzen waardoor windworp een probleem kan worden
Advies voor beheer en gebruik	het bos als hakhoutbos exploiteren, kleinschalig, de belendende sloor extensief onderhouden, waterpeil zorgvuldig in de gaten houden, gebiedsvreemd water buitensluiten

Nummer	19
Naam	Landschappelijke eenheid Lheebroek
Ligging	224.5 / 225.5 – 539.3 / 540.5
Oppervlakte en vorm	
Eigenaar	voornamelijk particulier bezit grenzend aan de boswachterij Dwingeloo van SBB
Planologische status	
Landschapstype volgens kadernota	Esdorpenlandschap
Bijzondere waarden	Het gehucht Lheebroek vormt met de aanpalende Lheebroeker esch en de daaraan grenzende bosopstanden en heideveldjes met jeneverbes een gave eenheid die kenmerkend is voor de relatie dorp – es - eszoombegroeiing- stuifzand/veldgrond. Bovendien ligt in het gebied het Bollenveen, karakteristiek voor veenputtenexploitatie liggend op de randen van het plateau en het beekdal. Reeds in de 14 ^e eeuw wordt het gehucht vermeld en we mogen er gelet op het kaartbeeld van 1811 vanuit gaan dat dorp en es zich uit het toenmalige moeras- en loobos heeft ontwikkeld, geleidelijk aan tot de huidige structuur en combinatie van grondgebruik. De overgang van veld, via jeneverbes naar eikenhakhout en eszoombegroeiing is door zijn schrale karakter ecologisch waardevol
Huidig gebruik	deels camping, deels esgronden, heide en bos
Bedreiging	aantasting van de eenheid door dat het geheel in handen is van verschillende eigenaren met elk hun belang. Zo zou SBB hier natuurontwikkeling kunnen bevorderen terwijl cultuurhistorisch beheer gewenst is. Omgekeerd kan de camping nadelige gevolgen hebben voor de rust in het gebied.
Advies voor beheer en gebruik	Met name richten op de instandhouding van de overgang van veld met jeneverbes naar hakhout, eszoom en es. Kleinschalig op diversiteit gericht beheer noodzakelijk om uniformering (verbossing) te voorkomen.

Nummer	20
Naam	Sliekerveen
Ligging	224.9 / 225.2 – 542 / 542.3
Oppervlakte en vorm	rechthoekig perceel
Eigenaar	
Planologische status	
Landschapstype volgens kadernota	Esdorpenlandschap, beekdal / veldontginningen
Bijzondere waarden	Het kleine Sliekerveen tussen Eemster en Beilervaat (Brunstingerveld) is in het gebied van de Dwingelder stroom (madelanden) het enige restant van de heidevelden die hier de bronnen (stroeten) van de stroom vormden. Deze getuigenis is van cultuurhistorisch belang. De ecologische waarde is des te groter daar dit terrein, veenachtig met een fraaie begroeiing van gagel, al in het begin van de 20e eeuw zeldzaam is geworden. Deze stroeten waren namelijk in trek om tot groenland te ontginnen vanwege de relatief voedselrijke bodem (ter plekke vanaf circa 1850).
Huidig gebruik	natuurterrein
Bedreiging	Vermesting door gebruik omringende landerijen, verdroging i.v.m. waterpeilbeheersing t.b.v. de landbouw
Advies voor beheer en gebruik	door vergroting van dit reservaat de buffer tussen heide en bouw- en weiland versterken, grondwaterpeil in de gaten houden, verschraling door maaibeheer

Nummer	23
Naam	Witteveen
Ligging	215 / 216.2 – 539.6 / 540
Oppervlakte en vorm	langgerekte rechthoekige kavel
Eigenaar	SBB
Planologische status	
Landschapstype volgens kadernota	Esdorpenlandschap / veldontginningen
Bijzondere waarden	Heide restant met veenput, in originele vorm en grootte van kavels zoals vastgelegd in de markescheiding eind 19^e eeuw van het Oldendiever veld. Inzigtgebied waarvan het water via de Kwasloot (oud bovenloopje van...) naar de Wapserveense Aa wordt geleid. Singel (ruilverkaveling) langs de Kwasloot accentueert de overgang van de voormalige veldgronden naar de maden van de Wapserlanden. Gebied is belangrijke stapsteen in het realiseren van verbindingzones in de EHS
Huidig gebruik	natuurterrein
Bedreiging	verdroging en vermesting door ontbreken buffer.
Advies voor beheer en gebruik	gebied van een buffer voorzien, beheren als veldgrond en verdere verbossing tegen gaan.

Nummer	25
Naam	Diepenveen
Ligging	213.9 / 214 – 542.4 / 5425
Oppervlakte en vorm	cirkelvormig veen met wat houtopstand
Eigenaar	
Planologische status	
Landschapstype volgens kadernota	esdorpenlandschap
Bijzondere waarden	Op de kaart van 1850 aangegeven als veenplas temidden van de veldgronden, in 1900 gekarteerd als plas met kleine particuliere veldontginningen en houtwallekes. Enig restant in de wijde omgeving dat getuigt van de naamgeving aan het belendende gehucht: Veenhuizen.
Huidig gebruik	
Bedreiging	eutrofiëring en verdroging van de randen waardoor bosopslag zal toenemen en er een ongewenste verlanding versneld plaats zal vinden.
Advies voor beheer en gebruik	Reconstructie van aanpalend cultuurland op basis van kaart 1900. Nader onderzoek naar aardkundige waarde en ecologische waarde (waterkwaliteit).

Nummer	26
Naam	Oldendiever, m.n. bosjes in het gehucht en De Holten en veenplas Leendert
Ligging	217.5 / 218.3 – 540 / 540.5
Oppervlakte en vorm	
Eigenaar	
Planologische status	
Landschapstype volgens kadernota	
Bijzondere waarden	Zowel bosjes (al gekarteerd in 1850) als de veenplas verwijzen naar de ontginning van het Oldendiever veld. Zie voor de veenplas onder nr. 23 De buurtschap wordt vermeld in de 13e eeuw. De geriefhoutbosjes getuigen van de vroeger veel uitgebreidere begroeiing rond de es (eszoom) waarnaar de veldnaam De Holten verwijst. De bosjes zijn landschappelijk en ecologisch waardevol. Dat laatste omdat zij gedurende meer dan 150 jaar vrij extensief zijn geëxploiteerd waardoor de kenmerkende loobosvegetatie zich kon handhaven.
Huidig gebruik	bos en veen temidden van groenland
Bedreiging	aantasting van de bosjes en met name de bosranden door stort van (tuin) afval, indringen meststoffen, aanploegen van randzone
Advies voor beheer en Gebruik	zorgvuldig beheer gericht op instandhouding van looboskarakter met geriefhout. Nader onderzoek moet uitwijzen hoe de versterking het beste kan plaats vinden.

Nummer	27
Naam	Westerbeekslot
Ligging	206.8 / 208.8 – 540 / 542.9
Oppervlakte en vorm	lijnvormig element
Eigenaar	
Planologische status	
Landschapstype volgens kadernota	Ontginningskolonielandschap
Bijzondere waarden	De Westerbeekslot loopt deels door het gelijknamige landgoed en werd begin 17^e eeuw gegraven voor de ontwatering van het veen en afvoer van turf. In de 19^e eeuw is zij gekoppeld aan de Kolonievart (vanaf Wilhelminaord tot aan de Schipsloot) bij de vestiging van de koloniën van de Mij. Van Weldadigheid. De aansluiting op de zuidelijk gelegen Wapserveense Aa is na 1900 verdwenen bij het in cultuur brengen van de landerijen. Bijzonder is de zeer diepe ligging van het deel in het landgoed waar een zandkop wordt doorsneden. De sloot vormt vandaag de dag een karakteristiek element van het kolonielandschap en herinnert aan het vroeger belang van waterwegen, ook al zijn die in onze ogen van bescheiden omvang. Ecologisch gezien zijn zowel de sloot als de oevers waardevol door hun soortenrijke flora.
Huidig gebruik	
Bedreiging	met name in het oostelijk deel is de sloot onderhevig aan verval van het diepe talud. Verderop zijn de oevers zo zwaar bebost dat windworp dreigt.
Advies voor beheer en gebruik	vorm en grootte behouden, verdere ontwatering van het landgoed tegen gaan

Nummer	28
Naam	Reeweg bij Vledder
Ligging	207.2 / 209.9 - 541.7 / 542.1
Oppervlakte en vorm	lintvormig element
Eigenaar	
Planologische status	
Landschapstype volgens kadernota	grens tussen esdorpenlandschap en kolonielandschap
Bijzondere waarden	Wat vandaag de dag de naam Reeweg draagt was al in 1811 een verbindingsweg van Veldeer over Noordwolde naar de rest van oostelijk Friesland. Dat de weg veel ouder is blijkt uit het aanwezige stuifzand ten westen van het dorp. Langs veel van oorsprong vroeg middeleeuwse wegen ontwikkelde zich stuifzand op de hogere gronden. Over een 'reeweg' trok de begrafenisstoet vanuit het achterland naar de kerk en begraafplaats in Vledder. De weg zal deze naam gekregen hebben bij de ontginning en occupatie van de veldgronden tussen Vledder en de Friese grens. Het zeldzame feit dat deze weg nog grotendeels intact is en nog altijd een zandweg, maakt hem cultuurhistorisch interessant.
Huidig gebruik	zandweg tot in Wilhelminaoord
Bedreiging	eventueel verharding of aanleg van overgedimensioneerd fietspad
Advies voor beheer en Gebruik	onverhard laten

Nummer	29
Naam	Jodenweg
Ligging	208.9 / 209.4 – 543 / 543.6
Oppervlakte en vorm	lintvormig element
Eigenaar	
Planologische status	
Landschapstype volgens kadernota	esdorpenlandschap / veldontginningsgronden
Bijzondere waarden	Ligging en naamgeving verwijzen naar de inzet van Joodse dwangarbeiders vanuit Vledderveen in de eerste helft van de Tweede Wereldoorlog. De zandweg moest het oude voetpad tussen Veldeerveen en Vledder vervangen. Voor 1940 in het kader van de werkverschaffing en van 1941 onder dwang werden in deze omgeving ontginningswerkzaamheden uitgevoerd. Vanuit landschappelijk oogpunt is de weg waardevol vanwege de verwijzing naar deze veldontginningen. De naamgeving, spontaan in het dorp ontstaan en later nogal omstreden gehandhaafd, maakt van de weg een lieu de mémoire.
Huidig gebruik	
Bedreiging	verbreding en asfaltering fietspad
Advies voor beheer en gebruik	als zandweg handhaven

Nummer	30
Naam	Tilgrup
Ligging	218.7 / 547 – 216.8 – 245.8
Oppervlakte en vorm	lijnvormig element
Eigenaar	
Planologische status	
Landschapstype volgens kadernota	ontginningskolonielandschap
Bijzondere waarden	kenmerkende forse sloot die diende ter ontwatering van het gebied Oude Willen ten tijde van de ontginning van dit lage venige veld 2 ^e helft 19 ^e eeuw) Deels was de tilgrup tevens scheiding tussen de provincies Drenthe en Friesland. De grup is nog steeds bepalend voor kavelpatroon en grondgebruik die aan beide zijden verschilt. Hij mondt uit in een van de bovenstromen van de Vledder Aa die flauw kronkelend door het bos stroomt / stroomde
Huidig gebruik	
Bedreiging	natuurontwikkeling in bos en Oude Willem waardoor Landschappelijk karakter verdwijnt
Advies voor beheer en gebruik	vorm handhaven

Nummer	31
Naam	Martenswal
Ligging	215.5 / 546 – 215.3 / 546.8
Oppervlakte en vorm	lijnvormig
Eigenaar	
Planologische status	
Landschapstype volgens kadernota	gedeeltelijk bos (op rand met) veldontgining
Bijzondere waarden	Al in 1900 een grenswal van het Dieverderzand tot bijna in Wateren. Waarschijnlijk aangelegd t.b.v. de markenscheiding in de 2^e helft van de 19^e eeuw als eigendomsmarkering (samen met een evenwijdig lopende inmiddels in zandpad omgezette wal (Middenlaan) ten zuiden van de Martenswal. Opvallend is/was de doorkruising van de bovenloop van de Vledder A die later is vergraven i.s.m. de Tilgrup. De ecologische waarde kan alleen worden vastgesteld door veldbezoek. Landschappelijk vormt de wal nog altijd een grens tussen de groenlanden aan de ene en de restanten woeste grond aan de andere kant.
Huidig gebruik	zandpad, perceelscheiding
Bedreiging	verdwijnen van het karakteristieke wallichaam met bijbehorende greppel
Advies voor beheer en gebruik	tracé van de wal een beschermde status geven, waar mogelijk wal en opgaande begroeiing herstellen of versterken

Nummer	33
Naam	Jonckindt Conincklaan
Ligging	210.9 / 544.8 – 211.8 / 546
Oppervlakte en vorm	lijnvormig element met vlakvormige erven
Eigenaar	Maatschappij van Weldadigheid
Planologische status	
Landschapstype volgens kadernota	ontginningskolonielandschap
Bijzondere waarden	De rechte laan met zijn laanbomen, maar nog meer de eraan gelegen voormalige koloniehuisjes en hun erven getuigen van de ontginningsgeschiedenis van de kolonie Boschoord. Deze landbouwkolonie is nooit goed van de grond gekomen en de landerijen werden al snel bebost. Het bos wordt nu geëxploiteerd door de Mij. van W.
Huidig gebruik	particuliere bewoning, bos
Bedreiging	opgaan van het koloniekarakter van de huizen en erven In het bos, erven die worden ingeplant, huisjes die worden verbouwd en uitgebreid
Advies voor beheer en gebruik	kavelpatronen zichtbaar handhaven, huizen beschermde status verlenen

Nummer	34
Naam	Schoollaan
Ligging	210.1 / 545 – 210.8 / 544.8
Oppervlakte en vorm	lijnvormig met aangrenzende rechthoekige percelen
Eigenaar	Maatschappij van Weldadigheid
Planologische status	
Landschapstype volgens kadernota	ontginningskolonielandchap
Bijzondere waarden	De laan, school en onderwijzerswoning vormen samen met de percelen groenland een mooi beeld van het kolonielandchap. Zie voorts onder 33 Jonckindt Conincklaan.
Huidig gebruik	atelier, woning, zandweg
Bedreiging	mogelijke verharding van de weg, verdwijnen van perceelsgrenzen
Advies voor beheer en gebruik	eventuele aanleg van bescheiden schelpenpad voor fietsers, aansluitend op J. C-laan

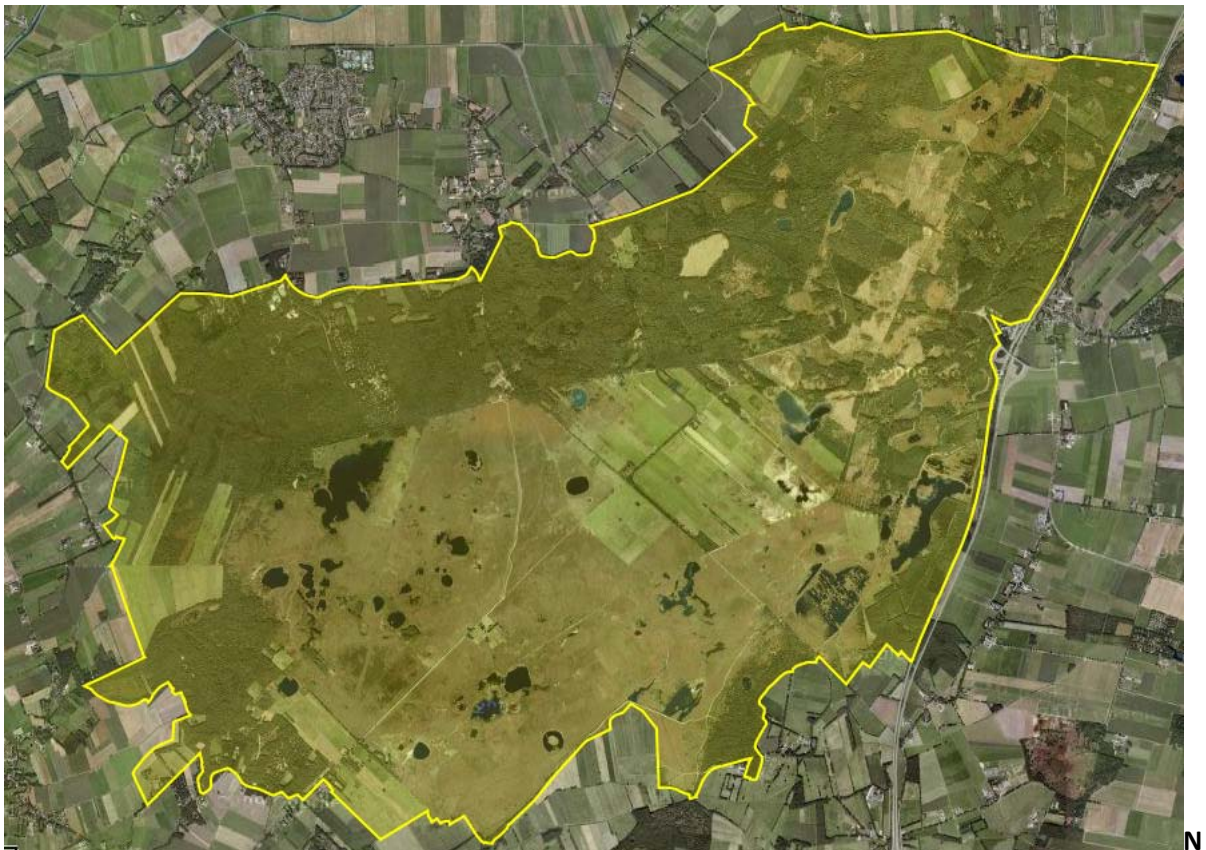
Nummer	35
Naam	Grenspoel en weer
Ligging	216/549. Binnen het NP Drents – Friese wold
Oppervlakte en vorm	De grenspoel is een onregelmatige rond veen, het restant van de weer is een lijnvormig element, doet zich voor als heuvel
Eigenaar	Staatsbosbeheer
Planologische status	
Landschapstype volgens kadernota	Esdorpenlandschap, heidevelden
Bijzondere waarden	De poel (ooit verturft anders zou hij zonder meer ‘veen’ heten) ligt samen met de wal (in dit geval een ‘weer’ vanwege zijn verdedigingsfunctie) op de grens met de provincie Friesland, aan de rand van het Aekingerzand. Op de kaart van 1900 staat de poel niet aangegeven, maar het zandpad volgt terplekke de noordrand van de laagte. Op de kaart van 1811 wordt de laagte duidelijk onderscheiden van het omringende stuifzand en is de weer met de naam ‘landweer’ ingetekend vanaf de poel westwaarts tot aan de huidige ‘Twee provinciën’. De weer is hier terug te vinden in hakhoutbos. De historische waarde is dus hoog. Van de poel is bekend dat ook de ecologische waarde groot is vanwege de veenvorming en de zuiverheid van het water.
Huidig gebruik	natuurgebied
Bedreiging	de poel wordt niet bedreigd, de weer is grotendeels verdwenen en de restanten dreigen onopvallend op te gaan in het natuurgebied
Advies voor beheer en gebruik	herstel van de weer

Nummer	36
Naam	Kolonievaart
Ligging	218.8 / 547 – 221 / 548.9
Oppervlakte en vorm	lijnvormig element
Eigenaar	
Planologische status	
Landschapstype volgens kadernota	veenontginningslandschap
Bijzondere waarden	Zie nr. 30 Tilgrup. De kolonievaart ligt in het verlengde van de Tilgrup en vormt de grens met Friesland. Samen met de direct aangrenzende zandweg ligt de vaart op de grens van twee totaal verschillende landschappen en is daardoor landschappelijk karakteristiek. Enerzijds voornamelijk bos en aan de Friese kant kleinschalig cultuurlandschap.
Huidig gebruik	
Bedreiging	door ontwikkeling t.b.v. natuur in De Oude Willem zou in het zuidelijk deel dit grenskarakter kunnen vervagen.
Advies voor beheer en gebruik	lijnvormig karakter handhaven en eventueel accentueren

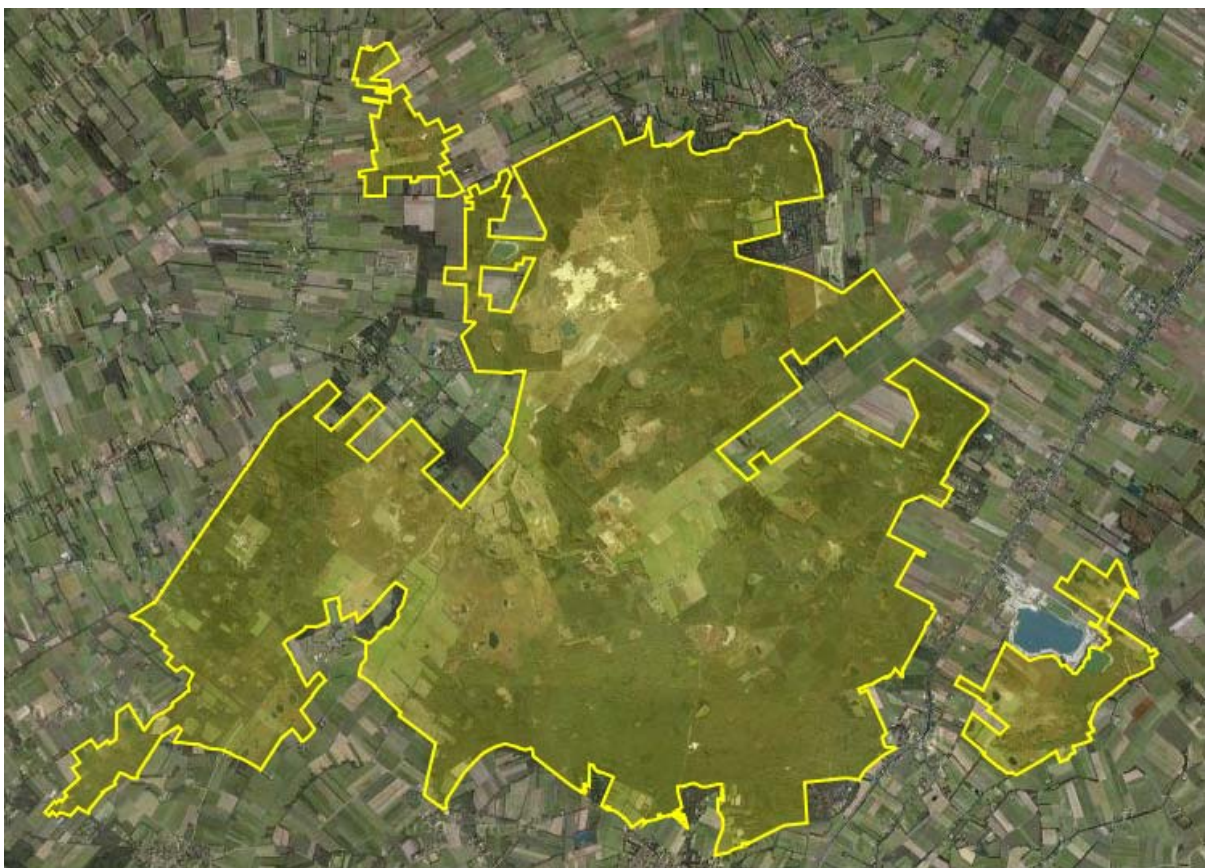
Nummer	39
Naam	Ettelte
Ligging	214 - 531
Oppervlakte en vorm	vlakvormige elementen
Eigenaar	
Planologische status	
Landschapstype volgens kadernota	esdorpenlandschap, beekdal
Bijzondere waarden	Op de kaart van 1811 bestaat het huidige Ettelte uit een strook kleinschalig gevarieerd cultuurlandschap op de rand van de Oude (Smildiger) vaart. Bosjes, weiden, wallen en een enkele akker wisselen elkaar af. Ten zuiden van de huidige Osseweidenweg liggen wat veenputten. Op de kaart van 1900 vinden we voornamelijk eikenhakhout terug. Nog steeds zijn er geen huizen ingetekend. Anno 2000 wordt het gebied nog steeds gekarakteriseerd door de aanwezigheid van loofbosjes en een akker, met dezelfde kavelrichting als op de kaart van 1811, nog steeds doorsneden door de Oude Vaart. De ecologische waarde van deze bosjes wordt gelet op hun leeftijd van sommige kavels hoog ingeschat. Een terrein bezoek is nodig om dit te verifiëren.
Huidig gebruik	
Bedreiging	Door schaalvergroting is al veel van het intieme karakter verdwenen. De langs de wegen en in sommige percelen aanwezige oude wallen dreigen sluipenderwijs af te kalven. De nabij gelegen boerderij kan negatieve invloed hebben op de kwaliteit van het bos.
Advies voor beheer en gebruik	nauwkeurige omschrijving in bestemmingsplan

BIJLAGE 2

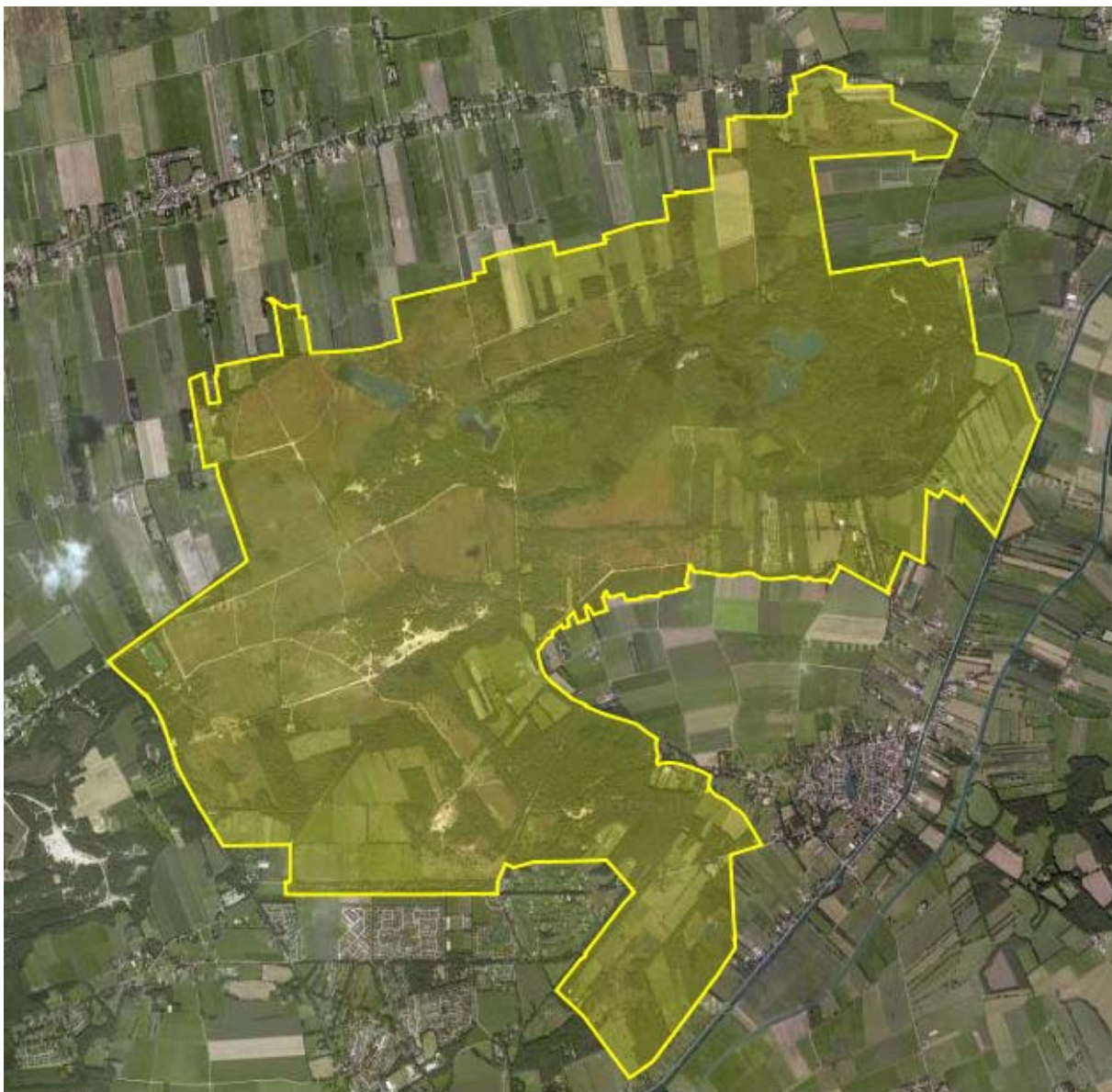
**Aanwijzingsbesluiten
Natura 2000-gebieden**

Natura 2000-gebied Dwingelderveld

Natura 2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld

Natura 2000-gebied Holtingerveld (voorheen Haelte-Oost)

ONTWERPBESLUIT HAVELTE-OOST

Gelet op artikel 3, eerste lid en artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206);

Gelet op de Beschikking van de Commissie 2004/813/EG van 7 december 2004 tot vaststelling, op grond van Richtlijn 92/43/EEG, van de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (Pb EG L 387);

Gelet op artikel 10a van de Natuurbeschermingswet 1998;

BESLUIT:

Artikel 1

1. Als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, vierde lid, van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206) wordt aangewezen: het op de bij dit besluit behorende kaart aangegeven gebied, bekend onder de naam: **Havelte-Oost**.
2. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitattypen opgenomen in bijlage I van Richtlijn 92/43/EEG (prioritaire habitattypen aangeduid met een sterretje):
 - H2310 Psammofiele heide met *Calluna* en *Genista*
 - H2320 Psammofiele heide met *Calluna* en *Empetrum nigrum*
 - H2330 Open grasland met *Corynephorus*- en *Agrostis*-soorten op landduinen
 - H3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren
 - H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix*
 - H4030 Droge Europese heide
 - H6230 *Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
 - H7110 *Actief hoogveen
 - H7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het *Rhynchosporion*
 - H9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur*
3. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG (prioritaire soorten aangeduid met een sterretje):
 - H1166 Kamsalamander

Artikel 2

1. De aanwijzing, bedoeld in artikel 1, gaat tevens vergezeld van een nota van toelichting, welke deel uitmaakt van dit besluit.
2. De in artikel 1 bedoelde speciale beschermingszone vormt het Natura2000-gebied **Havelte-Oost**, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 is opgenomen in de nota van toelichting behorende bij dit besluit.

3. De instandhoudingsdoelstelling, bedoeld in het tweede lid, heeft mede betrekking op de instandhouding van de volgende soort, anders dan vereist ingevolge de richtlijn, bedoeld in artikel 1: Tapuit

Artikel 3

1. Dit besluit zal, met uitzondering van de kaart en de nota van toelichting, met een toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.
2. Dit besluit treedt in werking op de dag na bekendmaking in de Staatscourant.

Dit ontwerpbesluit, de kaart en de nota van toelichting worden gedurende zes weken ter inzage gelegd in het kantoor van de Directie Regionale Zaken, vestiging Noord, van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: Cascadeplein 6, 9726 AD Groningen. Ter inzage legging vindt tevens plaats in de gemeentehuizen en openbare bibliotheken van de betreffende gemeente(n), in het kantoor van het waterschap waaronder het gebied valt, en in de provinciehuizen van de betreffende provincie(s). Het ontwerpbesluit kan ook worden ingezien op internet op het adres:

<http://www.minInv.nl/natuurwetgeving>.

Het definitieve besluit zal, met uitzondering van de kaart en de nota van toelichting, met een toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.

Een ieder kan een zienswijze binnen zes weken na de ter inzage legging van dit ontwerpbesluit schriftelijk of mondeling naar voren brengen. Schriftelijke zienswijzen kunt u indienen bij het Inspraakpunt, zoals aangegeven in de bekendmaking. Een mondelinge zienswijze kunt u naar voren brengen op de wijze zoals deze in de bekendmaking is aangegeven. U wordt verzocht een kaart bij te voegen indien de zienswijze betrekking heeft op bepaalde percelen. Beroep tegen het definitieve besluit kan alleen worden ingesteld door een belanghebbende die een zienswijze naar voren heeft gebracht.

Nota van toelichting van het Natura2000-gebied Havelte-Oost bij de aanwijzing als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna en hierna te noemen de Habitatrichtlijn

1. INLEIDING

Door middel van dit besluit wordt het gebied Havelte-Oost aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn. Het aangewezen gebied vormt het Natura2000-gebied Havelte-Oost, waarvan de instandhoudingsdoelstellingen in dit besluit zijn opgenomen.

In hoofdstuk 2 van deze nota van toelichting wordt de aanwijzing onder de Habitatrichtlijn kort toegelicht. Deze toelichting omvat verder in hoofdstuk 3 de gebiedsbeschrijving, bijzonderheden met betrekking tot de begrenzing en een toelichting op de kaart. Tenslotte zijn in hoofdstuk 4 de instandhoudingsdoelstellingen vermeld.

2. AANWIJZING HABITATRICHTLIJN

Door middel van dit besluit wordt het gebied Havelte-Oost aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn (verder aangeduid als “Habitatrichtlijngebied”). Het gebied is in mei 2003 aangemeld volgens de procedure zoals opgenomen in artikel 4 van deze richtlijn waarna het gebied in december 2004 door de Europese Commissie onder de naam “Havelte-oost” en onder nummer NL9801071 is geplaatst op de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio. Het gebied is aangewezen voor twee prioritaire habitattypen in de zin van artikel 1 van de Habitatrichtlijn.

Dit Habitatrichtlijngebied wordt voortaan aangeduid als Natura2000-gebied Havelte-Oost (landelijk gebiedsnummer 29). Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrichtlijn. Dit netwerk moet de betrokken natuurlijke habitattypen en habitats van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Natura 2000 bestrijkt ook de onder de Vogelrichtlijn aangewezen gebieden. De instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 4) en eventuele wijziging van de begrenzing zijn in algemene zin nader toegelicht in het Natura 2000 Doelendocument. Dit document geeft het beleidskader van de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen weer en van de daarbij gehanteerde systematiek. Beschrijvingen van habitattypen en soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in het Natura 2000 Profielendocument. Hierin wordt ook ingegaan op de interpretatie van habitattypen en de relatieve bijdrage van afzonderlijke gebieden aan het Natura2000-netwerk.

Het Natura2000-gebied Havelte-Oost ligt in de provincie Drenthe en behoort tot het grondgebied van de gemeente Westerveld.

3. GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1 Gebiedsbeschrijving

Havelte-Oost is een heidegebied op de stuwwal Havelterberg. De Havelterberg bestaat voor een groot deel uit kalkrijke rode keileem, die verantwoordelijk is voor de floristische en vegetatiekundige verscheidenheid van het gebied. Deze keileem vormt een slecht doorlatende laag waardoor zelfs boven op de berg natte condities bestaan, waarin dopheidevegetaties voorkomen.

Natte en droge heiden en heischrale graslanden in afwisseling met vennen en stuifzanden vormen de belangrijke bestanddelen van deze (half)natuurlijke variatie. In de vennen zijn verschillende stadia van verlanding aanwezig. Ook verschillen de vennen in voedselrijkdom. Rond de essen komen plaatselijk soortenrijke eikenberkenbossen voor. In de stuifzandgebieden die vrijwel volledig zijn bebost zijn plaatselijk nog kleinschalige stuifzanden aanwezig met karakteristieke soortenarme buntgrasvegetaties.

3.2 Landschappelijke context en kenmerken begrenzing

Havelte-Oost behoort tot het Natura2000-landschap 'Hogere zandgronden'.

De begrenzing van het Habitatrictlijngebied Havelte-Oost is bepaald aan de hand van de ligging van de natuurlijke habitats en de leefgebieden van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Daarnaast omvat het begrensde gebied ook natuurwaarden die integraal onderdeel uitmaken van de ecosystemen waartoe de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten behoren alsmede voor zover van toepassing nieuwe natuur indien dit noodzakelijk wordt geacht om bedreigde en schaarse habitattypen en leefgebieden van soorten te herstellen.

Bij de keuze en de afbakening van de gebieden is geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houden met de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna.¹

3.3 Begrenzing en oppervlakte

De begrenzing van het Natura2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Globaal gaat het om het aaneengesloten gebied van heide, grasland en bos gelegen ten noorden van Havelte, tussen de Van Heloma weg en de Drentsche Hoofdvaart.

Het Natura2000-gebied beslaat een oppervlakte van 1782 ha. Dit cijfer betreft de bruto-oppervlakte, omdat bij de berekening geen rekening is gehouden met niet op de kaart, tekstueel uitgesloten delen (zie paragraaf 3.4).

De begrenzing van het Habitatrictlijngebied (zoals aangemeld) is op de kaart op enkele technische punten verbeterd:

- Verharde wegen en bebouwing, die reeds tekstueel waren geëxclaveerd, zijn aan de rand van het gebied zoveel mogelijk ook op de kaart buiten de begrenzing gebracht.
- De begrenzing is waar mogelijk gelegd langs topografisch herkenbare lijnen, zoals wegen, wateren, perceelscheidingen en bosranden.

¹ Hof van Justitie EG ,7 november 2000, First Corporate Shipping, zaak C-371/98, punten 15 en 25

Overige wijzigingen van meer dan 1 ha worden in de volgende alinea's toegelicht.

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) is op een aantal plekken verkleind:

- In het zuidwesten van het gebied is de Vlindertuin (ca. 11 ha) uit de begrenzing gehaald, omdat het hier landbouwgrond zonder Habitatrichtlijnwaarden betreft.
- Aan de noordzijde (het Moer, Wittelerveld) zijn diverse percelen landbouwgrond uit de begrenzing gehaald, wegens afwezigheid van waarden (42 ha). De betreffende percelen zijn ook van weinig betekenis voor de instandhouding van het gebied.
- Het deel van het golfterrein tussen Havelte en Uffelte, waar geen Kamsalamander (H1166) voor komt is uit de begrenzing gehaald (ca. 15,5 ha).

Verder is het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) op een aantal plekken uitgebreid:

- Aan de oostzijde zijn de Ootmanlanden toegevoegd, zoals deze begrensd zijn in het gebiedsplan, vanuit de doelstelling uitbreiding van de Kamsalamander (H1166) (ca. 91 ha).
- Aan de noordkant van het gebied zijn enkele percelen (eigendom Natuurmonumenten) toegevoegd om een logischere begrenzing te bewerkstelligen (totaal ca. 7,5 ha).

3.4 Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen

De begrenzing van het Natura2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Voor zover van toepassing is daarbij onderscheid gemaakt tussen Habitatrichtlijngebied, Vogelrichtlijngebied en (voormalige) natuurmonumenten. Daar waar de kaart en de nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaarttechnische redenen, niet overeenstemmen, is de tekst in deze paragraaf doorslaggevend. In voorkomende gevallen zijn op de kaart ook aangrenzende Natura2000-gebieden aangegeven. Aan de indicatief aangeduide begrenzing van deze gebieden kunnen geen rechten worden ontleend (voor de begrenzing van deze gebieden wordt verwezen naar de kaarten van de betreffende aangewezen of aangemelde gebieden).

Voor de begrenzing van Natura2000-gebieden geldt de volgende algemene exclaveringsformule: Bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 wordt afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de volgende definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied):

- Bebouwing betreft één of meer gebouwen of bouwwerken, geen gebouwen zijnde. Gebouw: elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke overdekte geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt.
Bouwwerk: elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke hetzij direct of indirect met de grond verbonden is hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.
- Erven zijn de onmiddellijk aan een woning of ander gebouw gelegen, daarbij behorende en daarmee in gebruik zijnde terreinen.

- Tuinen zijn in de onmiddellijke nabijheid van een woning of ander gebouw gelegen intensief onderhouden terreinen beplant met siergewassen en gazons of in gebruik als moestuin die zich duidelijk onderscheiden van de omgeving. Tuinen zijn meestal besloten en omheind middels een afrastering, schutting, muur of haag, of (deels) omgeven door een sloot.
- Verhardingen kunnen bijvoorbeeld zijn: wegen, pleinen, parkeervoorzieningen, erfverhardingen en steenglooingen. Wegen betreffen alle voor het gemotoriseerd verkeer in gebruik zijnde kunstmatig verharde wegen met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermen of zijkanten.
- Hoofdspoorwegen betreffen spoorlijnen die zijn opgenomen in het Besluit aanwijzing hoofdspoorwegen (Stb. 2004, nr. 722).

Met betrekking tot het grensverloop langs verharde wegen, hoofdspoorwegen, watergangen, waterkerende dijken en de duinvoet geldt het volgende voor zover van toepassing in het onderhavige gebied:

- Waar de buitengrens van een gebied wordt gevormd door een verharde weg wordt de grens gelegd op de voet van het talud of langs de wegberm aan de zijde van het gebied.
- Langs hoofdspoorwegen geldt artikel 20 van de Spoorwegwet.
- Waar de buitengrens van een gebied wordt gevormd door een watergang die op de kaart slechts door een enkelvoudige lijn wordt aangegeven, wordt de grens gelegd op de watergrens die, gezien vanuit het gebied, aan de overzijde is gelegen omdat dergelijke wateren een ecologisch/ waterhuishoudkundige eenheid vormen met de aanwezige natte habitats/ leefgebieden.
- De zeewaartse grens van duingebieden loopt langs de duinvoet van het buitenduin. Bij duinaangroei verplaatst de grens zich zeewaarts, bij duinafslag landinwaarts met de duinvoet mee.
- Waar de buitengrens van het watergebied samenvalt met een waterkerende dijk ligt de grens op de buitenteen van de dijk. Waar de buitengrens van een landgebied samenvalt met een waterkerende dijk ligt de grens op de teen van de dijk aan de gebiedszijde.

4. INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

4.1 Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip “instandhouding” wordt een geheel van maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrichtlijn worden bij aanwijzing als Habitatrichtlijngebied “tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging”.

Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing

doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitatype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau.

4.2 Algemene doelen

- Behoud van de bijdrage van het Natura2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie.
- Behoud van de bijdrage van het Natura2000-gebied aan de ecologische samenhang van het Natura2000-netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie.
- Behoud en waar nodig herstel van de ruimtelijke samenhang met de omgeving ten behoeve van de duurzame instandhouding van de in Nederland voorkomende natuurlijke habitattypen en soorten.
- Behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functies van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.
- Behoud of herstel van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.

4.3 Habitatrichtlijn: habitattypen (bijlage I)

H2310 Psammofiele heide met *Calluna* en *Genista*

Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Van het habitatype stuifzandheiden met struikhei is veel vergrast, echter de kwaliteit is relatief gemakkelijk te verbeteren. In het noorden van het land levert dit gebied de grootste bijdrage voor dit habitatype.

H2320 Psammofiele heide met *Calluna* en *Empetrum nigrum*

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Door maatregelen voor habitatype H2310 stuifzandheiden met struikhei kan het habitatype binnenlandse kraaiheibegroeiingen mogelijk iets in oppervlakte toenemen, al wordt dit tot op heden niet beoogd.

H2330 Open grasland met *Corynephorus*- en *Agrostis*-soorten op landduinen

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype zandverstuivingen is binnen het Natura2000-gebied sterk afgenomen, het betreft alleen nog enkele open plekken binnen het habitatype H2310 stuifzandheiden met struikhei, herstel is echter goed mogelijk (in ieder geval op het Holtingerzand). De afwisseling van (kleine) zandverstuivingen en habitatype H2310 stuifzandheiden met struikhei is voor een groot aantal dieren belangrijk. Beide habitattypen komen lokaal in mozaïekvorm voor.

- H3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren**
Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting Er ligt een reeks van vennen met het habitatype zure vennen aan noordoostkant (Uffelterveen) samen met het habitatype H4010 vochtige heiden, dat gevoed wordt vanuit de voedselarme dekzanden. De kwaliteit van sommige vennen is goed, met name als het gaat om karakteristieke insecten, maar van een groot deel is de kwaliteit van de vegetatie matig door verdroging. Mede wegens de landelijke matig ongunstige staat van instandhouding wordt verbetering van de kwaliteit nagestreefd.
- H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix***
Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A).
Toelichting Nu is op geschikte plaatsen veel vergraste heide aanwezig, deze is relatief gemakkelijk om te vormen tot heide van goede kwaliteit. Op de Bisschopsberg is een bijzondere (orchideeënrijke) vorm van het habitatype vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A) aanwezig, dat landelijk gezien in een matig ongunstige staat van instandhouding verkeert. Verdere uitbreiding is mogelijk aan de noordkant van het gebied, waar water toestroomt vanuit het hoger gelegen dekzandgebied.
- H4030 Droge Europese heide**
Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting Het habitatype droge heiden is momenteel deels vergrast, deze is relatief gemakkelijk om te vormen tot droge heiden van goede kwaliteit.
- H6230 *Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)**
Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting Het habitatype heischrale graslanden verkeert landelijk gezien in een zeer ongunstige staat van instandhouding. Het belangrijkste terrein is de Kleine startbaan, met één van de zeer weinige overgebleven binnenlandse groeiplaatsen van rozenkransje. Vanwege deze bijzonder kwaliteit levert het gebied een zeer grote bijdrage aan het landelijke doel. Er zijn goede potenties voor uitbreiding oppervlakte en verbetering van de kwaliteit. Uitbreiding is ecologisch het meest kansrijk op de Bisschopsberg en op de Grote startbaan.
- H7110 *Actief hoogveen**
Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit actieve hoogvenen, *heideveentjes* (subtype B).
Toelichting Er liggen enkele hoogveenvennen van het habitatype actieve hoogvenen, *heideveentjes* (subtype B) aan noordoostkant (Uffelterveen), de kwaliteit kan worden verbeterd.

- H7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het *Rhynchosporion***
- Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.
- Toelichting Het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen komt voor op plagplekken en in natuurlijke laagtes. De plagplekken zullen voor een groot deel weer omvormen tot het habitatype H4010 vochtige heide, *hogere zandgronden* (subtype A). Voor behoud van de soortensamenstelling is het van belang her en der in het terrein pionierplekken te behouden.
-
- H9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur***
- Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
- Toelichting Het habitatype oude eikenbossen is over een geringe oppervlakte aanwezig op het terrein in de vorm van een strubbenbos (in het zuidoosten van het gebied. Kwaliteitsverbetering is mogelijk en gewenst om het landelijke doel voor kwaliteitsverbetering te behalen.

4.4 Habitatrictlijn: soorten (bijlage II)

- H1166 Kamsalamander**
- Doel Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.
- Toelichting De kamsalamander komt voor in het zuidoostelijke deel van het gebied, met onder meer een grote populatie in het Finse meertje. Ze vormt een metapopulatie in het omliggende buitengebied rondom Uffelte en Havelte, waar de soort verspreid voorkomt. De relatie met de omgeving is een punt van aandacht. In het gebied met een grotendeels kleinschalige landschap is geschikt landhabitat voldoende aanwezig. Bij de uitbreiding van het leefgebied verdienen vooral voortplantingswateren de aandacht.

4.5 Complementaire doelen

De instandhoudingdoelstelling van het Habitatrictlijngebied heeft mede betrekking op een of meer complementaire doelen die voor bepaalde habitattypen en (vogel)soorten zijn gesteld. De rechtsgrondslag voor complementaire doelen is artikel 10a, derde lid, van de Natuurbeschermingswet 1998. Het betreft ten eerste vogelsoorten die in het gebied voorkomen, maar het betreffende gebied is niet als Vogelrichtlijngebied aangewezen. Dit betreft uitsluitend vogelsoorten die in zeer ongunstige staat van instandhouding verkeren. Ten tweede gaat het om habitattypen en soorten (van bijlage I of bijlage II van de Habitatrictlijn) die nog niet in het gebied voorkomen en die op landelijke schaal in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkeren, maar waarvoor in het onderhavige gebied goede kansen aanwezig zijn voor ontwikkeling of vestiging.

De reden dat voor complementaire doelen is gekozen, is dat daarmee binnen het netwerk van Natura 2000 een bijdrage wordt geleverd aan de realisering van de landelijke doelen voor de betreffende habitattypen en soort(en). Voor een nadere uitleg wordt verwezen naar het Natura 2000 Doelendocument (paragraaf 3.3).

In dit geval geldt het volgende complementaire doel:

A277**Tapuit****Doel**

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 10 paren.

Toelichting

De tapuit is van oudsher broedvogel in het gebied. In het eerste deel van de 90-er jaren werden jaarlijks meer dan 20 paren geteld (maximaal 26 in 1997). In de periode 1999-2003 zijn jaarlijks 4-13 paren waargenomen. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is behoud van de populatie op dit relatief hoge niveau gewenst. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Drenthe ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

ONTWERPBESLUIT DWINGELDERVELD

Gelet op artikel 3, eerste lid en artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206);

Gelet op de Beschikking van de Commissie 2004/813/EG van 7 december 2004 tot vaststelling, op grond van Richtlijn 92/43/EEG, van de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (PbEG L 387);

Gelet op artikel 4, eerste en tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103);

Gelet op de artikelen 10a en 15 van de Natuurbeschermingswet 1998;

BESLUIT:

Artikel 1

1. Als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, vierde lid, van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206) wordt aangewezen: het op de bij dit besluit behorende kaart aangegeven gebied, bekend onder de naam: **Dwingelderveld**.
2. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitattypen opgenomen in bijlage I van Richtlijn 92/43/EEG (prioritaire habitattypen aangeduid met een sterretje):
 - H2310 Psammofiele heide met *Calluna* en *Genista*
 - H2320 Psammofiele heide met *Calluna* en *Empetrum nigrum*
 - H2330 Open grasland met *Corynephorus*- en *Agrostis*-soorten op landduinen
 - H3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het *Littorelletalia uniflorae* en/of *Isoëto-Nanojuncetea*
 - H3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren
 - H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix*
 - H4030 Droge Europese heide
 - H5130 *Juniperus communis*-formaties in heide of kalkgrasland
 - H6230 *Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
 - H7110 *Actief hoogveen
 - H7120 Aangetast hoogveen waar natuurlijke regeneratie nog mogelijk is
 - H7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het *Rhynchosporion*
 - H9120 Atlantische zuurminnende beukenbossen met *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei (*Quercion robori-petraeae* of *Ilici-Fagenion*)
 - H9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur*
3. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG (prioritaire soorten aangeduid met een sterretje):
 - H1166 Kamsalamander

Artikel 2

1. Als onderdeel van de speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, eerste en tweede lid, van de Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103) **Dwingelderveld** van 11 oktober 1996 (DN. 965400, Stcrt. 1996, nr. 202) worden aangewezen: de in paragraaf 3.3 van de nota van toelichting bedoelde gebiedsdelen.
2. De nota van toelichting, voor zover van toepassing op de aanwijzing zoals bedoeld in het eerste lid, wordt ingetrokken.
3. De in het eerste lid genoemde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, eerste lid, van Richtlijn 79/409/EEG: Boomleeuwerik, Kleine zwaan en Zwarte specht.
4. De in het eerste lid genoemde speciale beschermingszone is verder aangewezen voor de volgende trekkende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, tweede lid van Richtlijn 79/409/EEG: Dodaars, Geoorde fuut, Paapje, Roodborsttapuit, Slobeend, Tapuit, Toendrarietgans en Wintertaling
5. De kaart behorende bij het in het eerste lid bedoelde besluit wordt ingetrokken.

Artikel 3

1. De aanwijzing bedoeld in artikel 1 en de wijziging van het in artikel 2 bedoelde besluit, gaan vergezeld van een nota van toelichting en een kaart, welke deel uitmaken van dit besluit.
2. De in de artikelen 1 en 2 bedoelde speciale beschermingszones vormen samen het Natura2000-gebied **Dwingelderveld**, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 is opgenomen in de nota van toelichting behorende bij dit besluit.
3. De instandhoudingsdoelstelling, bedoeld in het tweede lid, heeft mede betrekking op de instandhouding van de volgende soort anders dan vereist ingevolge de in artikel 1 genoemde richtlijn:
H7110 *Actief hoogveen
Dit betreft een habitatype in bijlage I van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206) . Het sterretje verwijst naar een prioritaire soort.

Artikel 4

1. Dit besluit zal, met uitzondering van de kaart en de nota van toelichting, met een toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.
2. Dit besluit treedt in werking op de dag na bekendmaking in de Staatscourant.

Dit ontwerpbesluit, de kaart en de nota van toelichting worden gedurende zes weken ter inzage gelegd in het kantoor van de Directie Regionale Zaken, vestiging Noord, van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: Cascadeplein 6, 9726 AD GRONINGEN. Terinzagelegging vindt tevens plaats in de gemeentehuizen en openbare bibliotheken van de betreffende gemeente(n), in het kantoor van het waterschap waaronder het gebied valt, en in de provinciehuizen van de betreffende provincie(s). Het ontwerpbesluit kan ook worden ingezien op internet op het adres: <http://www.minInv.nl/natuurwetgeving>.

Het definitieve besluit zal, met uitzondering van de kaart en de nota van toelichting, met een toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.

Een ieder kan een zienswijze binnen zes weken na de ter inzage legging van dit ontwerpbesluit schriftelijk of mondeling naar voren brengen. Schriftelijke zienswijzen kunt u indienen bij het Inspraakpunt, zoals aangegeven in de bekendmaking. Een mondelinge zienswijze kunt u naar voren brengen op de wijze zoals deze in de bekendmaking is aangegeven. U wordt verzocht een kaart bij te voegen indien de zienswijze betrekking heeft op bepaalde percelen. Beroep tegen het definitieve besluit kan alleen worden ingesteld door een belanghebbende die een zienswijze naar voren heeft gebracht.

Nota van toelichting van het Natura2000-gebied Dwingelderveld waarin opgenomen:

nota van toelichting bij de aanwijzing van Dwingelderveld als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna en hierna te noemen de Habitatrichtlijn, alsmede nota van toelichting bij de wijziging van besluit DN. 965400 van de aanwijzing van Dwingelderveld als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand en hierna te noemen de Vogelrichtlijn.

1. INLEIDING

Door middel van dit besluit wordt het gebied Dwingelderveld aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn. Tevens wordt de aanwijzing van Dwingelderveld als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn gewijzigd. Deze wijziging heeft in elk geval betrekking op de vogelsoorten waarvoor dit gebied is aangewezen hetgeen gebaseerd is op toepassing van de criteria, die zijn gebruikt bij de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden in 2000¹. Beide aanwijzingen tezamen vormen het Natura2000-gebied Dwingelderveld, waarvan de instandhoudingsdoelstellingen in dit besluit zijn opgenomen.

In hoofdstuk 2 van deze nota van toelichting worden de aanwijzingen onder Habitat- en Vogelrichtlijn kort toegelicht. Deze toelichting omvat verder in hoofdstuk 3 de gebiedsbeschrijving, bijzonderheden met betrekking tot de begrenzing en een toelichting op de kaart. Tenslotte zijn in hoofdstuk 4 de instandhoudingsdoelstellingen vermeld.

2. AANWIJZINGEN HABITAT- EN VOGELRICHTLIJN

Door middel van dit besluit wordt het gebied Dwingelderveld aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn (verder aangeduid als “Habitatrichtlijngebied”). Het gebied is in mei 2003 aangemeld volgens de procedure zoals opgenomen in artikel 4 van deze richtlijn waarna het gebied in december 2004 door de Europese Commissie onder de naam “Dwingelderveld” en onder nummer NL3000070 is geplaatst op de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio. Het gebied is aangewezen voor twee prioritaire habitattypen in de zin van artikel 1 van de Habitatrichtlijn. Tevens is voor één prioritaair habitatype een complementair doel geformuleerd.

Het gebied is op 11 oktober 1996 (besluit DN. 965400) onder de naam “Dwingelderveld” aangewezen als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn (verder aangeduid als “Vogelrichtlijngebied”). Bij de Europese Commissie is dit gebied bekend onder nummer NL3000070. Het besluit DN. 965400 is door middel van dit besluit gewijzigd.

¹ Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, bijlage 1, Selectiecriteria en methode van begrenzing

Het Natura2000-gebied Dwingelderveld (landelijk gebiedsnummer 30) omvat het Vogelrichtlijngebied Dwingelderveld en het gelijknamige Habitatrichtlijngebied. Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrichtlijn. Dit netwerk moet de betrokken natuurlijke habitattypen en habitats van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Natura 2000 bestrijkt ook de onder Vogelrichtlijn aangewezen gebieden. De instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 4) en eventuele wijziging van de begrenzing zijn in algemene zin nader toegelicht in het Natura 2000 Doelendocument. Dit document geeft het beleidskader van de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen weer en van de daarbij gehanteerde systematiek. Beschrijvingen van habitattypen en soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in het Natura 2000 Profielendocument. Hierin wordt ook ingegaan op de interpretatie van habitattypen en de relatieve bijdrage van afzonderlijke gebieden aan het Natura2000-netwerk.

Het Natura2000-gebied Dwingelderveld ligt in de provincie Drenthe en behoort tot het grondgebied van de gemeenten De Wolden, Hoogeveen, Midden-Drenthe en Westerveld.

3. GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1 Gebiedsbeschrijving

Het Dwingelderveld is een uitgestrekt heideterrein in het oude Drentse esdorpenlandschap. Het gebied herbergt uitgestrekte vochtige heidegebieden, hoogveenvennen, zure en zwakgebufferde vennen, oude eikenbossen, een klein hoogveen, droge heide, stuifzanden en jeneverbesstruwelen. In het gebied liggen prehistorische grafheuvels.

De Boswachterij Dwingeloo bestaat uit bossen die begin 20^e eeuw zijn aangeplant op stuifzand en heide. In de bossen liggen diverse vennetjes en heidevelden. Het Lheebroekerzand is een zeer afwisselend stuifzandgebied met bos, heide en jeneverbesstruweel. De Anserdennen is een heuvelachtig deel waar gemengd bos, heide en vennen op voormalig stuifzand voorkomen.

3.2 Landschappelijke context en kenmerken begrenzing

Dwingelderveld behoort tot het Natura2000-landschap 'Hogere zandgronden'.

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied Dwingelderveld is bepaald aan de hand van de ligging van de natuurlijke habitats en de leefgebieden van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Daarnaast omvat het begrensde gebied ook natuurwaarden die integraal onderdeel uitmaken van de ecosystemen waartoe de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten behoren alsmede nieuwe natuur indien dit noodzakelijk wordt geacht om bedreigde en schaarse habitattypen en leefgebieden van soorten te herstellen.

Bij de keuze en de afbakening van de gebieden is geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houdend met de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna.²

² Hof van Justitie EG ,7 november 2000, First Corporate Shipping, zaak C-371/98, punten 15 en 25

Dwingelderveld is aangewezen als Vogelrichtlijngebied vanwege de aanwezigheid van bos en heide die als geheel het leefgebied vormen van een aantal in artikel 4 van de Richtlijn bedoelde vogelsoorten. Het vormt het leefgebied van soorten van Bijlage I (art. 4.1) en het fungeert tevens als broedgebied van andere trekvogelsoorten (art. 4.2). De begrenzing van het gebied is zo gekozen dat een in landschappelijk en vogelkundig opzicht samenhangend geheel is ontstaan dat voorziet in de beschermingsbehoefte met betrekking tot het voortbestaan en/ of voortplanten van bedoelde vogelsoorten.

3.3 Begrenzing en oppervlakte

De begrenzing van het Natura2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Globaal gaat het om het grote aaneengesloten gebied van bos en heide ten zuidoosten van Dwingeloo.

Het Habitatrichtlijngebied en het Vogelrichtlijngebied vallen beide geheel samen met de begrenzing van het Natura2000-gebied.

Het Natura2000-gebied beslaat een oppervlakte van 3823 ha. Dit cijfer betreft de bruto-oppervlakte, omdat bij de berekening geen rekening is gehouden met niet op de kaart, tekstueel uitgesloten delen (zie paragraaf 3.4).

De begrenzingen van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) en het Vogelrichtlijngebied Dwingelderveld zijn op de kaart op enkele technische punten verbeterd:

- Verharde wegen en bebouwing, die reeds tekstueel waren geëxclaveerd, zijn aan de rand van het gebied zoveel mogelijk ook op de kaart buiten de begrenzing gebracht.
- De begrenzing is waar mogelijk gelegd langs topografisch herkenbare lijnen, zoals wegen, wateren, perceelscheidingen en bosranden.

Overige wijzigingen van meer dan 1 ha worden in de volgende alinea toegelicht.

De begrenzingen van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) en het Vogelrichtlijngebied (bijlage A) zijn op vier plaatsen uitgebreid : Het Kloosterveld (36 ha) en het Anserveld (25 ha) zijn toegevoegd aan de begrenzing, omdat dit onder meer van betekenis als leef- en voortplantingsgebied van de Kamsalamander (H1166). Bovendien is het leefgebied voor Paapje en Roodborsttapuit. Verder is in het noordoosten (1,3 ha) en in het zuidwesten (2,6 ha) de grens op de bosrand gelegd.

3.4 Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen

De begrenzing van het Natura2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Voor zover van toepassing is daarbij onderscheid gemaakt tussen Habitatrichtlijngebied, Vogelrichtlijngebied en (voormalige) natuurmonumenten. Daar waar de kaart en de nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaarttechnische redenen, niet overeenstemmen, is de tekst in deze paragraaf doorslaggevend. In voorkomende gevallen zijn op de kaart ook aangrenzende Natura2000-gebieden aangegeven. Aan de indicatief aangeduide begrenzing van deze gebieden kunnen geen rechten worden ontleend (voor de begrenzing van deze gebieden wordt verwezen naar de kaarten van de betreffende aangewezen of aangemelde gebieden).

Voor de begrenzing van Natura2000-gebieden geldt de volgende algemene exclaveringsformule: Bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 wordt afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de volgende definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied):

- Bebouwing betreft één of meer gebouwen of bouwwerken, geen gebouwen zijnde.
Gebouw: elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke overdekte geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt.
Bouwwerk: elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke hetzij direct of indirect met de grond verbonden is hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.
- Erven zijn de onmiddellijk aan een woning of ander gebouw gelegen, daarbij behorende en daarmee in gebruik zijnde terreinen.
- Tuinen zijn in de onmiddellijke nabijheid van een woning of ander gebouw gelegen intensief onderhouden terreinen beplant met siergewassen en gazons of in gebruik als moestuin die zich duidelijk onderscheiden van de omgeving. Tuinen zijn meestal besloten en omheind middels een afrastering, schutting, muur of haag, of (deels) omgeven door een sloot.
- Verhardingen kunnen bijvoorbeeld zijn: wegen, pleinen, parkeervoorzieningen, erfverhardingen en steenglooingen. Wegen betreffen alle voor het gemotoriseerd verkeer in gebruik zijnde kunstmatig verharde wegen met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermen of zijkanten.
- Hoofdspoorwegen betreffen spoorlijnen die zijn opgenomen in het Besluit aanwijzing hoofdspoorwegen (Stb. 2004, nr. 722).

Met betrekking tot het grensverloop langs verharde wegen, hoofdspoorwegen, watergangen, waterkerende dijken en de duinvoet geldt het volgende voor zover van toepassing in het onderhavige gebied:

- Waar de buitengrens van een gebied wordt gevormd door een verharde weg wordt de grens gelegd op de voet van het talud of langs de wegberm aan de zijde van het gebied.
- Langs hoofdspoorwegen geldt artikel 20 van de Spoorwegwet.
- Waar de buitengrens van een gebied wordt gevormd door een watergang die op de kaart slechts door een enkelvoudige lijn wordt aangegeven, wordt de grens gelegd op de watergrens die, gezien vanuit het gebied, aan de overzijde is gelegen omdat dergelijke wateren een ecologisch/ waterhuishoudkundige eenheid vormen met de aanwezige natte habitats/ leefgebieden.
- De zeewaartse grens van duingebieden loopt langs de duinvoet van het buitenduin. Bij duinaangroei verplaatst de grens zich zeewaarts, bij duinafslag landinwaarts met de duinvoet mee.
- Waar de buitengrens van het watergebied samenvalt met een waterkerende dijk ligt de grens op de buitenteen van de dijk. Waar de buitengrens van een landgebied samenvalt met een waterkerende dijk ligt de grens op de teen van de dijk aan de gebiedszijde.

4. INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

4.1 Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip “instandhouding” wordt een geheel van maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrichtlijn worden bij aanwijzing als Habitatrichtlijngebied “tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging”.

Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitatype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau.

4.2 Algemene doelen

- Behoud van de bijdrage van het Natura2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie.
- Behoud van de bijdrage van het Natura2000-gebied aan de ecologische samenhang van het Natura2000-netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie.
- Behoud en waar nodig herstel van de ruimtelijke samenhang met de omgeving ten behoeve van de duurzame instandhouding van de in Nederland voorkomende natuurlijke habitattypen en soorten.
- Behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functies van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.
- Behoud of herstel van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.

4.3 Habitatrichtlijn: habitattypen (bijlage I)

H2310 Psammofiele heide met *Calluna* en *Genista*

Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype stuifzandheiden met struikhei komt voor op het Lheebroekerzand, waar de kwaliteit verbeterd kan worden.

- H2320 Psammofiele heide met *Calluna* en *Empetrum nigrum***
 Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting Het habitatype binnenlandse kraaiheibegroeiingen komt voor in het gedeelte met vochtige heiden en in open plekken in dennenbossen. Het gebied levert één van de grootste bijdragen voor dit habitatype. Een deel van dit habitatype is echter dermate verouderd dat er verlies van soorten, met name mossen en korstmossen, optreedt.
- H2330 Open grasland met *Corynephorus*- en *Agrostis*-soorten op landduinen**
 Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.
 Toelichting De afwisseling van (kleine) stuifzanden en stuifzandheiden met struikhei (habitatype H2310) is voor een groot aantal dieren belangrijk. Om deze reden zijn beide doelen gecombineerd.
- H3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het *Littorelletalia uniflorae* en/of *Isoëto-Nanojuncetea***
 Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit. Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype H3160 zure vennen is toegestaan.
 Toelichting Het habitatype zwak gebufferde vennen komt met wisselende kwaliteit lokaal voor. In een deel van de vennen zal op de lange termijn door natuurlijke processen een ontwikkeling naar habitatype H3160 zure vennen plaatsvinden.
- H3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren**
 Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting Het habitatype zure vennen komt deels in goed ontwikkelde vorm voor, o.a. met draadzegge en drijvende egelskop. Het Dwingelderveld levert één van de grootste bijdragen voor het habitatype zure vennen. Verdrogingsbestrijding heeft in een deel van de vennen tot een aanzienlijke kwaliteitsverbetering geleid. In andere vennen is echter nog steeds sprake van verdroging. Wegens de landelijke matig ongunstige staat van instandhouding wordt uitbreiding en verbetering nagestreefd.
- H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix***
 Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A).
 Toelichting Het Dwingelderveld levert de grootste bijdrage voor het habitatype vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A), gezien de grote oppervlakte die aanwezig is. De vergraste delen, die deels leefgebied vormen voor reptielen, dienen beter ontwikkeld te worden.
- H4030 Droge Europese heide**
 Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting Het habitatype droge heiden komt voor op iets hogere delen in het terrein. Omdat een deel van dit habitatype is vergrast wordt verbetering van de kwaliteit nagestreefd.

- H5130** ***Juniperus communis*-formaties in heide of kalkgrasland**
Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting Het habitatype jeneverbesstruwelen komt onder meer voor op het Lheebroekerzand, en bij het Smitsveen. Landelijk gezien levert het Dwingelderveld één van de grootste bijdragen voor dit type en geldt er een verbeteropgave voor de kwaliteit. Door verjonging van jeneverbes kan verbetering van kwaliteit gerealiseerd worden.
- H6230** ***Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)**
Doel Uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit.
Toelichting Het habitatype heischrale graslanden, kan toenemen in het natuurontwikkelingsgebied in het centrale deel van het terrein. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding wordt uitbreiding oppervlakte nagestreefd.
- H7110** ***Actief hoogveen**
Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit actieve hoogvenen, *heideveentjes* (subtype B).
Toelichting Het habitatype actieve hoogvenen is aanwezig in de vorm van *heideveentjes* (subtype B), het andere subtype *hoogveenlandschap* (subtype A) is niet meer aanwezig, maar herstel is mogelijk als gevolg van kwaliteitsverbetering van habitatype H7120 herstellende hoogvenen. Enkele van de heideveentjes (subtype B) betreffen de beste voorbeelden van dit subtype in ons land. Een deel van de veentjes is echter nog aangetast. Een aantal veentjes breiden zich uit na kap van de bossen in de directe omgeving.
- H7120** **Aangetast hoogveen waar natuurlijke regeneratie nog mogelijk is**
Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit. Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype H7110 actieve hoogvenen *hoogveenlandschap* (subtype A), opgenomen als complementair doel, is toegestaan.
Toelichting Het Holtveen is een relatief klein aangetast hoogveen (habitatype H7120 herstellende hoogvenen). Kwaliteitsverbetering wordt beoogd waarbij op termijn overgang naar habitatype H7110 actieve hoogvenen *hoogveenlandschap* (subtype A), opgenomen als complementair doel, zal plaatsvinden.
- H7150** **Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het *Rhynchosporion***
Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting Het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen komt veel voor op plagplekken, die voor een groot deel zullen omvormen tot het habitatype H4010 vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A). Daarnaast komt het type ook op enkele plaatsen in natuurlijke vorm voor. Voor behoud van de soortensamenstelling is het van belang her en der in het terrein pionierplekken te behouden. Verbetering en uitbreiding van het habitatype is verder mogelijk door herstel van slenken.

H9120 **Atlantische zuurminnende beukenbossen met *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei (*Quercion robori-petraeae* of *Ilici-Fagenion*)**

Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting In de droge bossen komen jonge vormen van het habitatype beuken-eikenbossen met hulst, voor. Deze aangeplante bossen hebben een eenvormige structuur. Hulst zal bij voortgaande successie toenemen, op termijn kan uitbreiding ook een doel worden.

H9190 **Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur***

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype oude eikenbossen komt op kleine schaal in goede kwaliteit voor in het gebied en is van bijzonder belang voor paddestoelen. Het grootste deel van de eikenbossen is echter jong bos, waar kwaliteitsverbetering mogelijk is. Wegens het bijzonder belang voor paddestoelen wordt uitbreiding oppervlakte nagestreefd.

4.4. Habitatrichtlijn: habitatsoorten (bijlage II)

H1166 **Kamsalamander**

Doel Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting De kamsalamander komt voor in het zuidwestelijke deel van het gebied en in de graslandenclave in het midden van het gebied. Ten behoeve van andere Natura2000-doelen wordt deze graslandenclave midden in het gebied omgezet in natte heide, slenken op veengrond en vennen. Leefgebied dat zo voor de kamsalamander verloren gaat, kan aan de westkant van het gebied nieuw worden ontwikkeld.

4.5 Vogelrichtlijn: broedvogels

A004 **Dodaars**

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 50 paren.

Toelichting Van oudsher is de dodaars een geregelde broedvogel. Door de vernattingsmaatregelen is het aantal paren gestaag toegenomen tot een maximum van 62 paren in 2002. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A008 **Geoorde fuut**

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 40 paren.

Toelichting Sedert het begin van de vorige eeuw wordt melding gemaakt van incidentele broedgevallen. Pas vanaf eind 70-er jaren is de geoorde fuut een regelmatige broedvogel in sterk toenemend aantal. Maximaal werden 49 paren geteld in 2001 (bijna 10% van de Nederlandse populatie). Tegenwoordig levert het Dwingelderveld na het Bargerveen de grootste bijdrage. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

- A236 Zwarte specht**
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 15 paren.
 Toelichting De zwarte specht heeft zich in het begin van de 20ste eeuw als broedvogel gevestigd. Na een geleidelijke toename tot in de 90-er jaren (maximaal 30 paren in 1992) vond een afname in de omvang van de populatie plaats tot het huidige niveau van circa 15 paren. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud op een niveau van 15 paren voldoende. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Zuidwest-Drenthe ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.
- A246 Boomleeuwerik**
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 40 paren.
 Toelichting Van oudsher is de boomleeuwerik broedvogel op de Drentse heidevelden. Door bebossing vanaf het begin van de vorige eeuw is het bestand aanvankelijk vermoedelijk sterk teruggelopen tot een dieptepunt in de 80-er jaren (minder dan 5 paren). Vervolgens is het aantal paren weer sterk opgelopen tot een maximum van 43 paren in 1998. In de periode 1999-2003 werden tussen de 31-41 paren geteld. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Zuidwest-Drenthe ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.
- A275 Paapje**
 Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren.
 Toelichting Het Dwingelerveld is één van de belangrijke broedgebieden voor het paapje in Drenthe. De populatie is na een aanvankelijke toename in de 80-er jaren tot een maximum van 35 paren in 1989 weer langzaam achteruit gegaan. In de periode 1998-2003 werden jaarlijks 6-14 paren geteld. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie gewenst. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Drenthe ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.
- A276 Roodborsttapuit**
 Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 80 paren.
 Toelichting De roodborsttapuit is van oudsher broedvogel van het agrarisch gebied en de heidevelden. Het aantal paren is sedert de 60-er jaren sterk toegenomen. Strengere winters zorgden echter wel voor een tijdelijke terugval in het aantal paren. In de periode 1999-2003 werden jaarlijks 69-97 paren geteld. Het maximum werd vastgesteld in 2003 met 97 paren. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Zuidwest-Drenthe ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A277	Tapuit
Doel	Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren.
Toelichting	Van oudsher is de tapuit broedvogel op de drogere en zandige heidevelden en in extensief agrarisch gebied. Uit het agrarisch gebied is de soort volledig verdwenen waardoor de tapuit nu alleen nog te vinden is op de heide. Door bebossing van de heidevelden en stuifzanden nam het aantal paren begin vorige eeuw vermoedelijk af. Door het verwijderen van bos op voormalige heide en stuifzand in de periode na 1980 nam de populatieomvang weer geleidelijk toe van circa 15 paren tot maximaal 34 paren in 1989 en 33 paren in 1993. Vooral na 1998 is het aantal paren weer sterk gedaald. In 2003 resteerden nog slechts 3 paren. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie gewenst. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Drenthe ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

4.6 Vogelrichtlijn: niet-broedvogels

A037	Kleine zwaan
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 50 vogels (seizoensmaximum).
Toelichting	Het gebied heeft voor de kleine zwaan o.a. een functie als slaappleats. Trendgegevens zijn niet beschikbaar. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding heeft natuurlijke oorzaken en er is geen landelijke herstelopgave van toepassing.
A039	Toendrarietgans
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 5.900 vogels (seizoensmaximum).
Toelichting	Aantallen toendrarietganzen zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort o.a. een functie als slaappleats. Trendgegevens zijn niet beschikbaar. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.
A052	Wintertaling
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 130 vogels (seizoensgemiddelde).
Toelichting	Het gebied heeft voor de wintertaling o.a. een functie als foerageergebied. Aantallen zijn sterk fluctuerend. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want er is geen landelijke herstelopgave van toepassing.

A056	Slobeend
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 7 vogels (seizoensgemiddelde).
Toelichting	Het gebied heeft voor de slobeend o.a. een functie als foerageergebied. De data zijn nog niet geschikt voor een trendanalyse. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

4.7 Complementaire doelen

De instandhoudingdoelstelling van het Natura2000-gebied heeft mede betrekking op een of meer complementaire doelen die zijn gesteld voor habitattypen en soorten die zijn opgenomen in resp. bijlage I of bijlage II van de Habitatrichtlijn. De rechtsgrondslag voor complementaire doelen is artikel 10a, derde lid, Natuurbeschermingswet 1998.

De reden dat voor complementaire doelen is gekozen, is dat daarmee binnen het netwerk van Natura 2000 een bijdrage wordt geleverd aan de realisering van het landelijk doel voor de betreffende habitattypen en soorten. Complementaire doelen zijn geformuleerd (a) voor habitattypen en soorten met een zeer ongunstige staat van instandhouding en (b) voor habitattypen en soorten met een matig ongunstige staat van instandhouding en tevens een lage landelijke dekking en/ of onvoldoende geografische spreiding. Voor een nadere uitleg wordt verwezen naar het Natura 2000 Doelendocument (paragraaf 3.3). In dit geval geldt het volgende complementaire doel:

H7110	*Actief hoogveen
Doel	Ontwikkeling habitatype actieve hoogvenen, <i>hoogveenlandschap</i> (subtype A).
Toelichting	Het habitatype actieve hoogvenen, <i>hoogveenlandschap</i> (subtype A) kan weer hersteld worden door middel van kwaliteitsverbetering van habitatype H7120 herstellende hoogvenen.

ONTWERPBESLUIT DRENTS-FRIESE WOLD & LEGGELDERVELD

Gelet op artikel 3, eerste lid en artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206);

Gelet op de Beschikking van de Commissie 2004/813/EG van 7 december 2004 tot vaststelling, op grond van Richtlijn 92/43/EEG, van de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (PbEG L 387);

Gelet op artikel 4, eerste en tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103);

Gelet op de artikelen 10a en 15 van de Natuurbeschermingswet 1998;

BESLUIT:

Artikel 1

1. Als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, vierde lid, van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206) wordt aangewezen: het op de bij dit besluit behorende kaart aangegeven gebied, bekend onder de naam: **Drents-Friese Wold & Leggelderveld**.
2. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitattypen opgenomen in bijlage I van Richtlijn 92/43/EEG (prioritaire habitattypen aangeduid met een sterretje):

H2310	Psammofiele heide met <i>Calluna</i> en <i>Genista</i>
H2320	Psammofiele heide met <i>Calluna</i> en <i>Empetrum nigrum</i>
H2330	Open grasland met <i>Corynephorus</i> - en <i>Agrostis</i> -soorten op landduinen
H3110	Mineraalarme oligotrofe wateren van de Atlantische zandvlakten (<i>Littorelletalia uniflorae</i>)
H3130	Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het <i>Littorelletalia uniflorae</i> en/of <i>Isoëto-Nanojuncetea</i>
H3160	Dystrofe natuurlijke poelen en meren
H3260	Submontane en laaglandrivieren met vegetaties behorend tot het <i>Ranunculion fluitantis</i> en het <i>Callitrichio-Batrachion</i>
H4010	Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i>
H5130	<i>Juniperus communis</i> -formaties in heide of kalkgrasland
H6230	*Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
H7110	*Actief hoogveen
H7150	Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het <i>Rhynchosporion</i>
H9190	Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met <i>Quercus robur</i>

3. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG (prioritaire soorten aangeduid met een sterretje):

H1166 Kamsalamander
H1831 Drijvende waterweegbree

Artikel 2

1. Als onderdeel van de speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, eerste en tweede lid, van de Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103) **Drents-Friese Woud** van 24 maart 2000 (N/2000/291, Stcrt. 2000, nr. 65) worden toegevoegd: de gebiedsdelen bedoeld in paragraaf 3.3 van de nota van toelichting behorende bij dit besluit.
2. Paragrafen 3.1 en 3.3 van de nota van toelichting behorende bij het in het eerste lid bedoelde besluit worden vervangen door de paragrafen 3.1, 3.3 en 3.4 van de nota van toelichting bij dit besluit.
3. Paragraaf 4.4. en de hoofdstukken 5, 6, 7 van de nota van toelichting behorende bij het in het eerste lid bedoelde besluit vervallen.
4. De kaart behorende bij het in het eerste lid bedoelde besluit wordt ingetrokken.

Artikel 3

1. De aanwijzing bedoeld in artikel 1 en de wijziging van het in artikel 2 bedoelde besluit, gaan vergezeld van een nota van toelichting en een kaart, welke deel uitmaken van dit besluit.
2. De in de artikelen 1 en 2 bedoelde speciale beschermingszones vormen samen het Natura2000-gebied **Drents-Friese Wold & Leggelderveld**, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid van de Natuurbeschermingswet 1998, is opgenomen in de nota van toelichting behorende bij dit besluit.

Artikel 4

1. Dit besluit zal, met uitzondering van de kaart en de nota van toelichting, met een toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.
2. Dit besluit treedt in werking op de dag na bekendmaking in de Staatscourant.

Dit ontwerpbesluit, de kaart en de nota van toelichting worden gedurende zes weken ter inzage gelegd in het kantoor van de Directie Regionale Zaken, vestiging Noord, van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: Cascadeplein 6, 9726 AD Groningen. Ter inzage legging vindt tevens plaats in de gemeentehuizen en openbare bibliotheken van de betreffende gemeente(n), in het kantoor van het waterschap waaronder het gebied valt, en in de provinciehuizen van de betreffende provincie(s). Het ontwerpbesluit kan ook worden ingezien op internet op het adres:

<http://www.minlnv.nl/natuurwetgeving>.

Het definitieve besluit zal, met uitzondering van de kaart en de nota van toelichting, met een toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.

Een ieder kan een zienswijze binnen zes weken na de ter inzage legging van dit ontwerpbesluit schriftelijk of mondeling naar voren brengen. Schriftelijke zienswijzen kunt u indienen bij het Inspraakpunt, zoals aangegeven in de bekendmaking. Een mondelinge zienswijze kunt u naar voren brengen op de wijze zoals deze in de bekendmaking is aangegeven. U wordt verzocht een kaart bij te voegen indien de zienswijze betrekking heeft op bepaalde percelen. Beroep tegen het definitieve besluit kan alleen worden ingesteld door een belanghebbende die een zienswijze naar voren heeft gebracht.

Nota van toelichting van het Natura2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld waarin opgenomen:

nota van toelichting bij de aanwijzing van Drents-Friese Wold & Leggelderveld als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna en hierna te noemen de Habitatrichtlijn, alsmede nota van toelichting bij de wijziging van besluit N/2000/291 van de aanwijzing van Drents-Friese Woud als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand en hierna te noemen de Vogelrichtlijn.

1. INLEIDING

Door middel van dit besluit wordt het gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn. Tevens wordt de aanwijzing van Drents-Friese Woud als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn gewijzigd. Beide aanwijzingen tezamen vormen het Natura2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld, waarvan de instandhoudingsdoelstellingen in dit besluit zijn opgenomen.

In hoofdstuk 2 van deze nota van toelichting worden de aanwijzingen onder Habitat- en Vogelrichtlijn kort toegelicht. Deze toelichting omvat verder in hoofdstuk 3 de gebiedsbeschrijving, bijzonderheden met betrekking tot de begrenzing en een toelichting op de kaart. Tenslotte zijn in hoofdstuk 4 de instandhoudingsdoelstellingen vermeld.

2. AANWIJZINGEN HABITAT- EN VOGELRICHTLIJN

Door middel van dit besluit wordt het gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn (verder aangeduid als “Habitatrichtlijngebied”). Het gebied is in mei 2003 aangemeld volgens de procedure zoals opgenomen in artikel 4 van deze richtlijn waarna het gebied in december 2004 door de Europese Commissie onder de naam “Drents-Friese Wold en Leggelderveld” en onder nummer NL9803011 is geplaatst op de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio. Het gebied is aangewezen voor twee prioritaire habitattypen in de zin van artikel 1 van de Habitatrichtlijn.

Het gebied is op 24 maart 2000 (besluit N/2000/291) onder de naam “Drents-Friese Woud” aangewezen als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn (verder aangeduid als “Vogelrichtlijngebied”). Bij de Europese Commissie is dit gebied bekend onder nummer NL9802201. Het besluit N/2000/291 is door middel van dit besluit gewijzigd. Uit vorige besluiten overgenomen tekstdelen of vogelwaarden zijn in deze nota van toelichting cursief gezet¹.

¹ De afkorting sbz (“speciale beschermingszone”) en de aanduiding “beschermingszone” zijn hierin vervangen door de term “Vogelrichtlijngebied”

Het Natura2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld (landelijk gebiedsnummer 27) omvat het Vogelrichtlijngebied Drents-Friese Woud en het Habitatrichtlijngebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld. Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrichtlijn. Dit netwerk moet de betrokken natuurlijke habitattypen en habitats van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Natura 2000 bestrijkt ook de onder Vogelrichtlijn aangewezen gebieden. De instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 4) en eventuele wijziging van de begrenzing zijn in algemene zin nader toegelicht in het Natura 2000 Doelendocument. Dit document geeft het beleidskader van de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen weer en van de daarbij gehanteerde systematiek. Beschrijvingen van habitattypen en soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in het Natura 2000 Profielendocument. Hierin wordt ook ingegaan op de interpretatie van habitattypen en de relatieve bijdrage van afzonderlijke gebieden aan het Natura2000-netwerk.

Het Natura2000-gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld ligt in de provincies Fryslân en Drenthe en behoort tot het grondgebied van de gemeenten Midden-Drenthe, Ooststellingwerf, Westerveld en Weststellingwerf.

3. GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1 Gebiedsbeschrijving

Het Drents-Friese Wold vormt een zeer afwisselend landschap. Het gebied kent veel naaldbossen, maar daarnaast zijn stuifzanden, heidevelden, jeneverbesstruweel, schrale graslanden, zwak gebufferde vennen, loofbossen en beken aanwezig. Het stuifzand komt vooral voor op het Aekingerzand. In Berkenheuvel komen uitgestrekte kraaiheidebegroeiingen voor. Het Doldersummerveld en het Wapserzand zijn twee grote heideterreinen met vochtige en natte heide met vennetjes. Natte slenken en droge zandruggen wisselen elkaar af.

In het gebied van de Vledder Aa is herstel van oorspronkelijke beekdalnatuur tot stand gebracht. Ook bij de Schoapedobbe heeft natuurherstel plaats gevonden. Het is een heuvelachtig heidegebied met zandverstuivingen en vennen ("dobben").

Het Leggelderveld bestaat uit natte heiden, pioniervegetaties met snavelbiezen en heischraal grasland.

3.2 Landschappelijke context en kenmerken begrenzing

Drents-Friese Wold & Leggelderveld behoort tot het Natura2000-landschap 'Hogere zandgronden'.

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld is bepaald aan de hand van de ligging van de natuurlijke habitats en de leefgebieden van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Daarnaast omvat het begrensde gebied ook natuurwaarden die integraal onderdeel uitmaken van de ecosystemen waartoe de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten behoren alsmede nieuwe natuur indien dit noodzakelijk wordt geacht om bedreigde en schaarse habitattypen en leefgebieden van soorten te herstellen.

Bij de keuze en de afbakening van de gebieden is geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houdend met de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna.²

De grenzen van een Vogelrichtlijngebied worden bepaald door het gebruik dat de aanwezige bijlage I-soorten, en/of trekkende watervogels, en/of overige trekkende vogels ervan maken, waarbij wordt uitgegaan van landschapsecologische eenheden en de biotooipeisen van de betrokken vogelsoorten.

Het Drents-Friese Woud is aangewezen als Vogelrichtlijngebied vanwege de aanwezigheid van bossen, heide, stuifzanden en schrale graslanden die als geheel het leefgebied vormen van een aantal in artikel 4 van de Richtlijn bedoelde vogelsoorten. Het vormt als zodanig het leefgebied van een aantal soorten van Bijlage I (art. 4.1) en fungeert tevens als broedgebied in de trekzone van andere trekvogelsoorten (art. 4.2). De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied is zo gekozen dat een in landschapsecologisch opzicht samenhangend geheel is ontstaan dat voorziet in de beschermingsbehoefte met betrekking tot het voortbestaan en voortplanten van bedoelde vogelsoorten.

3.3 Begrenzing en oppervlakte

De begrenzing van het Natura2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Globaal gaat het om het grote aaneengesloten gebied dat is gelegen in de driehoek tussen Appelscha in het noorden en Diever en Vledder in het zuiden.

Het Natura2000-gebied beslaat een oppervlakte van 7359 ha. Hiervan is 6758 ha zowel Vogelrichtlijn- als Habitatrichtlijngebied. Het resterende deel (602 ha) is alleen Habitatrichtlijngebied. Deze cijfers betreffen bruto-oppervlakten, omdat bij de berekening geen rekening is gehouden met niet op de kaart, tekstueel uitgesloten delen (zie paragraaf 3.4).

De begrenzingen van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) en het Vogelrichtlijngebied zijn op de kaart op enkele technische punten verbeterd:

- Verharde wegen en bebouwing, die reeds tekstueel waren geëxclaveerd, zijn aan de rand van het gebied zoveel mogelijk ook op de kaart buiten de begrenzing gebracht.
- De begrenzing is waar mogelijk gelegd langs topografisch herkenbare lijnen, zoals wegen, wateren, perceelscheidingen en bosranden.
- Onlogische verschillen (< 25 ha) tussen Vogel- en Habitatrichtlijngebied zijn opgeheven door de meest ruime grens aan te houden.

Overige wijzigingen van meer dan 1 ha worden in de volgende alinea's toegelicht.

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied is in het deelgebied Schaepedobbe gewijzigd:

Enkele percelen cultuurgronden en bos (totaal 9,7 ha) zijn uit de begrenzing verwijderd omdat ze van weinig betekenis zijn voor de instandhouding van het gebied. Aan de westzijde zijn enkele percelen die direct grenzen aan het heide- en vennengebied toegevoegd (13 ha, eigendom It Fryske Gea).

² Hof van Justitie EG ,7 november 2000, First Corporate Shipping, zaak C-371/98, punten 15 en 25

Het Vogelrichtlijngebied is op de volgende plaats uitgebreid (bijlage A):

- Het deel van de Oude Willem dat al begrensd was onder de Habitatrichtlijn is toegevoegd aan het Vogelrichtlijngebied (ca. 90 ha) als leefgebied voor roodborsttapuit en paapje, soorten waarvoor het gebied onder de Vogelrichtlijn is aangewezen.

Op een aantal plaatsen zijn het Vogelrichtlijngebied (bijlage A) én het Habitatrichtlijngebied uitgebreid:

- Uitbreiding Oude Willem met enkele percelen nieuwe natuur (7,8 ha), die in combinatie met het reeds begrensde deel van de landbouwenclave belangrijk zijn voor het waterhuishoudkundig herstel ten behoeve van alle “natte” habitattypen in het gebied.
- Aan de zuidrand bij Diever is de begrenzing op de bosrand gelegd, conform de begrenzing van het Nationaal Park. De bossen en bosrand vormen een integraal onderdeel van het gebied (ca. 110 ha).
- Het Doldersumseveld (ca. 56 ha) is toegevoegd aan de begrenzing (eigendom Het Drents Landschap) wegens voorkomen Pioniervegetaties met snavelbiezen (H7150) in een natuurlijke vorm en beoogde uitbreiding Vochtige heiden (*hogere zandgronden*) subtype A (H4010_A) en Heischraal grasland (*H6230). Tevens wordt agrarisch akkerkruidenbeheer gevoerd ten gunste van diverse vogelsoorten.
- Het noordelijk deel van het dal van de Vledder Aa (77 ha, grotendeels verworven als natuurgebied) is toegevoegd, waardoor betere bescherming mogelijk is van het Koelingsveld (met Zwakgebufferde vennen, H3130). Bovendien liggen hier ontwikkelingskansen voor de Beken en rivieren met waterplanten (*waterranonkels*) subtype A (H3260_A) en Heischrale graslanden (*H6230). Deze uitbreiding is ook van belang voor vogelsoorten als Paapje en Grauwe klauwier.

3.4 Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen

De begrenzing van het Natura2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Voor zover van toepassing is daarbij onderscheid gemaakt tussen Habitatrichtlijngebied, Vogelrichtlijngebied en (voormalige) natuurmonumenten. Daar waar de kaart en de nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaarttechnische redenen, niet overeenstemmen, is de tekst in deze paragraaf doorslaggevend. In voorkomende gevallen zijn op de kaart ook aangrenzende Natura2000-gebieden aangegeven. Aan de indicatief aangeduide begrenzing van deze gebieden kunnen geen rechten worden ontleend (voor de begrenzing van deze gebieden wordt verwezen naar de kaarten van de betreffende aangewezen of aangemelde gebieden).

Voor de begrenzing van Natura2000-gebieden geldt de volgende algemene exclaveringsformule: Bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 wordt afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de volgende definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied):

- Bebouwing betreft één of meer gebouwen of bouwwerken, geen gebouwen zijnde. Gebouw: elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke overdekte geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt. Bouwwerk: elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke hetzij direct of indirect met de grond verbonden is hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.
- Erven zijn de onmiddellijk aan een woning of ander gebouw gelegen, daarbij behorende en daarmee in gebruik zijnde terreinen.

- Tuinen zijn in de onmiddellijke nabijheid van een woning of ander gebouw gelegen intensief onderhouden terreinen beplant met siergewassen en gazons of in gebruik als moestuin die zich duidelijk onderscheiden van de omgeving. Tuinen zijn meestal besloten en omheind middels een afrastering, schutting, muur of haag, of (deels) omgeven door een sloot.
- Verhardingen kunnen bijvoorbeeld zijn: wegen, pleinen, parkeervoorzieningen, erfverhardingen en steenglooingen. Wegen betreffen alle voor het gemotoriseerd verkeer in gebruik zijnde kunstmatig verharde wegen met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermen of zijkanten.
- Hoofdspoorwegen betreffen spoorlijnen die zijn opgenomen in het Besluit aanwijzing hoofdspoorwegen (Stb. 2004, nr. 722).

Met betrekking tot het grensverloop langs verharde wegen, hoofdspoorwegen, watergangen, waterkerende dijken en de duinvoet geldt het volgende voor zover van toepassing in het onderhavige gebied:

- Waar de buitengrens van een gebied wordt gevormd door een verharde weg wordt de grens gelegd op de voet van het talud of langs de wegberm aan de zijde van het gebied.
- Langs hoofdspoorwegen geldt artikel 20 van de Spoorwegwet.
- Waar de buitengrens van een gebied wordt gevormd door een watergang die op de kaart slechts door een enkelvoudige lijn wordt aangegeven, wordt de grens gelegd op de watergrens die, gezien vanuit het gebied, aan de overzijde is gelegen omdat dergelijke wateren een ecologisch/ waterhuishoudkundige eenheid vormen met de aanwezige natte habitats/ leefgebieden.
- De zeewaartse grens van duingebieden loopt langs de duinvoet van het buitenduin. Bij duinaangroei verplaatst de grens zich zeewaarts, bij duinafslag landinwaarts met de duinvoet mee.
- Waar de buitengrens van het watergebied samenvalt met een waterkerende dijk ligt de grens op de buitenteen van de dijk. Waar de buitengrens van een landgebied samenvalt met een waterkerende dijk ligt de grens op de teen van de dijk aan de gebiedszijde.

4. INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

4.1 Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip “instandhouding” wordt een geheel van maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrichtlijn worden bij aanwijzing als Habitatrichtlijngebied “tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging”.

Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten

dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitatype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau.

4.2 Algemene doelen

- Behoud van de bijdrage van het Natura2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie.
- Behoud van de bijdrage van het Natura2000-gebied aan de ecologische samenhang van het Natura2000-netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie.
- Behoud en waar nodig herstel van de ruimtelijke samenhang met de omgeving ten behoeve van de duurzame instandhouding van de in Nederland voorkomende natuurlijke habitattypen en soorten.
- Behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functies van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.
- Behoud of herstel van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.

4.3 Habitatrichtlijn: habitattypen (bijlage I)

H2310 Psammofiele heide met *Calluna* en *Genista*

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype stuifzandheiden met struikheide is in delen van het gebied in goede structuur aanwezig. In de overige delen is het aandeel van grassen te hoog en ontbreken karakteristieke soorten, zoals korstmossen. Het gebied levert onder meer voor A277 tapuit de grootste bijdrage in ons land, buiten de duinen. Voor kleinere heideterreinen (min of meer tot 50 ha) geldt dat deze dienen te worden verbonden met andere heidegebieden of andere relatief open natuurterreinen, om de duurzaamheid van populaties en uitwisseling van soorten te verbeteren.

H2320 Psammofiele heide met *Calluna* en *Empetrum nigrum*

Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype binnenlandse kraaiheidebegroeiingen komt onder meer voor in open delen van de grove-dennenbossen van Berkenheuvel. Het gebied is verreweg het belangrijkste gebied voor dit habitatype. Omdat de landelijke staat van instandhouding matig ongunstig is als gevolg van vermindering van de kwaliteit door veroudering van de vegetatie (afname korstmosrijke stadia), wordt verbetering van de kwaliteit nagestreefd. Overgangen naar bos dienen behouden te blijven voor de fauna.

- H2330 Open grasland met *Corynephorus*- en *Agrostis*-soorten op landduinen**
 Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting Het Aekingerzand betreft het belangrijkste stuifzandgebied van Noord-Nederland. In het recente verleden zijn hier grote delen van het bos gekapt om de oppervlakte van het habitatype zandverstuivingen te vergroten en de kwaliteit te verbeteren. De kwaliteit van het type is echter nog matig, want soortenrijke begroeiingen ontbreken nog. Voldoende winddynamiek is een belangrijk randvoorwaarde voor de realisering van gevarieerde zandverstuivingen met overgangen naar droge heiden en bossen. Samen met de Veluwe en de Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen is het gebied van groot belang voor het realiseren van het landelijk doel.
- H3110 Mineraalarme oligotrofe wateren van de Atlantische zandvlakten (*Littorelletalia uniflorae*)**
 Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting Het habitatype zeer zwak gebufferde vennen kwam in goede vorm voor in de Ganzenpoel. Het ven is nu verzuurd, maar herstel is mogelijk en ook heel belangrijk voor behoud van de landelijke spreiding van het type.
- H3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het *Littorelletalia uniflorae* en/of *Isoëto-Nanojuncetea***
 Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting Het habitatype zwak gebufferde vennen komt o.a. voor in Schaopedobbe en Koelingsveld. In het Aekingerbroek is het type hersteld. Verdere kwaliteitsverbetering is nodig voor een goede landelijke spreiding.
- H3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren**
 Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
 Toelichting Het habitatype zure vennen komt op diverse plekken in het gebied voor, waarbij op veel plaatsen nog kwaliteitsverbetering mogelijk is. Het habitatype komt in het gebied voor in een vorm met drijvende egelskop.
- H3260 Submontane en laaglandrivieren met vegetaties behorend tot het *Ranunculion fluitantis* en het *Callitrichio-Batrachion***
 Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit beken en rivieren met waterplanten, *waterranonkels* (subtype A).
 Toelichting Het habitatype beken en rivieren met waterplanten, *waterranonkels* (subtype A) komt voor in sloten rondom de Vledder Aa, zodat ontwikkeling in de middenloop hier als mogelijkheid wordt geacht. Een goed voorbeeld van het habitatype komt in de omgeving voor (Kwasloot). Herstel van het habitatype wordt nagestreefd wegens de landelijke matig ongunstige staat van instandhouding.
- H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix***
 Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A).

Toelichting Het habitatype vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A) komt met een aanzienlijke oppervlakte voor waarvan een aanzienlijk deel goed is ontwikkeld, vaak met de kenmerkende veenmossoorten, bijvoorbeeld in Wapserveld, Doldersummer veld, Leggelderveld. Uitbreiding van het habitatype is mogelijk in het Doldersummer Veld, het Wapserveld en op de Oude Willem. Het laatste gebied was voorheen een hoogveengebied (slenken), ontwikkeling van vochtige heiden met slenksystemen is hier mogelijk bij herstel van het oorspronkelijke reliëf en de hydrologie.

H5130 *Juniperus communis*-formaties in heide of kalkgrasland

Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype jeneverbesstruwelen komt meestal verspreid voor als kleine struwelen. Door verjonging van jeneverbes kan verbetering van kwaliteit gerealiseerd worden. Door veroudering van de struwelen is de landelijke staat van instandhouding matig ongunstig.

H6230 *Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype heischrale graslanden komt voor in meerdere deelgebieden, maar is slechts in sommige gebieden goed ontwikkeld. (o.a. Aeckingerbroek, Leggelderveld). Uitbreiding en verbetering van het type is gewenst om heischrale graslanden duurzaam in het gebied te behouden en is tevens gewenst gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding. De aanwezigheid van leemlagen in vochtige heide biedt goede perspectieven voor uitbreiding.

H7110 *Actief hoogveen

Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit actieve hoogvenen, *heideveentjes* (subtype B).

Toelichting Actieve hoogvenen, *heideveentjes* (subtype B) komen voor in de boswachterij Smilde, Boschoord en in de natte heide van het Wapserveld, Doldersummer veld en Leggelderveld. Sommige van deze veentjes behoren tot de best ontwikkelde voorbeelden van het habitatype actieve hoogvenen, *heideveentjes* (subtype B). Het type kan eenvoudig verder ontwikkeld worden door de kwaliteit te verbeteren van andere vennen o.a. door verdroging op te lossen. Verbetering van de kwaliteit wordt nagestreefd wegens de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding.

H7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het *Rhynchosporion*

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting In een slenk van het Doldersumse Veld komt het habitattype pioniervegetaties met snavelbiezen in een natuurlijke vorm voor. Verder komt het habitattype voor op plagplekken, en zal daar voor een groot deel weer omvormen tot het habitattype vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A). Voor behoud van de soortensamenstelling is het van belang her en der in het terrein pionierplekken te behouden. Ten behoeve van uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit wordt herstel van de natuurlijke vorm in slenken nagestreefd.

H9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur*

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitattype oude eikenbossen is in goede kwaliteit maar over een geringe oppervlakte aanwezig. Uitbreiding en verbetering is op langere termijn mogelijk. De ontwikkeling van het bos verloopt evenwel traag.

4.4 Habitatrichtlijn: soorten (bijlage II)

H1166 Kamsalamander

Doel Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting Het gebied en de omgeving levert één van de grootste bijdragen voor de kamsalamander. De soort komt binnen het gebied voor op Berkenheuveld, Dieverzand, Doldersumse Veld en Boschoord. Het betreft één van de belangrijkste meta-populaties in ons land. Met de herinrichting van de Vledder Aa en voormalige landbouwgronden bij Diever wordt de leefomgeving van de kamsalamander sterk verbeterd. De duurzaamheid van de populaties kan vergroot worden door geïsoleerd liggende subpopulaties weer met elkaar in verbinding te brengen.

H1831 Drijvende waterweegbree

Doel Behoud verspreiding, omvang en kwaliteit biotoop voor behoud populatie.

Toelichting De drijvende waterweegbree is in ieder geval bekend van de herestelde Vledder Aa. Voor de landelijke verspreiding van de soort is behoud van deze populatie van groot belang.

4.5 Vogelrichtlijn: broedvogels

A004 Dodaars

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 40 paren.

Toelichting Van oudsher is de dodaars een broedvogel van (heide)vennen en andere kleinschalige wateren met een weelderige oevervegetatie. Na strenge winters vallen de aantallen terug om na enkele jaren weer te herstellen. In de periode 1970-99 fluctueerde het aantal rond de 15 paren. Maximaal werden 27 paren geteld in 1995 en minimaal slecht 2 in 1997 na 2 strenge winters. In recente jaren liggen de aantallen beduidend hoger met een maximum van 51 paren in 2002. Gezien de landelijke gunstige staat van instandhouding is behoud op een niveau van een sleutelpopulatie van 40 paren voldoende.

A072**Wespendief**

- Doel** Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 8 paren.
- Toelichting** Vermoedelijk is de wespandief pas vanaf begin 70-er jaren een regelmatige broedvogel, samenhangend met door een toenemende ouderdom geschikt worden van de in het begin van de eeuw aangeplante bossen. Jaarlijks komen circa 8 paren (minimaal 7 en maximaal 11) tot broeden en de stand lijkt stabiel. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Fries-Drentse grensstreek ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A233 Draaihals

- Doel** Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 5 paren.
- Toelichting** Dit gebied bevat één van de weinig regelmatig bezette broedplaatsen van de draaihals in Nederland. In de periode na 1980 werden maximaal 7 paren vastgesteld (1997). In de meeste jaren ging het echter om 1-3 paren. Open dennenbos in de overgang naar droge heide met staande dode berken vormen de basis voor het leefgebied. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie gewenst. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Drenthe ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A236**Zwarte specht**

- Doel** Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 30 paren.
- Toelichting** Begin 20ste eeuw heeft de zwarte specht zich als broedvogel gevestigd. Na een geleidelijke toename tot eind 80-er jaren (maximaal 59 paren in 1989) vond een afname in de omvang van de populatie plaats tot een niveau van circa 30 paren. In Drenthe is het Drents-Friese Wold het belangrijkste broedgebied voor de zwarte specht, al komt zij tegenwoordig in alle grotere Drentse bossen voor. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Drenthe ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A246**Boomleeuwerik**

- Doel** Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 100 paren.
- Toelichting** Van oudsher is de boomleeuwerik broedvogel op de Drentse heidevelden. Door bebossing vanaf het begin van de vorige eeuw is het bestand aanvankelijk vermoedelijk sterk teruggelopen tot een dieptepunt in de 60-er jaren (ten minste 5 paren). Met de nodige horten en stoten is het aantal broedparen daarna weer sterk opgelopen met een aantal van 115 paren in 2002. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A275**Paapje**

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren.

Toelichting Dit gebied bevat één van de weinige Nederlandse broedgebieden van het paapje waar de aantallen niet sterk teruglopen. In de periode 1980-98 werd een geleidelijke toename vastgesteld van circa 5 naar maximaal 28 paren (1996) en in de periode 1999-2003 broedden jaarlijks 10-21 paren. Hoewel de landelijke staat van instandhouding zeer ongunstig is, wordt geen verdere uitbreiding van de populatie nagestreefd gezien de recente toename in het gebied. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Fries-Drentse grensstreek ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A276**Roodborsttapuit**

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 100 paren.

Toelichting Van oudsher is de roodborsttapuit broedvogel in het agrarisch gebied en op de heidevelden. Het aantal paren is sedert de 60-er jaren sterk toegenomen. In de periode 1999-2003 bedroeg de populatie gemiddeld 120 paren. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A277**Tapuit**

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 40 paren.

Toelichting Van oudsher is de tapuit een broedvogel van de drogere en zandige heidevelden en extensief agrarisch gebied. Uit het agrarisch gebied is de soort volledig verdwenen waardoor de tapuit nu alleen nog voorkomt op de heide. Door bebossing van de heidevelden en stuifzanden nam het aantal paren begin vorige eeuw vermoedelijk af. Door het verwijderen van bos op voormalige heide en stuifzand in de periode na 1980 nam de populatieomvang weer geleidelijk toe van circa 10 paren tot maximaal 86 paren in 1994. Vervolgens trad weer een sterke afname op tot het huidige niveau van circa 30 paren. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie gewenst. Buiten de duinen levert het Drents-Friese Wold als broedgebied momenteel verreweg de grootste bijdrage in Nederland en het is dan ook van zeer groot belang voor het behoud van een sleutelpopulatie in Friesland-Drenthe. Het gebied levert zelf onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in deze regio ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A338**Grauwe klauwier****Doel**

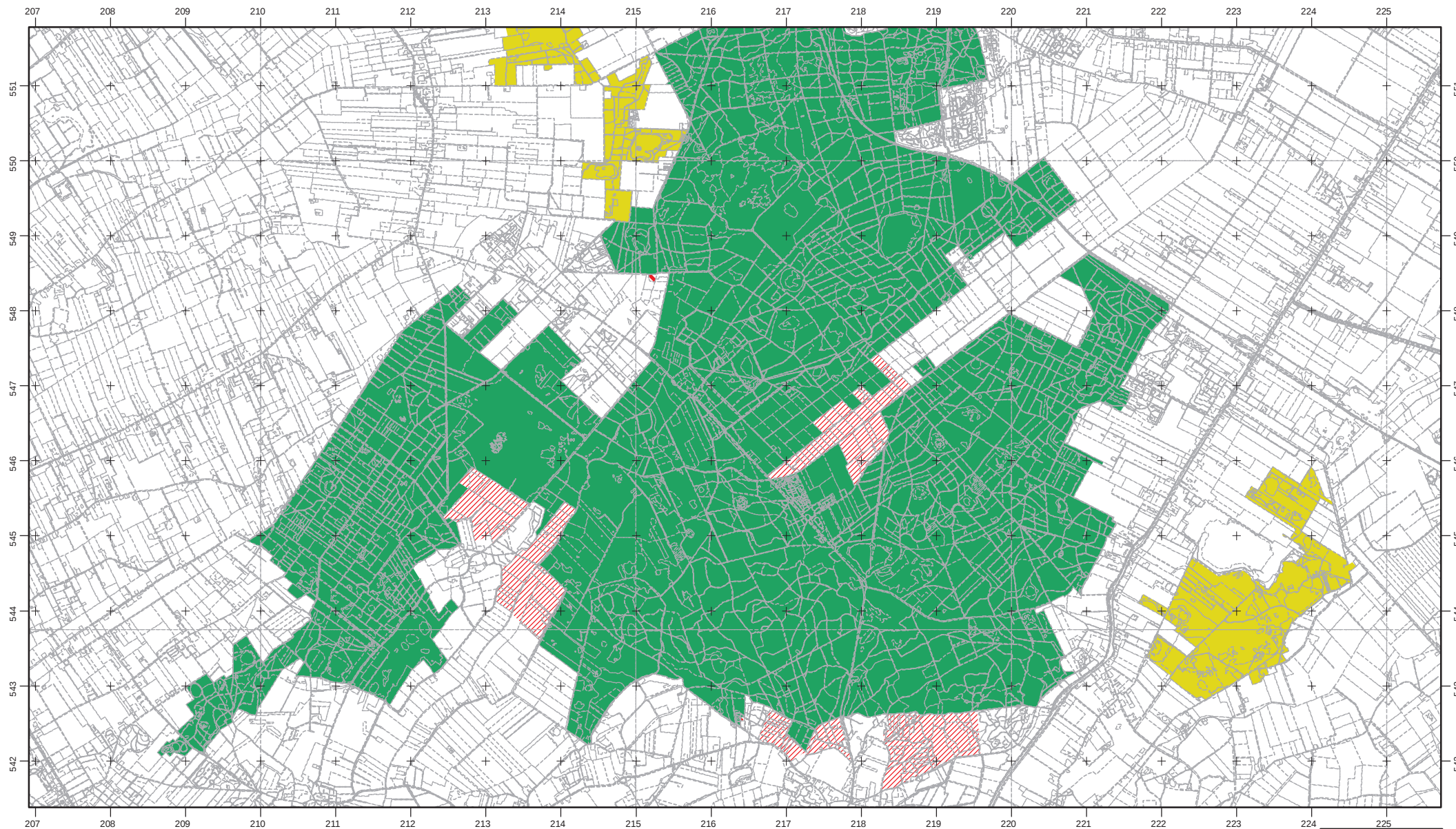
Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 10 paren.

Toelichting

Het gebied levert als broedplaats één van de grootste bijdragen in Nederland en de enige van enige omvang met een gunstige populatieontwikkeling in de laatste 15 jaar. Ongetwijfeld waren de aantallen in het eerste deel van de vorige eeuw aanzienlijk hoger dan tegenwoordig. Na een dieptepunt in de 70-er en 80-er jaren, toen de soort vermoedelijk niet jaarlijks broedde, namen de aantallen geleidelijk toe tot een niveau van 5-7 paren en recent tot 14 paren in 2003. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is behoud van de populatie op dit recente, hoge niveau gewenst. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Drenthe ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

027. Drents-Friese Wold, uitbreiding Oude Willem, rond Doldersum en bij Diever

Bijlage A

landbouw, natuur en
voedselkwaliteit

Ministerie van LNV, Directie Natuur en
Directie Regionale Zaken

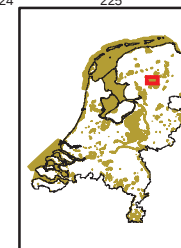
Productie: Directie Kennis

Legenda

VR	VR+BN	VR eraf
HR	HR+BN	VR erbij
VR+HR	VR+HR+BN	ander natura2000-gebied

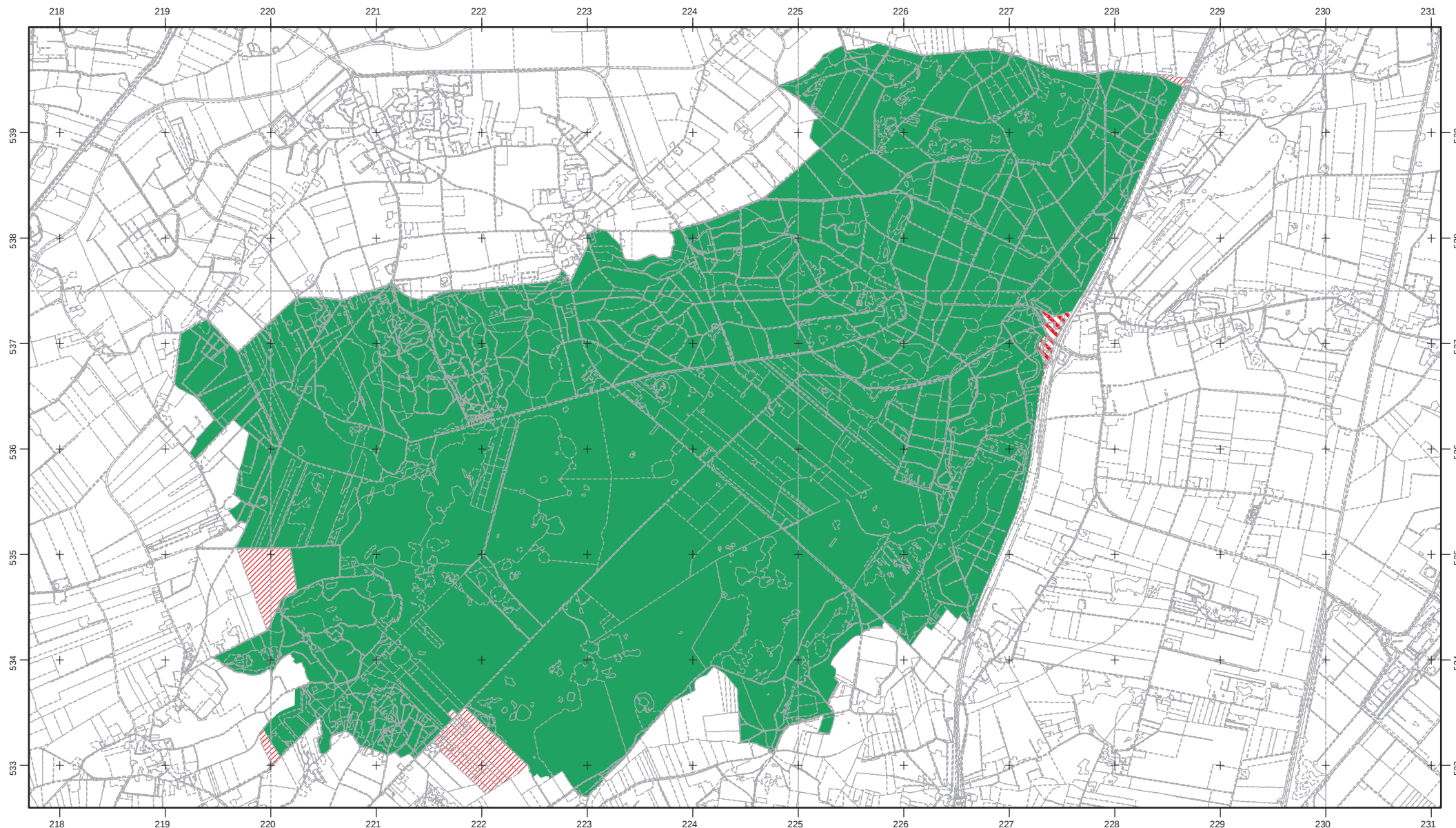
VR = Vogelrichtlijngebied
HR = Habitatrichtlijngebied
BN = beschermd natuurmonument

0 2000
Meters

030. Dwingelderveld, o.a. uitbreiding met Kloosterveld en Anserveld bij Ruinen

Bijlage A

landbouw, natuur en
voedselkwaliteit

Ministerie van LNV, Directie Natuur en
Directie Regionale Zaken

Productie: Directie Kennis

Legenda

VR	VR+BN	VR erf
HR	HR+BN	VR erbij
VR+HR	VR+HR+BN	ander natura2000-gebied

VR = Vogelrichtlijngebied
HR = Habitatrichtlijngebied
BN = beschermd natuurmonument

0 2000
Meters

BIJLAGE 3

**Aanwijzingsbesluiten
Beschermd Dorpsgezicht:
Westeinde en Eursinge De Wal**

BESCHERMDE STADS- EN DORPSGEZICHTEN

INGEVOLGE ARTIKEL 20 VAN DE MONUMENTENWET

WESTEINDE gemeente Dwingelo

Toelichting bij het besluit tot
aanwijzing van Westeinde als
beschermd dorpsgezicht.

Het beschermde dorpsgezicht omvat
het op bijgevoegde kaart (Rijksdienst
voor de Monumentenzorg, kaartnum-
mer 262) door een stippellijn
omgrensde gebied.

Publikatie van de **Rijksdienst voor
de Monumentenzorg.**

Juli 1987.

Inleiding

De hoevenreeks die zich vanuit de kern Dwingeloo in zuidwestelijke richting uitstrekt, staat vanouds bekend als (het) 'Westeinde'.

De lintvormige nederzetting dateert in eerste aanleg waarschijnlijk uit de 14de of 15de eeuw. Westeinde is gelegen op de zuidwestelijke lof van het centrale Drentse zandgebied, onderdeel van het Drents plateau. Het ontstaan van de gecombineerde nederzetting Dwingeloo-Westeinde valt geheel binnen het historisch-cultuurlandschappelijke kader van het Drentse 'esdorpenlandschap'.

De waarde van de karakteristieke lineaire nederzetting wordt in belangrijke mate bepaald door de overwegend oudere agrarische bebouwing. Halverwege de hoevenreeks domineert de havezate Oldengaerde het bebouwingsbeeld. Het beschermingsbelang van Westeinde is gebaseerd op de relatief gave, oorspronkelijke agrarische structuur van de esrandnederzetting, in samenhang met de landschappelijke ligging.

Ontstaan en ontwikkeling

De hoofdstructuur van de bewoning in Drente gaat terug tot vóór het begin van onze jaartelling. Archeologisch onderzoek heeft dit duidelijk gemaakt. Ook voor de 'oerbuurschap' Lhee-Dwingeloo is deze ontwikkeling in het landschap vastgelegd. In dit opzicht kenmerkende archeologische elementen en structuren blijken aanwezig dan wel traceerbaar in beide dorpsgebieden.

De basisstructuur van het historische cultuurlandschap in Drente wordt vastgelegd in de Karolingische Tijd, omstreeks de 8ste-9de eeuw na Christus; aanzetten kunnen uit vroeger eeuwen dateren. Uit de oerbuurschappen kristalliseren zich permanente bewoningskernen. Zo ontstaat ook de zelfstandige nederzetting Lhee.

Binnen de grenzen van het centrale zandgebied in Drente komen de nederzettingen vervolgens tot ontwikkeling als bouwstenen van het esdorpenlandschap. De start van deze ontwikkeling ligt in de 9de eeuw. De opbouw van het 'traditionele' esdorpenlandschap sedertdien, is gebaseerd op het centrale principe van de 'escultuur' in het toenmalige landbouwsysteem. Vanaf de 9de eeuw is er sprake van permanente bewoningskernen, de es- of brinkdorpen én aangrenzende, eveneens permanente bouwlandcomplexen of essen. Het esdorp Lhee dateert uit de beginfase van deze ontwikkeling. De buurschap Dwingeloo is naar alle waarschijnlijkheid van iets jongere datum en ontstaan uit een vroeger afsplitsing van het moederdorp Lhee.

Hoe dit ook zij, Dwingeloo groeit in een vroeg stadium (9de-10de eeuw) uit tot het hoofddorp van het gelijknamige kerspel. De kerkstichting in Dwingeloo vanuit de regionale hoofdplaats en tevens oerparochie Diever heeft hierbij ongetwijfeld een rol van betekenis gespeeld. Omstreeks het jaar 1000 liggen binnen het kerspel Dwingeloo de zelfstandige esdorpen Lhee en Dwingeloo, elk met hun eigen dorpsterritoir of marke.

Het resterende deel van het dorpsstoebehoort is opgebouwd uit de velden, het groenland langs beek of 'diep' en bos. De velden bestaan uit heide-, veen- en zandgronden. De belangrijkste functie is die van weidegrond. In het begin van de 19de eeuw bestaat het dorpsgebied van Dwingeloo-Westeinde voor ongeveer de helft uit veldgronden. De 'groenlanden', te weten weiden en hooilanden, worden in de 16de en 17de eeuw gaandeweg opgedeeld door de aanleg van houtwallen en sloten. De produktie van (eike)hout is binnen de escultuur onontbeerlijk. Het totale bosareaal in de marke Dwingeloo-Westeinde is in de vroeg 19de-eeuwse situatie relatief omvangrijk. Het eerste, complete beeld van de nederzettingenstructuur in het kerspel Dwingeloo verschaft de 'Franse topografische kaart' uit 1810/12 (fotobijlage, afb. 1).

Over het algemeen liggen de esdorpen in de overgangszone van lagere en hogere gronden, op hellend terrein. Natuurlijke vestigingscondities zijn hier het meest optimaal. Kenmerkend is de nabijheid van een beek in de lage randzone, de stroomdalgronden. Een nog hechtere relatie is er ten aanzien van bewoningskernen en bouwland. Dorp en es liggen in eerste aanleg altijd zeer dicht bij elkaar. Het bouwland is aangemaakt op de hogere delen van het dorpsgebied, op basis van het zwakke natuurlijke reliëf. Door het systeem van de plaggenbemesting, het zogenaamde heidepotstalsysteem, is vooral sedert de 18de en 19de eeuw een ophoging van de akkerlandcomplexen ontstaan.

Dwingeloo is op enige honderden meters zuidelijk van de 'Oude Vaart' of 'Dwinger Stroom' gesitueerd. Direct zuidelijk van de bewoningskern ligt het oudste bouwland, dat zich vervolgens als het Dwinger escomplex in zuidelijke richting heeft uitgebreid. Tot op heden wordt deze es door de enigszins bolle vorm in visuele zin geaccentueerd. In algemene zin zijn de bewoningskernen opgebouwd uit de hoeven of boerenerven, het wegensstelsel en langs de randen van de kern één of meer brinken. De hoeven bestaan, naast de agrarische bebouwing, uit de huiserven en eventueel aanwezige, al

dan niet aangrenzende huiskampen. De huiskampen dienen voor uiteenlopend agrarisch gebruik. Het gaat hierbij om akker, weide- en inschakingskampen. Ze kunnen veelal worden onderscheiden van de met houtgewas omzoomde akkerlandperceeltjes langs de rand(en) van de bewoningskern, de zogeheten goorns. De goorns leveren tuinbouwprodukten en gewassen voor huishoudelijk gebruik.

De brinken zijn bij uitstek de gemeenschappelijke ruimten met een centrale functie voor de hele buurschap. Ze hebben een belangrijke functie, zowel in agrarisch als in sociaal opzicht. Uiterlijk ontwikkelen de dorpsbrinken zich, met name sedert de 17de eeuw, tot grascomplexen met een geregementeerde aanplant van eiken.

Uitbreiding van de dorpen komt tot stand door splitsing van de oorspronkelijke erven en nieuwe vestigingen langs brinken, uitvalswegen en esranden. Voorts kunnen geïsoleerde veldontginningen worden onderscheiden. De nieuwe vestigingen komen voort uit de behoefte aan nieuw bouw- en/of groenland, of de gewenste nabijheid ervan. In veel Drentse plaatsen komen uitbreidingen, op- en afsplitsingen van de oudere buurschappen tot stand. In het kerspel Dwingeloo ontstaan op deze wijze de kleinere buurschappen Lhee-Noord, Lheebroek en Dwingeloo-Westeinde. Alleen bij Lheebroek is er sprake van een duidelijke afsplitsing in landschappelijke zin. De 'streek' Westeinde is een lineaire nederzetting langs een der uitgaande veedriften van Dwingeloo, de 'Weste(i)ndiger Brink'. De nieuwe vestigingen kenmerken zich door een regelmatige opbouw in de plattegrondvormen (fotobijlage, afb. 1). In de vroeg 19de-eeuwse situatie overheersen in Lhee-Zuid nog de oude, onregelmatig gevormde boerenerven. De bewoningskern van Dwingeloo oogt 'nieuw' door de regelmatige opbouw van de naast elkaar geplaatste bebouwing rondom de brink. De relatie met de enkele oorspronkelijke erven is nagenoeg uitgewist. Van een 'kern' is uiteraard geen sprake in de jongere lineaire esrandnederzettingen Lhee-Noord en Dwingeloo-Westeinde.

Over het ontstaansmoment van Westeinde is niets met zekerheid bekend. Het ontbreekt geheel aan middeleeuwse bronvermeldingen. Dat wijst, in bestuurlijke zin althans, op een historisch onverbreeklijke eenheid tussen Dwingeloo en Westeinde. In 1958 wordt de Brink (in Dwingeloo) door de gemeente aangekocht van de 'marke Dwingeloo-Westeinde'. Toch is Westeinde vanouds zelfstandig in het agrarisch functioneren. Zo is er sprake van een

eigen es(gedeelte) en van brinkachtige ruimten.

Het ontstaan van Westeinde zal terug gaan op een esrandontginning direct grenzend aan het toenmalige Dwingeler escomplex of een geïsoleerde veldontginning zuidelijk ervan. In het bovenstaande is gewezen op de in algemene zin bestaande relatie tussen bewoningskern en akkerland. Het oudste bouwland grenst altijd direct aan de oorspronkelijke bewoningskern. In dit verband is het opmerkelijk dat het bouwland dat zich direct noordoostelijk aan de voórzijde van het huis Oldengaerde uitstrekt, omstreeks 1640 bekend staat als de 'Westeindiger es'. De havezate ligt op enige afstand, circa twee kilometer, van de kern Dwingeloo. De geschiedenis van Oldengaerde gaat, voor zover nu bekend, met zekerheid terug tot de eerste helft van de 15de eeuw. Mogelijk ligt hier, in de nabijheid van Oldengaerde, de oorspronkelijke nederzetting van één of een kluster van hoeve(n). Oldengaerde vormde een van de achttien Drentse havezaten, de ridderlijke goederen of kastelen waar publieke rechten aan verbonden waren.

Hoe het ook zij, de bebouwingsreeks is langs het volgroeide escomplex van Dwingeloo-Westeinde uitgebreid. Vroeger of later wordt de hoevenreeks aangeduid als (het) Westeinde. Aan het begin van de 19de eeuw liggen de hoeven in Westeinde in een wegdorpachtige bebouwingsreeks tussen de havezate Oldengaerde en de westelijke dorpsuitbreiding van Dwingeloo. De hoeven liggen voor een belangrijk deel in kleine klusters bijeen, zoals afleesbaar is uit het afgebeelde fragment van de 'Franse kaart' (fotobijlage, afb. 2). Ter hoogte van de in de 18de en 19de eeuw afgebroken havezaten Entinge en Batinge is sprake van een duidelijke onderbreking in de hoevenreeks. De drie havezaten liggen evenals Westeinde in dezelfde smalle overgangszone tussen de stroomdalgronden van Dwingeler Stroom en 'het Diepie' en de hogere gronden van het centrale dorpsgebied. In 1846 wordt Westeinde ter hoogte van Oldengaerde omschreven als een aantal hoeven waarvan ... 'de meeste huizen op ongelijken afstand meerendeels in eene rechte lijn gebouwd zijn. Sommige woningen echter liggen grillig hier en daar verspreid tusschen zwaar houtgewas verscholen'...

De Westendiger Brink, later ook wel bekend als de 'Boer'ndrift' of de 'Koediek', is vanouds de brede veedrift westelijk van de hoevenreeks. Deze langgerekte brinkruimte is tevens hoofdweg en hoofdverbinding tussen de drie havezaten en de bewoningskern van Dwingeloo. In 1846 wordt de Westendiger brink, met verscheidene verbredingen of

'brinkjes', aangeduid als zijnde de ... 'zoogenoemde Schapenweg, oorspronkelijk heideveld, zoo als gij hier en daar zelfs in 't wagenspoor nog zien kunt.'

De havezate Oldengaerde dateert in eerste aanleg uit de 15de eeuw. Het gaat dan vermoedelijk om een rechthoekig huis, aan drie kanten omringd door een gracht. In de 17de eeuw wordt het huis verbouwd en vergroot. In 1717 wordt het huis van een nieuwe ingangspartij voorzien. De huidige vormgeving is het resultaat van jongere verbouwingen in de 19de eeuw. Het bebouwingscomplex bestond destijds naast het hoofdgebouw uit een tweetal bouwhuizen, links en rechts van het front geplaatst. Alleen de linker boerderij, omstreeks 1860 verbouwd en uitgebreid met een schuur, bleef behouden. Rond 1800 zijn de plattegrondvormen van Oldengaerde het meest geprononceerd en uitgebreid. De 'Franse kaart' geeft deze detaillering overigens slechts in beperkte mate weer. Er zijn tuinen (in Franse symmetrische stijl), wandelbossen, grachten en singels aangelegd. Een zichtlaan in het front van de voorgevel is aan de overzijde, oostelijk van de hoofdweg gesitueerd in de zogenaamde 'Buitenhof'.

Sedert de aanvang van de 19de eeuw heeft de nederzittingsstructuur van Westeinde enige wijzigingen ondergaan. Deze betreffen met name uitbreiding en verdichting van het bebouwingspatroon, veranderingen in de groenstructuur en een wijziging in het wegpennet. Een uitbreiding van de nederzetting vindt plaats zuidelijk van Oldengaerde, oostelijk van de hoofdweg. Deze hoevenreeks dateert in eerste aanleg uit de eerste helft van de 19de eeuw. Gelijktijdig wordt hier een nieuw bouwlandcomplex uit het veld ontgonnen, dat op de oudste topografische kaarten wordt aangeduid als de 'westeinder esch'. Zoals in het bovenstaande is aangegeven ligt het oudste bouwland van Westeinde ter hoogte van Oldengaerde. Aan het zuidelijke einde van de 'nieuwe' hoevenreeks, bij het kruispunt met de weg richting Wittelte/Stroovledder, worden twee villa's gebouwd, 'de Bork' (circa 1910) en 'de Olden Hut' (circa 1915).

De hoofdverbinding tussen Dwingeloo en Oldengaerde langs de huidige hoofdweg dateert net als de zuidelijke uitbreiding van de nederzetting uit de eerste helft van de 19de eeuw. Een en ander gaat ten koste van de oude hoofdverbinding, de Westendiger Brink. De verlegging van deze hoofdroute is mogelijk beïnvloed door de afbraak van de havezaten Entinge en Batinge, respectievelijk in 1750 en 1832. De nieuwe, huidige hoofdweg loopt

oostelijk langs dit gedeelte van de hoevenreeks. Was deze hoofdweg vanouds niet meer dan een voetpad langs de rand van het escomplex, omstreeks 1900 wordt de zandweg 'laan' (naar Oldengaerde) genoemd en is aan weerszijden reeds met hoog opgaande eikenrijen beplant. Kort daarna worden – aan de voordien onbebouwde eszijde – ook hier twee kapitale villa's gebouwd, 'Nieuw Batinge' (circa 1920) en 'Nyen Gaerde' (circa 1925). De snelle bouwvolgorde van deze en bovengenoemde villa's is mede bepaald door krachtige interfamiliaire relaties (familie Westra van Holthe). Beide huizen als ook de twee eerder genoemde villa's worden overigens gekenmerkt door zeer uiteenlopende bouwstijlen. Naast de uitbreiding is er een aanzienlijke verdichting in het bebouwingsbeeld opgetreden. Dit geldt met name de uitbreiding van de boerderijcomplexen, in casu de agrarische bijgebouwen. Door de subrecente saneringsprocessen in de landbouw heeft het merendeel van de boerderijen thans een woonbestemming.

De Westendiger Brink is in 1978 in het kader van de ruilverkaveling 'Dwingeloo-Smalbroek' landschappelijk geheel genivelleerd, letterlijk geëgaliseerd en opgegaan in strakke weilandcomplexen. De restanten, dan wel uiteinden ervan zijn traceerbaar in het huidige cultuurlandschap, nabij Oldengaerde (keien- of flintbestrating) en ter hoogte van het terrein Batinge. Tussen Oldengaerde en Batinge is tevens de uitgestrekte boszone westelijk van de Brink verdwenen. De hoogopgaande bosopstanden nabij Oldengaerde ('Wandelbos', 'Buitenhof', het terrein van het omgrachte landhuis) dateren in aanleg reeds van voor 1800.

Huidig ruimtelijk karakter en te beschermen waarden

De historisch bepaalde hoofdstructuur van het dorpsgezicht Westeinde wordt gevormd door de min of meer lineaire bebouwingsreeks in samenhang met de landschappelijke 'esrandsituatie' aan weerszijden van de hoofdstraat. Het landgoedcomplex Oldengaerde domineert de beeldbepalende agrarische bebouwing op een centraal punt, halverwege de hoevenreeks.

Noordelijk van Oldengaerde heeft de bebouwing, al dan niet in klusterform gegroepeerd, een verspreid karakter. De onderlinge afstand, hoofdrichting en situering ten opzichte van de hoofdweg is verschillend. Zuidelijk van Oldengaerde contrasteert de regelmatigheid van de 19de-eeuwse wegdorpachtige uitbreiding.

De meerendeels hoog opgaande beplantingen creëren een ruime

schakering in meer en minder open en half open ruimten in de langgerekte nederzettingsstructuur. De beplantingen benadrukken de percelering. Maat en schaal van de verschillende ruimten zijn gevarieerd, vooral door accentverschillen in de beplantingen, afwisselend hoog en laag, dicht en transparant. In de gehele oostelijke randzone van de hoevenreeks komen verspreid duidelijk visuele relaties voor met het open escomplex. In de westelijke randzone, noordelijk van Oldengaerde geldt hetzelfde ten aanzien van het meer besloten weidegebied, de voormalige stroomdalgronden. Zuidelijk van Oldengaerde is de westelijke sector visueel geheel afgesloten door het voormalige wandelbos van de havezate. Eerst ter hoogte van 'de Olden Hut' wordt deze beslotenheid doorbroken.

Het complex Oldengaerde domineert het relatief gave, 'traditionele' karakter van de nederzetting. De centrale, half open ruimte in het front van de havezate, ter plaatse van de knik in de hoofdweg, gaat vooral in noordelijke richting vloeiend over in de verschillende ruimten langs de hoofdas. De in omvang zeer beperkte bebouwing is hier het meest gevarieerd. De zuidelijke uitloper van de Westendiger Brink verschafft de centrale ruimte een extra cultuurhistorische dimensie. De hoogopgaande grachtbeplanting, boszone en de zichtlaan in de voormalige 'Buitenhof' accentueren de landgoedstructuur. De meer geprononceerde vroeg 19de-eeuwse plattegrondvormen zijn landschappelijk gedeeltelijk genivelleerd. Restanten van tuinaanleg, waterpartijen en singels zijn ook buiten het door de gracht omgeven complex traceerbaar, bijvoorbeeld in het 'Wandelbos' zuidelijk van Oldengaerde.

De bouwkunstige component van Westeinde is samengesteld uit een tiental oudere boerderijcomplexen, een daglonerswoning, het landhuis Oldengaerde en de vier villa's, 'de Bork', 'de Olden Hut', 'Nieuw Batinge' en 'Nyen Gaerde'.

Oldengaerde bestaat uit het hoofdgebouw en een boerderij. Aan beide panden zijn eind zeventiger jaren restauratiewerkzaamheden uitgevoerd. Naast het landhuis behoren een aantal boerderijen, waaronder woonboerderijen, tot de beschermde monumenten. In algemene zin heeft de woonfunctie niet tot ernstige ruimtelijke verstoringen geleid.

De boerderijen dateren in hun huidige vormgeving vrijwel alle uit de 19de eeuw. Sommige gaan in hun grondvormen terug tot in de 18de eeuw. Op een enkele uitzondering na zijn ze van het dwarsdeeltje, ook wel aangeduid als het 'Nieuw Drentse type'. De hoofdingang van het bedrijfsgedeelte, de baander, is

in de zijgevel geplaatst. Ook dubbele baanderdeuren komen voor. In bouwkundige zin gaat het om een gevarieerd totaalbeeld. De al dan niet afgewolfde schild- en zadeldaken zijn met riet en/of pannen gedekt.

De voor-, zij- en achtergevels zijn door uiteenlopende vensteruitvoeringen, deurpartijen en gevelwandtraceringen zeer verschillend. De oudere agrarische bijbebouwing bestaat uit met riet en pannen afgedekte schuren en eenvoudige stookhutten of bakhuisjes (19de eeuw).

In algemene zin harmonieert de meer en minder recente bijbebouwing goed met het traditionele bebouwingsbeeld.

Begrenzing aangewezen gebied

Het besluit tot aanwijzing van Westeinde als beschermd dorpsgezicht omvat de lineaire esrandnederzetting met de hoofdweg als centrale as. De zuidwestelijke afgrenzing ligt ter hoogte van 'de Bork' en 'de Olden Hut'. Tussen Oldengaerde en beide villa's is de relatief jonge, 19de-eeuwse hoevenreeks gesitueerd. De noordwestelijke grens is nabij 'Nieuw Batinge' en 'Nyen Gaerde' gelegen. Het kenmerkende open esgedeelte, in samenhang met de boerderijcomplexen en de visuele, historische en structurele betrokkenheid op Oldengaerde is hier opmerkelijk. De noordwestelijk en zuidoostelijke begrenzing langs de – voormalige – es- en stroomdalgronden volgt de achtergrenzen van de percelen die tezamen de aaneengesloten hoevenreeks vormen.

De begrenzing van het beschermde dorpsgezicht is weergegeven op bijgaande kaart (Rijksdienst voor de Monumentenzorg, nummer 262). Geconstateerd moet worden dat het dorpsgezicht feitelijk niet valt te isoleren uit de historisch-landschappelijke kontekst van het aangrenzende esdorpenlandschap. De ruimtelijke karakteristiek van dit omringende landschap, vooral gelegen in aspecten van openheid en reliëf, moet mede van belang worden geacht voor de herkenbaarheid van de historisch-ruimtelijke waarde van het beschermde dorpsgezicht.

Rechtsgevolg aanwijzing

Ter effectivering van de bescherming van het aangewezen dorpsgezicht moet ingevolge artikel 37, lid 8 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening een bestemmingsplan worden ontwikkeld of herzien. De toelichting op de aanwijzing als beschermd dorpsgezicht kan daarbij voor het beschermingsbelang als uitgangspunt dienen.

Het doel van de aanwijzing als beschermd dorpsgezicht van Westeinde is de karakteristieke, met

de historische ontwikkeling samenhangende structuur en ruimtelijke kwaliteit van de hoevenreeks te onderkennen als een zwaarwegend belang bij de verdere ontwikkeling ter plaatse. Een en ander hoeft veranderingen niet uit te sluiten, maar kan als basis dienen voor een ruimtelijke ontwikkeling die inspeelt op de aanwezige kwaliteiten, daarvan gebruik maakt en daarop voortbouwt.

Geraadpleegde literatuur:

Cancrinus, S.

Grepen uit de landbouwgeschiedenis,
Eltonr. 29. Groningen/Batavia, 1949.

Drentse Landschap, onder redactie
van I. Abrahamse, S. Bottema, N. H.
Buruma, H. W. de Vroome, H. T.
Waterbolk. Assen/Zutphen, 1984.

Geschiedenis van Drente, onder
redactie van J. Heringa, D. P. Blok,
M. G. Buist, H. T. Waterbolk. Assen/
Meppel, 1985.

Heringa, J.

'Lijnen en stippellijnen in de geschie-
denis van de buurschap'. Nieuwe
Drentse Volksalmanak, 102 (1985)
69-93.

Rijksarchief Drente, Assen. 'Haveza-
tenboek', in voorbereiding (met dank
an de auteurs).

Schaik, C. van.

'Dwingeloo en onderhoorige gehuch-
ten'. Drentsche Volksalmanak, 10
(1846) 169-231.

Smit, Reinder en Hoekstra, Meine.
Dwingeler prenten. z. pl. 1977.

Smit, R.

Fragmenten uit de geschiedenis van
Dwingeloo. Assen, 1982.

Colofon:

Uitgave van de Rijksdienst voor de
Monumentenzorg, Zeist.

Historisch-geografisch en stede-
bouwkundig onderzoek: Drs. H.
Michel, Haarlem.

Foto's:

Algemeen Rijksarchief, 's-Gravenha-
ge (afb. 1, 2);
Dienst van het Kadaster en de
Openbare Registers, Apeldoorn (afb.
3);
Rijksdienst voor de Monumentenzorg,
Zeist (afb. 4, 5);
Topografische Dienst, Emmen
(omslag).

Kaart:

Studio Ineke van der Burg, Bilthoven.

Verkoopprijs f 10,-

Deze publikatie is schriftelijk of
telefonisch te bestellen bij het
Distributiecentrum DOP
Postbus 20014

2500 EA 's-Gravenhage.
Telefoon 070-78 98 80.

Onder vermelding van bestelnummer
of ISBN 90 346 1157 4.

Druk:

Staatsdrukkerij, 's-Gravenhage.

